

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI**

**POPÜLER DİNDARLIK VE HAREKET DİNDARLIĞININ KALIPLARI VE
BUNLARIN ÇAĞDAŞ IRAK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
(ELEŞTİREL DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMAD MAHMUTOĞLU

**DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULNASER SULTAN
MOHSEN SALLAM**

**YALOVA
OCAK 2024**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ BİLİM DALI

POPÜLER DİNDARLIK VE HAREKET DİNDARLIĞININ KALIPLARI VE
BUNLARIN ÇAĞDAŞ İRAK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
(ELEŞTİREL DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMAD MAHMUTOĞLU
(207215012)

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ ABDULNASER SULTAN
MOHSEN SALLAM

YALOVA
OCAK 2024

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “Popüler Dindarlık ve Hareket Dindarlığının Kalıpları ve Bunların Çağdaş Irak Toplumu Üzerindeki Etkileri (Eleştirel Değerlendirme Çalışması)” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Imad Mahmutoğlu

ÖNSÖZ

Elhamdülillah Rabbil Alemîn, alemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun. Alemlerin öğretmeni, Rabbimizin elçisi olan Hz. Muhammed'e ve onun ailesine, sahabilerine ve onun yolunda yürüyenlere selam olsun. İşte bu mesajımı tamamlamama izin verdiği ve beni nimetleriyle ve lütfuyla kuşattığı için Allah'a hamd ediyorum. Bu mesajımın din kavramı hakkında bir şeyler eklediğini ve dinin bireysel ve toplumsal hayatta insanın hayatına nasıl etki ettiğini ve dini pratiklerin çeşitliliği şekillendiğini umuyorum.

Hiz. Muhammed'in (Kim insanlara şükretmezse, Allah'a da şükretmez) yönlendirmesi üzerine, öğretmenlerime ve bana bilgi ve rehberlik veren herkese en içten teşekkürlerimi sunarım. Değerli hocam, denetleyicim Dr. Abdennasser Salam'a ve Yalova Enstitüsü'ndeki tüm öğretmenlere ve idari personeline teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, ebeveynlerime, sevgili aileme, eşime ve çocuklarıma, destekleri, yardımları ve duaları için minnettarlığımı ifade etmek isterim. Ayrıca, iş ve okul arkadaşlarıma, bana bilgi, tavsiye ve motivasyon veren herkese teşekkür ederim. Allah hepsine en hayırlı mükafatı versin, çünkü onlar bu başarının paydaşlarıdır.

Ocak 2024

Imad Mahmutoğlu

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Soruları.....	3
1.2. Araştırmanın Amaçları.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Kavramları ve Kapsamı:	4
1.5. Önceki Çalışmalar	8
2. DİN VE DİNDARLIK	12
2.1 Dini Fenomen	12
2.2. Dinin Doğası ve Özü	19
2.2.1. Dinin tanımı üzerine	19
2.2.2. Tek tanrılı kavramda din	23
2.2.3 Dinin unsurları ve seviyeleri: (mahiyeti ve temel nitelikleri).....	26
2.2.4. Bilim, felsefe, sanat ve mit arasında din.....	28
2.3. Dinin İşlevi	31
2.3.1 Dinin işlevsel rolü.....	32
2.4. Dindarlık	36
2.4.1. Kavram üzerinden dindarlığın dinle ilişkisi.....	40
2.4.2. Dindarlığın oluşumunu etkileyen hususlar.....	42
2.4.3. Dindarlık kalıpları	53
3. POPÜLER DİNDARLIK VE KINETİK DİNDARLIK	65
3.1. Popüler Dindarlık.....	65
3.1.1. Popüler dindarlığın özellikleri	66
3.1.2. Popüler dindarlık kalıbının toplumsal yaşama etkisi.....	71
3.2. Kinetik Dindarlık.....	80
3.2.1. Kinetik dindarlığın özellikleri.....	85
3.2.2. Kinetik dindarlık örüntüsünün toplumsal hayata etkisi	91
4. DİNDARLIK KALIPLARININ ÇAĞDAŞ İRAK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	97
4.1. Çağdaş Irak Toplumu ve Kişiliği.	97

4.1.1 Irak toplumunda dindarlık ve dini aşırılıkçılığın tezahürleri.....	107
4.2. Irak Toplumunda Popüler Dindarlık Ve Etkisi	115
4.2.1 Popüler dindarlığın çağdaş irak toplumu üzerindeki etkisi.....	123
4.3. Kinetik Dindarlığın Çağdaş Irak Toplumu Üzerindeki Etkisi	128
5 . SONUÇLAR VE ÖNERİLER	148
KAYNAKLAR.....	151
ÖZGEÇMİŞ	166

**POPÜLER DİNDARLIK VE HAREKET DİNDARLIĞININ KALIPLARI VE
BUNLARIN ÇAĞDAŞ IRAK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
(ELEŞTİREL DEĞERLENDİRME ÇALIŞMASI)**

ÖZET

Dini olgular, insanlık tarihinin köklü bir parçasıdır ve değerler, adetler, gelenekler, yasalar, ekonomik ve siyasi sistemler gibi unsurları inceleyenler, tarihî hareket ve ahlaki mirasın gözlemcileri olarak, dini etkinin ve rolün açık veya başka bir şekilde, az veya çok, doğrudan veya dolaylı olarak var olduğunu fark ederler.

Bu nedenle, dini olgunun incelenmesi, insan toplumlarını anlamak, hareketlerini analiz etmek, motivasyonlarını ve yönelimlerini anlamak için kaçınılmaz bir gereklilik haline gelir. Din, sadece dini bilimlerle ilişkili bir ibadet olgusu değildir, aynı zamanda insanlık ve toplumlar için bir insanlık ve sosyal olgudur ve özellikle sosyal bilimler gibi çeşitli bilim ve bilgi alanlarında ilgi odağıdır.

Dinin, toplumsal davranışlar ve günlük yaşam üzerindeki etkilerini ve bireylere ve toplumlara bıraktığı etkiyi anlamak önemlidir, özellikle Arap ve İslam toplumlarında. Arap ve İslam toplumlarında dini desenlerin ve etkilerinin uzmanlaşmış çalışmaları sınırlı ve zordur, ancak büyük bir öneme sahiptir.

Bu nedenle, bu araştırma, dini bir olgu olarak dinin rolünü ve etkisini birey ve toplum üzerinde ele almak için betimsel, tarihsel ve felsefi bir yöntem kullanarak dini bilincin farklı ve çeşitli desenlerini nasıl şekillendirdiğini ve kişisel ve nesnel faktörlerin nasıl etkilediğini araştırmak için yapılmıştır. Halk dini ve hareket dini desenlerini, birincisinin popülist ve ikincisinin elitist olduğu şeklinde ele alır ve modern Irak toplumu üzerindeki etkisini inceler.

Anahtar Kelimeler: Dini olgu, Dini desenler, Halk dini, Hareket dini, Irak toplumu

POPULAR AND KINETIC RELIGIOSITY PATTERNS AND THEIR IMPACT ON CONTEMPORARY IRAQI SOCIETY (CRITICAL ASSESSMENT STUDY)

ABSTRACT

The religious phenomenon is as old as man himself, and who studies values, customs, traditions, laws, and economic and political systems, also the contemplator of the movement of history and the ancient and contemporary moral heritage will see the impact and role of religion in it clear in one form or another, less or more, direct, or indirect.

Hence, the study of the religious phenomenon becomes an urgent necessity that cannot be ignored or exceeded to understand human societies and analyze their movement. Religion is not just a ritual phenomenon associated with religious sciences only, but a human and social phenomenon that focuses attention for scientific studies from various sciences and fields of knowledge, especially the social sciences.

It is necessary to understand their impact on social behaviors and daily life and the role they play and the impact they have on individuals and societies, especially in our Arab and Islamic societies. Specialized studies on patterns of religiosity and their effects in Arab and Islamic societies are few and difficult, despite their great importance.

Hence this research came with the help of the descriptive and inductive historical and philosophical approach to address the role and impact of religion as a social phenomenon on the individual and society, It examines how religious awareness is formed in different and different patterns and forms of religiosity, and the impact of personal and objective factors on their formation, and deals with the popular and kinetic patterns of religiosity, considering the populist of the first and the elitism of the second, and their impact on contemporary Iraqi society.

Keywords: Religious phenomenon, Patterns of religiosity, Popular religiosity, Kinetic religiosity, Iraqi society.

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

S	Sayfa numarasını belirtmek için
Baskı ()	Kitabın baskı numarasını belirtmek için
".."	Alıntılanan metinler

1. GİRİŞ

İnsanın yaratılışından günümüze kadar din, hayatının ve gelişiminin her aşamasında ona eşlik etmiş, bu ana kadar nabızı canlı kalmış ve etkisi güçlü olmuştur. İnsanın dinle ilişkisi zayıflamış ve güçlenmiş olabilir ama bu Yunan tarihçi Plutarkhos'un dediği gibi: Duvarsız ve kralsız şehirler buldum. Tiyatrosuz ve zenginliksiz şehirler buldum ama tapınaksız şehirler yoktu. Dini olgu, insanın kendisi kadar eskidir ve bu dinin herhangi bir öğrencisi, İnsanlık tarihinin hareketi, eski ve çağdaş ahlaki miras üzerinde düşünen ve değerleri, gelenekleri, gelenekleri, kanunları ve sistemleri inceleyen kişiler gibi, dinin de birçok büyük dönüşümde her zaman temel bir rol oynadığını görecektir. Dinin politik etkisi ve rolü ve dindeki temsilleri, küçük ya da büyük, doğrudan ya da dolaylı, şu ya da bu şekilde açıkça görülecektir ve tarafsız bir araştırmacı, dinin karşısında duranlar için bile bu gerçeği ve bu rolü göz ardı edemez. Duruşları zorunlu olarak buna bir tepki olduğu için dini olgunun kendisi de bu etkinin olumlu ya da olumsuz olmasına bakmaksızın onları etkilemektedir.

Uluslararası örgütün (Wayne/Gallup) 2014 yılı sonunda 65 ülkede yaklaşık 64.000 kişiyi kapsayan anketine göre örgütün başkanı Jean-Marc Leger, dünyadaki dindarlık oranının üçte - ikiye ulaştığını belirtti. Dini bir tür ilkel felsefe veya ilkel bilgi teorileri olarak görmek, aydınlanmanın ilk aşaması olarak adlandırılan dönemden miras kalan (bilimcellik¹) görüşün bir kalıntısıdır. Dindarlık, zamanla devam eden ve her toplumda mevcut olan sosyal ve dini bir olgudur. Gelişmiş toplumlar da dahil.

Modern toplumlarda kutsallaştırma, Durkheim'ın belirttiği gibi ortadan kaybolmaz, aksine bireycilik nedeniyle dönüşür ve bizzat insanın kutsanmasına doğru ilerler. Modern sosyoloji, yok oluşu ilan eden geleneksel sosyolojinin ötesine geçmenin gerekliliğinin farkına varmıştır. Modernitenin gerekleri tarafından dışlanan geleneksel toplumlarla bağlantılı olduğu için dinin... Dini inançlar... Halen her toplumda mevcuttur ve modernite ile el ele gider ve buradan itibaren dini olgunun incelenmesi acil bir gereklilik haline gelir. İnsan toplumlarını anlamak, onların hareket ve motiflerini analiz etmek, eğilim ve eğilimlerini bilmek için göz ardı edilemeyecek, atlanamayacak bir olgudur. Din artık sadece din bilimleri ile ilişkilendirilen bir ritüel

¹ Bilimcellik: yalnızca ampirik bilimin dünyanın en güvenilir kozmolojik görüşünü oluşturduğu ve diğer görüşleri dışlamaya çalıştığı anlamına gelir.

olgusu olmaktan çıkıp, beşeri bir olgu haline gelmiştir. bilim, başta sosyal bilimler olmak üzere çeşitli bilim ve bilişsel alanlardaki bilimsel çalışmaların ilgi odağıdır.

Dolayısıyla bu olgunun çeşitli şekil ve kalıplarını tanımak, toplumsal davranışlar ve günlük yaşam üzerindeki etkisini, oynadığı rolü ve toplumlarda, özellikle de Arap ve İslam toplumlarımızda bıraktığı etkiyi anlamak gerekir. Arap ve İslam toplumlarında dindarlık kalıpları ve bunların etkileri üzerine yapılan çalışmalar, büyük önemine rağmen az ve zordur.

Çünkü din, toplumsal hayatın vazgeçilmez bir bileşeni olduğu ve özellikle Irak toplumu gibi dinin ve mezhebe mensubiyetin geniş bir boyut ve alan işgal ettiği bir toplumda, özellikle 2003 yılında meydana gelen büyük değişimden sonra toplumsal olguları anlamak için vazgeçilmez bir unsur teşkil ettiğini, onlarca yıl süren marjinalleşme ve engellemeden sonra İslami akımların ve çeşitli yönelimlerdeki partilerin yoğun ve çarpıcı bir varlığının ortaya çıktığını, toplumun yönetilmesinde ve yönlendirilmesinde açık bir varlığa ve en büyük etkiye sahip olduklarını göstermektedir.

Bu biçim ve kalıplara ışık tutmayı, rolünü netleştirmeyi ve bıraktıkları etkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmanın önemi buradan kaynaklanmaktadır. Dindarlık kalıplarının, özellikle de hareket kalıpları ve popüler dindarlığın nasıl oluştuğu ve bunların sosyal, politik, ekonomik ve kültürel yaşam üzerindeki etkileri. Son yirmi yılda çağdaş Irak toplumunda.

Sorunlu: Popüler ve hareket dindarlığının çağdaş Irak toplumu üzerindeki etkisi

Bu formları ve kalıpları ve etkilerini tanımlamaya çalışan sınırlı sayıda çalışma ve araştırma var, ancak günümüzde davranışın yönlerini, güdülerini ve belirleyicilerini anlamak için araştırılması gereken temel, önemli ve sorunlu bir konuyu temsil eden bu soruna değinmediler. ve bu bilginin toplumun istikrarı ve gelişmesinde ve sorunlarının araştırılmasında nasıl kullanılabileceğini ve yatırım yapılabileceğini. Bu, bir araştırmacı olarak tutkumu şekillendirdi. Ve bu kalıpların ve formların izini sürmek, onları bilmek ve rollerini bilmek için büyük bir arzu Irak toplumunun gerçekliğini ve geleceğini anlamadaki önemleri nedeniyle bu iki dindarlık türünü (popüler dindarlık ve kinetik dindarlık) seçtim çünkü bunlar Irak toplumundaki sosyal yaşamda en

mevcut, yaygın ve etkili olanlardır ve bunlar Aynı zamanda birbirinden farklı özellik, nitelik ve karakteristiklere sahip olmaları, toplum üzerindeki etkilerinin daha net ölçülebilmesi ve takip edilebilmesinin yanı sıra, biri elitist, diğeri iki modeli ifade etmeleri, bunların tanımlanmasına yardımcı olur. popüler, kitlesel ve dolayısıyla toplumun geniş bir yelpazesini ve geniş bir alanını kapsıyorlar.

1.1. Araştırmanın Soruları

Araştırma şu üç soruyu yanıtlamaya çalışır:

Birinci soru: Dinin ve dindarlığın mahiyeti ve özü nedir, ifa ettikleri toplumsal işlev nedir ve dini farkındalık nasıl oluşarak kolektif bir farkındalığa dönüşmekte ve farklı kalıp ve şekillerde şekillenmektedir.

İkinci soru: Nedir? Bu iki tip popüler ve hareket dindarlığının özellikleri nelerdir ve sosyal, politik ve ekonomik yaşamda ürettikleri rol ve etki nedir?

Üçüncü soru: Çağdaş Irak kişiliğinin ve toplumunun doğası nedir ve bu dindarlığın dindarlığı nedir? Bu kalıpların onun üzerindeki etkisi nedir?

1.2. Araştırmanın Amaçları

1. Din ile dindarlığın biçim ve kalıpları arasındaki farkı ve bu kalıpların neden ve nasıl oluştuğunu gösterin.
2. Hareket kalıplarının ve popüler dindarlığın özelliklerini ve biçimlerini belirlemek ve bunların toplumlarda bıraktığı rol ve etkinin doğasını ortaya çıkarmak.
3. Bu kalıpların çağdaş Irak toplumunda oynadığı rolü ve etkiyi tanımlayın.

1.3. Araştırmanın Önemi

Kinetik ve popüler dindarlık kalıplarının özelliklerini ve biçimlerini belirlemek ve içinde yaşadığımız gerçekliğin anlaşılması açısından taşıdığı öneme rağmen hakkında yeterince yazılmamış olan çağdaş Irak toplumunda oynadıkları rol ve etkiyi tanımak amacıyla ve bu kalıpların hangilerinin şekillenmeye katkıda bulunduğunu, bu araştırmanın önemini ve Irak'ın çeşitli yönlerini anlamak için bilimsel materyaller üretmek Irak kişiliğinin önemli bir yönü, Irak toplumunun doğasını ve onun davranışsal kurallarını anlamak, bu rolü değerlendirmek ve farklılaştırmayı

sağlamaktır. Yüce değerleri ve öğretileri toplumun istikrarına ve dengesine katkıda bulunan din ile bu değer ve öğretilerin yansımaları ve anlayışını temsil eden ve çoğu zaman anlayış ve uygulamadaki kusur ve eksikliklerle gölgelenen dindarlık arasında kişisel ve nesnel faktörlerin doğrudan etkisi, üretimi ve etkisi açısından dolaylı ve bu dindarlık biçimlerinin neden olduğu dengesizlik belirtilerine karşı uyarıda bulunarak bunların toplum üzerindeki olumsuz etkilerini nötralize etmeye çalışmak ve toplumsal fayda sağlayan olumlu yönleri desteklemek. istikrar ve barışın sağlanması ve dinin sömürülmesinin ve metalaştırılmasının önlenmesi.

Çoğu zaman, dini olgu üzerine yapılan birçok çalışma bilimsel ve bilişsel tarafsızlıktan yoksundur, çünkü çoğu zaman bu konu, (lehinde ve aleyhinde) arasındaki çatışmanın konusu olan, önceki bilişsel önyargılardan önce gelen ideolojik bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Dindar insanlar açısından nesnellikten uzaklaşan duygusal bir bakış açısıyla ya da herhangi bir olumlu rolü göz ardı ederek ve olumsuz uygulamalara odaklanarak karşı tarafın aşırı ya da başarısız modellerini genelleyerek tarafsız olmak.

1.4. Araştırmanın Kavramları ve Kapsamı:

Genel olarak tüm bilgi alanlarında, incelenen olgunun net bir tanımının bulunması ve kapsamının belirlenmesi, olguyu inceleme konusuna giren davranış ve etkinliğin yorumlanmasına yol açan bilimsel bir zorunluluk olarak kabul edilir. Bu çalışmada kullanılan bazı terimler şunlardır:

Dindarlık: Tarih boyunca toplumlarda dinin tezahür ve biçimlerinin çokluğu ve farklı açılardan dolayı, dinin tanımlanması ve özünün tanımlanması konusunda birçok görüş, algı ve yaklaşımla birçok çalışma ve araştırma yapılmış ve yapılmaya da devam etmektedir. (Dindarlık) kavramı, dini gerçeğe dönüştürmeye yönelik entelektüel (sosyolojik) bir girişim olarak ortaya çıkmıştır. Onu anlayabilmek ve tanımlayabilmek ve bu temelde bu iki kavramı yeniden sunma girişimi ortaya çıkmaktadır.

Genel dilsel anlamıyla dindarlık, bir şeyi dininiz olarak almanızdır ⁽¹⁾, veya insanların dini inançlarını günlük yaşamlarında yaşama biçimleri ve bunun pratik boyutlarıdır

¹ Bkz: Mehdi Muhammad Al-Qassas, ilim al-ijtimaa aldini, 1. baskı, Irak, Dar nioz liltibaa wa alnashir wa al-tawzii, M 1115, s. 58.

(¹), yani usul açısından dindarlık İnsan pratiğinin ve dinin insani uygulamasının bir ifadesidir veya dini faaliyetler ve bunlara katılımıdır veya bir grup veya toplumda dini olarak değerlendirilen davranış ve eğilimlerin bütünüdür ifade eder.(²)

Bununla birlikte, bu tanım kısadır ve dindarlığın operasyonel tanımının antropolog Claude Rivière tarafından Dinlerin Sosyal Antropolojisi adlı kitabında derlendiğine inanıyorum; dinsel deneyimi temsil ettiği için dindarlığın çeşitli biçimleri vardır. teorik ifadeler (inançlar, doktrinler, mitler) ve uygulamalı (ritüeller, törenler), sosyolojik (dini organizasyonların ortasındaki sosyal bağ türleri) ve kültürel ifadeler (hakim ekonomik biçimlere göre değişkenlik gösterir: savaşçının dini, çiftçinin dini, satıcının dini), dini yaşamın çağlar ve dönemler boyunca dönüşümlerine yol açtığı ölçüde tarihsel ifadeler (³).

Desenler: Desen dilsel olarak tanımlanabilir: bir yöntem, tarz, biçim, doktrin, sınıf, tür veya stil olarak tanımlanabilir ve yaşam tarzı, bir kişinin evinde ve toplumda benimsediği yaşam tarzı ve onun özellikleri anlamına gelir. sonuçta bu bir dizi özelliktir.Belirli bir formatta. (⁴)

Dindarlık kalıpları: Din, dinin dini inançları alıp özümlediği, insanların günlük yaşamlarında dini inançlarını yaşama biçimini ve tarzını teorik ve pratik bilişsel boyutlarıyla temsil eden, belirli özelliklere, formata ve üsluba sahip bir grup formudur. Bulunduğu kabın şeklini alan bir sıvı gibi, içinde bulunduğu toplumun doğası ve biçimidir.

Popüler dindarlık: Basitlik, benzerlik ve dayanışma ile karakterize edilen, uzun tarihsel birikimden türetilen ve aktarılan, insanlar tarafından nesilden nesile aktarılan, ayrıntılı içtihatların da yer aldığı, sosyal bir alanda miras alınan ve sıkı bir şekilde korunan dini inançlardan oluşan bir dizi sosyal uygulama. bir inceleme mevcut değildir. Burada dindar kişi, yerel kültürle etkileşim halinde olan görevleri yerine getirir ve kültürel bir kalıptır. Kökleri kolektif akıldan gelen ve dini bir kimlik inşasına temel olarak katkıda

¹ Abdullah Munib, al-din wa almujtamaa: dirasa sosyologia al-din fii al-magrib, 1. baskı, Afrikia al-shark, al-dar al-baydaa - Fas, 2006, s.3.

² Kamous ilim al-ijtimaa, Ghaith, Muhammad Atef: dar al-marifa al-jameia, İskenderiye, 1. baskı, 2006, s.352.

³ Claude Rivière: Socio antropologie des Religions. Paris: Armand Colin/Masson, 1997, s.16.

⁴ Bkz: kamous al-maani. <https://www.almaany.com/ar/dict/ar-ar>

bulunan sosyal bir davranıştır. Genellikle türbeler etrafında yoğunlaşır. azizlerin ve azizlerin türbeleri. Kişisel ruhsal deneyimin, harikalara ve doğaüstü saygınlığa olan inancın ve kutsama isteğinin önemini vurgular. Kırsal kesimde, çöllerde, popüler bölgelerde ve yoksul, yoksun ve zayıflar arasında yaygındır. ve içindeki ibadet, azizin ve azizin şahsı, soyut metin ve öğretilerden daha önemlidir ⁽¹⁾ ve bu aynı zamanda dini inanç ve uygulamaların resmi kurumdan nispeten bağımsız ⁽²⁾ ve popüler olduğu kalıptır. Dindarlık, toplumlardaki dindarlık biçimleri arasında baskın özellik olup, örf ve adetlerle karıştığı için bölgelere ve yerlere göre farklılaşır veya benzerdir, hurafeler de bu dindarlığın içine nüfuz eder.

Kinetik dindarlık: Kinetik dindarlık veya siyasi dindarlık hareketlerinin modeli, dinin siyasi hedefinin onun edebiyatına, kültürüne ve hedeflerine hakim olduğu bir dindarlık modelidir. Araştırmamızda kast ettiğimiz, benimsenen ve renklenmiş dindarlık modelidir. Güç arayan ve bunlar aracılığıyla kendilerini siyasi eyleme öncelik veren hareketler, gruplar, akımlar ve partiler halinde organize eden İslami hareketler tarafından. Dini söyleme odaklanır ve literatürünü siyasi düşüncüyü ilgilendiren konular ve siyasi düşüncenin ona fikhî açıdan uyarlanması üzerine odaklar.

Bu tür dindarlık, modern dönemde dini gruplar arasında, Osmanlı Halifeliği'nin yıkılmasından sonra İslam dünyasında yaşanan büyük sosyal, entelektüel, ekonomik ve politik dönüşümlerin şekillendirdiği modernleşme sürecinin başarısızlığına bir tepki olarak yayılmıştır. Din ve devlet birliğinin son simgesi olan ve Batılı milliyetçi ve sosyalist ideolojiye alternatif olarak kendini gösteren bir terimdir. Bunların arasında Doğulu olanlar da vardır. Bu terim, İslam'a inanan siyasi değişim hareketlerini bir siyasal sistem olarak tanımlamak için ortaya çıkmıştır. Bu hareketler farklıdır. Bazıları küreseldir ve küresel bir İslam halifeliği kurmaya çalışırlar, bazıları ise çalışmalarını belirli bir modern devlet çerçevesiyle sınırlıdır. Yöntem, araç ve düzenleme bakımından birbirlerinden farklılık gösterirler. önceliklerden.

¹ Bkz. Abdul Jabbar Al-Rifai (2020) al-tadayon al-shaabi wa al-tadayon al-shabaoi, Al-Alam Al-Jadeed gazetesi. Şu adreste mevcuttur: <https://al-aalem.com/article> (Erişim: 23 Mayıs 2023).

² Bkz, Halim Barakat, al-mujtamaa al-arabi fii al-karn alishrin – bahs fii tagier al- ahwaal wa al-alakat, 1.baskı, Arap Birliği Çalışmaları Merkezi, Beyrut, 2000, s.149.

Dindarlığın etkileri: Etki, bir şeyin başka bir şey üzerinde yapılması sonucu elde edilen sonuçtur ⁽¹⁾ ... Sosyal etki, bir kişinin toplumda meydana gelen sosyal olgudan kaynaklanan olumlu veya olumsuz değişimlerin her birinin sonucudur. İster toplumsal davranışla, ister toplumsal ilişkilerle, ister toplumsal yapıyla, ister toplumun sorunlarıyla, ister toplumsal kontrol araçlarıyla ilgili etkiler olsun, toplumun biçimlendirici yapısal unsurları üzerinde yankı ve yansımalarını bırakır. Yani bir kişi tarafından veya bir grup tarafından gerçekleştirilen toplumsal eylemin sonuçlarıdır. Bu sonuçların davranışsal, insani ve sosyal sonuçları ve yaşamın gidişatını etkileyen boyutları olabilir. Toplum ve sosyal yaşam. Araştırmacı çalışmaları ciddiyetinin derecesini ve toplum üzerindeki etkisini ölçer.

Çağdaş Irak toplumu: İngiliz sosyolog Gordon Marshall, Sosyoloji Ansiklopedisi sözlüğünde toplumu “genel kültürde belirli özellikleri paylaşan ve tek bir coğrafi noktada ikamet eden bir grup birey ⁽²⁾” olarak tanımlamaktadır. Yazılar ve sosyal kavramı, bireylerle birbirleriyle ve diğer gruplarla bir grup sosyal ilişki ve bağlantıyı içeren çerçeveleri ifade eder ve etkileşim süreci çerçevesinde gerçekleşen her şeyi içerir. Kişi ile yaşadığı çevre arasında. ⁽³⁾ Irak toplumu etnik, dini, kabilesel, mezhepsel ve dilsel çoğulculuk ve çeşitlilik ile karakterize edilir ve Irak genelinde belirli bir coğrafi bölgede ikamet eden, bir dizi ilkeye bağlı kalan bir grup birey (Iraklılar) olarak tanımlanabilir, standartların, değerlerin, sosyal bağların ve ortak hedeflerin kendi aralarında bir dizi karmaşık ve dikenli uygulama kalıpları oluşturması, toplumun tanıdığı ahlaki ve etik kurallar ve kontroller tarafından düzenlenen ve geçerliliği ve geçerliliği sonucu ortaya çıkan davranışsal davranış. Toplumun işlerini yönetmede, varlığını korumada ve hedeflerine ulaşmada etkinlik.

Araştırmanın Kapsamı: Yukarıdaki kavramların ışığında, araştırmamın konusu, son otuz yılda çağdaş Irak toplumunda en mevcut ve en temsili dindarlık olan iki tür dinamik ve popüler (İslami) dindarlığın etkisini ele alacaktır.

Araştırmanın Metodolojisi: Eleştirel değerlendirme çalışması

¹ Al-Munjid fi Al-Lughah, Louis Maalouf, 22. baskı, Beyrut, Dar Al-Mashreq, s. 367.

² Marshall, Gordon, (1994), The Concise Oxford Dictionary of Sociology, Oxford, Oxford University Press p 498.

³ Muhammed Atef, kamous ilim al-ijtimaa, s.378.

1.5. Önceki Çalışmalar

1. Güç ve toplumsal kontrolün elde edilmesinde dinin rolü, Dr. Osama Othman (¹)

Çalışmada dinin iktidara ulaşmada ve toplumsal kontrolü sağlama ve sürdürmedeki rolü ele alınmış, dini sistemin toplumsal sistemin merkezi olup olmadığı ve (siyasi sistem) de dahil olmak üzere diğer sosyal sistemlerin kanunları ile birlikte olup olmadığı incelenmiştir. ve otorite dinle bağlantılıdır ve bir şekilde ondan kaynaklanmaktadır.

Toplumu bir sistem olarak gören Karl Marx'ın fikrinin aksine, toplumu hareket ettiren, onun yollarını ve yönlerini belirleyen, kültürünün ve sosyal kimliğinin özelliklerini şekillendiren şeyin, doktrin ve yasama sistemi aracılığıyla dini otorite olup olmadığı. ekonominin diğer tüm parçaların altyapısını oluşturduğu, birbirine bağlı parçalardan oluşan bir yapı...

Araştırmacı, MS 2003'te Amerika'nın Irak'ı işgal etmesinden sonra ortaya çıkan sonuçlara, dini kurumun topluma nasıl direndiğine, koruduğuna ve kontrol ettiğine, insanların ona nasıl başvurmaya, güvenmeye ve inanmaya başladıklarına odaklandı. Devletin ve ona bağlı kurumların çöküşüne rağmen toplumdaki otorite ve dini rolün yanı sıra toplumun korunmasında ve içindeki her şeyin yönetilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Çalışmanın önemi, sosyal inşa kalıpları üzerine sosyal çalışmaların bir parçası olmasından ve uzmanların dikkatini dini kalıp ve kurumunun insan toplumlarındaki önemine ve geri kalan sosyal kalıpların birbiriyle bağlantısına çekmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak çalışma, dini olguya ilişkin derinlemesine bir araştırmadan yoksun olup, onun merkezi rolünü abartmakta ve nitelik ve niceliğe değinmeden, yalnızca tek bir boyutu, yani gücün üretilmesinde ve sosyal kontrolün sağlanmasında dinin rolünü ele almaktadır. Bu çalışmam ise bu etkinin etkisini ve niteliğini, dini sistemin harekette yarattığı niceliği ve toplumdaki popüler stereotipi takip etmeye çalışıyor.

¹ Osama Othman Muhammad, dawor al-din fii tahkik al-sulta wa aldabit al-ijtimai, Al-Rafidain Sanat Dergisi, Yüksek Eğitim ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı, Musul Üniversitesi - Irak, 86 Sayılı Sayının Eki, Elli Birinci Yıl, 2021.

2. Mısır'daki yoksul kentlerin popüler dindarlığı: Abdullah Shalaby tarafından uzlaşma, kabul, memnuniyet ve sahtekarlık mekanizmaları: ⁽¹⁾

Araştırmacı, araştırmasında bilgi toplamak amacıyla anket ve görüşmelere dayalı bir sosyal araştırma yaklaşımını benimsemiştir. Araştırması aracılığıyla, Mısır'ın popüler mahallelerinde popüler dindarlık ile kronik yoksulluk durumu arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturmak istedi. Araştırmacı şu sonuca vardı: Bu mahallelerdeki insanlar, sert gerçeklikle uzlaşmak, ona uyum sağlamak ve yaşamaya devam etmek için dindarlığa başvuruyor. hayatın sınırı. Daha sonra bu mahallelerde yaşayanların dindarlığının onları yaşadıkları iğrenç hayatla mutlu ettiğini kanıtlamak için Marksistlerin (din halkın afyonudur) sözünü aktarıyor. Dindarlık modelini yaratanın tam tersi değil, ekonomik durum olduğuna inanıyor ve bu bir saha araştırması olduğundan Mısır'ın kentsel alanlarındaki popüler dindarlık modeline ışık tutuyor.

3. Irak toplumunda dindarlığın tezahürleri: Sosyolojik bir çalışma, Khawam Mani Muhammad al-Jumaili ve Ahmed Saleh Ahmed Daoud: ⁽²⁾

Araştırma makalesi, Irak toplumundaki dindarlık olgusunun nasıl oluştuğuna, kalıplarına ve oluşumuna etki eden faktörlere değinmeden, tanımlanmasına değinmiş, dindarlık kalıplarını gerçek dindarlık ve sahte dindarlık olarak ikiye ayırmaya yönelik değerlendirmeci bir davranış benimsemiştir. araştırmacının bakış açısına göre, dini olgunun kendisi dışından bu değerlendirme için gerçek bir standart benimsemeden, bu nedenle çalışmam, bu kalıpların Irak toplumu üzerindeki somut sosyal etkisini değerlendirmeye ve bunların dini değerlendirmesinden kaçınmaya odaklandı.

4. Muhtadi El-Abyad'ın “Popüler Dindarlık Sosyolojisi: Aşure Ayinlerinin Yorumlayıcı Bir Çalışması” kitabı: ⁽³⁾

¹ Abdullah Shalabi, al-tadayon al-shabii lifukaraa al-hadar fii misir: aaliyat al-musalaha wa al-kabul wa al-rida wa-altahayol, 1. baskı, Al-Mahrousa Yayıncılık, Basın ve Bilgi Hizmetleri Merkezi, Kahire, 2008.

² Khawam Mani Muhammad Al-Jumaili ve Ahmed Saleh Ahmed Daoud, mazahir al-tadayon fii al-mujtama al-iraqi: dirasa sosyologia, majalat Medad Al-Adab, Sanat Fakültesi, Irak Üniversitesi tarafından yayınlanan hakemli bir bilimsel dergi, Yayıncı: Irak Üniversitesi, Sayı: 21, 2020, s. 651, 674.

³ Muhtadi Al-Abyad'ın kitab ajtimaeiat altadayun alshaebii dirasat tawiliat liltuqus aleashurayiyat,alnaashir: dar alraafidayn liltibaeat walnashr waltawzie altabba al'uwlaa bayrut- lubnan 2017.

Ritüel uygulamaların toplumsal vizyonunu ele alarak, ritüellerin ve ritüellerin tarihçesinden, ritüel uygulamaların toplumdan topluma nasıl farklılık gösterdiğinden bahsetti. Aşure ritüellerinin politik ve ekonomik kültürünü ve Aşure ritüellerinin kültürel yorumunu ele aldı. Popüler dindarlığın biçim ve kalıplarını anlatan Aşure ritüellerini anlatan yazar, bu ritüelleri, tarihçesini ve yaşadıkları yasak koşullarını ele aldı. 2003'teki Amerikan işgalinden önce Irak'ta ve bunun meydana gelen diğer olgularla ilişkisi ve bağlantıları. Orta Çağ'da Avrupa toplumunda yaşanan olguyu sosyal, politik ve ekonomik açıdan incelemiş, uygar toplumlarda bu ritüellerin kimlik ve kültürel mirasla gurur duyarak nasıl uygulandığını ve bu ritüellerin onlar için sadece bir dış görünüş teşkil etmediğini analiz etmiştir. Her yıl Muharrem ayında sokaklarda gerçekleştirilen Aşure ritüellerinin ilkel ritüellere benzediği ve Şii toplumunun oluşumunun bir parçası olduğu ve Şii toplumunun bir parçası olduğu düşünülürse oluşumlarından itibaren önemli bir kısımdır. varoluş ve tarihsel kader. İlkel toplumlarda ve toplumlarımızda ritüellerin bir tür kaçış anestezi olduğu sonucuna varıyor. Gerçeklikten, ilkel kültürün izlerinin uygulanması sırasında kolektif bilinç dışında varlığını sürdürdüğünü sorgulamak ve doğrulamak.

5. Çağdaş İslam toplumlarında dindarlığın gerçekliği, Esmâ Bin Sabti: (1)

Bu çalışma, güçlü ve zayıf bireyler ile aşırı, ılımlı ve isyancı gruplar arasında dindarlığın biçim ve kalıplarındaki farklılıklar ortaya çıktığı için dindarlık olgusunu ve bireyler arasındaki çeşitliliğini ele almaktadır. Çalışma, bu kalıpların oluşumunu etkileyen faktörlere odaklanarak, dindarlık kalıplarının insanın din anlayışını nasıl yansıttığını vurguluyor. din ve yönleri. Dindarlığın tarzı bireylerin içinde yaşadığı sosyal, kültürel, politik ve ekonomik ortamdan etkilenmektedir. Çalışmada bu bağlamda bireyler ve toplumsal yapılar arasındaki ilişkinin anlaşılmasının önemi vurgulanmakta ve dinin toplumsal tarihsel bağlamında sabit kalmadığı, daha ziyade bireyin veya toplumun içinde bulunduğu durum ve durumların gelişiminden etkilendiği vurgulanmaktadır. deneyimler. Araştırma, çağdaş dünyada dindarlığın, ister Doğu ve Batı'daki kültürel alışveriş yoluyla, isterse bireyler ve gruplar arasındaki karşılıklı etki yoluyla etki ve etkiye maruz kaldığını göstermektedir.

¹ majalat al'iihya' 314 waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislamia almueasira - 'asma' bn sibti- kuliyat aleulum al'iislamia - jamieat batnati- majala eilmia dawria mohkama tusdiruha kuliyat aleulum al'iislamia jamieat batna (1) - Cezayir Sayısı : 20 Haziran 2017 MS / Şevval 1438 H.

Çalışma, dindarlık kalıplarını iki kategoride sınıflandırıyor: dışsal fenomenlere ve ritüellere olan ilgi görünür kategoride vurgulanırken, esas olan dinin gerçek bağlılığa ve manevi boyutlarına odaklanan görünür ve içsel olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Çalışma, dinin manevi yönlerini ve gerçek içeriğini göz ardı ederek dış olaylara adanmaya karşı uyarıda bulunuyor ve sonuç olarak, dış olaylara adanmanın dinin özünden ve amacından uzaklaşmaya yol açabileceğini, bunun da dinin özünden ve amacından uzaklaşmaya yol açabileceğini gösteriyor. manevi içerik kaybı ve öz pahasına forma aşırı odaklanma.

6. Irak'ta Siyasi İslam'ın 100 Yılı kitabının ilk bölümleri Şii, ikincisi Sünni ⁽¹⁾, Iraklı yazar ve araştırmacı: Rashid Al-Khayoun

Araştırmacı, siyasal İslam kavramını ele alarak, günümüzde siyasal ve entelektüel çalışmalarda yaygın olan tanımları tanımlamaya çalışmış ve bu tanımlarda, Irak siyasal İslamı olarak adlandırdığı olguyu Şii ve Sünni renkleriyle izleyerek, en önde gelen ve önemli parti, örgüt ve grupları tanıyarak, dini otoritelerin siyasi işlere müdahale ederek din adına siyasi örgüt oluşumuna yol açtığını anlatan kitap, iki bölümde bir asrın ayrıntılarını belgelemeye çalışıyor. Irak'ın tarihi ve bugünü hakkında bilgi veriyor ancak analize girmeden ve toplumsal etkiye odaklanmadan açıklama ve belgeleme peşinde.

¹ 100 eam min al'iislam alsiyasii bialearaq -1 alshieati, rashid khiun markaz al almisbar lildirasat walbuhuth, dubaya al'iimarati, tabba 1, 2011.dar alnashri: markaz almisbar lildirasat walbuhuth, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri.

2. DİN VE DİNDARLIK

2.1 Dini Fenomen

Araştırmamızın alanı din sosyolojisi kapsamında din olgusunun toplumsal etkisinin incelenmesi olduğundan, bu konuda bir sonuca varabilmek için önce din olgusuna, sonra da dinin mahiyetine maruz kalmak gerekmektedir. Dinin sosyal yaşamda oynadığı işlevsel rolün anlaşılması ve daha sonra insanların dini inançlarını günlük yaşamlarında nasıl yaşadıklarını ve bu inançların nasıl farklı kalıpları şekillendirdiğini ve aldığını temsil eden dindarlığa geçilir.

Yaratılışın başlangıcından ve insanın bu dünyaya ilk adım attığı günden bu yana din, mağara duvarlarına ilk çizimlerinden, dijital ve sanal dünyasında balkonlarından mektuplarını yazdığı bu ana kadar insanın hayatında varlığını sürdürmüştür. İnşa ettiği gökdelenlere rağmen din hâlâ hayatında varlığını sürdürüyor. Din, insanın kendisi kadar eski bir olgudur. Din, tarihsel açıdan bakıldığında en eski insan düşüncesi olarak kabul edilir ve ondan önce gelen hiçbir şey yoktur, insan kadar eskidir ⁽¹⁾.

Yunan tarihçi Plutarch'ın dediği gibi duvarsız, kralsız, tiyatrosuz, zenginliksiz şehirler vardı ama tapınaksız şehirler yoktu. İnsan manevi bir varlıktır. Sosyolog Karen Armstrong ona başka bir isim öneriyor: dindarlık. insan, homo religiou, biyolojide tanımlandığı ismin (Homo sapiens) yanı sıra,⁽²⁾. insanın olduğu her yerde din de vardır ve bu, insanın geçmişten günümüze bıraktığı maddi kalıntıların incelenmesinde uzmanlaşmış Arkeoloji tarafından da doğrulanmaktadır. Tarihin doğuşundan günümüze kadar. Din olgusu tesadüfi bir olgu değildir ve belirttiğimiz gibi onun insanlık tarihindeki eskiliğini ve özgünlüğünü kimse tartışmaz, ancak farklılıklar başlar. Bu ifadenin ötesinde, rolü, ortaya çıkış hikayesine dair bakış açıları ve özün tanımı.

Pozitivist okulun kendisi bile olgunun eskiliğini ve insandan ayrılamazlığını kabul eder, ancak onun azalıp yok olacağı bir zaman sınırı olduğuna inanır. Comte Auguste Comte (1798-1857) onun eninde sonunda ortadan kaybolacağına ve yok olacağına

¹ Ali eizat bijufitshi, alasilam bayn alsharq walgharba, tarjamat muhamad yusif eadsa, tabba 1 ,alnaashir: majalah alnuwr alkuaytia, Al-Safa - Kuveyt, 1994, s. 197.

² amru sharif, wahum alalhadu ,tabba1, farisat buk lilnashr waltawziei, jumhuriat misr alearabiati,2022, s 102

inanmaktadır. Gelişim merdiveninde insan düşüncesinin ilk aşaması olarak kabul ettiği ve onu aşarak yerini felsefi düşünceye bırakacağı, ardından sonunda pozitif bilimsel düşüncenin geleceği, ancak dikkat çeken şey, din olgusunun hiçbir gelişmeye tanık olmadığıdır. Yunanistan'dan bu yana felsefi düşüncenin hakimiyetiyle birlikte gerileme yaşanmış, daha çok onunla aynı zamana denk gelen tek tanrılı dinlerin doğuşuna tanık olunmuştur. ⁽¹⁾

Dünya çapında yaptığı kamuoyu araştırmalarıyla tanınan Amerikan Gallup analiz ve danışmanlık kuruluşu 2015 yılında yayınladığı raporunda, tüm dünyada her 10 kişiden 6'sının kendisini dindar olarak tanımladığını ortaya koymuş ve bu sonuçlar ortaya çıkmıştır. Dinin hala var olduğunu ortaya koyuyor... Günümüzde kişisel ve toplumsal düzeyde çok önemli bir rol oynuyor ve dinin toplum üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşünüyorlar. Kamuoyu yoklamaları %59'un dinin olumlu bir rol oynadığını düşündüğünü gösteriyor. %22'si olumsuz bir rolü olduğunu düşünüürken, %14'ü herhangi bir rolü olduğunu düşünmüyor.⁽²⁾

Bu anketler başka bir ilginç fenomeni ortaya çıkardı, yani gençler önceki nesillerden daha dindardır ve bu, kasılmaları yerine dini inançların genişlemesine yol açar. Kısacası, bu anketler dini değerlerin kişisel olarak somut gücünün kişisel olarak Ve sosyal düzeyler, devletler ⁽³⁾ arasındaki ilişkiler de dahil olmak üzere sosyal işler üzerinde etkisi olan belirleyici bir gerçektir.

Aynı düzeyde istatistikler, her ay 550.000 kişinin Google'a "Hayatın anlamı nedir?" sorusunu sorarak hayatın anlamını aradığını gösteriyor. Alman filozof Martin Heidegger'in tanımladığı şekliyle insan, hayaletlerin musallat olduğu bir varlıktır. varlığına anlam verme sorunu ⁽⁴⁾ ve sağladığı da budur. Din, insan yaşamındaki yaşam, ölüm, yargı ve onun bu dünyadaki varoluş amacına ilişkin temel

¹ Bkz: Akash İbn Mustafa, al'iislam mumarisa: tajdid alnazrat fi maeayir altadini, muasasat muminun bila hudud, Rabat - Fas, 2011, s.6.

² Gallup, sharikat tahlilat waistisharat 'amrikiya. maerufa basttlaeat alraay aleami alati tujryha fi jamie 'anha' alealam اساسا **George** Gallup 1935.

³ Voice Of the People 2015 What the World Thinks Global and Regional Issues, Edited by Kancho Stoychev, Gallup International, First Printing: May 2015, p122,123.

⁴ Bkz: Abdul-Jabbar Al-Rifai, al-din walnazea al'iinsania, tabba 3, markaz dirasat falsafat al-din - Bağdat, 2018, s. 49.

varoluşsal sorulara yanıtlar formüle eder. Bu büyük kozmik sorular tüm gelişmesine rağmen bilim tarafından cevaplanamıyor. ⁽¹⁾

Abdul Jabbar Al-Rifai, Din ve Ontolojik Susuzluk adlı kitabında şu soruları gündeme getiriyor: Bir kişi, algıladığı mükemmelliklere ulaşma arayışında neden başka hiçbir şeyi değil de mükemmelliğe giden bir merdiveni (dini) düşünür?! Neden din bu susuzluğu gideriyor da başka bir şey değil? Neden sanatla, edebiyatla, diğer bilgilerle ya da bunların alternatifleriyle sınırlı değil? Dinin ona verdiği bir şeyi ona sunmasına rağmen mi??? Cevabın büyük bir kısmının, derin varoluşsal hakikat olan "ölüm" hakikatinde yattığına inanıyor. Ölümün meydan okumasına karşı tek cevap dindir. Ölüm olduğu sürece din de kalacaktır çünkü bir açıklama sağlar ve yaşamın devamının meşrulaştırılması ve ölümün yalnızca bir aşamadan veya varoluş tarzından başka bir aşamaya veya tarza geçiş olduğunu düşünen bir başka varoluşçu. Bu ikinci aşama bazı belirsizlikler içerse de, taraftarları için ikna edici bir cevap olmaya devam ediyor. Din tek başına söndürür insanın susuzluğunu ve ölümsüzlük özlemini giderir. ⁽²⁾

İnsanın sınırlı fiziki varlığının dışında sürekli anlam arama arayışı, onu ister istemez cevaplar aramak için dine yönelmeye yönlendirir. Din ona bu dünyanın gizemlerini açıklar. Anlaşılmayanı din anlaşılır kılar, anlamı olmayanı ise din önerir. Dinin anlamı vardır, insan yaşamaya dayanamaz, hakkında hiçbir şeyin bilinmediği, belirsiz ve gizemli bir dünyada. ⁽³⁾

İlkel insanın, depremler, volkanlar, gök gürültüsü ve benzeri gibi kendisinde korku ve korku uyandıran dünyevi ve göksel doğa olaylarını açıklama konusundaki yetersizliğinin, saf zihnini görünmeyen güçler üstlenmeye yönelttiği yaygın olarak dolaşmaktadır. Bu olayları kontrol eden, varlığını kontrol eden, hayatını kontrol eden, kaderini kontrol eden bir güç vardır ve bu fikir ortaya çıkmıştır. İlk kez din ⁽⁴⁾ ve bu

¹ Suhair Safwat Abdel-Gayed, al-din waltadayun fi misr (muqarabat finuminulujia), jumhuriat misr alearabia jamieat eayn shams, qism alaijtima- kuliyat altarbua, nuskhata alkitrunia, s. 49.

² Abdul-Jabbar al-Rifai, al-din walzama aliantuluji, tabba 1, markaz dirasat falsafat al-din - Bagdad, 2016, s.6.

³ Önceki, s.8.

⁴ Bkz: Najwan Najah Al-Jeddah, falsafuh al-din, tabba 1, markaz eayn lildirasat walbuhuth almueasira, Necef, 2016, s. 49.

iddiaya göre insanın bilgisizliği ve bu doğa olaylarını açıklayamaması onu varsayıma itmiştir. bunların görünmeyen bir nedeni olduğu ve insanın gelişmesi ve zamanın geçmesiyle birlikte, bilimsel keşiflerin, evreni açıklamada Tanrı düşüncesiyle doldurulan bu boşluğu yavaş yavaş doldurmaya başladığı ⁽¹⁾, ancak hala öyle olduğu sadece spekülatif bir sonuç çünkü gördüğümüz gerçek dinin gerçekliği, insanın gelişmesine ve tüm bu bilimsel keşiflerin birikmesine rağmen gerilememiş ve din, din ile yüzleşmenin sanıldığı gibi değil, sabit ve genişleyen kalmıştır ⁽²⁾. Evrim sorunu kaçınılmaz olarak dinin gerilemesine ve yok olmasına yol açacaktır.

Auguste Comte'a göre, insan gelişiminin son aşamasını temsil eden bilimsel ilerleme, tüm insani ihtiyaçları karşılayacak ve geleneksel olarak dinin cevap vermekle yükümlü olduğu tüm önemli soruları yanıtlayacaktır, çünkü insan varlığı üç düzeyle (biyolojik, zihinsel ve zihinsel) temsil edilmektedir. Sabit bir evren biyolojik gelişimi açıklar. Aynı şekilde zihinsel gelişimi açıklayan psikolojide ve sosyal gelişimi açıklayan sosyolojide de benzer bir yasaya ulaşılabilir. Böylece Comte ne olduğunu formüle etmiş oldu. Toplumun kendi teorisine göre geliştiği, insan toplumunun tarihi için birleşik bir yasa olarak gördü ve buna göre (üç devletin yasası) teolojik vizyonların genel olarak ortak olduğu hayali bir teolojik veya batıl inanç düzeyi ve toplumun, varlığını sosyal sistemin dayandığı aşkın bir varlıktan alan bir sistemi inşa ettiği, metafizik olan veya yalnızca soyut felsefi ilkeler ışığında gerçekliği parçalara ayırma eğilimiyle karakterize edilen ikinci bir düzeye ve ardından son olarak üçüncüsü, bilimsel ve rasyonel düzey. ⁽³⁾

Bu teoriye göre felsefe, düşünme mekanizmalarında köklü bir değişiklik gerektireceği ve dine gerçek bir meydan okuma teşkil edeceği varsayılan, insanın gelişimi sürecinde niteliksel bir değişim olarak değerlendirilmektedir. Felsefe, din olgusunda bir gerileme yaşamamış, tam tersine üç tek tanrılı dinin ortaya çıkışına tanıklık etmiş, bunun yerine doğa ve toplumla ilgili sorulara akılcı yanıtlar sunarak kendisini inanca alternatif olarak sunmuş, din ile paylaşmıştır. Bir kesiminde tanrısallık ve dindarlık meselesi ele

¹ Önceki, s.42.

² Bkz: Abdel-Jawad Yassin, allaahut, tabba 1, muasasat muminun bila hudud lilnashr waltawzie, Rabat-Fas, 2019, s. 36.

³ Bkz: Abdel-Jawad Yassin, al-din waltadinu: altashrie walnasu waliajtime, tabba 2, almarkaz althaqafii alarabi, Kazablanka - Fas, 2014, s. 335.

alınırken, diğer kesiminde Tanrı inancına dolaylı rasyonel atıflar yapılmaktadır. Bilimsel gelişme ve bilimsel düşünceye rağmen din düşüncesi güçlü bir şekilde varlığını sürdürmüştür. Çağdaş toplumsal düşünce, yalnızca günlük yaşamda değil, aynı zamanda bilimsel düşünceye ait sektörlerde de kutsalın geri dönüşü tartışmasına dalmış ve öne sürülen önermelerin geçerliliğini tartışmaya başlamıştır. klasik sosyoloji tarafından, genel olarak pozitivizmin dayandığı dini olgunun gelişimi ile dini olgunun varlığı arasındaki ters korelasyon hakkında toplumların tarihsel gelişimi fikri. ⁽¹⁾

Onun vizyonuna göre din, yalnızca evrimsel bir bağlama tabi olan, fizikten ve Darwin'in türlerin kökenine ilişkin teorisinden etkilenen, dinin kökeni ve dinler tarihi de dahil olmak üzere tüm bilimleri etkileyen ve yönlendiren bir insan ürünüdür. Hayatın basit bir durumdan karmaşık ve karmaşık bir duruma doğru evrildiği ve bunu dinin de takip ettiği iddiası on dokuzuncu yüzyılın ortalarında ortaya çıktı. Yüzyıllar boyunca gelişim süreci geçti ve ilk kez naif, ilkel devlet, daha sonra genel dinlerde tevhitin tezahüründe mükemmelliğe ulaşmaya kadar gelişmeye başlamıştır. ⁽²⁾

O halde dinî olgu, insanın doğuştan dindar olduğunu kanıtlayan bir insan olgusudur; bu, dinin psikolojik bir bileşen ve onun bilincinde temel bir unsur olduğu anlamına gelir; bu, din psikolojisi çalışmaları ve benzer (fenomenolojik) yaklaşımlarla da doğrulanır. ⁽³⁾ Dolayısıyla yok olmadı, onlarca yıldır kendini yeniden üretiyor. Din, gazetelerin, haftalık dergilerin ve televizyon ekranlarının manşetlerine giderek daha fazla nüfuz etti ve hakim oldu. Din hakkında konuştuk. Keşfediyoruz veya bazılarımız için ortadan kaybolduğunu düşündüğümüz tuhaf ve şüpheli bir dünyayı yeniden keşfetmek. ⁽⁴⁾

Anlam arayışı ya da psikolojik ya da manevi ihtiyaç, çağrılmasını gerektiren tek şey değildir. Daha ziyade, dinin toplumun genel sistemi içindeki yaşam dengesinde oynadığı ve hala oynadığı önemli bir işlevsel rolü vardır. Batı'da Kilise ile yaşanan

¹ Bakınız: Önceki, s.336.

² Bakınız: Abdel Nasser Sultan Salam, bonyat al-din: dirasat tahlilia lilmukawinat al'asiasat fi al'adyan, tabba 1, almultaqaa liltibaea, Türkiye - Gaziantep, 2022., s.24.

³ Önceki, s.21.

⁴ Bakınız: George Corm, almas'ala aldiynia fi alqarn alwahid waleishrin, tarjamat khalil 'ahmad khalil, 1. baskı, Dar Al-Farabi, Beyrut, 2007, s. 17.

çatışmanın ardından aşırı tepki olarak ortaya çıkan ve onları dini dinlere başvurmaya zorlayan dönemde (Sanayi Devrimi dönemi) din ayrılığı sonrasında ortaya çıkan toplumsal sorunlar yüzeye çıkmaya başladı. sosyal kontrolün sağlanmasında ve insan ruhunun istikrarına katkıda bulunmasındaki önemli rolü nedeniyle dini sistem. ⁽¹⁾

Böylece bilimsel yaklaşımın hızla insan beyni faaliyetlerine yayılacağı, bilimsel tekniklerin insanın fiziksel ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılayabileceği ve bilinmeyenin zamanla bilineceği inancı azaldı. ⁽²⁾

Bütün bunlar, Avrupa kıtasında on sekizinci yüzyıl boyunca (Aydınlanma Çağı) olarak adlandırılan dönemdeki entelektüel çatışmaların yarattığı boşluğun kapatılmasına yol açtı ve bilimsel açıklama, tamamen materyalist düşünceyi aşan bir alana genişledi ve bilimsel yorum ile maddi yorum arasındaki uyum ve özdeşleşme yanılsamasının, bilimsel gelişmenin önünde bilişsel bir engel değilse bile, yeni bilimsel düşüncede artık var olmadığı fark edildi ⁽³⁾.

Aslında bilimin tek başına iyi insanlığı yaratmaya muktedir olduğu söylenemez ve bunun nedeninin insanın bilimsel düşünme yöntemini yanlış kullanması olduğunu söylesek bile konuşmacının kendisinin bunu engelleyecek yeterli garantisi yoktur. İnsanlığın sefaletinin kaynağı olan ve sona erecek olan bu çifte standarda düşmekten, sahip olduğumuz değerlerin türüne göre bahis oynamamız kaçınılmazdır ve burada davranış kuralı olarak tekrar dine dönmekteyiz. Davranışını ve hedeflerini yönlendirmek için temel alınmadan davranış doğru değildir. ⁽⁴⁾

Bu nedenle Alman filozof ve sosyolog Jürgen Habermas, post-seküler toplum kavramını, dinin sekülerizmle bir arada var olduğu ya da dinin içinde yer aldığı bir toplum olarak görür ve bu geri dönüş, dinin toplumun kamusal alanının bir bileşeni olmasının yolunu açar ve bu dönüş (dindarın dönüşü) kutsalın dönüşü, dinsel uyanış ve köktencililiğin ortaya çıkışı gibi birçok farklı terim ve etiket olarak adlandırılmıştır

¹ Bakınız: Osama Othman Muhammad, dawr al-din fi tahqiq alsultat waldabt alaijtimaeii, s. 387.

² Forasté Jean, maeayir alfikr aleilmii, tarjamat fayiz kam naqshi, silsilat zadani ilman, 2. baskı, Lübnan - Beyrut, 1984, s. 21.

³ Bakınız: Salah Al-Jabri, falsafat al-din, mae majmueat mualifin, tabba 1, manshurat difaf, Beyrut, 2012, s.21.

⁴ Önceki, s.22.

ve bunun nedeni, bazılarının yorumuna göre, modernist materyalist düşüncenin psikolojik ontolojik cevaplar verememesidir. Tek tanrılı dinler tarafından tanıtıldı ve dini özümseme ve kamusal alana entegre etmedeki başarısızlığı, bu nedenle bu geri dönüş, köktencilik ve biyoloji tarafından temsil edilen şiddetli bir tepki olarak geldi ⁽¹⁾.

Dindar olmayan kişi bile manevi yaşamın özünüyle ilgili çeşitli dünyevi davranışlarda bilinçaltında depolanan dini idealleri yeniden canlandırmaya çalışmaktadır; bunlar arasında dövme adı verilen sembolik fiziksel çizimlerde veya eskimiş kıyafetler giyerken ortaya çıkan sembolik eğilim yer almaktadır. ve sinemada sembollerin ve mitlerin dünyevi bir şablonla yeniden canlandırılmasında... Kahramanlık, ideal imgeler, Model, süpermen, iyiyle kötü arasındaki drama gibi... Dinler tarihi bilimcisi Mircea Eliade'ye buna denir, laik insan için bu yönleri “Unutulmuş Din” olarak tanımlamakta ve bu adamın istese de istemese de bunu istediğine inanmaktadır. Halen dindar insan davranışının özelliklerini korumaktadır. ⁽²⁾

Böylece, artık dindarlık fikrinin insanla ilişkili olduğu ve onun varoluşuyla bağlantılı olduğu sonucuna varıyoruz ⁽³⁾, dolayısıyla modern sosyoloji, din sosyolojisini modern bir dal olarak özümsemiştir ve her ne kadar dinin doğasını, hedeflerini ve yöntemlerini tanımlama konusunda görüşler hala farklılık gösterse de Antik, klasik din sosyolojisinden din sosyolojisine doğru tarihsel bir dönüm noktasına tanıklık etmiştir.Modern ve sadece bu alanda tarihsel bir dönüşüm olduğunu söylemek, iki aşamanın temsilcileri arasında kavram ve yöntemlerin tanımlanmasında bir anlaşmazlık olduğu anlamına gelir. bu bilimin ⁽⁴⁾.

¹ Bakınız: Abdel Rahim Boudalal, alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahuti: dirasat muqaranati, min 'iisdatat markaz dirasat almaerifa walhadara, Fas, 2021, s. 26, 24.

² Bakınız: Abdel Nasser Salam, bonyat al-din, s.22.

³ Bakınız: Daraz, Al-Din, 1. baskı, al-matbaa al-alemia, Mısır, 1952, s.80.

⁴ Mehdi Muhammed El-Kassas, ilim al-ijtimaa aldini, s.159.

2.2. Dinin Doğası ve Özü

2.2.1. Dinin tanımı üzerine

Bazıları, Fransız filozof ve eleştirmen Jacques Derrida'nın (1930-2004) dediği gibi ⁽¹⁾ din kelimesinin aynı anda en açık ve en belirsiz olduğuna inanıyor. ² Bu farklılığa ve tutarsızlığa dayanarak, önce bu farklılığın nedenlerine bakacağız ve daha sonra bu tanımlardan bazılarını düşünce ve felsefe okullarına göre ele alacağız.⁽³⁾

Dinin tanımındaki farklılık ve çeşitliliğin nedeni, aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir dizi neden ve faktörden kaynaklanmaktadır: ⁽⁴⁾

1. Dine bakıldığında farklı uzmanlaşma açıları, araştırıldıkları uzmanlık alanının izin verdiğinin ötesine geçmemeleri nedeniyle bu tanımlarda bir eksikliğe yol açmıştır. Sosyologlar, psikologlar ve antropologlar, Dini bilimlerdeki uzmanlardan bahsetmek gerekirse, dine bakılan çeşitli uzmanlaşma açılarına göre çok sayıda tanım sunmuşlardır.
2. Dinlerin çeşitliliği ve dindarlığın tezahürlerinin çokluğu: Bu, zorunlu olarak, belirli bir dinden türetilen tanımın diğer dinler için mutlaka geçerli olmayabileceği gerçeğine yol açmaktadır. Dinin resmi, resmi bir tanımını veriyor ve bunun yerine bu sorunlardan kaçınmak için dindarlığın yönlerini tanımlamaya çalışıyor.
3. Tanımı yapanın entelektüel ve ideolojik önyargılarıyla ilgili nedenler. Dolayısıyla bu tanımlardan bazıları dinin ne olduğunun yorumlanmasında açık sınırlamalar ifade etmektedir.

Bu nedenle terimin anlamı, özellikle tartışma ve anlaşmazlık konusu olduğunda farklılık gösterir ve Etnoloji ve Folklor Terimleri Sözlüğü'nün yazarı Eike Hultgrens'in söylediği gibi, toplum, kültür, gelenek, politika, din, yapı kelimesi , işlev, ister farklı bireyler için ister farklı durumlarda, her zaman aynı şeyi ifade etmez.

¹ Jacques Derrida, al-din fi ealamina tarjamat muhamad alhilalii wahusn aleumrani, tabba1 , dar tuifal lilnashr, Kazablanka, 2003, s.110.

² Fadil Hadri, mustawayat al-din waishkal altadini: muhawiluh tasnifiatan, majalat alwahat libuhuth waldirasati, jamieat ghardaya, Sayı: 11, 2011, s.178.

³ Bakınız: Abd al-Jawad Yassin, al-din waltadin, daha önce, s.341.

⁴ Bakınız: Mehdi Muhammad Al-Qassas, ilim al-ijtimaa al-dini, s.15.

Tutumlar ve bu tutarsızlık, özellikle bu terimler bir dilden diğerine çevrildiğinde ⁽¹⁾ daha keskin hale gelir, bu nedenle tek bir ifade formüle etmek zordu. Din hakkındaki tüm bu görüşleri bir araya getiren tanım. ⁽²⁾ ve bu nedenle yazarlar sıklıkla din olgusu için benimsedikleri din tanımını koyarlar. ⁽³⁾

Aşağıda bu tanımlardan bazılarını ve taşıdıkları çeşitli çağrışımları gözden geçirerek, din ve din olgusunu ele alan pozitivist, yorumlayıcı, teolojik yaklaşım gibi temel metodoloji ve tanımlara değineceğiz. İslami tanım: Dinin doğasını ve onun unsurlarını, olgunun içinden ve dışından, rolünü veya işlevini ve sosyal yaşam üzerindeki etkisini öğrenelim. Bu araştırmanın odak noktası daha sonra olacaktır.

Pozitivist yaklaşımla başlıyoruz: Pozitivist yaklaşım, sosyal fenomenleri (şeyleri) dikkate aldığından ve bu temelde incelenmesi gerektiğinden, duyulara, deneyime ve gözleme tek bilgi kaynağı olarak güvenerek dini fenomeni bir şey olarak inceler ve o olgunun yorumunu diğer olgulara genelleştirmek için sebebini anlamaya çalışır (Toplum bir bütün olarak bireyler tarafından temsil edilen parçaların toplamından daha büyük olduğundan, bireyin toplum karşısında zayıf olduğunu görür ve Seçenekleri sınırlıdır. Aynı şekilde pozitivist yaklaşım da psikolojik ve içsel olanı tanımaz, yalnızca sosyal olanı kabul eder, yani tüm insanların davranışlarının içsel güdüler ve içsel etkilerle değil, yalnızca içsel dürtüler ve yönlendirmelerle ilişkili olduğu anlamına gelir. Toplum, birey toplumun yalnızca bir aynasıdır ve toplum, bireyleri önyargılı kalıplarda yaratandır. ⁽⁴⁾

Bu nedenle pozitivistin öncüsü (David Émile Durkheim) 1858-1917, dinin toplumsal bir ihtiyaç olduğuna ve ilkel dinin toplumun kendine tapınmasından başka bir şey olmadığına ve klanın üyelerini bir araya getiren kolektif aklın ürünü olduğuna inanır ⁽⁵⁾. ve din, "dünyevi ortamdan izole edilmiş kutsal konular etrafında dönen ve onlara

¹ Bakınız: qamus mustalahat aliantulujya walfulkulur, aykah hultikrans tarjama du. muhamad aljawhari wahasan alshaami, alhayyat aleamat liqusur althaqafati, dar alamil liltibaeat walnashr, Kahire - Mısır, 2. baskı, 1972, girişin sayfa numarası (e).

² Bakınız: Firas Al-Sawah, din al'iinsan - bahath fi mahiat aldiyn wamansha aldaafie al-dini, tabba 1, manshurat dar ealaa aldiyn, Şam, 1998, s.25.

³ Önceki, s.22.

⁴ Bakınız: Abdul Rahim Boudalal, alzaahira aldiyniat bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahutii önce, s. 2-9.

⁵ Bakınız: Najwan Najah Al-Jeddah, falsafatu al-din, s.44.

inanırları tek bir ahlaki toplulukta bir araya getiren tutarlı bir inanç ve uygulamalar sistemi" olarak tanımlanmaktadır. ⁽¹⁾ Bu, bilinen tüm dinler arasında ortak bir sınır olarak kabul edilir ⁽²⁾.

Daha da açıklığa kavuşturmak gerekirse Durkheim, önyargılardan kurtulup bilimsel hipotezler inşa ettikten ve test etmeye başvurduktan sonra, sosyal olguları maddi şeyler gibi oldukları ve doğa bilimleri gibi incelenmeleri gerektiği temelinde ele alan pozitivist yaklaşıma dayalı sosyolojiye güvenmektedir. ve kanunlar ve teoriler yayınlamak için olgunun analizinde ve yorumlanmasında deney yapmak ve istatistikleri benimsemek. Ve sonra bunu dağıtmak. ⁽³⁾

Dolayısıyla örneğin Karl Marx'ın (1818-1883) materyalist görüşü bunun daha da ötesine geçerek, din de dahil olmak üzere sosyal olguyu, onu yönlendiren ve tüm toplumun kimliğini ve gerçekliğini şekillendiren altyapıya bağlar. Bu altyapıyı temsil eden şeyin aslında ekonomi olduğunu düşünüyordu ve dinin, kibirli güçlerin ve egemen sınıfın elinde, halkları evcilleştirmek ve boyun eğdirmek için kullanılan en önemli araçlardan biri olduğunu düşünüyordu. ⁽⁴⁾

Yorumlayıcı yaklaşım, sosyal aktörün bu eyleme verdiği eylemde anlam aramanın mümkün olduğunu görürken, bu, pozitivist ve rasyonel okulun derinlemesine incelemeyeceği bir eklentidir; Rasyonaliteden kaynaklanan ve önceden ve açık bir ön anlayıştan kaynaklanan ve dinleri değerlendirmekten ziyade, sadece rasyonel bir insanın gördüğü ve ilerlemeye hizmet ettiği şeyde dinin oynayabileceği rol ile ilgili olanı aramaktır. Bu nedenle Max Weber'e (1864-1920) göre Protestan değerlerine ilişkin araştırmalar, ilerleme sürecinde moderniteyle uyumlu ve onunla çelişmeyen bir din arayışına dayanıyordu. Bu bakımdan tercih ve tercih, dinin liberal proje hizmetinde gerçekleştirdiği işlevdir ve bu değerlerin esaslılığıyla, inanılabilirliğiyle veya kehanetiyle ilgisi yoktur. ⁽⁵⁾

¹ Firas Al-Sawah, din al-insan, s.27.

² Önceki, s.26.

³ Bakınız: Jamil Hamdaoui, ilim aliajtimae bayn alfahm waltafsiri, almujaalad 1, jamie alikutub (2019) al'iislamia. Available at: <https://ketabonline.com/ar/books/96555> (Accessed: 07 December 2022).

⁴ Bakınız: Najwan Najah Al-Jeddah, falsafatu al-din, s.50.

⁵ Bakınız: Abdul Rahim Boudalal, alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahutii, daha önce, s. 2-9.

Anlama yaklaşımı, Alman filozof ve sosyolog Wilhelm Dilthey (1833-1911) tarafından kristalize edildikten sonra nesneden ziyade özneye odaklanan ve bireyin yaşadığı çevre içindeki grupla ilişkisini inceleyen bir yaklaşım olarak ortaya çıktı. ⁽¹⁾ Böylece Weber, dinin gerçekte ekonomi tarafından kontrol edilen bir toplum üst yapısı değil, daha ziyade ekonomiyi yönlendiren bir altyapı olduğunu kanıtlayarak Marksist görüşü tersine çevirdi. Bu nedenle kapitalist sistem, kapitalizmin meyvelerinden yalnızca bir tanesiydi. Avrupa'da Protestan din ahlakı. ⁽²⁾

Max Weber'in "Protestan değerleri ve kapitalizmin ruhu" üzerine yaptığı çalışma, Protestan etiğinden ekonomik sisteme geçişin yapıldığı, teolojik sembollerin ve yüklerin somut bir maddi gerçekliğe dönüştüğü, dolayısıyla ekonominin kontrol ettiği altyapıdan din ve bilinci oluşturan üstyapıya dönüşümün gerçekleştiğini gören materyalist Marksist yaklaşımın aksine, din etiğinden rasyonel örgütlü insan davranışına geçiş yapıldığı, "mikrodan makroya" geçiş imkânı tanımaktadır. Değer yaratır. ⁽³⁾

O, dinlerin ideolojik yorumuyla değil, onların ürettiği, davranış ve eylemlerini etkileyen eylemle ilgilenir, eylemin kendisine bakmaz, onun ötesine geçerek anlamsal boyutlarına ulaşır. Weber'in sosyolojiye getirdiği yeni bir şey. Dolayısıyla din üzerine yaptığı çalışma, bireyi eyleme iten güdülerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. O, eylemin kendi başına bakmaz, bunun ötesine geçerek eylemin anlamsal boyutlarına iner. Bu Weber'in getirdiği yenilik budur. Bu bakış açısından Weber, Hristiyan dininin, özellikle de Protestan ahlakının, kapitalizmin ortaya çıkışına büyük katkı sağladığı sonucuna vardı. ⁽⁴⁾

Bu nedenle Weber, sosyolojiyi şeyler dünyasından insan eylemlerine taşır, yani: öznenen benliğe ya da şeyden insana ⁽⁵⁾ geçmiştir ve genel olarak her iki yaklaşım da

¹ Bakınız: Jamil Hamdawi, *ilim al-ijtimaa byen al-fahm waltafsiir*, s.22.

² Bakınız: Hassan Youssefian, *dirasat fi ilim alkalam aljadidi*, tarjamat muhamad husayn zaraqata, tabba 1, markaz alhadara litanmiat alfikr al'iislaamii, Beyrut, 2016. s. 70.

³ Bakınız: Abdul Rahim Boudalal, *alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahutii*, s.2.

⁴ Khithr Jamila, *Max feber'in alzaahira aldiynia eind maks fibar*, majalat alhikma lildirasat alfalsafiat, mawlut Mammeri Üniversitesi, Cilt 9, No. 2, 2021, s. 950.

⁵ Bakınız: Jamil Hamdaoui, *ilim al-ijtimae bayn alfahm waltafsiir*, s. 20.

dinin metafizik uzantılarını ve ontolojik kökenlerini değil, işlevini ve tarihsel bağlamlarını inceler...

Teolojik yönetime gelince, aktarılan insan mirasına dayanan bir bilim olan inancın doğasına odaklanır, bu nedenle Hristiyan teolojisi veya Yahudilikteki teoloji veya İslam'daki eşdeğeri, teoloji ve teoloji gibi bu bilimin misyonunu yansıtan terimlerden söylenir ⁽¹⁾ ve ideal teolojik metodolojiyi benimser ve bu ideal düşünce, statükodan daha iyi bir duruma çıkmaya çalışan algıları, vizyonları ve etik teorileri ortaya koyar. ⁽²⁾

Dini doktrin, evrenin gerçeklerini zihinsel olarak anlamak için yalnızca akıl tarafından kullanılan bir güçtür, bu nedenle Katolik ilahiyatçı ve filozof Tommaso D'Aquino (1225-1274), akıl ve vahyin iki bilgi aracı olduğuna ve ortak bir kaynaktan geldiklerine inanır. ⁽³⁾

2.2.2. Tek tanrılı kavramda din

Din, inanç hakkına, davranış ve işlemlerde iyiliğe rehberlik eden ilahi bir durumdur ⁽⁴⁾, din, akıl sahibi insanları Resûlullah'ın (s.a.a) yanında olanı kabul etmeye davet eden ilahi bir durumdur, Allah'ın duaları ve esenliği onun üzerine olsun ve din ve din kendi içinde birleşmiş ve dikkate göre farklıdır, itaat edildiği için Şariat'a din denir ve onun açısından mezhep olarak adlandırılan bir toplantıdır ve bundan dolayı doktrin olarak adlandırılır. ⁽⁵⁾

Tektanrıci önerme, dinin tarihsel bir yorumu fikrine karşıdır, çünkü din mutlak ve tarihi yoktur ve mevcut din, önceki ilkel deneyimlerin bir gelişimi değildir, ancak başlangıçtan itibaren eksiksiz olarak ortaya çıkmıştır ve bu nedenle teoloji,

¹ Bakınız: Ian Markham, T ilim al-laahuat juduruh wamadaminuh watatawuratih almaerifia, majalat aliastighrab, almarkaz al'iislamia lildirasat aliastiratijia, Beyrut, Lübnan, Sayı: 7, Üçüncü Yıl, 2017.sayfa 367.

² Bkz. Abd al-Rahim Boudalal, alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahutii, s. 2,4,5,7,9.

³ Bkz.: Zekeriya İbrahim, mushkilat alfalsafa, 1. Baskı, Dar Al-Qalam, Kahire, 1962., s. 186.

⁴ Muhammed Abdullah Draz, Al-Din, s. 26.

⁵ Bkz.: Kitab al-Tariffat, Ali bin Muhammed bin Ali al-Zain al-Sharif al-Curjani (ö. 816 AH), yayıncı: Dar al-Kutub al-Ilmiyya Beyrut-Lübnan, 1. baskı, 1403 AH-1983, al-maktaba alshamila, Bab al-Dal, s. 105, 106.

Durkheim'ın analizlerinin ve sosyal statüsünün devam ettiği gibi ritüellerden doğmamıştır, ancak ritüeller teolojiden çıkarılır ve tercüme edilir. ⁽¹⁾

Kur'an-ı Kerim, yeryüzündeki ilk insanın tek Allah'ı tanıdığı, şuur ve idrak sahibi, vahşi, ilkel bir vahşi olmayan, tam ve akılcı bir insan olduğu, kendisinin bir peygamber (Adem) olduğu, oğullarının yüzyıllar boyunca tevhid dinini miras aldığı ve yeryüzündeki ilahi takdirin, onların varlığına ihtiyaç duyması için zihinsel ve entelektüel aşamalarda peygamberler göndermeye devam ettiği ve bu aşamalarla orantılı bir şekilde insanlığın başlangıcının hikayesini sundu ⁽²⁾, Dinlerin gelişimi, dinin insan bilgisinin bir ürünü olmasından değil, ilahi takdirin insanları kendi dillerinde ve akıllarının genişliğine göre konuşandan kaynaklanmasından kaynaklanmaktadır (وما أرسلنا من رسول إلا بلسان قومه ليبين لهم) İbrahim Suresi Ayet: 4.

Tek tanrılı önerinin, pozitivist ve yorumcu din ekollerinin sunduğu diğer tanımlara göre önemli dezavantajları vardır: Kısmi, eksik veya indirgemeci olarak görür, yanlış modellerin incelenmesi sonucu genelleştirilmiş olarak görür, genelleştirmeyi ve ölçmeyi düşünür. yanlış anlamaya yol açacak sistematik bir hatadır.

Örneğin Durkheim ve Reynac, dinsel kutsallığı, bazı şeylerin yasaklanması ve onlara dokunmanın ya da onlara yaklaşmanın (tabu) yasaklanması şeklindeki olumsuz pratik yönü dışında dikkate almamışlardır. kutsallığının, hatta tam tersine içerdiği kötülük ve iğrençliğin kanıtı olabilir. Dinin özünü, "manevi" ve "ilahi" fikirlerinden söküp atarak, onu en spesifik özelliklerinden arındırdılar, onu tüm unsurlarının döndüğü eksenden ve tezahürlerinin ölçülebildiği ve her şeyden ayırt edildiği tek kriterden arındırmışlar. Aslında bu iki özelliği çıkardıktan sonra bize sundukları tanım bütünüyle uygulanabilir. Halkın edebi, sanatsal, ekonomik ve diğer yaşamlarında uymakla yükümlü olduğu, miras alınan normların karakterini taşıdığı sürece, toplumsal faaliyetin her yönü için geçerlidir. ⁽³⁾

¹ Bkz.: Abd al-Gawad Yassin, al-lahut, s. 36.

² Bkz: Abdel Nasser Salam, bonyat al-din, s. 30

³ Bkz. Muhammed Abdullah Draz, Al-Din, s. 45.

Dinlerin kurucularının tarihinin belirsizliği ve çağların özgüllüğünün olmaması ve kitaplarının ortaya çıktığı koşullar genel bir kural değildir, çünkü bu İslam'ın tarihidir, Peygamberi ve kitabı, sanki dün doğmuş gibi ⁽¹⁾

Maddi bilimciler arasında ateşli inananlar bulduğumuz gibi, bunun yanı sıra, önde gelen tıp ve doğa felsefesi bilim adamlarından oluşan saygın gruplar tarafından, kesin bir bilimsel yönetime dayalı ve kanıtlayıcı bir üslupla yürütölen kapsamlı maddi araştırmaları, kapsamlı manevi çalışmaları da buluyoruz. Gerçeklere bağlanabilecek her şeyi gerçeklerin dışında bırakan katı bir analiz ve eleştiri: Sahtecilik, aldatma ve onu çevreleyen tüm yanılsama ve aceleci yargılar ve yalnızca kesinliğin yol açtığı şey ve gerçekliğe ilişkin dikkatli ve ayık bir araştırmanın yol açtığı şey. kabul edilebilir. Comte'un tasvir ettiği üç vaka, birbirini takip eden tarihsel rolleri temsil etmiyor, daha ziyade tüm halklarda aynı anda meydana gelen çatışmaları ve akımları tasvir ediyor ve bunların hepsi belirli bir halkta her zaman aynı derecede refah veya uyşukluğa sahip değil. Her bireyin ruhu ve onun yüzünde insan yaşamının kurulmasında birbirini tamamlayan işlevler ve her birinin kendine uygun bir alanı vardır. ⁽²⁾

Manevi veya dinî vizyonun, ufku genişledikçe ruhta doğmadığı, zahiri ve gizli manalarıyla evreni aştığı, kapsam olarak en geniş vizyon olduğu ve boyutlarına rağbet olduğu açıktır. Böylece filozof Kunt'un öngördüğu düzen altüst olur ve üç psikolojik ihtiyaç, doğal, makul koşullarına yani duyu ihtiyacına geri döner. Aklın ihtiyacı, ruhun ihtiyacıdır. ⁽³⁾

Totemizmi borçlu olan ilkel gruplar üzerinde yapılan çalışmaları dinlere, İslam'a yansıtabak olursak, Hristiyan Batı'nın kısır teolojik meselelerle meşgul olduğu bir dönemde, İslam dünyası bilime, ilme ve sanata açıkken, maneviyatıyla yan yanaydı. Oysa İslam, gerçeklikle nadiren çatışmış, bir yandan dini metni hayatın akışına açarken, bir yandan da gerçeklikte görünmeyenin olanaklarını arayarak ruh ve madde arasında uyum sağlamayı amaçlamıştır. ⁽⁴⁾

¹ Önceki, s.60.

² Bkz. Muhammed Abdullah Draz, El-Din, s. 78.

³ Önceki, s.80.

⁴ Önceki, s. 23.

Aynı şekilde dinlerin incelenmesinde evrim teorisi de evrim kavramının kendisiyle çelişmektedir, çünkü evrim basitten karmaşıklığa, birlikten çokluğa geçiş anlamına gelir ve çoktanrıçılıktan tektanrıçılığa değil, tektanrıçılıktan çok tanrıçılığa geçiş anlamına gelir. Afrika ve Avustralya'nın uzak bölgelerinde yaşayan geri kalmış halkların dinlerini incelemek ve ilk insanın ilkel, barbar ve vahşi olduğu yönündeki araştırmalarda bu eğilimler benimsenmiştir. Bunlar varsayımlara dayanan hipotezlerdir. kesin olarak teyit edilemeyen ve geçerli bilimsel verilere dayanmayan, dolayısıyla ilk din şeklindeki materyalist akımların sonuçları çok sayıda ve çelişkilidir. Bunların arasında her akımın kendi bakış açısındaki farklılığı da vardır. Nitekim sonuçlarıyla çelişen bir şey ortaya çıkmıştır ki o da ilkel olarak nitelendirilen toplumlarda tek Tanrı inancının varlığı, bu sonuçların zayıflığını ve güven eksikliğini yansıtmaktadır. ⁽¹⁾

2.2.3 Dinin unsurları ve seviyeleri: (mahiyeti ve temel nitelikleri)

Dinin temeli, biri dinî düşünce ve inançta somutlaşan teorik, diğeri ise dinî vesilelerle uygulanan ve uygulanan ritüel ve ayinlerde somutlaşan pratik olmak üzere iki unsura dayanmaktadır ⁽²⁾.

Bir Tanrı'nın varlığına inanç, madde dünyası ile ruhlar dünyası arasındaki ayrım, ritüellerin ve ibadet ritüellerinin uygulanması, davranışları düzenleyen ahlak ve değerlere bağlılık ve bunları düzenleyen bir yasa ve yasaların varlığı İnananların hayatları dinin temel unsurlarını oluşturur. ⁽³⁾

O halde din, bazıları görünen dünyayla, bazıları da görünmeyen dünyayla ilgili olan bir dizi kurallar, hükümler, kavramlar, inançlar ve uygulamalardır. Bazı bilim adamlarının dini içerikler için geliştirdiği sınıflandırmalar arasında Goldweiser sınıflandırması da vardır. dini üç unsur halinde analiz eder: birincisi manevi ve imana dayalı, ikincisi ibadetsel ve ilişkisel, üçüncüsü ise belgesel ve referanssal ⁽⁴⁾. Genel ve daha kapsamlı bir açıdan bakıldığında her dinin şunlardan oluştuğu söylenebilir. dört

¹ Bkz.: Abdül Nasır, bonyat al-din, s. 28, 29

² Bkz: Abdullah Al-Khuraiji, ilim al-ijtimaa al-dini, 1. baskı, Ramatan - Cedde, Suudi Arabistan - Cedde, 2009, s. 83.

³ Bakınız: Akash bin Mustafa, al'iislam mumarisan: tajdid alnazrat fi maeayir altadayun, s.9.

⁴ Bakınız: Mehdi Muhammad Al-Qassas, ilim al-ijtimaa al-dini, s.59.

temel unsur: "kutsallık, görülmeyen, belirli öğretileri takip etmek ve belirli ritüelleri uygulamak ⁽¹⁾"

Kutsallık, dini olgunun temel ve önemli bir unsurudur ve kutsallaştırma, arınma ve kutsamadır. ⁽²⁾ "İbadet kavramı ile ilgili bir çağrışımdır ve göksel, saf, saf, kutsanmış, saygı duyulan ve yasaklanmış gibi aşkınlık çağrışımı olan bir dizi anlam içerir ⁽³⁾", "ve kutsal, saygısızlık edilemeyecek veya kirletilemeyecek ve aynı zamanda şaşkınlık, merak, arzu, çekince, endişe ve korku duygularıyla karışamayacak her şey anlamında gelebilir". ⁽⁴⁾

Kutsallık ve gayb, inancın, inanan bireylerin doğru olarak benimsediği toplumsal gerçekliğe ilişkin bir yargıyı, görüşü veya eğilimi temsil ettiği dinin teorik yönünü temsil eder. Burada inanç kavramının değer kavramından farklı olduğu belirtilmektedir. Bireyin sosyal durumları ölçme ve değerlendirmede kullandığı yarı kodlanmış bir sistem olarak tanımlanan ⁽⁵⁾, geri kalan unsurlar ise temsil eder. Somut, maddi yönü ise öğretiler (kanunlar) ve ritüellerdir.

Öğretiler, helal ve haram (Tabu) terimlerine dayanan ve emir ve yasaklar olarak ortaya çıkan veya iyi ve kötü konusunun ahlaki algısıyla ilgili dini değerler olan veya dinin farklı tezahürleri ve eylemleri yoluyla gelenekler şeklinde ortaya çıkan hükümlerdir. din terimini tanımlamada gerekli ve yeterli olmalıdır ⁽⁶⁾.

Dinin ne olduğunun tam sınırı, benliğin veya metafizik öznelere varlığına olan inanç, yüce, bir duygu ve seçime sahip olmak ve insanı ilgilendiren işlerin bir eylemine ve yönetimine sahip olmak, inanç, o yüce benliğin arzu ve huşu, boyun eğme ve yüceltme monologuna ilham verecek ve kısaca (itaat ve ibadete layık ilahi bir benliğe inanç) Bu, dine dindarlık anlamında psikolojik bir durum açısından bakarsak, ama dışarıda bir

¹ Bkz.: Abdül Nasır, bonyat al-din, s. 18.

² Lisan el-Arab, Muhammed bin Makram bin Ali Ebu el-Fadl, Cemaledin İbn Manzur el-Ensari el-Ruveyfi el-Afriqi (ö. 711 AH) Yayıncı: Dar Sader - Beyrut, 3. Baskı, - 1414 AH, Kapsamlı Kütüphane. - Kaf Bölümü - Kapsamlı Kütüphane, s. 168.

³ Bkz.: Abdül Nasır, bonyat al-din, s. 18.

⁴ Bakınız: Mourad Wagdy, tahawulat altadayun alshaebii bialriyafayn alawisat walsharqiu alawilia' walsalha' ainmudhaja, risalat majistir ghayr manshuratin, jamieat muhamad alawl kilih aladab waleulum al'insania, Oujda - Fas. 2010., sayfa 14.

⁵ Bkz.: Mehdi Muhammed el-Kassâs, ilim al-ijtimaa aldini, s. 58.

⁶ Bkz.: Abdülnasır Salam, bonyat al-din, s. 19.

olgu olduğu yerden bakarsak, bunların özelliklerini belirleyen teorik yasalar bütünüdür deriz. İbadet şeklini şekillendiren ilahi güç ve pratik kurallar dizisi ⁽¹⁾.

Dini söylem, dini kurum veya din adamları tarafından veya dini veya dünyevi konularda belirli bir bakış açısını ifade eden ve bunları savunmak veya vaaz etmek için çalışan dini veya ideolojik pozisyonlar tarafından yayınlanan yazılı ifadeler ve metinlerdir. ⁽²⁾

Dinin bireylerin ve toplumların yaşamında üç düzeyde temsil edilebileceği ileri sürülebilir: ⁽³⁾

1. Birinci seviye his: Dinin bireyler ve gruplar arasındaki ilk mertebesidir ve insanın dinî karakteri almaya hazır olduğunu kabul etmek için his, duygu ve vicdan kapsamında var olan bir seviyedir.
2. İnanç derecesi: Bir kimsenin, beyan ve beyanlarında açık ve doğrudan beyan ettiği, ya taklit ve taklit yoluyla ya da anlama, düşünme ve kanaat yoluyla inşa edilen açık ve doğrudan fikri kanaatlerle ilgili her şey demektir. değişken olan ve sabit olması gerekmeyen göreceli bir düzeydir.
3. Uygulama düzeyi: Dinin maddi kısmı ve dış görünüşüdür, din sadece bireysel veya kolektif uygulama düzeyine geçtiğinde sosyal bir fenomen olarak ortaya çıkamaz, bu nedenle ilk olduğunda sadece psikolojik bir fenomen ve sadece bir algı ve inanç olduğunda soyut bir felsefî entelektüel fenomendir.

2.2.4. Bilim, felsefe, sanat ve mit arasında din.

Dini fenomen, örneğin politik ve ekonomik fenomen gibi diğer sosyal fenomenlerin geri kalanıyla karıştırılır, ancak bu karışım, bu fenomenlerin doğasının birliğinin kanıtı değildir, çünkü birbirleriyle karıştıkları ve birbirlerini açıkladıkları bir şey vardır ⁽⁴⁾, "Dini inanç, kutsal dünyanın zihinsel bir resmini çizmek ve onunla insan dünyası arasındaki bağı netleştirmek için çalışan bir dizi açık ve doğrudan fikirden oluşur."⁽⁵⁾

¹ Bkz.: Muhammed Abdullah Draz, Al-Din, s. 44

² Ahmed Zayed, suar min alkhitaab almuasasiri- khitab almuasasat walnukhba, 1. Baskı, Dar Al-Ain Publishing, Kahire, 2007, s. 17.

³ Bkz.: Fadil Hadari, mustawayat lidin wa'ashkal altadayun, s. 180 vd.

⁴ Bkz.: Abdullah Al-Khereiji, ilim al-ijtimaa aldini, s. 63.

⁵ Firas Al-Sawah, din al-insan, önceki, s. 49.

Din, toplumsal görünümünden vazgeçemez, bu yüzden Devlet'in etkisi gibi otorite ve etkiyle yaşar, oysa felsefenin ihtiyacı olan tek şey yaşamak ve gelişmek için bir özgürlük atmosferidir, bu yüzden din bize istikrarlı toplumsal görünümünde görünürken⁽¹⁾, felsefe bize istikrarlı toplumsal görünümünde görünürken, felsefe bireysel karakterinde özgür ve yenilenmiş olarak görünür, ⁽²⁾

Felsefe insan ruhunun bir yönüyle çalışırken, din bütünüyle edinir, felsefe gözlem, analiz ve sentezdir, gerçeği kesip ruhunu kaybeden ve sonra onları farklı bir zihinsel formatta yeniden sunulmak ve ruhun yüzeyine basılmak üzere oluşturan bir endüstridir. Din, bu yüzey kabuğunu geçmek ve onun aracılığıyla insan ruhunun derinliklerine erişmek ve ona bütünlüğünü vermek için gerçeği toptan taşır ve buradan din ile felsefe arasında ince bir fark çıkarır çünkü felsefe teorisinin sonu Pratik bölümünde bile ve dinin amacı bilimsel yönüyle bile pratiktir, felsefenin en büyük hedefleri gerçeği ve iyiliği, ne olduklarını ve nerede olduklarını tanımlamaktır ve bu konumdan sonra bildiğiniz gerçek veya belirlediğiniz iyilik ile ilgilenmez, ancak din bizi sadece onu bilmek için değil, ona inanmak ve onu sevmek ve onu yerine getirme ve onu başararak ruhlarımızı tamamlama göreviyle bizi tanımak için gerçekle tanımlar. ⁽³⁾

Din ve felsefe arasındaki ilişkiye gelince, bir tarafın diğeri üzerindeki egemenliğinden, bazen diğeri iptal etmeye çalışan, bazen de aralarındaki çatışmanın boşluğunu ve gücünü azaltmak amacıyla yakınlaşma ve koalisyon şeklinde uzanan büyük bir imge ve kalıp geçmişine sahiptir. ⁽⁴⁾

Dinî bakış açısının, doğaüstü güce ya da rasyonel ve etkili güçlere olan inançta manevi felsefe ile ortak olduğu doğrudur, ancak bu güçle olan edebi bağdan kopuk olduğu için ondan ayrılır, filozof ile onlar arasında görevlere veya haklara ya da talep ve arzuların değiş tokuş edildiği monologlara bir bağlantı değildir, ancak dindar, psikolojik varlığının hayati bir parçası olduğu ölçüde bu bağlantıya inanır ve bu nedenle, partisi

¹ Bkz.: Fadil Hadari, mustawayat lidin wa'ashkal altadayun, s. 181.

² Bkz. Muhammed Abdullah Draz, Al-Din, s. 58-59

³ Önceki, s.64.

⁴ Bkz.: Ali Abboud Al-Muhammadi, falsafat aldiyn, majmueat mualifin, 1. Baskı, Difaf Yayınları, Beyrut, 2012, s. 9.

ne zaman bir şey olsa ve bir ihtiyaçtan kaçsa, bu ihtiyaç ve arzuları aramak için daha güçlü bir ruhu dört gözle bekler. ⁽¹⁾

Din ve bilime gelince, her birinin kendi alanı vardır. Günümüzde bilim, madde alanıyla ilgilendiği için geleneksel anlamıyla anlaşılmaktadır ve amacı kozmik olaylara fiziksel bir açıklama getirmeyi ve yasalarını keşfetmeyi amaçlamaktadır ve bu, onları matematiksel araçlarla formüle ederek ifade edilmektedir. Bu yaklaşım, insanlığa fayda sağlayan pek çok icatla sonuçlanmıştır, ancak bilim, bu araştırmada ele alındığı gibi makalenin kapsamı dışındaki sorulara cevap vermekten acizdir. Bilim, insanın kaderi ve varoluş amacı ile ilgili sorulara yanıt vermediği gibi, birey ile toplum arasındaki ilişkinin bir tanımını da yapmamakta, fedakarlık, sevgi gibi insani duyguların da ikna edici bir açıklamasını yapmamaktadır. Din, ahlaki ve manevi yönleri ve sosyal insana ilişkin temel sorulara yanıtlar sağladığından, bunun bilimin değerini ve statüsünü azaltmadığını belirtmekte fayda var. Bazen din, kendi hukuki, siyasi veya ekonomik sistemleri için genel ilkeler koyar; bu da, bölümde değinildiği gibi, din ve felsefe alanlarının ötesine uzandığı için modern bilimin bu konular için açık ve bütünlük bir program sağlayamayacağını göstermektedir. Dini fenomenin tanımlanması üzerine.

Din ve sanat arasındaki ilişkiye gelince, sosyologlar din ve sanatı birbirine bağlarlar ve sanatın tapınağın koynunda ortaya çıktığını, yani sanatların ortaya çıkışının başlangıcının dini olduğunu, örneğin mimarlık sanatının yeni tapınak biçimlerinin yaratılması, duvarlarının yazıtlar ve heykellerle süslenmesi yoluyla ilk başlangıcıydı ve böylece resim sanatı ve dini şarkılar tapınaklarda ve kutsal yerlerde yapılan kutlamalar yoluyla ortaya çıktı ve böylece şarkı söyleme ve dans etme sanatı ortaya çıktı ve böylece çoğu sanat türü tarih boyunca din yoluyla veya Bu nedenle, birçoğunun açık bir dini boyutu vardır ve hatta her dinin kendi sanatları vardır. Dini inancın, sanatın ruhu ve eseri üzerinde ve hatta sanatçının kendisi üzerinde yansımaları ve etkisi vardır, İslam mimarisi ve sivil İslam hat sanatı ve yazıtları, İslam dini ruhunun gerçekliğinden kaynaklanmaktadır ve Orta Çağ'da kilisenin resim, mimari ve birçok sanat sanatını canlandırmak için çalıştığını görüyoruz. ⁽²⁾

¹ Bkz. Muhammed Abdullah Draz, Al-Din, s. 37.

² Bkz: Ali Abboud al-Muhammadi, falsafat aldiyn, majmueat mualifin, s.9.

Efsaneye gelince, bir akıl yürütme modeli olarak, dünyanın parçalı bir vizyonunu içerir, çünkü şeyleri yalıtılmış birimler olarak algılayan ve diğer olaylarla ilişkilerini fark etmeden açıklamaya çalışan bir zihin için bir açıklama aracıdır ve bu, onu anlatısal bir anlatı biçiminde tasvir eden bir güç bulmaya dayalı olarak her olay için özel ve ayrı bir açıklama geliştirmesine neden olan şeydir, çünkü mit olayları parçalara ayırır ve doğrusal ilişkilerini vurgulamaz, bu nedenle onları tutarlı bir bilişsel yapıyla sonuçlanan bilimsel bir açıklama olarak kabul edemeyiz, çünkü sistemden yoksundur ve oluşturmadıkları sürece Biçimsel olarak, bilimsel bir ürün olmayacak, sadece bocalayan ve tutarsız bir zihinsel aktivite olacaktır. ⁽¹⁾

2.3. Dinin İşlevi

Sosyal Olgunun İşlevsel Bağlamı Birbiriyle örtüşmek, birbiriyle ilişki kurmak ve yorumlamak sosyal sistemlerin doğasıdır ve herhangi bir sistemin işlevi, bu sistemin bir parçası olduğu genel faaliyet içindeki herhangi bir kısmi faaliyetin, işlevi sosyal yaşamda oynadığı rol olan herhangi bir kısmi sosyal alışkanlığın oynadığı roldür. Her sistemin, birbirlerinin ilişkileriyle birbirine bağlı bireylerden ve gruplardan oluşan sosyal yapıda oynayacağı belirli bir işlevi vardır. Diğerleri uyumlu bir birimdedir. Toplumsal yapının kendisinin kurulması ve devamlılığı, varlığını sürdüren sistem ve sistemlerin etkinliğinden kaynaklanmaktadır. ⁽²⁾

Toplum, aynı toplumun kendisinden oluşan bir fikir veya örnektir ve sadece üyelerinin sayısının ve üzerinde yaşadıkları toprağın, yaptıkları hareketlerin veya kullandıkları araçların sonucu değildir ⁽³⁾ ve din temel bir bileşen olduğundan ve insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olduğundan ve hala da öyle olduğundan, sosyal sistemde önemli ve merkezi bir yerde yer almalıdır, bu nedenle sosyolojideki işlevsel yapılandırmacı okul "Sosyal bütünleşme kavramı ve ona katkıda bulunan güç, din ve diğer topluluk sistemlerinin bu sağlamlaşma veya zayıflama araçları ⁽⁴⁾"

Amerikalı ontolog Ralph Linton (1893-1953), kültürel örüntünün zorunlu olarak her işlevde organize olan gizli unsurları ve görünür unsurları içerdiğine inanır ve herhangi

¹ Bkz.: Salah Fleifel Al-Jabri, al-din waliastura waleilm mustawayat mukhtalifa lilfahm waltaawil, a.g.e., s. 29.

² Bkz.: Abdullah Al-Khereiji, ilim al-ijtimaa aldini, s. 68.

³ Bkz.: Önceki, s. 115.

⁴ Önceki, s. 131.

bir kültürün görünen yönünün sağlam ve somut olduğuna inanırken, gizli kültürü toplum üyeleri tarafından paylaşılan bilgi, tutum ve değerler olarak görür. ⁽¹⁾

İşlevsel teori, her faaliyetin sosyal sistem için gerekli olduğunu, her sosyal unsurun olumlu bir işlevi olduğunu, özellikle belirli işlevlerin toplum için gerekli veya vazgeçilmez olduğunu, "işlev bozukluğunun bir kültürün veya toplumun çöküşüne katkıda bulunan faaliyettir" olduğunu² savunur. Örgütlenme ve cezalandırmaya verilen yanıt, Polonyalı antropolog Bronisław Malinowski (1884-1942)³ tarafından görülen sosyal kontroldür ve bu nedenle dinin en önemli işlevlerinden biri, dinin farkında olduğu ilk sosyal işlev olarak başlayacağımız sosyal kontrolü sağlamaktır.

2.3.1 Dinin işlevsel rolü

1. Sosyal kontrolün sağlanması: "Din, sosyal kontrolün en önemli kaynaklarından biridir "sosyal kontrol" ve sosyal kontrol, toplumun üyeleri üzerinde uyguladığı güçtür ve sosyal yapının ve sosyal koşulların ve sistemlerin yapısını korumak ve onları sapma faktörlerinden uzaklaştırmak için davranışlarına ve düşünme yöntemlerine ve çalışma biçimlerine hükmetmek ve denetlemek için aldığı yollar, İbn Haldun tarafından "toplumun istikrarına yol açan en önemli ve en güçlü sosyal kontroller ⁽⁴⁾". Dinin kendisi, büyük miktarda bilgiyi kontrol edebilen ve birleştirebilen, aynı zamanda farklı seviyelerde enerji israfı ve tatmin edici olmayan, krizler, çatışmalar, sapmalar ve sistemin parçalarının bozulması biçimlerini üreten sıvı bir halde bırakabilen oldukça yararlı bir sosyal yasadır. ⁽⁵⁾

2. Din aynı zamanda önemli bir gözetim işlevine sahiptir, çünkü bireylerin davranışları üzerinde bir düzenleyici görevi görür ve onları gözlemlenen davranışın terimleri ve değerleri üzerinde uyum sağlamaya teşvik eder, çünkü din bize tutkunun organik arzular üzerindeki önceliğini kanıtlamamıza yardımcı olan dört şey sağlar ve kamu yararını kişisel çıkarların önüne koyun. Din bize tükenmez

¹ Bakınız: qamus mustalahat al'iithnuluja walfulkulur, aykah hultikrans, s. 166.

² Önceki, s. 32.

³ Önceki, s. 24.

⁴ Bkz.: Mehdi el-Kassâs, ilim al-ijtimaa aldini, a.g.e., s. 28-29

⁵ Bakınız: Sabino Akquaviva, ilim al-ijtimaa aldini: al'ashkal walsiyaqat, çeviren: Ezzedine Enaya, s. 44.

bir ödöl ve ceza kaynağı sağlar. İyilik için ödöl ve kötölük için ceza Katkısı benzersiz ve benzersizdir. sosyal entegrasyonun sağlanmasında ona. ⁽¹⁾

3. Sosyal uyum ve uyumun sağlanması ve ortaklıklar yaratılması: dinin, bireyler ve toplumu oluşturan birimler arasındaki sosyal uyum ve uyumda önemli bir rol oynadığı ve onları bir araya getirdiği, söylemlerini birleştirdiği ve evrensel ve dini değerler alanlarındaki rollerini ve etkileşimlerini koordine ettiği yerlerde, bu nedenle bireyleri toplumlarına bağlamak için ritüellerin gerçekleştirilmesi yoluyla çalışır ve bu nedenle pozitivist yaklaşım bile Durkheim ayrıca dinin işlevinin, anlayışı, yani gerçekliği ve sosyal ilişkileri anlama yoluyla bireyleri toplumlarına güçlü bir şekilde bağlamak olduğuna inanmaktadır. Bireyler birbirleriyle ortak kavramlar temelinde iletişim kurarlar ve bu şeyler aracılığıyla fikir ve sosyal ilişkileri düzenleyerek dini bağlayıcı ve mutlak⁽²⁾ olarak kabul ederler, "ve birliğini oluşturan ve kişiliğini şekillendiren kolektif duygu ve fikirleri kullanma ve canlandırma ihtiyacı hissetmeyen hiçbir toplum olamaz".⁽³⁾

4. Kolektif din bilinci yaratmanın, uyum yaratarak kolektif bilincin inşasına ve sürdürülmesine katkısında temsil edilen işlevsel bir rolü vardır ve Marx bunun olumsuz tarafına odaklanır: Dinin yaptığı tek şeyin ya meşruiyet kazandırmak ya da sınıfsal olarak acı çeken bir sosyal sistemi meşrulaştırma işlevlerini yerine getirmek olduğuna inanır ⁽⁴⁾ ve bu rol, faydacı veya otoriter dindarlık kalıpları yaygın olduğunda ve Kur'an-ı Kerim'in kendisi bu kalıpların uyarısını gözden geçirdiğinde mümkün ve mümkündür () إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ () (اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ..) . Tövbe, ayet: 34. (بِالْبَاطِلِ وَيَصْنَعُونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ..) Tövbe Ayet: 31.

5. Din, etkili toplum örgütlenmesinin faktörlerinden biridir ve din, insanların kendilerini güvende, güvende hissettikleri ve diğer insan ilişkilerinin onlara sağlamadığı istikrarlı ilişkiler içinde hissettikleri bir güvenlik duygusu sağlar. ⁽⁵⁾

¹ Bkz.: Önceki, s. 67 ve s. 129.

² Bkz.: Suhair Al-Attar, ilim al-ijtimaa aleayili, Dar Al-Nisr Al-Dhahabi, Egypt - Cairo, 1st Edition, 2001, s. 321.

³ Mehdi el-Kassâs, ilim al-ijtimaa aldini, s. 99

⁴ Bkz.: Abd al-Gawad Yassin, Al-sin wa al-tadayon, a.g.e., s. 338.

⁵ Bkz.: Mehdi el-Kassâs, ilim al-ijtimaa aldini, s. 67.

6. İnsan grupları ve bireyler felaketlere, felaketlere ve yoksunluk ve ıstırap türlerine maruz kalırlar ve din, ruhları yatıştırmada ve onlara gerçek olanla teselli ve tatmin sağlamada önemli bir rol oynar ve iyi olan bir şeyden nefret ettiğinizi umarak gelecek için umut verir ⁽¹⁾ ve bu nedenle din, insan ruhunun en önemli direklerinden biri olarak kabul edilir ve etkisi, sıkıntı ve kriz zamanlarında daha net ortaya çıkar ve yaşamın baskıları ve krizleri karşısında insanı destekler Ve insanın sonunda her şeyin bilgelikle gerçekleştiğini, Tanrı'nın bu evrenin işlerinin yöneticisi olduğunu ve tüm insani araçlar yetersiz kaldığında ıstırapı serbest bırakabildiğini, böylece insana bir memnuniyet ve huzur durumu verdiğini, var olan hiçbir şeyin dinin verdiği bir durum vermediğini hissettiği felaketleri ⁽²⁾.

7. Diğer yaşam sistemleri üzerinde doğrudan etki Max Weber'in iddia ettiği gibi, "Bu nedenle, kapitalist sistem daha çok Protestanlığın sonuçlarından biriydi",⁽³⁾ çünkü dine Durkheim'inkinden daha geniş bir işlevsel yaklaşım sunuyor. Din, yalnızca "sosyal sistemin" kurulması için gerekli olan sosyal uyum rolünü oynamakla kalmaz, aynı zamanda eylem, değişim ve gelişme getirebilecek bir uyarıcı rolünü de oynar.⁴ Bazı çağdaş toplumlardaki bazı dini fikirler artık ekonomik değerler üzerinde geçmişte olduğu kadar etkili değil, ancak aralarındaki bağ tamamen kopmadı ve geri kalanı bizi bu noktayı incelemeye devam etmeye sevk ediyor ⁽⁵⁾.

8. Anlam elde etmek: Robert Bella, dinin teorik çalışması için kavramsal bir çerçeve sundu, bu nedenle, bireysel veya toplumsal bir eylem, aktörler için anlamdan yoksunsa, kişiliğin istikrarını tehdit etmesi gerektiği fikrini ortaya koymaya başladı ve böylece toplumun istikrarı ve somut eylem, bu kriterlerin arkasında sembolik bir sistemin, yani aynı standartlara bu anlamı ve uyumu veren toksik bir ahlaki sistemin varlığına ek olarak, anlamını sosyal normlardan alır ⁽⁶⁾.

¹ Önceki: s. 67 .

² Bkz: Mohamed Abdel Fattah Al-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, 1st Edition, Al-Bitash Center lilnashir wa al-tawzia, Egypt - Alexandria, s. 28.

³ Bkz.: Abdullah Al-Khereiji, ilim al-ijtimaa aldini, s. 62.

⁴ Bkz.: Abd al-Gawad Yassin, Al-din wa al-tadayon, a.g.e., s. 339.

⁵ Bkz.: Abdullah Al-Khereiji, ilim al-ijtimaa aldini, s. 173.

⁶ Önceki, s. 131.

9. Din, "doktrin ve dinden eylemin gelmesi için gerekli coşkuyu, insanları hayata ve eyleme motive eden tefekkürden farklı bir teorik düşünce türü getirmesini" sağlar.⁽¹⁾

10. Din, yaratılış ve ölüm meselesi gibi beşeri ilmini aşan bazı şeyleri yorumlayarak bazı meseleleri ve hususları açıklığa kavuşturur, kalbe giren ve zihne yerleşen sorulara cevap verir.⁽²⁾

11. Dinin ahlaki değerleri zenginleştirmede büyük bir işlevi vardır, bu değerler algılarında pratik eylemden bağımsızdır, ancak din onları insani bağlamda sürdürmek ve arındırmak için çalışır³ "Ahlak ancak din üzerine inşa edilebilir, ancak din ve ahlak bir ve aynı şey değildir. Ahlak tabularla doğdu ve bugün hala öyle. Tabu, doğası ve kökeni itibariyle dinseldir. Ahlak her zaman insan doğasındaki hayvan içgüdüsüyle çelişen bir kısıtlama veya yasaklama ilkesidir. (4)Ahlâkî ateistlerin olması mümkündür, ancak ahlâkî ateizmin, uygun psikolojik koşullar sağlanmadan ve dinin önemli bir rol oynadığı tüm insan manevi miraslarının tamamen ve tamamen yok edilmeden var olması imkansızdır ve bu zor veya imkansızdır (5)

¹ Önceki, s. 99.

² Bkz.: Mehdi Muhammed el-Kassâs, ilim al-ijtimaa aldini, s. 67.

³ Abdul-Jabbar Al-Rifai, Al-din wa al-nazaa al-insania, s. 49.

⁴ Bkz.: ali eizat bigufitsh, al'iislam bayn alsharq walgharb, s. 193, 194.

⁵ Önceki, s. 210.

2.4. Dindarlık

Son yıllarda insanların dilinde yaygın olarak kullanılan bir kelime olan dindarlık, Orta Çağ'da antik veya modern dil sözlüklerinin ortaya çıkmasından sonrasına kadar ⁽¹⁾ dolaşımda değildi ve "Lisan"da ifade edilenlere gelince; Mesela El-Arab, bir kişinin dindar olduğunda dini veya İslam'ı kendisine din edinmesidir.” Genel dilsel anlamı budur ve bundan başka bir şey değildir ⁽²⁾.

Hukuki anlamda dindarlık, din kelimesinden farklı olan mezhep kelimesi ile ilgilidir, çünkü kelimenin (mezhep) çağrışımı, dinin insanlar aracılığıyla pratik olarak uygulanması, yani dinin pratikte ve davranışta insanlar üzerinde ortaya çıkması anlamına gelir, bu kelimenin Kur'an'daki anlamı budur, çünkü din Allah'a değil, Peygamber'e veya (اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) (Nahl: 123) (وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِي) (Yusuf: 38), (لَتَعُوذَنَّ فِي) (el-A'raf: 88), (يُعِيدُكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ) (El-Kehf: 20).

Amerikan Miras Sözlüğü dindarlığı, bireyin bir din ile ilişkilendirilmesi durumu olarak tanımlamaktadır. ⁽³⁾

Bu çalışmada terminolojide dindarlığın tanımı, dinin sosyal etkisi ve sosyal bir eylem olarak dindarlığın analizi bu çalışmanın konusunu oluşturduğundan, dindarlığı bir davranış ve sosyal bir eylem veya sosyal olgu olarak birbirine bağlayan din sosyolojisi ile bağlantılıdır. Sosyoloji, dindarlık kavramını, onun doğasını tanımlayarak ve onu oluşturan unsurları ayrıştırarak, onun düzeylerini, biçimlerini, kalıplarını ve bir olgu ve toplumsal eylem olarak oluşumuna katkıda bulunan kişisel ve nesnel faktörleri bilerek incelemiştir. Ancak bu kavramı sosyal boyutuyla incelemeye başlamadan önce, dindarlık kavramını belirleyicilerine göre incelemek için öncelikle sosyal eylemin doğasını ve sonuçlarını bilmek gerekir. ⁽⁴⁾

¹ Bkz.: Ghaith, Muhammed Atef: qamus ilim alaijtima, s. 352.

² Afdil Hadari, mustawayat al-din wa'ashkal altadayun, s. 184.

³ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 33.

⁴ Nicholas Timashef: nazariat ilim alijtima tabieatuha watatawuruha, tarjamat: mahmoud odaa wa akhrun, murajaeat: muhamad atif ghith, silsilat ilim alaijtima almueasir, alkitab: althaani, 5. Baskı, Dar Al-Maaref, Kahire, 1978, s. (262).

Max feber, insan eyleminin, ister açık ister gizli olsun, çağrışım, anlam ve amaç taşıyan bir davranış olduğuna ve başkalarına karşı olduğunda onların önem, anlam ve amaç davranışlarında gördükleri aracılığıyla sosyal bir eyleme dönüştüğüne inanırken,⁽¹⁾ insan eylemi "yalnızca aktör tarafından gerçekleştirilen faaliyeti haklı çıkarmak için bir niyet veya öznel anlam yükleyebileceğimiz davranış veya faaliyettir. eylemlerin ve amaçlanan anlamı, meydana gelmesini yönlendiren başkalarının davranışlarının konusu veya etkinliği ile ilgiliyse, sosyal bir eylem statüsünü alır"⁽²⁾

Sosyal bir eylem olarak dindarlığın , "insanların dini inançlarını günlük yaşamlarında nasıl yaşadıklarını⁽³⁾" temsil etmesi beklenir veya dini inançların ve ilgili uygulamaların uygulamalı boyutları, hükümlerine bağlılık ve bunlara uyulması⁽⁴⁾ ve ayrıca dini faaliyetlere ilgi ve katılım anlamında gelir veya bir grup veya toplumda dini olduğuna karar verilen davranış ve tutumlar kümesine atıfta bulunulur, Yaratıcıya ve topluma karşı dini inancın fikir ve öğretilerine bağlılığı ve bağlılığı empoze eden ve dini inancın içeriğine karşılık olarak davranışı değiştirmeyi amaçlayan bir davranış ve yaşam tarzı modeli olarak da tanımlanmaktadır. ⁽⁵⁾

Din, daha önce açıklandığı gibi, pratik, inançlar ve eğilimler açısından etkileşimli ve çok boyutlu değişkenlerin ve entelektüel, zihinsel, duygusal, kutsallaştırma ve cezalandırma boyutunun temsil ettiği bir dizi boyutun bir kombinasyonu olduğundan, Fransız antropolog Claude Rivière (1889-1842) bu yönde, dini deneyimin ifadeleri olarak dindarlığın aynı zamanda çeşitli biçimleri olabileceğine inanmaktadır, teorik ifadeler (inançlar, mitlerin doktrinleri) veya (tören ritüelleri ve büyü eylemler) veya ifadeler şeklinde pratik uygulamalar olabilir Sosyoloji (dinî örgütlerin ortasındaki toplumsal bağların türleri) veya kültürel ifadeler (hâkim iktisadi biçimlere (dinî

¹ Bakınız: Abdullah İbrahim, alaitijahat walmadaris fi ilim alaijtimaei, tabba 2, almarkaz althaqafii alearabii, Kazablanka, Fas, 2010. s. 96..

² Hossam El-Din Fayyad, mahiat alfiel aliajtimaeii eind maks fibar, qism alfalsafat waleulum al'insaniat, majalat muminun bila hudud lildirasat wal'abhath, <https://www.mominoun.com>, 26 Ekim 2022.

³Murad Wagdy, " tahawulat altadayun alshaebii bialriyfaayn al'awsat walsharqii al'awlia' walsalha' namudhajan", s. 17.

⁴ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat al-din wa altadayun, s. 7.

⁵ Bakınız: Abdul Aziz bin Zaid Al Dawood, tahawulat altadayun fi almujtama alsuodi, 1. Baskı, Ghina lilnashir, Riyad, 2009, s. 17.

savaşçı, çiftçi ve satıcı) göre değişkendir) veya dinî hayatın dönemler ve zaman dilimleri boyunca dönüşümlerine yol açtığı sürece tarihsel ifadeler ()¹ ve bu biçimlerin veya ifadelerin sökülüp yeniden yapılandırılması ve daha sonra kalıplarını ve temsillerini sıralayabilmek için onları anlamak ve dindarlık olgusunu ve onun tüm boyutları, biçimleri ve düzeyleriyle ne olduğunu tanımlamak gerekir.

Sosyal bir eylem olarak dindarlığın ilk bileşeni inançtır ve dini inanç insan kültürlerinde temel unsurlardan biridir ve insanın kişiliğini, davranışlarını ve yaşam tutumlarını, amaçlarını ve önceliklerini belirlemede, bireye ve gruba manevi ve psikolojik rehberlik sağlamada büyük ölçüde etkiler. ²), sadece dini konularla sınırlı olmayan, her yerde ve her zaman insan zihninin geniş bir alanını işgal eden tüm mitsel ve metafizik konular.

Ve inanç kalbe bağlıdır, ya bilimsel bir inanç olabilir, bilimsel kanıtlara dayanan bir inanç ya da tartışmasız olduğunda cahil olmak ya da tartışmasız başkalarının sözlerini takip etmekten kaynaklanabilir, gelenek olarak adlandırılır veya öngörüye veya astrolojiye dayalı olarak düşünce denir (³) ve genel anlamıyla inanç, varsayımı veya görüşü veya varsayımı ve fikrin kesinliğinin eksikliğini ifade eder ve kendi anlamında inanç ve teslimiyeti ifade eder ve Kant'ın şüpheden arınmış olması ve inanç olması gerekir Dinî tecrübeyi duygu alanından zihinsel tefekkür alanına taşımanın ilk şekli, çok sayıda bireyin inancına ek olarak, kaybolmamak ve sahibinin ruhu üzerindeki etkisini kaybetmemek için kalıcılık ve sürekliliğe olan inancı gerektirir, çünkü biçimlerinin çoğunda kolektif davranıştır (⁴)

Alman filozof ve sosyolog Max Scheler (1874-1927) inancı birkaç türe ayırır: (⁵)

¹ Bkz.: Fadil Hadari, mustawayat al-din wa'ashkal altadayun, s. 185.

² Bkz: muejam mustalahat aleulum aliajtimaeia, Ahmad Zaki Badawi, maktabat lubnan, Beyrut, Lubnan, 1978, s. 38.

³ Bkz: almuejam alshaamil lilmustalahat aleilmia waldiynia, İbrahim Hüseyin Sorour, Birinci Cilt, Lübnan Dar Al-Hadi liltibaa, wa al-nashir wa al-tawzii, 1. Baskı, 2008, s. 51.

⁴ Bakınız: Firas Al-Sawah, din al-insan, daha önce yayınlanmış, s. 49.

⁵ Bkz.: Al-moajam alfalsafi, arabi 'ingilizi farensi, murad wahba, alqahira fasıl alnaashir dar qobaa' alhaditha liltibaea wa alnashr wa altawzii, 2007, s. 21.

- 1 Örtük inanç, konuşmadığımız veya tartışmadığımız fikirlerin içeriğini ifade eder ve genellikle gururumuza dayanır.
- 2 Analog veya diyalektik inanç, bilgi ile tanınan, mantıksal ve zihinsel olarak savunulabilen bir inançtır.
- 3 Aldatıcı veya dürüst olmayan bir sanrısız inanç, yalnızca temelsiz veya mantıksız bir iddiadır.

Ritüeller din, sihir veya sosyal inançla ilgili davranışları, eylemleri ve sözleri temsil ederken, sosyal gelenek, insan tarafından tekrar tekrar gerçekleştirilen ve toplum tarafından üzerinde anlaşmaya varılan güdülerini ve amaçlarını belirler. ⁽¹⁾

Noureddine Toalbi ^{**}(²) Ayin kelimesi, bir toplumdaki gelenek ve göreneklerin pratik uygulaması anlamına gelen Latince Ritus kelimesinin yanı sıra, deneysel çerçevenin (keçenin) dışında zaten var olan inançları çağrıştıran her türlü dini kutlama ve uygulamayı ifade eder ve bunların geçerliliğini deneyimle kanıtlamak mümkün değildir, bu nedenle Al-Tawalbi, tarihsel olayın sürekliliğini tekrarlama ve sürdürülebilirlik yoluyla kanıtlamayı gerektiren işlevinde havanın anlamını görür, bu nedenle sosyal veya efsanevi olayın kalıcılığını adanmak için çalışır. Onu, genellikle belirsiz olan, ancak onu kullananlar için dini bir eylem olarak anlamını üstlenen bir geçmişten yeniden yaratmak ve yeniden üretmek için yarattı. ⁽³⁾

Bu anlamda, inanç havayı üreten şeydir, ancak hava inancın ve hizmetkarının bir ürünü olarak gelse de, havanın kendisinin etkisi inanca geri döndükçe ve kolektif doğasıyla gücünü ve uyumunu artırdıkça birbirlerine bağımlılık alışverişinde bulunurlar ve bireylerin zihinsel ve psikolojik durumlarını değiştirmeye çalışır, bu da onların coşkusunu yeniler ve onlara inançlarının ve inançlarının birliği hakkında güçlü bir his verir, bu nedenle hava gözlemciye dini fenomenin daha belirgin unsurları gibi görünür ve çoğu durumda havanın uygulanmasından üretilir (dini bir deneyim olarak) doğrudan, deneyimin olağan durumundan değiştiği ruh ve bedenin dengesini yeniden

¹ Ahmed Zoghbi: Folklor: alnazarial walmanhaj waltatbiq, 1. Baskı, Dar Houma, Cezayir, 2015, s. 23.

² ** Profesör Noureddine Toualbi, 1947 doğumlu, üniversite profesörü, analitik antropoloji ve kültürel psikoloji okudu, Fransa'daki Sorbonne Üniversitesi'nden psikoloji alanında lisans, sosyal psikoloji alanında doktora ve beşeri bilimler ve sosyal bilimler alanında devlet doktorasına sahiptir.

³ Bkz: Nureddin el-tavali, aldiyn waltuqus waltaghayurat, 1. Baskı, diwan almatbuea aljamieia, Cezayir, manshurat aqidat, Beyrut, Paris, 1988. sayfa 34.

sağlamak için bireylerin belirli bir davranışı gerçekleştirmeleri gerektiği noktaya ulaşabilen yoğun bir duygu durumu (¹)

Yukarıdakilere dayanarak, dindarlık prosedürel olarak insan pratiğinin ve dinin insan uygulamasının bir ifadesi olarak tanımlanabilir ve zorunlu olarak insanların dini olduğuna inandıkları tüm inançları, ritüelleri, fikirleri, öncülleri ve entelektüel referansları içerir ve bu temelde ele alınır, geçerlilikleri ve bu inancın meşruiyeti ne olursa olsun, çalışmanın amacı bu uygulamaları analiz etmek, çağrışımlarını ve anlamlarını belirlemek, kalıplarını, işlevlerini ve toplum üzerindeki etkilerini sınıflandırmaktır.

2.4.1. Kavram üzerinden dindarlığın dinle ilişkisi.

Din ve dindarlık arasındaki ilişki, teorik kökenleri itibariyle, sabit ile değişken, ideal ile gerçek, nihai ile sonsuz, düşünce ile pratik (²) arasındaki klasik düalizme kadar uzanır ve dindarlık, doğal ve insani bir davranış ve davranış oluşturur. İnsanlar arasındaki sosyal bağların önemli bir yönü olan bu bağ, bütünüyle ve tüm çeşitli kalıp ve biçimleriyle ifade eden sosyal tarihsel bir olgudur. Bu ilişki, insanın sosyal farkındalığının önemli ve temel bir bileşenini oluşturur ve insanların dinlerini nasıl anladıklarını, onu nasıl asimile edeceklerini, temsil edeceklerini, ortak ve farklı özelliklerine göre davranış, uygulama ve yaşam durumlarına nasıl dönüştüreceklerini ortaya koyar. tarih boyunca şekillenen durumlar, içinde yaşadıkları tarihi ve yapısal koşulların doğasıyla da tanımlanan çağdaş özelliklere dönüşmüştür. (³)

Bu nedenle, “eğer din, inananların kutsala ilişkin dini algılarını elde ettikleri standart model ise, o zaman dindarlık da gerçekte dinin tarihsel ve toplumsal pratiğinin modelidir (⁴)” Belki de din ile dindarlık arasındaki en önemli fark, Birincisi zihinsel, entelektüel ve felsefi bir ihtiyaçtır, dindarlık ise psikolojik ve sosyal bir ihtiyaçtır.

¹Bkz.: Firas Al-Sawah, din al-insan, a.g.e., s. 53, 55.

² Bkz: Younis Al-Wakil, taqdim fi bast 'ishkaliat al-din waltadayun fi kitab 'ishkaliat al-din waltadayun 'asyila muqarabat namathij, Model Yaklaşımlar, 1. baskı, muasasat mumunun bila hudud lilnashr waltawzii, Vakfi, Fas, 2020., s. 8.

³ Bkz.: Abdullah el-Şelebi, Önceki kaynak., s. 31.

⁴ Murad Wagdi, " tahawulat altadayun alshaebii bialriyafayn al'awsat walsharqii al'awlia' walsalha' annudhajan", s. 17.

Alman sosyolog Georg Simmel'e (1858 - 1918) göre, “Din, (bireysel) ruhun yaşamsal motivasyonudur ve dindarlık, sürekli olarak ruh üzerinde egemenliğini empoze etmeye çalışan toplumsal formdur ve her bireyin kendine ait bir kişiliği vardır. dini vizyonlar ve dinin anlamına ve onun gerçeklikteki tezahürlerine ilişkin benzersiz algılar (¹)”.

Abdülğavad Yasin'in sözleriyle din, "toplantının dışından çıkarılan mutlak bir paradokstur ve bu nedenle kendi içinde sabit olan ve çoğalmayan veya gelişmeyen bir paradokstur, oysa dinin dünya içinde insanlar tarafından uygulanması olan dindarlık din değildir, ancak zorunlu olarak çokluk ve çoğulculuk yasasına ve hareket ve gelişme yasasına tabi olan bir buluşma eylemidir (²)”.

Müjde'de görüldüğü gibi dini inanç sürekli değişmektedir, böylece inanç sistemindeki artan önemine göre başlangıçta kutsal olmayan şeylere kademeli bir saygı duyulur veya bu popüler dindarlık empoze edilirse ve Peygamber ve din adamı zaman içinde kutsanırsa, örneğin erken aşamalarda kutsanmayan belirli mevsimler ve durumlar (³) ve burada dinin dindarlıkla nasıl etkileşime girdiği ve dindarlığın tarih boyunca dini nasıl yeniden yarattığı açıktır (⁴), Din, inancın özünü temsil eder ve dindarlık içtihadın ürünüdür ve bu nedenle dindarlığın kalıpları ve biçimleri açısından insani bir çeşitlilik görürüz, bunların bir kısmı dinin ilahi özüne tekabül eder ve insanı aşar, bazıları ise dini tam tersi yapar ve onu bu öz ve anlamdan mahrum eder. (⁵)

Bu açıdan bakıldığında, din ve dindarlık arasındaki ilişki ve bağın, çeşitli kişisel ve nesnel faktörlerden etkilenen, zaman zaman yaklaşan ve diğerlerinden uzaklaşan, katı ve aşırı veya gevşek ve yabancılaşmış olabilen, bazıları aslında dini dinsel olarak ifade edebilen ve din ile dindarlık arasında bir uyum olan bir ilişki ve farklı bir göreceli bağlantı olduğunu söyleyebiliriz ve dindarlığın dinle hiçbir ilgisi olmayabilir, yani dindar, ritüel ve davranışsal pratiğinde abartan veya dinden olduğu inancıyla din dışı davranışlar icat eden dindardır.

¹ Abd al-Gawad Yassin, al-din wa al-tadayon, a.g.e., s. 347.

² Aynı eser, s. 9.

³ Azmi Bishara, al-din wa alealmania fi siaq tarikhi, Birinci Bölüm, 1. Baskı, almarkaz alearabi lil'abhath wadirasat alsiyasa, Lübnan - Beyrut, 2013, s. 221.

⁴ Bkz.: Aynı eser, s. 202.

⁵ Bkz.: Esma Ben Sabti, waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislamia almueasira, s. 414.

Kur'an'ın kendisi bu modellerden bazılarını gözden geçirmektedir

(اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا...)¹
(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ . ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَن سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)²
³ لِيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ...)

Bu nedenle, dinin birliğine rağmen, duygusal, duyusal ve inançsal yönler arasında değişen unsurlarında bir çeşitlilik oluşturur ve ibadet, işlem ve ahlaki içerir. Psikanaliz açısından insan, ideal benlik, gerçek benlik ve gerçek benlik arasında değişen birçok unsurdan oluşur. İnsan, birden fazla dalı ve seviyeyi kapsayan dinle etkileşime giren çok yönlü bir varlık olarak görünür. Fark, bireyler arasındaki dini deneyimlerde yatmaktadır Farklı dindarlık derecelerinde ve türlerinde, bu, bireyler ve gruplar arasındaki dini inanç ve algıların çeşitliliğini yansıtır (⁴).

2.4.2. Dindarlığın oluşumunu etkileyen hususlar.

birinci kısım: kişisel yönlerin dindarlık üzerindeki etkisi:

İnsanı etkileyen birçok yön vardır, bunların bir kısmı bireyin kendisinden, bir kısmı ise çevresinden gelen dış koşullardan kaynaklanabilir ve bu yönler ister bireyin kendisiyle ilgili olsun, ister bireyin çevresiyle olan ilişkisi ve etkisi düzeyinde olsun, ister aile ve sosyalleşme ile ilgili sosyal yönler veya dini kurumlar, eğitim kurumları veya modern iletişim araçları ve diğerleri gibi kurumlar düzeyinde olsun, bunların hepsi dindarlık düzeyini olumsuz veya olumlu yönde etkileyen faktörler ve yönlerdir, bu da bazı tezahürler yapar. Dindarlık zamanın bir noktasında ortaya çıkar ve başka bir noktada kaybolur. (⁵)

Dindarlık, dinin pratik uygulaması olduğu için, bu eylem kesinlikle kendiliğinden değil, kurucu metnin belirli bir anlayışı, bu anlayışın tarihsel gerçekliği ve o dinin hüküm sürdüğü toplumun kültürel yapısıyla etkileşim tarafından yönetilir ve bu

¹ Hadid Suresi Ayet: 27

² Tevbe Suresi Ayet:9

³ Tevbe Suresi Ayet: 34

⁴ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 35

⁵ Bakınız: Khalid bin Abdul Aziz Al-Saif, B ishkaliat altadayun fi alfikr algharbii waneikas thalik alaa aldirasat alarabia, majalat aldirasat al'iislamia, Cilt 9, Birinci Sayı, 2020, s. 200.

nedenle aynı dinin tüm bu varyasyonlarının tarih boyunca toplumlar arasında ve hatta bazen aynı toplumda var olduğu açıktır. ⁽¹⁾

Önce dinin kutsal bir metin olarak incelenmesi, sonra bu metne inanan kişinin birey ve toplum olarak kişiliğini tespit etmek, üçüncüsü ise bu kişinin içinde yaşadığı gerçekliğin ve çağının dolu olduğu her şeyin doğasını keşfetmek. Üçleme, dinin etkisini ve mekânlarında ürettiği ve oluşturduğu dindarlık örüntülerini anlamak için önemli ve temel bir denklemi temsil ediyor. Sonuç olarak, dindarlık örüntüleri farklı bireylere ve toplumlara göre değişir ve farklılığa bağlıdır, Gerçeklikleri, çağları ve kültürleri. Bu farklılık, dinleri incelememizde, anlayışı oluşturan bu üçgen denklemin bir yönünün ihmal edilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan boşluklar olarak ortaya çıkmaktadır. ⁽²⁾

Kişisel yönün, kişilik, yaş, cinsiyet, eğitim, duygular, değerler, inançlar, önceki deneyimler ve bireyin benimsediği davranış eğilimi gibi bireylerin bireysel niteliklerini ve özelliklerini ifade ettiği kişisel faktörlerle başlayacağız ve bu nedenle kişisel yönler, bireyin kendisiyle ilgili davranışını etkileyen ve davranışını ve farklı durum ve koşullara tepkisini etkileyen iç değişkenlerdir, insan kişiliği bir dizi fiziksel ve psikolojik nitelikler (kalıtsal veya edinilmiş) ve etkileşim içinde olan bir dizi alışkanlık, duygu, değer ve gelenektir. ⁽³⁾

Ya da Alman filozof (Karl Albert) Karl Albert 2008-1921 tarafından görüldüğü gibi, bireyin davranışını ve düşüncesini belirleyen ve insan davranışını etkileyen bir dizi işlev ve zihinsel, duygusal ve fizyolojik özelliklerden oluşan sabit bir davranış kalıbı oluşturur Kişilik özellikleri, sosyal koşullar ve fiziksel çevre ile davranış arasındaki

¹ Bakınız: Zakaria Mezouari (2021) limatha wujud 'altdyn alshaebi'? | Mayadeen. Şuradan ulaşılabilir: <https://www.almayadeen.net> (Erişim tarihi: 12 Temmuz 2022).

² Bakınız: Abdul-Jabbar Al-Rifai (2022) ytnwwe altdyn btnwwe al'iinsan walwaqie. Available at: <https://www.ssrcaw.org/ar/show.art.asp?aid=756024> (Accessed: 08 December 2023).

³ Bakınız: Carl Albert, 'anmat alshakhsia 'asrar wakhafaya, tarjamat husayn hamzat, tabba 1, kunuz almaerifa, Amman-Jordan, 2014., s. 11.

etkileşim, kişisel özellikler gibi iç faktörler ve çevre gibi dış faktörler tarafından kontrol edilir. ⁽¹⁾

Örneğin, okuma ve meditasyonla ilgilenen düşünen kişiliği buluyorsunuz ve duyguyla tepki veren ve genellikle şeylerin nesnel değerlerini daha az takdir edebilen olaylara ve durumlara etkilenen teorilere ve duygusal kişiliğe odaklanıyorsunuz ve pratik yönleri önemseyen ve teorilerin geçerliliği hakkında düşünmekten kaçınan ve teorik karmaşıklıklara maruz kalmadan gerçekte uygulanabilecek şeylere odaklanan pratik kişiliği buluyorsunuz. ⁽²⁾

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli yetilerden biri olan bilincin oluşumu ile ilgili önemli bir konu vardır, çünkü insanın çevresinde olup bitenleri, meseleleri ve gerçekleri fark ettiği zihinsel bir durumu ifade eder, bilginin temelidir ve farkındalığın tezahürleri, algının birbiriyle el ele giden bilgi, eğilim, irade ve vicdan olmak üzere üç yönüne kadar izlenebilir. ⁽³⁾

İnsanda dindarlık kişisel düzeyde üç ana aşamada oluşur, birey ilk aşamada dini konuyu belli bir şekilde anlar ve öğrenir, daha sonra ikinci aşamada birey bu konuyu davranışsal bir proje şeklinde formüle eder, yani ne yapacağını ve nelerden kaçınacağını belirler ve üçüncü aşamada bu davranışsal projeyi gerçekliğe indirir, yani günlük hayatta uygulanır ve bu aşamalar aracılığıyla bireyler arasında dini deneyimde büyük farklılıklar meydana gelir, bazıları dini konuyu anlar Bazıları günlük yaşamda davranışsal bir projeyi daha iyi formüle edip uygulayabilen diğerlerinden daha iyidir ve bu eşitsizlikler bireylerle sınırlı değildir, aynı zamanda gruplar için de geçerlidir. ⁽⁴⁾

Bu çokluktan, bilişsel (entelektüel) dindarlık, duygusal dindarlık (duygusal veya coşkulu), ritüel dindarlık, alışkanlık dindarlığı, faydacı dindarlık, tepki dindarlığı,

¹ Bakınız: Ahmed Mohamed Abdel Khal, ilim nafs alshakhsi, tabba 2, maktabat al'anjilu almisrii, Kahire, 2016, s. 53.

² Bakınız: Carl Albert, 'anmat alshakhsia 'asrar wakhafaya, 2014, s. 13.

³ Bakınız: muejam almustalahat alsiyasiat walduwaliat 'ahmad zaki badawi, 1. Baskı, Beyrut, Mısır Kitabı, 1993, s. 81.

⁴ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 36.

nevrotiklik, patolojik dindarlık (psikotik) ve aşırı dindarlık dahil olmak üzere çeşitli dindarlık türlerine sahibiz. ⁽¹⁾

Araştırmacılar insandaki dindarlığın kökenini belirlemede farklılık gösterirler, bunun içgüdüsel olarak doğuştan geldiğine inananlar vardır; yani insanı dindarlığa iten bir içgüdü vardır, dini içgüdü olarak adlandırdılar, seks ve hayatta kalma içgüdüleri gibi diğer içgüdüler gibi ve çocuğun uygun ortamı bulursa anlam ve önem taşıyan dini kavramlara sahip olduğu ve birçok araştırmanın sonuçlarına göre, çocuğun dini duygusu dört yaşında başlar ve çocuğun Tanrı kimdir? Çocuk metafizik olan her şeyi çevrede karşılaştığı konulardan birine geri döndürür ve geniş hayal gücünde bunlar arasındaki bağı bulmaya çalışır ve bireyin dinî gelişimi birkaç aşamadan geçer ⁽²⁾:

- Hayal kurma ve yanılsama aşaması: Bu aşamada çocukta hayali ve hayal ürünü fikir ve inançlar hakim olur ve çocuk varoluşa dair algılarını meraktan anne ve babasından edinir ve sıklıkla görünmeyen konular hakkında birçok soru sorar. Ebeveynlerin kendi inançlarına uygun cevaplar vermesi, bazen de cevap vermeyi reddetmesi ve çocuğun zihninin bunları özümseyip anlayamaması, bu konuları çevreleyen bir gizem ve kutsallık hali yaratır ve çocukta korku ve dehşet hali yaratır. onlara karşı bazı kaygılarla karışık.
- Karakter somutlaştırma aşaması: Çocukta bazı zihinsel yeteneklerin ortaya çıkmasıyla birlikte, peygamberler ve elçiler gibi önemli dini şahsiyetlerin biyografisini bilmekle ilgilenmeye başlar ve dini duygusu, cennetle ilişkilendirilen ödül ve ateşle ilişkilendirilen ceza temelinde büyümeye başlar ve bu onu dini ayinleri uygulamaya iter.
- İhtiyaçları karşılama aşaması: Çocuk bu aşamada faydasız olduğuna inandığı ve acil ihtiyaçlarını karşılamadığı dini konulardan vazgeçer ve ihtiyaçlarını karşılayan kavram, unsur ve sembollerini seçmeye başvurur, bu nedenle anne ve babasının ona söylediklerinin samimiyetini kabul eder ve kendini ikna eder, onların fikir ve görüşlerini benimser ve şüphelerini bastırmaya çalışır.
- Bütünleyici inanç aşaması: Ergenlikle birlikte birey, anlamasını ve eleştirmesini sağlayan zihinsel yeteneklere sahip olmaya başlar, bu da dini inanç

¹ Age., s. 35 ve devamı.

² Bakınız: Ali bin Masmoudi Ali, alnumuu aldiyni wamansha altadayun ladaa al'iinsan, majalat 'anthurubulujiat al'adyan ASJP (cerist.dz), 15 Haziran 2011, s. 225..

ve fikirleri başkalarından aldığı dış kaynaklı olmaktan içsel kaynaklı inanç ve fikirlere dönüştürmesine yardımcı olur ve ergen bu aşamaya girdiğinde, soyut düşüncesini geliştirmeye ve din hakkında öğrendiklerini entegre bir inanç sistemine koymaya başlar. Bununla birlikte, hala başkalarının inançlarına bağlıdır ve dini inançlara alternatifleri verimli ve bağımsız bir şekilde analiz edemez. Bu aşamada hala dini açıdan yetersizdir ve başkalarından bağımsız olamaz ve inançlarını şekillendirme ve yeniden inşa etme konusunda onlardan vazgeçemez⁽¹⁾

- Son aşama, tefekkür bireyciliği doktrindir: o zaman birey inançlarını oluşturabilir ve dini inançlarının sorumluluğunu üstlenebilir ve bir yandan inançlarını çevresinde hüküm süren sosyal normlarla dengelemeye başlayabilir ve bunları ihtiyaçları ve çıkarları ve toplumda hüküm sürenlerle uzlaştırmaya çalışabilir. Bu süreçte, üzerinde büyüdüğü inançların göreceli mi yoksa mutlak mı olduğu, hangilerinin kişisel veya kamusal yararına öncelikli olduğu gibi sorular soruyor, böylece soyut düşünmenin ve zihinsel gelişimin gelişmesi daha sonra benimseyeceği inançları belirlemede önemli bir rol oynuyor.

Bu aşamalarda, dini uyanışın tezahürleri gelişir, davranış açısından, çocuklukta bireyin dini duygusu sadeliği ve kendiliğindenliği ile karakterize edilir, ancak ergenliğin girişiyle birlikte, uzmanlar tarafından adlandırılan şey, düşünce, davranış ve dini duyguda değişikliklere yol açan dini uyanışın etkisini gösterir ve ergenliğin başlamasıyla birlikte dini ayinleri uygulama yüzdesindeki azalmaya rağmen, çalışmalar ergenlik krizi döneminin geçmesinden sonra önceki seviyesine döndüğünü göstermiştir. Bu dönemde ergen, dua ve ibadet etmek için güçlü bir istek duyar diğer.⁽²⁾

Bilişsel olarak, ergenler şüphe, coşku, ateizm, tatmin, sevgi ve saygının yanı sıra korku, nefret ve hoşnutsuzluk gibi din hakkında çeşitli düşünce ve duygularda

¹ Bakınız: Al-Rimawi Muhammad Odeh, ilim alnafs alnumu- altufulat walmurahaqat, tabba 1, dar almasirat lilnashr, Amman - Ürdün 2001. s 268.

² Bakınız: Sayın Fouad Al-Bahi. alusus alnafsia lilnumu - min altufula 'ilaa alshaykhukha, 1. Baskı, Dar Al-Fikr Al-Arabi, Kahire, 1998, s. 292.

yaygındır. Clark'ın dini uyanış psikolojisi üzerine yaptığı bir araştırmaya göre, dini uyanışın ortalama yaşı 12'dir. ⁽¹⁾

Araştırmacılar, ergenlerin davranışlarındaki bu değişikliği, cinsel ve sosyal gelişimin yanı sıra zihinsel olgunluğa ve eleştiri ve soyut düşünme kraliçesi gibi bazı zihinsel yeteneklerin büyümesine bağlamaktadır, bu nedenle bu değişiklik, ergenlerin psikolojik ve sosyal yaşamlarındaki hızlı değişimler nedeniyle ortaya çıkmaktadır, daha meraklı ve kendini keşfedici hale geldikçe, ilişkilerinin ve arzularının çemberi genişledikçe ve bu değişimin en önemli tezahürlerinden biri, coşkulu ergenin dini daha ciddiye aldığı ve onu desteklemek, hükümlerini ve mevzuatını haklı çıkarmak için daha fazla kişisel çaba sarf ettiği dini uyanıklık ve dini coşkudur Bunun başlıca nedeni, ergenin kendini ortaya koyma arzusu ve onu dini kurumlara katılmaya iten sosyal eğilim gibi yeni psikolojik ihtiyaçların ortaya çıkmasıdır. Genel olarak, ergenlerin davranışlarındaki bu değişiklik, insan gelişim sürecinin normal bir parçası olan zihinsel olgunluğu ve sosyal ve psikolojik gelişimi yansıtır. Bu yeni ihtiyaçların, doğru insani değerler ve ilkeler doğrultusunda ve ergenlerin özgürlüğüne ve seçimine saygılı bir şekilde doğru ve etkili bir şekilde kanallize edilmesi önemlidir. ⁽²⁾

Sapkınlıklardan ve dine yapışmış batıl inançlardan kurtulma çağrısında bulunan coşku da dahil olmak üzere çeşitli coşku türleri vardır ve geleneksel dine karşı isyankar bir din yenileyicisi olarak coşkuludur, kendisiyle ve resmi din adamlarıyla aynı fikirde olmayanlarla birçok tartışma ve düşmanlık ve hevesli genç ya dışa dönük bir kişiliğe sahip olur Vtjh dini bir boyuta sahip sosyal faaliyetler için, ancak içe dönük heveslinin kişiliği doğası gereği psikolojik olarak topluma yeni inancıyla ortaya çıkamazsa, kişiyi izole edilmiş bireysel bir dini hayata ikna eder Psikolojik güvenliğe sahiptir ve onu evcilleştirmek ve dinin emrettiği ahlaka mecbur etmek için çalışır ve içe dönüklük onu depresif hissetmeye itebilir ve hayatın bir trajedi olduğunu ve bu da onu hayal kurmaya götürür. ⁽³⁾

¹ Bakınız: Williams Norman ve Williams Sheila, alnumu alruwhi walkhuluqi, tarjamat: aleisawi abd alrahman, dar alnahdat alearabia, Beyrut, 1992, s. 151.

² Bakınız: Moawad Khalil Mikhail, saykulujiat alnumu, altufula walmurahaqat, tabba 1, markaz al'İskenderiye lilkitab, İskenderiye, 2003-2003, s. 393.

³ Bakınız: Moawad Khalil Mikhail, G saykulujiat alnumu, altufula walmurahaqat, tabba 1, markaz al'İskenderiye lilkitab, İskenderiye, 2003. sayfa 337.

Dindarlık kalıplarına ek olarak, araştırmacılar bir bireyin hayatını inançlarına ve değerlerine göre yaşama şeklini tanımlamak için "dini yönelim" terimini kullandılar. Bu değişken kavram, dinin türünden bağımsız olarak, dinin insan yaşamındaki işlevlerini anlamak için en yararlı olanıdır, Amerikalı psikolog Gordon Allport, dini yönelime iki yönelim önermektedir: içsel dini yönelim ve görünen dini yönelim. Özünde, bireyler önce inanç uğruna dini inancı yaşarlar. Dinin sosyal yönleri onlar için önemsizdir, ancak belirgin bir dini yönelimde din, iş veya kabul edilebilir sosyal statü elde etmek gibi dini olmayan amaçlara ulaşmak için bir araç olarak kullanılır. ⁽¹⁾

Tüm toplumlarda ve özellikle Arap ve İslam toplumunda çeşitli dindarlık türleri vardır, İslam'ın özelliği esnekliğidir ve bu nedenle içindeki dindarlık derecesi, dindarlığın gücüne göre en düşük ve maksimum arasında açıktır, çünkü dindarlık derecelerine göre başka sınıflandırmalar da vardır, dindarlık derecelerine göre ara sıra (dini bayramlar ve Cuma günleri) ve dindar, resmi veya daimi azim vardır ve davranışsal dindarlık ve dindarlık, görünür ve etkileşimli dindarlık (birey bir olaya göre dindar olduğunda) vardır ve ayrıca dindarlık biçimlerini bir kalıcılık (zaman) kriteri olarak ölçmek ve sınıflandırmak için kriterler vardır. Bir dindarlık pratiğinin devam etme derecesi ve bazı göstergeleri aracılığıyla kriter (yoğunluk ölçeği) sıklık veya tekrar kriteridir. ⁽²⁾

Ayrıca, bir kişiden diğerine dindarlık kalıplarının ve biçimlerinin farklılığına ve çeşitliliğine katkıda bulunan şey, kişilerin ve grupların farklı dindarlık derecesi ve kalitesinde gördüğümüz dini deneyimlerdeki farklılık faktörünün yanı sıra, bilgi çemberi (düşünce), vicdan çemberi (duygu, duygu ve his) ve davranış çemberi (irade ve eylem) gibi çeşitli çevrelerdeki insan faaliyetlerindeki farklılıktır. ⁽³⁾

Bu nedenle, cazibe deneyimi, prestij, bağımlılık deneyimi, umut, sevgi ve dini inanç gibi dini deneyimlerin çeşitliliği ve bu çeşitli düzeylerdeki ve kalıplardaki dini deneyimler, ontolojik susuzluğu gideren şeylerdir - insanın varlığını zenginleştiren ve

¹ Bkz.: Mazen Kamel Al-Gharb, altawajuh aldiyni lilmar'a aleiraqia waineikasuh alaa mazhariha alkhari, majalat albuahuth altarbawia walnafsia, No. 23, Cilt 23, Bağdat Üniversitesi, markaz albuahuth altarbawia walnafsia 2009, s. 217.

² Bkz.: Akash ibn Mustafa, al'iislam mumarisan: tajdid alnazra fi maeayir altadayun, s. 2, 5.

³ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 36

eksikliğini kutsayan şeylerden yoksun olması - farklı insanlara göre farklılık gösterebilir de, her insan bunları kendi koşullu kavrayışına, kabına ve bütün huzurunda görünme yeteneğine göre söndürür. ⁽¹⁾

İkinci Olarak: nesnel yönlerin dindarlık üzerindeki etkisi:

Objektif yön, davranışı etkileyen dış koşulları ifade eder ve aynı zamanda bireyin çevresindeki ortamda karşılaştığı kısıtlamaları ve fırsatları da içerir. Objektif faktörler, kişinin maruz kaldığı dış ve çevresel koşullarla ilgilidir ve davranışını etkiler. Etkileri değişkenlik gösterir. Bir kişiden diğerine ve bir toplumdan diğerine, bazı kültür ve toplumlarda bireylerin davranışlarını büyük ölçüde etkileyebildikleri gibi, bazılarında ise daha az önemlidir. Bireylerin davranışlarını etkileyen nesnel faktörlerin bilinmesi ve anlaşılması önemlidir. İnsan davranışını açıklamaya, anlamaya ve onunla baş etmeye yardımcı olabileceği için dindarlık esasen bireysel, toplumsal ve kurumsal bir farkındalık ve uygulama ve toplumsal bir formüldür çünkü... bu sosyal, ekonomik, politik, kültürel, teknolojik çevrenin ve coğrafi konumun boyutları. ⁽²⁾

Dindarlığın "yayılması ve genellemeleri, fenomenin kökeni ve gelişimi için koşulların yanı sıra zorlama, zorlama ve diğer sosyal fenomenler, politik, ekonomik, eğitim ve aile ve hakim kültürel iklim ile karşılıklı etki gibi genellik biçimini almasına yol açan sosyal bir süreçtir³.

Dindarlığı etkileyen en önemli nesnel faktörler arasında şunlar yer almaktadır:

1. Sosyal çevre: Dindarlık, bir sosyal destek ağı sağlayarak ve bireylerin yaşam olaylarını, onlar için sessiz ve hoşgörülü bir iç dünya yaratarak olumlu beklentilerini etkileyecek şekilde yorumlayabilecekleri dogmatik bir felsefe sistemi kurarak psikolojik iyi oluşu destekler ⁽⁴⁾. İnsan, doğası gereği, kendi toplumu

¹ Bakınız: mawsueat falsafat aldiyn -2, al'iiman waltajriba aldiyniat, 'iedad wa tahrir abd aljabaar alrafaei, markaz dirasat falsafat aldiyn - Bağdat, Bağdat, Irak, 1. Baskı, 2015., s. 9.

² Bakınız: Abdel Basset Abdel Moati, alwaey aldiyni walhayaat alyawmiat: dirasa maydania alaa eayinat min sharayih tabaqia fi quraa misria, tabba1, aljameia alearabia lieilm alaijtimae wa markaz dirasat alwahda alarabia, Kahire, 1989, s.3.

³ Abdul Aziz bin Zaid Al Dawood, tahawulat altadayun fi almujtama al-suudi, s. 21.

⁴ Bakınız: Ahmed Amr Abdullah ve İslam Eid Rifai, alqudra altanabuwiya liltadayun walyaqaza aldhihnial bialtawajuh nahw alhayaat ladaa eayina min almujtama almisri, majalat jamieat alshaariqa

içinde ortaya çıkmaya, kendisi ve toplumu hakkındaki farkındalığını birlikte geliştirmeye ve bireyin yaşamında temel bir faktör olarak etkilemeye hazır sosyal bir varlıktır, çünkü bireyin davranışları veya inançları üzerinde herhangi bir baskı otoritesini temsil etmediği kadar, düzeltilebilen ve ilerletilebilen esnek bir tamamlayıcı ilişki ⁽¹⁾ ve etkinin ilk halkası ailedir ve bireyin tek benliğinden minyatür bir toplum olarak nüfuz alışverişinde bulunduğu ailede etkili bir unsur olarak bütünün bir parçası olmaya geçişinin ilk adımları olarak kabul edilir. Örneğin, çocuk aileden dini gelenekleri öğrenebilir ve dini değerler üzerinde büyüyebilir, bu da daha sonra dindarlığına yol açar ve böylece birey ve davranışları üzerindeki diğer sosyal etki çevrelerini genişletir ve benimsediği entelektüel inançları, inançları ve değerleri ile etkileşime girer, her sosyal gelişme dini gelişimi yarattığı için dini ve sosyal gelişim arasında bir ilişki vardır ve sosyal yapıdaki her çoğulculuk vizyonlarda çoğulculuk üretir. Dindarlık, dindarlık kalıpları, üyelerinin vizyonunu kendi izleriyle damgalayan sosyal sınıflara ve profesyonel bağlantılara göre değişir, bu nedenle şövalyelerin dinine, çiftçilerin, rahiplerin, askeri personelin, zanaatkarların, entelektüellerin vb. dinine sahibiz. ⁽²⁾

Durkheim'a göre sosyal fenomen, farklı, çoklu ve sınırsız biçimler alması bakımından diğer tüm fenomenlerden daha fazladır ve Taylor sosyal kültürü bilgi, inanç, sanat, etik, hukuk, gelenekler ve toplum kültürünü oluşturan diğer bileşenlerin bir karışımı olarak görür, ancak bu bileşenler aynı etki düzeyinde değildir, örneğin toplum kültürü dinle çatıştığında, dinden kaynaklanan ahlaki değerler, birey dini kavramları çağrıştırmasa da, birey onunla ilgilendiğinde genel sosyal davranışlara dönüşür. Bununla birlikte, başkalarıyla etkileşime girdiğinde, en azından bu dindarlık fenotipik biçimini toplumsal bir görev olarak benimsemek zorunda kalabilir, ancak sosyolojik

lileulum al'iinsania walaijtimaiea, Cilt 17, No. 2 (31 Aralık 2020), Yayıncı, Sharjah Üniversitesi, Birleşik Arap Emirlikleri.

¹ Bakınız: Hakim Khalid Mehraj, Akhtar Neyaz Bhat, Hakeem Rameez Mehraj, Impacts OF Media on Society: A Sociological Perspective, International Journal of Humanities and Social Science Invention ISSN (Online): 2319 – 7722, ISSN (Print): 2319 – 7714, June. 2014, PP: 56-64.

² Bkz.: Abd al-Gawad Yassin, al-din wa altadayun, a.g.e., s. 341.

dindarlığın bu fenotipik biçimi, güçlü bir değişim dalgası veya değer baskısıyla karşılaşarak her an çöküşle karşı karşıya kalabilir. ⁽¹⁾

Din çalışmalarındaki sosyal eğilim, ritüellerde bazılarının dini, bazılarının sosyal uygulama olduğunu ve ikincisinin ya toplum tarihinden kaynaklanan otantik olduğunu ya da dışarıdan ithal edildiğini ve birçoğunun kalıtsal bir sosyal gelenek olarak uygulandığını ve uygulayıcıların bunun anlamını bilmediğini görür ⁽²⁾

2. Ekonomik faktörler: Toplumdaki ekonomik sistem, ister refah ve lüks durumunun ister açlık ve yoksulluk durumunun yansımada olsun, dindarlığı etkileyebilir ve ekonomik faktör, insan davranışını etkileyen en önemli faktörlerden biridir, ancak bu etkinin biçiminin tanımlanması konusunda farklı sosyoloji okulları arasındaki fark İkinci gereklilikte din çalışmasında gösterdiğimiz maddi durum Din de dahil olmak üzere sosyal fenomen, onu yönlendiren, tüm toplumun kimliğini ve gerçekliğini çizen ve ekonominin aslında ne olduğunu düşünen altyapıdan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle Marx, dini, halkları evcilleştirmek ve boyun eğdirmek için kibirli ve egemen sınıfın elindeki en önemli araçlardan biri olarak gördü. ⁽³⁾

Hermeneutik okulu bunun tam tersini görürken, Weber gerçekte dinin ekonomi tarafından kontrol edilen bir toplum üstyapısı olmadığını, ekonomi için itici bir altyapı olduğunu ve bu nedenle kapitalist sistemin Avrupa'daki Protestan dini etiğinin meyvelerinden yalnızca biri olduğunu kanıtlayarak Marksist görüşü yansıttı. ⁽⁴⁾

3. Siyasi faktörler: Siyasetin hayatın birçok yönü üzerinde önemli ve doğrudan bir etkisi olduğu inkar edilemez. Din bilincini (dindarlığı), hükümetlerin toplumdaki dini hayatı etkileyen politikalar benimseyebileceği ve yasalar çıkarabileceği bir dizi siyasi görüş, kavram, fikir ve teori ⁽⁵⁾ olarak tanımlayanlar

¹ Bkz.: Halid bin Abdülaziz el-Saif, 'iishkaliat altadayun fi alfikr algharbi, a.g.e., s. 198.

² Bkz.: Muhtadi el-Abyad, ajtimaeiat altadayun alshaeabi: dirasat tawilia liltuqus aleashurayiya, s. 30.

³ Bkz.: Necvan Necah el-Cidde, falsafat al-din, s. 50.

⁴ Bkz.: Hassan Yousfian, dirasat fi ilim alkalam aljadid, önceki, s. 70.

⁵ Bkz.: Firas Al-Sawah, din aliansan, a.g.e., s. 30.

vardır. Örneğin, hükümet belirli dini inançları yasaklayabilir veya kamusal alanlarda dinin uygulanmasını kısıtlayabilir ve ayrıca toplumdaki siyasi liderlerin dine karşı belirli tutumlarını gösterebilir. Siyasal otoritenin kontrolü ve devletin ideolojik organlarına sahip olması nedeniyle, toplumsal bilincin tüm biçim ve düzeylerinde, bu siyasal otoritenin çıkarlarına cevap verecek şekilde üretilmesinde ve yeniden üretilmesinde temel ve bazen belirleyici bir unsur olarak kabul edilir ve bu çıkarların bir ifadesidir. ⁽¹⁾

4. Coğrafi faktörler: Coğrafyacıların bakış açısına göre, din önemli bir unsurdur ve çoğu toplumda derinden kök salmıştır ve dünyadaki her yerleşim bölgesinde değişen bir varlığa sahiptir ve dinlerin birçok özelliği, gelişimi ve etkisi coğrafi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Yeri daha iyi anlamak için dini karakterini dikkate almalıyız. Siyaset, çevre ve toplumun diğer bileşenleri Coğrafyacılar dini öncelikle iki türe ayırırlar: İslam, Hristiyanlık ve Budizm'in bazı biçimleri gibi evrensel misyoner dinler tarafından temsil edilen evrensel, yaygın ve dünya çapında hızla ve etnik, belirli bir etnik gruba özgü, genellikle belirli bir ülkeyle sınırlıdır ve Yahudilik ve Hinduizm gibi mekansal olarak yavaş bir oranda yayılır.⁽²⁾

Sosyolojinin kurucusu İbn Haldun, Bedevilerin içgüdülerine şehir insanlarından daha yakın olduklarına ve büyük şehirlerin insanlarına kalabalık ve rekabeti dayattığına, bunun da dindarlık için yeteneklerini ve doğuştan gelen hazırlıklarını olumsuz yönde etkilediğine inanmaktadır. ⁽³⁾

5. Savaşlar, felaketler ve salgın hastalıklar: Savaşlar, büyük dönüşümler ve salgın hastalıklar, insanlık tarihinde dinin değişmesinde ve dönüşümünde etkili faktörler olmuştur. Ortaçağ'da İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik arasındaki din savaşları din toplumlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Rönesans ve Protestan Reformu döneminde Avrupa krallıklarının bağımsız ulus devletlere dönüşmesi, bazı ülkelerin Roma Katolik Kilisesi'nden ayrılarak yeni Protestan mezheplerinin

¹ Bkz.: Eş-Şâlebi Abdullah, önceki kaynak, s. 33.

² Religion. Available at: <https://geography.name/religion/> (Accessed: 03 April 2022).

³ Bkz.: İbn Haldun (732-808 AH) kitab alibar wadiwan almubtada walkhabar fi tarih allearab walbarbar waman easarahum min dhawi alshaan al'akbar dar alfikr, 1. baskı, Beyrut, 1981, cilt 1, s. 153.

kurulmasına yol açmıştır. Dünya savaşlarından ve Orta Çağ'da yirminci yüzyılda ateizmin yayılmasından din de etkilenmiş, tekrarlayan salgın hastalıklar sosyal ve ekonomik durumun bozulmasına neden olmuş, bu da dindarlığın ve dini inançların değişmesine neden olmuştur. Yirminci yüzyılda AIDS salgını ve Corona virüsü gibi büyük salgın hastalıklardan din de etkilenmiş, bu salgınlar dini inançlarda ve hayata, ölüme, empatiye ve inanca yönelik yönelimlerde değişime yol açtığı için savaşların da etkisi olduğu söylenebilir. Büyük dönüşümler ve salgın hastalıklar sonuçta dinin dönüşümünde etkili faktörlerdir. Genel olarak tüm toplumlardaki sosyal sistemlerin dini inançlarla çelişemeyeceği anlaşılmalıdır. Herhangi bir sistem çalışır (¹)

2.4.3. Dindarlık kalıpları

Üç ana konu hakkında konuşacağız: birinci kısım :kriterler ve formlar ve Modern Devlette Dindarlık Gerçeği ve Batı Ve İslam Kavramı Arasındaki Dindarlık:

birinci kısım :kriterler ve formlar Dindarlık örüntüleri, insanların günlük yaşamlarında dinî inançlarını nasıl ve nasıl yaşadıklarını kuramsal ve pratik bilişsel boyutlarıyla temsil eden belirli özelliklere, örüntü ve üsluplara sahip bir formlar topluluğu olarak tanımlanmıştır. Ve bu din, içinde bulunduğu toplumsal çevrenin biçimini alır ve insan kişiliğinin türü ve kentleşmenin doğası ve insanların yaşadığı çeşitli koşullar ile karakterize edilir ve insanların yaşamlarını etkilediği için din, kültürlerinden, geleneklerinden ve yaşam biçimlerinden etkilenir ve bu form ve kalıpların formülasyonuna katkıda bulunan ve bu araştırmanın girişinin oluşumunu ve kompozisyonunu etkileyen kişisel ve nesnel yönler açıklığa kavuşturulmuştur.

Profilleme yaklaşımı, "maddi kültür unsurlarının benzerlikler ve benzerlikler temelinde bir dizi halinde düzenlenerek evrimini gösteren ve aynı zamanda bu tür kültürel unsurları biçimsel kriterlere göre sınıflandırmak anlamına gelen yaklaşımdır (²)" ve bu nedenle sınıflandırma, "bir kişinin bir bireyi bir gruba atfettiği ve daha sonra

¹ Bakınız: Usame Osman Muhammed, dawr al-din fi tahqiq alsultat waldabt alaijtimaei, s. 381.

²qamus mustalahat al'iithnuluja walfulkulur, a.g.e., s. 335.

önceki kümülatif deneyimlerine dayanarak olumlu ve olumsuz özellikleriyle iletişim kurduğu zihinsel bir süreçtir ⁽¹⁾".

Çeşitli dindarlık türleri, aralarında ayrım yapan bir dizi kritere göre ayırt edilebilir, bunlardan üçü vurgulanabilir: ⁽²⁾

İlk kriter: resmi dini metnin siyasi düzeyde varlığı, yorumlanması ve etkinleştirilmesi veya bu kategorinin yokluğu ve ardından siyasi yorumun ve aktivasyonun olmaması derecesi ve seviyesi.

İkinci kriter ise mitler, inançlar ve halk atasözleri gibi diğer alternatif metinlerin varlığıdır.

Üçüncü kriter, şu ya da bu tür bir dindarlığın, varoluşun tüm düzeylerinde ve biçimlerinde toplumsal gerçeklikle nasıl başa çıktığıdır ve bu son kriter, Max Weber'in dediği gibi, tezahürleri aracılığıyla araştırmacı için özel bir (sosyal etkinlik) kategorisi oluşturur.

Bu çokluktan yola çıkarak, kişisel ve kolektif düzeyde bazı dindarlık biçimlerini veya kalıplarını belirlemeye çalışacağız, çünkü kişisel düzeyde çeşitli dindarlık kalıpları ve biçimleri vardır ⁽³⁾:

1. Bilişsel (entelektüel) dindarlık: Bilişsel (entelektüel) dindarlık, dinin hüküm ve kavramlarına dair bilgi ve zihinsel anlayış etrafında döner ve duygusal veya davranışsal yönün ötesine geçmez. Din ve onunla ilgili bilgiler konusunda bilgi sahibi, ancak eksik olabilir Dini hükümleri günlük hayatta pratik olarak uygulamaya yönelik duygusal tutku ve dürtüye sahip.
2. Duygusal dindarlık: Dine ve dindarlığa yönelik olumlu duygu ve hislere dayanır ve genellikle dini yeni keşfeden gençler arasında yaygındır. Kişi Allah ile duygusal olarak ilişki kurar ve dini ibadet ve ritüelleri inanç ve özveriyle yerine

¹ Abdullah Al-Bredi, alsalafia alshiyeya walsuniya: bahath fi tathiriha alaa aliandimaj aliajtimaiei, tabba 1, alshabaka allearabia lil'abhath walnashr, Beyrut, 2013, s.48.

² Bkz.: Abdullah el-Şelebi, Önceki kaynak., s. 32.

³ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 36 vd.

getirir çünkü farkına varır. Bu ibadetlerin hikmetlerini ve hükümlerini bilir ve onlarda manevi bir anlam bulur.

3. Ritüel dindarlık (alışkanlık dindarlığı): Kişinin dini ibadet ve ritüelleri dikkatli düşünmeden, hükümlerini anlamadan ve bu ibadetlere manevi anlamını veren dini duyguyu hissetmeden yerine getirmesi, sadece bu ibadetleri yerine getirmesi Sosyal bir alışkanlık olarak görülen bu tür dindarlık, bireyin kendisini çevreleyen sosyal etkiler sayesinde kendisinde kökleşen örf ve adetleri takip etmesi nedeniyle sosyal davranışları içerisinde yer almaktadır.

4. Reaktif dindarlık (reaktif dindarlık): Kişiye dine yönelme ihtiyacı hissettiren belirli bir deneyim veya olay sonucunda ortaya çıkan dindarlıktır. Bu tür dindarlık genellikle hayatını dinden uzak geçiren kişilerde görülür ve birdenbire ortaya çıkar. Bu kişilerden birinin belirli bir duruma veya olaya maruz kalması sonucu değişir. Bu dindarlık çoğu zaman yüzeyseldir ve dini ilke ve değerlerin derinlemesine anlaşılmasından yoksundur. Bu dindarlığın bazı durumlarda aşırıcılığa dönüşmesi mümkündür. Bazen de sahibi, ruh ve toplumdaki dengesini korumak için dinin tecellilerine bağlı kalmakta aşırıya kaçır.

5. Faydacı (çıkarıcı) dindarlık: Kişi, sosyal statü elde etmek veya kişisel dünyevi hedeflere ulaşmak için dinin dışsal tezahürlerine odaklanır ve kişisel hedeflerine ulaşmak için insanların dine ve onun simgelerine olan saygısını istismar eder. Dinin manevi ve duygusal yönü yokken, dini kendi çıkarlarına hizmet etmek için kullanır ve kişi ancak sıkıntı ve sıkıntı içinde kazançlar, çıkarlar ve ıskalamalar olduğunda bu durumda olur.

6. Savunmacı (nevrotik) dindarlık: Birey, dindarlığı korku, endişe, suçluluk, pişmanlık gibi kendisini tehdit eden olumsuz duygulara karşı bir savunma aracı olarak ya da baskı, hayal kırıklığı ya da kabul edilemez bir toplumsal duruma tepki olarak kullanabilir. Burada birey, bu duyguları hafifletmek ve onlardan kurtulmak için dindarlığı bir araç olarak kullanmaktadır. Bu duyguların yoğunluğu arttıkça birey o kadar dindar olur. Ancak bu tür dindarlık, dinin manevi, ahlaki ve işlemsel yönlerinden yoksundur.

7. Patolojik dindarlık: Psikozlu bazı hastalar, semptomların şiddetini ve zihinsel dikkat dağınıklığını hafifletmek amacıyla dine başvurdukları için patolojik dindarlıktan muzdariptirler. Ancak artık çok geçtir ve hastalık bazı dini yanlışlarla

birlikte ortaya çıkar. Hasta, kendisinin atanmış velisi Beklenen Mehdi olduğuna ikna olur ve bunu beyan eder ve buna göre hareket eder. ⁽¹⁾

8. Aşırı dindarlık tarzı: Dini aşırılık, dinin bir veya daha fazla yönünün kişiyi kabul edilebilir sınırların ötesine taşıyacak şekilde aşırı abartılması anlamına gelir. Aşırılık, kişinin kendini kendi düşüncesine kapattığı ve başka hiçbir düşünceyi veya görüşü kabul etmediği entelektüel olabilir. Kişinin aşırılaştığı vicdan alanında da aşırılık olabilir. Bu konudaki hassasiyet aşırı derecede abartılı ve duygusaldır ve zahiri dini ritüellerin icrasında aşırı abartılarda ortaya çıkan, onları gerçekliğin dışına çıkaran ritüel aşırılık vardır. Yasal olarak kabul edilebilir sınırlar.

9. Tasavvuf tarzı dindarlık: Tasavvuf tarzı dindarlığı takip eden birey, birçok çelişkiden dolayı şiddetli ızdıraplar yaşadığı bir dönemden geçer. Ancak birdenbire muazzam bir şeyin gerçekleştiğini, sanki yeniden doğuyormuş gibi hisseder, kendisini ve evreni bambaşka bir şekilde görebilir, birçok çatışmasının yatıştığını ve evrenle bütünleştiğini hisseder. Bu deneyimin derinliği ve çekiciliği, ilhamların takıntılarla karıştığı gizemli bir deneyim olarak kalıyor. ⁽²⁾

10. Popüler dindarlık: Kendiliğinden gelişen, nesilden nesile aktarılan, kendi yaşam tarzıyla barışık, çevresiyle ilişkilerine yük oluşturmeyen, dindar kişinin ritüellerini gerçekleştirdiği, kültürünün bir parçası olarak kabul edilen dindarlık Yerel kültürle etkileşim içinde olan bir ibadettir. Yoksul mahallelerde ve şehir merkezlerinde yaygınlaşır ve bazen bu tür dindarlık kisvesine bürünür. Ahlaki olan resmi olandır ve insanların din ile dünyevi olanı ayırt etmesi zordur. Okuma yazma bilmeme ve fakirlik nedeniyle çoğu zaman cehalet ve hurafelerin kurbanı olan dindarlık türü, kutsalın çemberi sürekli olarak kutsal olmayanı da kapsayacak şekilde genişler ⁽³⁾, yani "zaman ve birikimle oluşan inançların bir birleşimi"dir. Tavil, belirli bir coğrafi bölgede insanların alışkın olduğu ve okültle bağlantılı olduğu bir dizi uygulamadır. ⁽⁴⁾

¹ Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 38

² Aynı eser, s. 39

³ Bakınız: Abdul-Jabbar Al-Rifai (2020) al-tadayon al-shaabi wa al-tadayon al-shabaoi, Al-Alam Al-Jadeed gazetesi. Available at: <https://al-aalem.com/article> (Accessed: 23 May 2023).

⁴ Zakaria Mezouari, altadayun alshaebi waltaghyir aliajtimaei fi almaghrib, 1. Baskı, Fas Vizyon Yayınevi, 2020, s. 16.

11. Resmî dindarlık: Tarihî dinî kurum, ondan sorumlu din alimleri ve siyasî otorite tarafından belirlenen bir dizi dinî inanç ve uygulamadır ve Evkaf Bakanlığı, ilmî meclisler ve resmî camiler tarafından teşvik edilmekte ve teşvik edilmekte ve ayrıca açık bir modern dindarlık kazandırmak için kültürel ve müzikal bayramların teşviki ile yapılmaktadır. ⁽¹⁾

12. Selefî dindarlık: Muhafazakar düşünceye dayanan, siyasi faaliyeti reddeden, bireysel dini doğrulukla yetinen, seleflerinin geride bıraktığı her şeye tutunan, müdahaleci gördüğü şeylerle mücadele etmeyi amaçlayan bir tarzdır. ekonomik, sosyal veya siyasi konulara girmeden, dikkatini inanç, hadis ve ibadet bilimlerine odaklayan, dinin biçimsel yönlerine bağlılıkla karakterize edilen bir dindir. ⁽²⁾

13. Hareket dindarlığı: Dini hareketlerdeki örgütlenmedir; burada " hareket terimi, bir sınıfı veya grup kategorisini, değişim için birleşik eylem gerçekleştirmek amacıyla saflarını organize etmeye iten genel bir eğilimi ifade eder ⁽³⁾" ve Dini hareket, dini uygulamaları ve ilgili inançları ifade eder. Sosyal ve politik hareketler ve dini inanç ve uygulamaların bireyleri ve grupları belirli bir sosyal veya politik amacı desteklemek için motive etmek ve harekete geçirmek için kullanılma şeklini tanımlayan bir terim olarak kullanılır. Dindarlığın türleri ulusal, milliyetçi, partizan, rönesans veya reform konularını taşıyan ideolojik dindarlık şeklinde kristalleşebilir. ⁽⁴⁾

ikinci kısım : Modern Devlette Dindarlık Gerçeği

Modern devlette dindarlık meselesi çetrefilli bir konudur ve karmaşık ve çeşitli bir konudur ve birçok tartışma ve zorluğu gündeme getirir, modern ülkeler toplumdaki din ve dini yaşamla başa çıkma biçimleri bakımından farklılık gösterir ve dinin rolü, kültürel ve tarihi kimliklerinin bir parçası olarak dindarlığa bağlı kalan ülkeler olduğu için bunlarda farklılık gösterirken, diğer ülkeler dindarlığı kamusal alandan kaldırmaya çalışırken, belirli ülkelerdeki ve toplumlardaki dindarlık kalıpları

¹ Bakınız: Aakash bin Mustafa, Uyg al'iislam mumarisan: tajdid alnazrat fi maeayir altadayun, s.14.

² Bakınız: Suhair Safwat Abdel Jaid, aldiyn waltadayun fi misr, önceki, s. 40

³ mawsueat almustalahat waltaeabir alsiyasiati, muhamad ealii alhusayni, dar almahijat albayda' wadar alarasul al'akram, Beyrut, Lübnan, 1. baskı, 2004, s. 48.

⁴Esma Ben Sabti, waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislamia almueasira, s. 417.

arasındaki fark, büyük ölçüde sekülerleşme kalıpları veya meydana gelen ve sunulan kalıplar tarafından belirlenir Onun topluluğu.⁽¹⁾ Bu, dindarlık kalıplarının ortaya çıkış ve farklılaşma nedenleri hakkında çok önemlidir.

Sosyolojide din felsefesi, karşılaştırmalı teoloji ve metafizik ile ilgili soru, şeylerin hakikatini aramaktan, ne olduklarını aramaktan, "neden" sorusunu sorarak anlam aramaktan, dinin geleneksel ve modern toplumlarda oynayabileceği işlev ve role ilişkin "nasıl" sorusunu sormaya, insan çıkarına hizmet edebilecek uygun dindarlık türünün ne olduğunu ve hangi türlerin modernist biçimiyle toplumsal ilerlemeye ayak uydurduğunu ve onunla çelişmediğini sormaya kaymıştır. ⁽²⁾

Din, siyasi veya ekonomik ideolojinin çeşitli düzeylerinde kullanılabilecek önemli bir sosyolojik olgudur. Bu kullanımların araştırılması, toplum üzerindeki etkilerinin belirlenmesi, din faktörünün etki ve etki oranlarının belirlenmesi ve gücünün ortaya konulması gerekmektedir ⁽³⁾. Örneğin, Batı'daki kapitalist sistem, Max Weber'in (Protestan değerler ve Kapitalizm ruhu) tezi aracılığıyla gördüğü gibi, "diğer tüm tarzları uyarlamaya ve onları kendiyle karşılaştırmaya çalışan spesifik bir dindarlık tarzına" ihtiyaç duymaktadır. piyasanın ihtiyaçlarına ayak uydurmak. Calvinist Protestan değerler, bireysel kurtuluş kavramı üzerinden bireyciliğe büyük değer verdiği için kapitalist sistemi doğuran şeydir. Bu nedenle, içerdiği şeyler nedeniyle Calvinist Protestan tarzına ulaşmak istiyor. " Bireycilik ve laik değerlerden bireysel özgürlüklerle bağdaşmış ⁽⁴⁾"

Din ve dindarlık konusu, Batı toplumlarındaki güncel tartışmaların yoğunlaştığı temel konulardan biridir. Batı felsefi düşüncesi ona karşı eleştirel bir duruş sergiler ve kavram ve ilkelerini yeniden gözden geçirir ve kamusal ve özel alanlar arasında bir denge ve kamusal alanda dindarlık pratiğine yönelik olası kısıtlamalara karşı inanç

¹ Bkz.: Azmi Bışara, aldin walealmaniat fi siaq tarikhiin, s. 8.

² Bkz.: Abd al-Rahim Boudalal, alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadei walmanhaj allaahuti, s. 2.

³ Bkz: Youssef Shalhat, nahw nazariat jadidat fi eilm aliajtimae aldiynii (altawtamia-alihudia-alnasrania-al-islam); Düzenleyen: Khalil Ahmed Khalil, 1. baskı, Dar Al-Farabi, Beyrut, Lübnan. 2003. s.15.

⁴ Max feber: maqalat fi susyulujia al-din, althaqafa alburwtistiantia, tarjamat munir alfindiri, almunazama allearabia liltarjama, 1. baskı, Lübnan Beyrut, 2015, s. 119.

özgürlüğünün gerçekleştirilmesi gibi bir dizi zorluktan muzdarip olan toplumunda. Dinin ve dindarlığın altyapısının kamusal hayattan dışlanması, laikliğin yükselmesine yol açmış olsa da, bu değişim Sonuçta savunulan en önemli haklardan biri olan özgürlüğün tehdit edilmesine yol açmış ve bu gelişmeler çağdaş toplumları laikliği, teorilerini ve onunla ilişkili değerleri, özellikle din ve toplum arasındaki ilişki bağlamında yeniden düşünmeye zorlamıştır. Dinin bireylerin yaşamlarından tamamen dışlanamayacağı ortaya çıktı. Bu tartışma, iç çelişkileri aşmaya ve kaynaklandığı tarihsel ve sosyal kavramları yeniden gözden geçirmeye çalışır. ⁽¹⁾

Liberal sekülerizmin öne sürdüğü, toplumda farklılaşma ve bölünme yaratan tüm din ve dindarlık tezahürlerinin dışlanmasını talep eden, siyasi modernitenin bireyin kendi kültürel ve dini yaşamına sahip olmasını ve bunu geliştirme ve başkalarıyla paylaşma hakkına sahip olmasını garanti altına alan kültürel hakları zorunlu olarak ortadan kaldıran bir algıyı deşifre etmeye çalışır. ⁽²⁾

Batı modernitesinin ortaya çıkışına zorunlu olarak sekülerleşmeye doğru açık bir eğilim eşlik ettiğinden, modernitenin dinin rolünün azalmasına yol açtığı ve yerini bilime ve rasyonaliteye bıraktığı ve bu nedenle birinin eleştirisinin zorunlu olarak diğerini de içerebileceği ve bunun da modernitenin sekülerizm için bir krizine yol açtığı söylenebilir Birlikte, laik kurumların postmodern sorunlar karşısında karşılaştıkları art arda yaşanan zorluklardan sonra, özellikle yeni dindarlık dalgasının ortaya çıkması ve dinin kamusal alana dönüşünden sonra, laiklik ilkelerini yeniden okumak ve değerlendirmek zorunda kaldı. ⁽³⁾

Bu nedenle, Michael Sandel, Charles Taylor, Alasdair MacIntyre ve Michael Waltzer gibi birçok Amerikalı filozof, sekülerizmin inancın kişisel mahremiyetine saygı gösterme ve çoğulculuğa daha açık olma görevi olduğu yönündeki komünatr-iens görüşünü ifade eder ⁽⁴⁾. Dindarların dini değerlerini ve sembollerini kamusal alanda ifade etmeleri için kültürel ve dini çeşitliliğe izin verilmeli ve kamusal meselelerin

¹ Mazkor Malika, *altadayun fi mujtamae ma baed alealmani*, majalat 'ansaq, Cilt 4, Sayı 1 ve 2, Katar Üniversitesi, 2020, s. 136.

² Bakınız: Taha Abdel Rahman, *ruh alhadatha, tabba 1, almarkaz althaqafi alearabi*, Beyrut - Kazablanka, 2006, s. 217.

³ Bkz.: Mazkor Malika, Aynı eser., s. 138.

⁴ Aynı eser, s. 142.

tartışılmasına katılma fırsatı verilmelidir. Peter Berger (2017-1929), çağdaşı sosyologların çoğuyla paylaştığı, sekülerleşme ve modernitenin el ele geldiğine ve sürekli modernleşmenin daha fazla sekülerleşmeye yol açacağına dair yanlış inancı kabul ediyor. Ve o zamanlar bu fikri destekleyecek bazı kanıtlarla birlikte iyi nedenler olduğunu ve moderniteye doğru eğilimin mutlaka bir düşüşe yol açacağını Ve dinin çöküşü, ister toplum düzeyinde ister bireylerin zihninde olsun, ancak daha sonra bu fikrin yanlış olduğu ortaya çıktı, modernite, bazen sekülerleşme eğilimi eşlik etse de, aynı zamanda bazı toplumlarda güçlü sekülerleşme karşıtı hareketler ortaya çıkardı ve toplumun sekülerleşmesinin bireylerin bireysel algısının sekülerleşmesi anlamına gelmediği gibi, bazı dini kurumların gücünü ve etkisini kaybettiği toplumlarda da yeni inançlar ortaya çıktı Bazı eski inançlar, modernitenin zorunlu olarak dinin rolünün azalmasına yol açtığı hipotezine ek olarak, bireylerin yaşamlarında rol oynamaya devam etti, bazen kurumlara dönüştü, büyük dini coşkuya yol açtı ve sosyal ve politik roller oynadı. ⁽¹⁾

Will Kymlicka, (Odyssey) adlı kitabında bu çelişkiden kurtulmak ve toplumun kültürel ve dini ihlaller nedeniyle parçalanmasını ve bölünmesini önlemek için, aralarında eşitliği garanti altına alacak çeşitli kontroller ve yasaların uygulamaya konduğunu öne sürüyor. Bu kontroller, bireylerin herhangi bir gruba katılma ve ayrılma özgürlüğüne sahip olması ve belirli bir gruba katılmaya ve ait olmaya zorlanmaması ve tanınmanın insan haklarıyla bağdaşmayan özellikler içermeyen kültürlerle sınırlandırılmasıdır. grubun toplumun genel değerlerine ve demokratik değerlere uygun olması gerekir ⁽²⁾.

"Post-laik toplum"un laikliğin sona ermesi anlamına gelmediğini, dinin kamusal alana geri dönmesi ve kamusal yaşamı kolaylaştırmak için dine güvenilmesi anlamına gelmediğini, daha ziyade modernleşmenin ya da tercih ederseniz, dinin sınırladığı dar bir dünyanın daha geniş bir dünyasını açarak laikliği düzelttiğini belirtmek önemlidir. Aynı zamanda, dindar insanlar aklın dilini konuşmalıdır: Sosyal anlayış. Din aynı zamanda kendi sözlerini geliştirmelerini ve öbür dünyada dünyevi dünyaya hizmet etmek için gönüllü olmalarını gerektirir. Bu, gerekli olan dini ve dini inançların özel

¹ Bakınız: Peter Berger, zawal alealmanat min alalami, tarjama rami tuqan. majalat aliaastighrab.. İkinci yıl, ikinci sayı 2016, s.152.

² Bkz: Dominique Schneier ve Christian Bacholier, almuatina? ,tarjama sunya mahmud naja, tabba 1, almarkaz alqawmi liltarjama, 1. Baskı, Ulusal Çeviri Merkezi, 2016, s. 144.

oranlarda gerekli olduğu ve sadece dünyaya yön veren ahlaki değerlerin onlardan alındığı anlamına gelir. İnsanlık, aileye, topluma ve ahlaka zarar verdiği için klonlama, ötenazi, genetiği değiştirilmiş gıdalar, yapay üreme ve diğer konular gibi tüm koşulları ve kısıtlamaları aşırı uygulama ve bunlardan kurtulma yönündeki dizginsiz bilimsel eğilimi evcilleştirmeli. ⁽¹⁾

Fransız filozof Patrick Michell'in dediği gibi, dinle tüketimci bir ilişki kurulur, "izleyicinin dinle tüketimci bir şekilde ilgilendiği ve ondan kendi standartlarına göre uygun dini sunumu seçtiği bir ilişki"⁽²⁾.

Habermas, bu projenin henüz tamamlanmadığını ve yeni modernite görüşünün post-laik bir toplumun temelini atmaya, bir yandan dini rasyonelleştirmeye ve diğer yandan düşüncenin aşırılığını azaltmaya odaklanması gerektiğini savunuyor. Laiklik ve post-laik bir topluma hazırlık. Buna göre, post-laik bir toplum, dine açık olan ve onun olumlu rolüne inanan bir toplumdur ve bu, kamusal alan tartışmalarında iletişim araçları aracılığıyla tezahür edebilir. Dini, laik ve ateist eserleri içerir ⁽³⁾. "Bu nedenle, post-laik bir toplum, dini ötekinin toplumsal tartışma ve diyalog çemberi içinde, dışlanmadan veya ortadan kaldırılmadan tanındığı laik bir toplumdur ve bu nedenle burada yeni olan, çoğulculuğun kabulü ve kamusal alanda dini katkının meşruiyetidir"⁽⁴⁾

Batı düşüncesi için, post-seküler bir toplumda dindarın kamusal alana dönüşünü kabul etmek, dindar insanların dinlerini seküler toplumun belirleyicileriyle uyumlu hale getirmek ve rasyonel bir dogmaya dönüştürmek için değiştirmelerini gerektiren şartlı bir kabuldür. Kamusal alanda rasyonellik, kamusal alan eşit derecede dindar ve dindar olmayan vatandaşlar için açık bir alandır ve dini rasyonelleştirme görevi, kamusal alanda aklın genel kullanımı için dindar ve dindar olmayan insanlara aittir. Bu, post-

¹ Bkz.: Mazkor Malika, *altadayun fi mujtamae ma baed alealmani*, s. 151.

² Hani Awad, *altadayun alshababi namat munfalit min almuasasa al'iidluja, silsilat 'awraq bahthiati, almarkaz alearabii lil'abhath wadirasat alsiyasa*, Doha Enstitüsü, Katar, 2011, s. 22.

³ Bakınız: Habermas, *yorgen, mustaqbal altabieat al'iinsania nahw nisalati libraliatin*, tarjamat jurj katura. murajaeat 'antuan alhashimi. almaktabat alsharqia, Beyrut, 2007, s.127.

⁴ Melika mazkor, *altadayun fi mujtama ma baed alealmani*, s. 147.

laik bir toplumun Modernite ile dinin sunduğu teknoloji arasında üçüncü bir yolda yürümeye çalışır. ⁽¹⁾

Buna göre laikler, dindar insanların görüşlerini dini inançlarına göre kabul etmeli, epistemolojik ve ahlaki içeriklerini tanımalı ve genel akıl pratiğinde bir arada yaşamayı ve eşit diyalogu kabul etmelidir, çünkü Hap Rammas'a göre post-laik bir toplum, çevresinde dini toplulukların sürekliliğine izin veren bir toplumdur... Kamusal alandaki rolleri bütünleştirmek için dini ve laik aşırılıktan kaçınmaya çalışan, yani dine açık ve kamusal alanda kabul eden ve kamu işleriyle ilgili politika oluşturma ve kararlara katılan bir toplum, diğer mezheplerle veya dinlerle temastan kaynaklanan bilişsel farklılıkların aşılmasına izin vermeyen bir toplum, bu da ancak diğer dinlere karşı hoşgörü ve kabullenme ve onlarla uyum yoluyla sağlanabilir. Bilimin gücü, bilginin toplumsal tekelinden ziyade onda kalır ve onu epistemolojinin baskın otoritesi olarak görür. ⁽²⁾

Böylece, dinin dünyevi yönüne odaklanan ve onu sömürmeye çalışan yeni bir dindarlık ortaya çıktı ve bu, demokrasinin elindeki dinlerin sonunda onları tamamen laik hale getireceğine inanan Marcel Gaucher'in vizyonuna yansdı. Tanrı'nın varlığına inanmak, ateizm, aşkınlık, yalnızlık ya da bu hayata ya da ahirete yönelmek değil, kapsamlı bir vizyon sunabilmeyi gerektiren bir inanç politikasının çelişkili sonucudur. Dünyaya ve insanlığa, siyasal demokrasi vizyonuna uygun fikirleri aktarmak. ⁽³⁾

Yeni dindarlık, çoğunluk arasında güçlü bir dini kültürün olmaması, dindarlığın epistemolojik olmaktan çok resmi olması ve bu, dindarın yerleşik dini metinleri anlamasını sağlayan derin dini bilgiye ilgi duymaması ile karakterize edilir, ancak daha ziyade mevcut dini modellere göre dindar olmasını sağlayan kolay ve hızlı yüzeysel bilgiye dayanır. ⁽⁴⁾

¹ Bkz: Mendieta, Eduardo ve Jonathan Vanantwerpen. "Giriş": Habermas, Jürgen, Kamusal alanda din fi al-majal aleami, tarjamat falah rahim: markaz dirasat falsafat al-din, Bağdat, 2013, s. 25

² Bkz.: Habermas, Jürgen. mustaqbal al-tabea al-insaniyya: nahw mas'alat libralia. Aynı eser, s. 127.

³ Bkz: Gaucher Marcel, Demokraside D al-diyn fi al-diymuqratia. tarjamat wataqdim shafiq muhsin. murajaeat basaam baraka, 1. baskı, Beyrut: Arap Birliği Çalışmaları Merkezi, 2007, s. 131, 135.

⁴ Bkz.: Akaş İbn Mustafa, Uygu al-islam mumarisan: tajdid al-nazrat fi maeayir al-tadayun, s. 15.

Üçüncü :Batı Ve İslam Kavramı Arasındaki Dindarlık

Dindarlık kavramı İslami öncüllerde Batılı öncüllerden farklıdır ve bu kavramlardaki farklılık, dinin her iki kültürde de incelendiği farklı bilgi alanlarından ve farklı referanslarına dayanarak dindarlığı ölçme kriterine ilişkin farklı görüşlerinden kaynaklanmaktadır ve diğer yandan, dindarlığı ölçme standartlarındaki örtüşme sorunu, bu standartlarda sosyal faktörün en belirgin rolü oynadığı varlık ve yoklukta temsil edilmektedir. ⁽¹⁾

Bu, toplumlar arasındaki farklı dindarlık kalıpları nedeniyle, dindarlığı ölçmek için aynı Batı standartlarına sahip İslam toplumlarında dindarlık düzeyini ölçmeyi zorlaştırmaktadır, örneğin, sadece bazı toplumlarda beş namazın icrası dindarlığın bir göstergesidir ve diğer toplumlarda bunların performansı tek başına kişiyi dindar olarak tanımlamak için yeterli değildir ve diğer kontroller veya standartlar ve bu sorun, dindarlığın ölçülmesi konusunu ele alan çalışmalarda bir standardın olmamasından ve dindarlığı çoklukları üzerinden ölçmek için tasarlanmış önlemlerin çoğundan kaynaklanmaktadır, ancak Hristiyan dininden ve bir kısmından kaynaklanmaktadır. Arap alanlarında din ve dindarlığı incelemenin sorunlarından biri, dinde kendi vizyonlarına sahip ödünç alınmış kurallardan başlamasıdır, örneğin, ölçek (Jordan Alport) ve ölçek (Alport ve Rossi) ve ölçek (Vizyon), örneğin, Vizyon, aşağıdaki ifadeler şeklinde bir dindarlık ölçüsü koyar:

- Dini vecibelerimi hayatın her alanında yerine getirmek için çok çalışıyorum
- İnançlarım yaşam tarzımın arkasında
- Özel olarak dua etmenin kişisel bir anlamı ve duygusu vardır
- Herhangi bir koşul yoksa, haftada bir veya ayda iki veya üç kez ve nadiren iki kez kiliseye geldiğini bilmiyoruz
- Boş zamanlarımı kendi dinim üzerine düşünerek ve meditasyon yaparak geçirmek benim için önemli

¹ Bkz.: Halid bin Abdülaziz el-Saif, *ishkaliat altadayun fi alfikr algharbii*, a.g.e., s. 189.

- İncancımla ilgili literatürü sürekli okudum ve burada ölçümün bu bölümünde ve doğal olarak bireysel manevi yöne meyilli olan Hristiyan dininden başlayarak fark ediliyor. ⁽¹⁾

Sonuç olarak, Arap ülkelerimizde dine yönelik tepkilerin dinin özüne yönelik değil, dindarlık kalıplarının önünde olduğu açıktır ve bunun nedeni din ve dindarlık arasındaki karışıklık ve bu tepkileri dinin kendisiymiş gibi pazarlayanların varlığıdır , onu hayattan tamamen dışlamaya çalışırlar ve yanlış dindarlık anlayışına bağlılık, kelimenin değerini abartmaya ve dinin derin manevi anlamlarının gerçek önemini görmezden gelmeye yol açabilir. Ayrıca psikososyal gelişimi de engelleyebilir. Bir şizofreni yaratan ve dinin gerçek anlamlarından ziyade dışsal tezahürlerine odaklanan maneviyat, aynı zamanda ılımlılık, hoşgörü ve karşılıklı kabulden sapmaya yol açabilir ve ırkçılığa, aşırılığa, hoşgörüsüzlüğe ve başkaları üzerinde zorlayıcı kontrol arayışına takıntıya yol açabilir. ⁽²⁾

¹ Aynı eser, s. 201.

² Bkz.: Muhammed Abdülfettah el-Mehdi, saykulujiat aldiyn waltadayun, s. 40.

3. POPÜLER DINDARLIK VE KINETİK DINDARLIK

3.1. Popüler Dindarlık

Popüler dindarlık, (dindarlık) ve (popüler) olmak üzere iki bölümden oluşan bir terimdir ve daha önce dindarlığın, dinden kaynaklanan pratik pratikler ve günlük ve yaşam pratikleri olduğunu ve kontrol edilebilir, pratik, uygulamalı yönü ile temsil edildiğini görmüştük. Ölçülen ve yaklaşılan, dünya vizyonunu taşıyan algı ve inançlar bütününe ifade eden dine karşılık gelir, bu mutlak sıfatıyla kontrole, ölçüme, objektif yaklaşıma tabi değildir. Bu nedenle sosyoloji, antropoloji ve diğer insan bilimleri, sosyal aktörün eylemlerine yüklediği anlam ve çağrışımları anlamak amacıyla dini inançların teorik temellerine inmeden uygulamalı boyutlarını inceleyerek pratik boyuta önem vermektedir. Uzun bir tarihsel birikim sonucu oluşan, genel anlamda belirli bir coğrafyada bulunan farklı dinlerin ortak unsurlarını bütünleştirebilen inançların birleşimidir. Daha önce de belirtildiği gibi dindarlık, dini temsiller ve sosyal bağlamlar arasındaki bir etkileşimdir ve gerçekliğin etkileri ve kısıtlamalarının dışında idealler dünyasında yüzen ideal bir Platonik fenomen değildir. ⁽¹⁾

(Popüler) tanımı, halktan veya kendisinden kaynaklanan herhangi bir şeyle örtüşür ve Amerikalı sosyolog (Steve Howard) Steve Howard 1953 sıfatını tanımlar "popüler", "resmi" kelimesinden farklı olarak, mevcut otoritelerin dayattığı veya öğrettiği her şeyin dışlanmasıyla insanlar arasında uygulanan veya aktarılan şey olarak ve her zaman popüler yaşam ve popüler kültür vardır ve insanın - bir kültür taşıyıcısı olarak - düşüncesinde, duygularında veya eylemlerinde toplumun ve mirasın otoritesine tabi olduğu popüler yaşam ve popüler kültür vardır ⁽²⁾ Popüler kültür, "halkı ve popüler toplumu karakterize eden ve mirasa ve temel örgütsel biçimlere uygunluğu ile karakterize edilen kültürdür"⁽³⁾

Böylece, sosyalleşme yoluyla üretilen ve yeniden üretilen ilk hazırlıklar ve edinimler, kültürel miraslar ve sembolik ve maddi deneyimlerin sürekli değiş tokuşu ile birleşen, birlikte halefin görevinin korumak ve korumak olduğu ataların ve ataların mirasını

¹ Bkz: Zakaria Mezouari, limatha wujid "altadyun alshaebi" maqal, önceki kaynak.

² Bkz.: qamus mustalahat al'iithnuluja walfulkulur, önceki eser., s. 237, 238.

³ önceki eser, s. 158.

oluşturan sosyal aktörün sahip olduğu pratik bir algılar dizisi haline gelir. ¹Popüler dini inanç "zorunlu olarak, grubun zihinlerinin formüle etmek için çalıştığı ve birbirini izleyen nesillerin rafine etmek ve geliştirmek için çalıştığı kolektif bir meseledir".²Bu tür bir dindarlık, bazı toplumlarda, sosyal normların ve sapkınlıkların farklı ritüeller ve inançlarla karıştırıldığı ve ayırım gözetmeksizin ibadet edildiği, mirasla bütünleşmiş ve uzlaşmış geleneksel bir dindarlık olarak bazen hakim olan şeydir. (³)Buna göre, popüler dindarlık, insanların alışkın oldukları ve okültle ilişkilendirilen pratiklerin uzun bir birikimini oluşturan ve belirli bir coğrafi alanda kutsal karaktere bürünen inançların bir bileşimi olarak ortaya çıkan dindarlık kalıplarından biri olarak tanımlanabilir (⁴) , esas olarak çevrelere, topluluk sistemlerine, ekonomik koşullara ve yaşam örüntülerine göre dini bir kimliğin inşasına katkıda bulunan ve öz-manevi deneyimin, mucizevi harikalara, haysiyetlere ve nimetlere inancın ve metinlerin mistik bir yorumla yorumlanmasının önemini vurgulayan kolektif akıldan kaynaklanan bir kültürel örüntü ve sosyal davranış, merkeze alındığı için Soyut metinler ve öğretiler yerine koruyucu ve azizin kişiliği hakkında ibadet edin (⁵).

3.1.1. Popüler dindarlığın özellikleri

Popüler dindarlık, onu diğer dindarlık türlerinden ayıran bir dizi özellik ile karakterize edilir:

- 1- Kutsalın çemberinin sürekli olarak kutsal olmayan her şeyi kapsayacak şekilde genişlediği dini bir çerçeve içinde kutsallaştırmanın hakimiyeti ve her popüler uygulamaya verilmesi. Onun türbeler, türbeler ve türbeler yarattığını ve bunların etrafına vizyonlar ve efsaneler ördüğünü görüyorsunuz. (⁶)
- 2- İbadet pratikleri ve ritüellerde dini metinlerin mevcut düzeyde bulunmaması ve bizzat popüler pratik çerçevesinde üretilen özel bir yorum veya okumanın

¹ Bakınız: Farfar Al-Ayashi, altadayun alshaebi wamuharabat altataruf, jamieat alqadi eiad, almaghrbi, majalat qadaya altataruf waljamaeat almusalaha, almarkaz aldiymuqrati alearabi, Almanya - Berlin, İkinci Yıl, Sayı 4, 2 Kasım 2020, s. 124.

² Firas Al-Sawah, din al insan, önceki, s. 48.

³ Bakınız: Esmâ Ben Sabti, waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislamia almueasira, s. 4.

⁴ Bakınız: Zakaria M. Zouari, altadayun alshaebiu waltaghyir aliajtimaei fi almaghrbi, s. 23.

⁵

⁶ Bakınız: Haidar Hassan Al-Asadi (2020) altadayun alshaebiu wa'azmat koruna, Mominoun Without Borders. Available at: <https://www.mominoun.com> (Accessed: 08 April 2022)

benimsenmesi, yeniliğe, uydurmaya ve din ile gerçeklik arasında bir uyum içinde uzlaşmaya yol açmaktadır. Dini metnin kendisi pahasına gerçeklik ve miras hakimdir.⁽¹⁾

3- İnsanlarla bağlantı ve bir şekilde dini sembole bağlılık, çünkü popüler dindarlık, dini mirasa bağlanma ve mucizelere, nimetlere ve doğaüstü şeylere inanmanın bir sonucu olarak öznel veya kişisel manevi deneyimlere dayanmaktadır. Dindar kişi, soylu azizlerle birlikte olanları kutsallaştırır ve Fransız sosyolog Paul Pascon (1932-1985), dindar kişinin bağlantısının nedenini buna bağlar. Azizlere olan basit popüler inanç, onun algılanamayan kavramları kavrama konusundaki yetersizliği ve eksikliklerinin sonucudur. Bireyin gayb kavramı, Yaratıcı, melekler ve benzeri duyuları, dolayısıyla bunları daha gerçekçi, inandırıcı ve kendisi için somut olan türbeler, evliyalar, salih insanlar gibi kavramlarla telafi eder. Çünkü onlar, kendisi ile Allah arasında şefaatin aracılarıdır. ⁽²⁾

4- Popüler dindarlık, bireylerin yalnızca boyun eğebilecekleri ve baskısına teslim olabilecekleri, kabilenin veya mahallenin tarihi boyunca türetilen çeşitli günlük yaşam pratiklerinde somutlaşan, zorlayıcı bir sosyal fenomen olarak toplumun kolektif zihninde kök salmış basit ve rahat bir sosyal davranıştır. ⁽³⁾

5- İnsanlara miras kalan, yaşamlarının doğası ve yaşam biçimleri ile uzlaşan ve halk sanatları ve (folklor) ile uyumsuzluk bulamayan ve dini ve dünyevi olan ile kutsal ve kutsal olmayan arasında karışan kendiliğinden dindarlık ile karakterizedir, bu nedenle kutsalın çemberleri, kutsal olmayı barındırmak ve onu kendi alanlarına entegre etmek için bu tarzda sürekli genişlemektedir. ⁽⁴⁾

6- Dinî bağlılığın bir tezahürüdür, tamamen referans metinlere dayanan normatif bir örüntü nedeniyle değil, özelliklerini insanların farklı zamanlarda defalarca ve geleneksel olarak tanıdıkları, hem dini hem de sosyal güçler arasındaki denge

¹ Önceki.

² Bkz: Abdul Rahim Al-Atari, Barakat Al-Awliya, bahath fi almaqadas aldarayih, tabba 1, manshurat almadaris, Kazablanka, Fas, 2014, s.15.

³ Bkz. Farfar al-Ayashi, altadayun alshaebi wamuharabat altataruf, s. 124.

⁴ Bkz: Abdul-Jabbar Al-Rifai, altadyun alshaebi wa altadyun alshaebawi, al alam aljadid, makale, önceki.

nedeniyle insanlar arasında olumlu bir etkiye sahip olan nesiller boyunca aktarılan uzun tarihsel birikimden türetebilir. ⁽¹⁾

7- İnsanların bilincindeki ve vicdanındaki popüler dindarlık, efsanevi antik geçmiş ve ritüel uygulamalarla ilgilidir, bu nedenle popüler dindarlık, bir grup içindeki birbirini izleyen nesillerin zihinlerinin onları denemek için yol gösterici formüller geliştirmek için işbirliği yaptığı "otomatik sosyal dayanışma tarafından yönetilen basit bir sosyal alanda kalıtsal ve sıkı bir şekilde korunan dini inançların sosyal uygulamalarının"² bir modelidir³. Topluluklarıyla özdeşleşmek, onların deneyimlerini ve içtihatlarını anlamak ve yorumlamak ve bu deneyimi organize bir ritüelde ifade etmek için kurulmuş olan inançla, dini deneyimin en güçlü ifade şekli olmak. ⁽⁴⁾

8- Zeminde var olan fiili dindarlık durumu ile ideal dindarlık durumu arasında bir boşluk vardır, bu nedenle popüler dindarlık kendisini doğa yasalarına ve bireylerin içgüdülerine göre çalışan bir model haline getirir ve kendisini dinin mutlak yapısının bir parçası olarak gördüğü için yasama sistemini nihai ve değişmez bir verili olarak sunan resmi hukuk kanunundan farklı olarak düşünme, çabalama ve etikten önce gelen gerekli ve bağlayıcı bir şekilde çalışır, popüler dindarlık yöntemi ise özün istikrarına rağmen bir miktar esneklik ve yenilenme ile karakterize edilir. ⁽⁵⁾

9- Popüler dindarlık alanını zenginleştiren şey, atlatılan zihnin yapısı ve zaman içinde verilerinin birikmesidir, gerçekliğin tüm bahislerinin ve imkansız isteklerinin tezahür ettiği, imkansız fantezilerinin gerçekleştiği popüler dindarlık mitleri dünyasında her şeyin mümkün olduğu ve imkansızın olmadığı zaman çizgileri paralel görünür ve burada bu ritüel pratikler, krizdeki kişinin psikolojik baskılarını ele alırken, acı gerçekliğinin yenilgilerinin üstesinden gelirken ortaya

¹ Bkz: Walid Abd Samawi Hassan, altadayun alshaebi fi al islam waneikasuh alaa al'amn alnafsi waliajtimaei dirasa tahliliatu, majalat ainsa, Cilt 36, Sayı 1, Irak, <https://search.emarefa.net/detail/BIM-1496745> (December 31, 2022), s. 639

² Bkz.: El-Şelebi, önceki kaynak, s. 38.

³ Walid Abd Samawi Hassan, İsla altadayun alshaebi fi al islam waneikasuh alaa al amn alnafsi waliajtimaei, s. 639.

⁴ Bkz.: Firas Al-Sawah, din al insan, önceki, s. 38.

⁵ Bkz.: Walid Abd Samawi Hassan, altadayun alshaebi fi al islam waneikasuh alaa al amn alnafsi waliajtimaei, s. 603.

çıkar ⁽¹⁾ ve buradan mit ve efsane ona giden yolu bulur Popüler dindarlık çevrelerine nüfuz eder, bu yüzden akıl ve mantığın yokluğunda büyürler ve bu mitler ve mitler azizlere, azizlere ve bilim adamlarına aşık olarak büyürler ve onlar için doğaüstü ve mucizelerin kimliğine bürünmek doğrudur ⁽²⁾ ve popüler toplumdaki birey, cennetsel bir cennet elde edene kadar sürekli olarak dine bağlı kalır, çünkü dünyevi cennet onun için elde edilmemiştir veya başarısı imkansız hale gelir, bu nedenle kendisine tatmin ve boyun eğme duygusu veren başka bir yaşam anlamı aramak için bu tür bir dindarlığa başvurur. ⁽³⁾

10- Popüler dindarlık, ritüellerin aktığı akışkanlığa dayanır ve çeşitli yorumlarında dini metin ile popüler zihniyetin ihtiyaçları arasında benzersiz bir uzlaşma durumu yaratır, bu da marjinalleştirilmiş kişinin kamusal alanda bulunduğu anda mutlak veya temsilcisi ile doğrudan bir ilişki içinde aktif bir rol oynadığı manevi dünyaların oluşmasına yol açar ⁽⁴⁾ ve popüler toplumda sosyal kültürün ortaya çıkmasının bir sonucu olarak, önce dini öğretiler üzerine, popüler toplumun sivil toplumdan çok dine ihtiyacı vardır. ⁽⁵⁾

11- Popüler toplum doğası gereği muhafazakardır, üyeleri kültürel örüntülerinde meydana gelen her türlü radikal ve açık değişikliği reddeder ve dini işlerinde batıl inançlara yatkın bir toplumdur ve üyeleri bazen ritüelin icrası sırasında sosyal, psikolojik ve kültürel durumlarının ve ihtiyaçlarının gereklerine göre yeni dini uygulamalar geliştirebilirler. ⁶ Bireyler toplumdan dinden daha çok korkarlar, bu yüzden onların sosyal ibadet yaptıklarını ve bireysel ibadeti bıraktıklarını fark edersiniz ⁽⁷⁾, Chaim'in bireylere yüklediği rolün ifadesinde zorlayıcı bir sosyal fenomen haline gelir ve birey kendini itaatkar ve ona tabi bulur çünkü ondan kaynaklanan günlük ve yaşam pratiklerinden türetilmiştir ve bu basit dindarlık kalıbı inancın korunması ve savunulmasının garantörü ve garantörüdür. ⁽⁸⁾

¹ Aynı eser, s. 639.

² Bkz.: Esma Bin Sabti, waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislamia almueasira, s. 4.

³ Bkz.: El-Abyad, dirasat tawiliat altuqus aleashurayiya, a.g.e., s. 135.

⁴ Bakınız: Sameh Ismail (2019) altadayun alshaebi wa'ahazij albahth ean alkhalas, hafriaat. Available at: <https://hafryat.com/ar/blog> (Accessed: 22 July 2022).

⁵ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, ajtimaeiat altadayun alshaebi: dirasat tawiliat liltuqus aleashurayiya, s. 135.

⁶ Aynı eser, s. 150.

⁷ Aynı eser, s. 146.

⁸ Bkz.: Al-Kahire, 2007, s. 87.

12- Popüler dindarlık, din ve gelenek arasında, din ve popüler inançlar arasındaki karşılıklı çelişkinin, bunların tek bir sisteme entegrasyonunu sağlayan bir çerçeve oluşturmak için ortaya çıktığı bir orta noktadır. Popüler din, kutsallık ve miras geleneğinin büyük bir kombinasyonuna dayanır. Resmi din bilginlerini, metinlerin sembolik yorumlarıyla ve özellikle yorumlarıyla birleştirir, bu da popüler dini, belirgin bir ritüel varlığı ve dini topluluğun ve mezhebin sembolik başkentine güvenme ile karakterize eder. Harikalara ve haysiyetlere olan inanç, ibadetin soyut metinlerden ve öğretilerden ziyade koruyucunun veya azizin kişiliğine odaklandığı bu tür dindarlıkta belirgindir. ⁽¹⁾

13- Popüler dindarlık, coğrafi ve sosyal çevrelere, ekonomik şartlara ve yaşam tarzlarına göre çok çeşitli, çekirdeğini ve içeriğini oluşturan dinî inanç ve ritüeller resmî kurumdan² neredeyse bağımsız olarak şekillenmektedir. ⁽³⁾

14- Popüler dindarlıkta, dini bilgi kavramı, bir bireyin genel olarak dini meselelerle ilgili olarak bildiği veya gerçekleştirdiği her şeye, tüm mitsel, geleneksel veya bilimsel biçimleriyle denir seçkin dindarlıkta, din adamlarının dini öğretiler üretmek için kullandıkları bilimlere dayanarak zamana uyarlamak ve bu bilginin bireysel farkındalığı, kişinin günlük gereksinimlerini ve ihtiyaçlarını karşılama ve tatmin etme arayışıyla ilişkili farkındalıktır, bu bilginin kolektif farkındalığı, sosyal benliğin algıladığı her şey anlamına gelir. grubun genel kişiliğini ifade eder veya Toplum Grubun yaşamını yürüten kolektif bilinçten kaynaklanan bilgi üç tür ile karakterize edilir: sınıf bilinci, politik bilinç ve sosyal bilinç. ⁽⁴⁾

15- Popüler dindarlığın kendi tarzında ortaya çıktığı doğrudur, ancak resmi din kurallarının otoritesine tabi gibi görünmektedir, bu nedenle mistisizmin çeşitli felsefi düşüncelerini benimsiyor gibi görünmektedir ve temsil etme yeteneği aracılığıyla damgasını dayatır, burada hukuk veya teolojideki popüler algılar yerel veriler ve geçmişten miras kalan kültür birikimleri ile renklenir ⁽⁵⁾ ve bu temsiller,

¹ Halim Barakat, *almujtamae alearabiu fi alqarn al 20 bahath fi taghayur al'ahwal walealaqat*, s. 449.

² Bkz: Al-Shalabi, *altadayun alshaebiu lifuqara' alhadr fi misr*, önceki, s. 40

³ Bkz.: Azmi Bişara, *al-din walealmania fi siaq tarikhi*, s. 83

⁴ Bkz.: Adnan Owaïd, *al'aydlujia walwaey almutabiq (dirasat fikria)*, tabba 1, *altakwin liltibaeat walnashr*, Şam, 2006, s. 16.

⁵ Bkz.: *al-din fi almujtamae alearabi*, *majmueat mualifin*, markaz dirasat alwahda alearabia, aljameia alarabia lieilm alaijtima, 2. Baskı, Beyrut, Lübnan, 2000, s. 404.

inançlar ve ritüeller dinin sabitleriyle uyuşsun ya da ona aykırı olsun, bireylerin içinde bulunduğu yaşam koşulları tarafından verilen bir dindarlık modeli olarak kalır. Başka bir deyişle, dini, Kutsal Yazılarda ve Kutsal Yazılarda, onların metinlerinde, yorumlarında ve yorumlarında bulunan normatif bir sistem olarak değil, toplum kültürüne gömülü ve tüm yapılarına nüfuz etmiş tarihsel-sosyal dinle ele alacağız. ⁽¹⁾

16- Evliyaların ve salih kişilerin türbelerini ziyaret ederek bereket arama olgusu, psikolojik ve sosyal güvenlik duygusunun artırılmasıyla bağlantılı popüler dindarlığın tezahürlerinden biridir. İnsanlar buralara iyilik veya iyilik getirmek amacıyla ziyaretler ve adaklarla giderler. geçim ve güven duygusu sağlamak için ya da yoksulluk, hastalık ya da savaş felaketleri gibi belirli bir toplumsal sorunla yüzleşmek için bu olgu sıklıkla sektörler arası yayılmaktadır. Hayatın zorlukları karşısında çaresizlik ve acizlik hissi yaşayan insan, bu kaygıları, kendisine istikrar sağlayacağına ve kurtuluş getireceğine inanan birine yansıtır. ⁽²⁾

3.1.2. Popüler dindarlık kalıbının toplumsal yaşama etkisi

Birinci kısım: popüler dindarlığın olumlu etkileri.

1- Sosyal bir fenomen olarak popüler dindarlık, dünyadaki birçok halkın ve kültürün kültür ve tarihindeki önemli unsurlardan biridir ve sosyal fenomenler birbirleriyle etkileşime girer ve onları üreten toplumu etkiler ve ondan etkilenir ve aynı zamanda yeniden üretilmesine katkıda bulunur. Politika, ekonomi, din, bilim, teknoloji ve sistem devasa bir bilgisayar gibidir, çünkü yeterince insan zekası depolamıştır, tek başına ve insanın kendisinden herhangi bir doğrudan momentumdan bağımsız olarak çalışabilir. ⁽³⁾

2- Popüler dindarlığın toplumdaki davranışlar, inançlar ve değerler üzerinde önemli etkisinin yanı sıra birçok toplumda sosyal, politik ve kültürel yaşamın birçok önemli yönü üzerinde de önemli bir etkisi vardır. Popüler dindarlığın

¹ Bkz.: El-Şelebi, önceki kaynak, s. 37.

² Bakınız: Hamad bin İsmail El-San'ani, al'iinsaf fi haqiqat al'awlia' wama lahum min alkaramat wal'altaf, dar afaan lilnashr waltawzie fasıl almamlaka allearabia alsuudia, 1009-197, 1. baskı, s. 6.

³ Bakınız: Sabino Akquaviva, ilim al-ijtimaa aldini al'ashkal walsiyaqat, tarjamat eazaldiyn einaya, 'abu dabi, hayyat 'abu dabi lilthaqafat walturath, Kalima, 2011, s. 47.

tanımı tüm toplumlar ve kültürler için aynı ölçüde geçerli değildir ve onu çevreleyen bağlama ve koşullara bağlı olarak Olumlu veya olumsuz olabilir. evrensel insani değerler çerçevesinde, insanların yaşamlarında olumlu bir rol oynuyorsa, onlara topluma ait olma, amaç ve anlam duygusu kazandırıyor.

3- Dinin en yüzeysel ve basitleştirilmiş yönlerini ifade eden popüler dindarlık, olumlu bir güç olarak nasıl ele alındığına ve sömürüldüğüne bağlı olarak toplumlar üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir. Dindarlık, Dr. Ali Şeriatî'nin tanımladığı gibi şaşırtıcı bir olgudur. adlı kitabında (Din Karşıtı Din) insanların hayatında çelişkili roller oynayabilen, olumsuz, yıkıcı bir rol oynayabileceği gibi olumlu, canlandırıcı bir rol de oynayabilen, uyku getirebilen veya uyanışı çağırabilen, insanları köleleştirebilen veya özgürleştirebilen, öğretebilen, öğretebilen bir rol oynayabilir. boyun eğmeyi ya da devrimi öğretmeyi. ⁽¹⁾

4- Popüler dindarlık, bireylerin kendilerini ait hissettikleri, aynı dini değer ve inançları paylaştığı bir topluma karşı sosyal aidiyet duygusunu güçlendirir ve onlara toplum içinde rahatlık ve kabul duygusu verir. inançlar ve ritüellerin toplu olarak uygulanması, sosyal güvenliği oluşturduğundan bireyleri birleştirmeye ve onlara aidiyet duygusu hissettirmeye çalışır. Birey için acil, gerekli bir ihtiyaçtır. Bireyin çevresiyle etkileşimi ve yaşadığı deneyimler yoluyla Dindarlık ihtiyacı, bireyin beceremediği sosyal ve psikolojik baskılara maruz kaldığında güvenliği tehdit altına girdiğinden, kendisine güven veren ve kendisinden sorumlu bir gücün olduğunu hissettiren bir davranış olarak ortaya çıkmaktadır. yüzleşmek ⁽²⁾ Tarihsel deneyimlere göre toplumsal uyum, toplumdaki uyum ve uyum düzeyi ne kadar yüksek olursa, devlet düzeyinde daha fazla istikrar elde etme şansının da o kadar yüksek olması gerçeğiyle yakından bağlantılıdır. ⁽³⁾

5- Sosyal destek sağlar ve toplum üyeleri arasında dayanışma ve dayanışmayı yaygınlaştırır: Bireyler arasında fedakarlık ve olumlu sosyal davranış düzeylerini

¹ Bkz.: Ali Şeriatî, din did al-din, tarjamat haydar majid, tabba 1, muasasat aleataar althaqafia, 2007, s. 50.

² Bakınız: Walid Abd Samavi Hassan, altadayun alshaebi fi al'iislam waneikasuh alaa al'amn alnafsii waliajtimaeii, s. 633.

³ Bakınız: Maher Abdul Wahid Aziz, almujtamae aleiraqi min 2003 ilaa 2020 - muqaraba susiulujie fi daw' alwaqie alsiyasi walaiqtisadi walsukaani walaijtimaei, qism alkhadamat alaijtimaeiati, kuliyat aladab, jamieat salah aldin bahath manshur <https://doi.org/10.24271/jgu.2021.141046>, s. 247.

yükseltir. Dini inançlar, başkalarına yardım etmenin, insanlara nezaket ve şefkatle davranmanın önemini vurgular. Sonuç olarak dini, bireyler daha yüksek düzeyde fedakarlık ve cömertlik gösterirler ve zamanlarını gönüllü olarak harcama olasılıkları daha yüksektir ve kaynakları başkalarına yardım etmek ve hayırseverlik amaçlarına katkıda bulunmak için kullanılır Dindarlık popülerdir ve dayanışmadır, bu da bireyin dini görev gereği bilinçsizce bir hizmetle meşgul olmaya güçlü bir şekilde çağrıldığı anlamına gelir. kolektif dayanışma ve özellikle hastalık veya ölüm durumlarında felakete veya zarara uğrayanların yanında olmak Dayanışma, sosyolojik bakış açısına göre, kişinin özel zamanından bir pay ayırarak gönüllülük esasına dayanmaktadır. İşlevsel bir yükümlülük değil, ahlaki bir yükümlülük yoluyla başkalarına fayda sağlayan kamu işi ⁽¹⁾, popüler dindarlık, krizlerde veya çatışma durumlarında ve yoksul ve kuraklık vakalarının yayılmasında başkalarını korumak için yeterli sosyal ve manevi bir kurumdur, böylece popüler dindarlığın en belirgin işlevini, toplumun insanlar arasındaki dayanışması ve sistemi aracılığıyla gösterir. Sosyal dayanışma, inanca dayalı bütünleşik bir entelektüel yapıya dayanması ve sağlam bir ahlak sistemine sahip olması nedeniyle sosyal ve psikolojik güvenlik biçimlerinden biridir ve dünyada hakim olan sosyal güvenlik sistemlerinde olduğu gibi bunu dayatan olumlu deneyimlerin sonucu değildir ⁽²⁾.

6- Böylece popüler dindarlık tarzı bireylere sosyal destek sağlamakta, bireyler arası iletişimi sağlamakta, bireye gruba ait olma hissi, güvenlik duygusu vermekte, tehlike, saldırganlık, açlık, güvenlik belirleyicilerinin yokluğu, ve bilinmeyenden korkma, bireyin yaşamın bazı sorun ve zorluklarının üstesinden gelmesine yardımcı olur. Bütün bunlar bireyin dünyanın ve yaşamın bir bütün olduğunu fark etmesiyle sağlanır... Bireye saygı, sevgi hissettiren sıcak bir ortamla çevrilidir. , başkalarına güven, fanatizm eksikliği, rahatlık ve iyi muamele. Sosyalleşme süreçleri yoluyla birey dini öğretiler kazanır. Bunların ayrıntılı ve tamamen ideolojik olmayabilir, ancak bireylerde rahatlık, istikrar, istikrar duygusu geliştirir. ve huzur. ⁽³⁾

¹ Bkz: Farfar Al-Ayashi, altadayun alshaebi wamuharabat altataruf, s. 128

² Bkz: Walid Abd Samawi Hassan, altadayun alshaebi fi al'iislam waneikasuh alaa al'amn alnafsii waliajtimaeii, s. 640 ve 631.

³ Aynı eser, s. 633

7- Kültürel kimliğin üretimi, oluşumu ve korunması: Birçok kültürde din, toplumların önemli bir parçasıdır ve popüler dindarlık, toplumun kültürel kimliğini etkileyebilir ve kimlik ve aidiyeti güçlendirmeye yardımcı olabilir ve kimlik, şeyin (aynı) olduğu anlamına gelen bir kavramdır ve kimlik unsuru, uygunluk unsuru, yani şeyin kendisine uygunluğu üzerine kurulmuştur ve bu nedenle uygunluk, herhangi bir halkın kimliği, özgüllüğüne uygunluğu ve diğer halkların ve toplumların kimliklerinden farklılığı ve farklılığı ile belirlendiğinden, diğerlerinden farklılık ve ayırım gerektirir ⁽¹⁾, Grubun kimliği onun ideolojisidir ve bu nedenle ideolojinin doğumu, bir grubun doğumu anlamına gelir ve benliğin kimliği, diğeri ile olan ilişkisi dışında kurulmamıştır. Kimlik, ayırt edici özellikler ve özellikler kümesidir. Benlik için, kolektif birey olsun, kendileri diğer gruplardan ayıran kendileriyle özdeşleşme duygusu veren tarihsel bir kültürel yapıdır ve kendileri, diğerleri, evren, tarih, Yaşam ve etrafındaki dünya. ⁽²⁾

8- Toplumsal örf ve adetlerin korunması: Popüler dindarlık, miras alınan örf ve adetlerin takip edilmesi ve bunlara saygı gösterilmesini gerektiren dini tavsiye ve öğretiler aracılığıyla ve bu örf ve geleneklere bağlı kalarak ve bunları bir parçası olarak uygulayarak toplumdaki gelenek ve görenekleri korumaya çalışır. Popüler dindarlık, insanların hayatlarının doğası ve yaşam tarzlarıyla uzlaşarak nesilden nesile aktardığı, ritüellerin ve ritüellerin yer aldığı halk sanatları ve (folklor) ile bunda herhangi bir tutarsızlık bulmadıkları bir dindarlıktır. inançlar popüler miras ve efsanelerle karışmıştır. ⁽³⁾

9- Popüler dindarlık yönetimi, yasaları ve kamu politikalarını etkileyebilir ve bu da iktidarda ve siyasi sistemde bazı dönüşümlere yol açabilir ve toplumu manevi ve ahlaki liderlik etrafında birleştirebilir. Popüler dindarlık bireylere manevi ve ahlaki liderlik sağlayabilir ve sağlar. ve toplumlara katkıda bulunur ve bireylerin karşılaştıkları önemli yaşam kararlarını ve zorlukları almalarına rehberlik etmeye katkıda bulunur. İnsanları hedeflere yönlendirmeyi kolaylaştırır ve popüler

¹ Bakınız: Farfar Al-Ayashi, altadayun alshaebi wamuharabat altataruf, s. 120

² Aynı eser, s. 121

³ Bakınız: Abdul-Jabbar Al-Rifai, altadayun alshaebi waltadayun alshaebawi, alealam aljadid, makale, önceki.

dindarlık, bireyleri hayatta daha çok çalışmaya, çaba göstermeye ve geçimini sağlamak için çabalamaya motive eder.

- 10- Fiziksel sağlığı iyileştirmek ve toplumdaki bireylere psikolojik ve manevi destek sağlamak Oruç tutmak, yasadışı cinsel ilişkiden kaçınmak, uyuşturucu kullanımı gibi zararlı davranışlardan kaçınmak gibi dini uygulamalar, fiziksel sağlık üzerinde olumlu etkiler yaratabilir. Dua, meditasyon, dini ritüellere katılmak gibi dini uygulamaların ruh sağlığı üzerinde olumlu etkileri olduğundan özellikle zor zamanlarda psikolojik destek sağlar. Araştırmalar dindar bireylerin depresyon, kaygı ve stres düzeylerinin daha düşük olduğunu ve bu durumun daha düşük düzeyde olduğunu göstermiştir. özgüven ve psikolojik istikrarın oluşmasına yardımcı olur. İnsanlar genellikle... İç ve dış kriz ve baskılara karşı, dengeyi ya da pozitif uyum denilen şeyi korumak için çatışan kişisel istek ve ihtiyaçlarla yüzleşmek onların sorumluluğundadır. ve popüler dindarlığın onlara sağlayabileceği şey budur. ⁽¹⁾
- 11- Popüler dindarlık, bireyleri gönüllü çalışmalara katılmaya ve topluma hizmet etmek ve geliştirmek için çalışmaya motive eder, gönüllülük, başkalarına ve onların yararına aşırı öz çabayı boşa çıkarır ve çıkarlarını kişisel çıkarlardan üstün tutarken, başkaları için fedakarlığın hayırseverlik, fedakarlık, sabır, merhamet, muhtaçlara yardım etme, yetime bakma, yoldan geçenleri önemseme ve diğeriyle olumlu eylem gerektiren diğer ahlaki değerler kavramları aracılığıyla dini değerlerde destek bulan dini bir eylem olduğunu hatırlar. ⁽²⁾
- 12- Sosyal Disiplin: Popüler dindarlık, bireyler arasında sosyal disiplinin güçlenmesine yol açabilir. Popüler dindarlık, bireysel bir dini görevden ziyade adeta kolektif bir yükümlülüktür. Aynılık mantığına, tabi olmaktan çok yaşanmış ve gerçekçi tarihsel koşullara tabidir. Kutsal dini metinlerin egemenliğine, bir yandan zihinsel bir yapıda somutlaşırken, diğer yandan örgütseldir. ⁽³⁾

¹ Bkz.: Walid Abd Samawi Hassan, altadayun alshaebi fi al'iislam waneikasuh alaa al'amn alnafsii waliajtimaeii, s. 637.

² Bkz: Farfar Al-Ayashi, altadayun alshaebi wamuharabat altataruf, s. 129.

³ Bkz.: Abdullah Shalaby, altadayun alshaebi lifuqara' alhadar fi misir, önceki, s. 37.

- 13- Popüler dindarlık, varoluşa ve amacına bağlı olduğumuz ve anlam verdiğimiz ve standartların, standartların, araçların, hedeflerin, hedeflerin ve tercih edilen davranış biçimlerinin kaynağını oluşturan ve sosyal ilişkilerin organizasyonu ile ilgili olan ve etiğe uyma çağrısında bulunan ve gerçeği haklı çıkaran veya onu değiştirmeye teşvik eden ve kaynakların ve yönelimlerin çokluğu nedeniyle değişebilen ve koşulların ve ilişkilerin değişmesiyle değişebilen ⁽¹⁾ ve dürüstlük, adalet, merhamet ve hoşgörü gibi bu değerler ve bu, bireylerin ve toplumun olumlu davranışlarını teşvik edebilir, çünkü birçoğu yüce ahlaki değerleri ve ilkeleri koruma ihtiyacına inanır ve medeni ve işbirlikçi bir toplum inşa etmeye yardımcı olan değerleri ve etiği öğretmek ahlaki rehberlik sağlar, çünkü popüler dindarlık bu değerlerin ve genel ahlaki ilkelerin ana kaynaklarından biridir ve üyelerinin ahlaki rehberliğine katkıda bulunur ve etik kararlar almalarına ve daha sorumlu bir şekilde hareket etmelerine yardımcı olur.
- 14- Zorluk karşısında esnekliğin artırılması: Dini inançlar ve uygulamalar, bireylere anlam ve hedef duygusu sağlayabilir ve sosyal adaletsizliğin temposu arttığında popüler dindarlığı vurgulayabilir, bu da hastalık gibi zor yaşam olaylarıyla başa çıkmalarına yardımcı olabilir, Kayıp, şoklar ve felaketler.⁽²⁾ Ancak bu uyum, çaresizlik ve teslimiyet durumuna dönüştüğünde, bu tür dindarlığın olumsuz etkileri gibi olumsuz bir duruma da dönüşebilir.
- 15- Daha düşük suç ve sapkınlık oranları: Araştırmalar, daha fazla dindar insanın daha düşük suç davranışı ve sapkınlık oranlarına sahip olma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni, dini inanç ve uygulamaların ahlaki bir rehberlik sağlaması ve sapkın davranışları caydırması olabilir. Bu açıdan bakıldığında, gençleri uyuşturucudan korumada dindarlığın büyük ve etkili bir role sahip olduğu söylenebilir. Dini dürtüyü uyandırmak ve insanların kalplerinde güçlendirmek, yasak şeylerin tehlikelerine düşme tehlikesini önlemenin en önemli yollarından biridir. Bunun nedeni, dini yasanın gücünün ruhlarda derinliklerden gelen caydırıcı bir dürtü yaratmasıdır, pozitif hukukun

¹ Bkz.: Halim Barakat, almujtamae alearabi fi alqarn al 20 bahath fi taghyir al'ahwal walealaqat, s.637.

² Bkz: Abdullah Shalaby, altadayun alshaebi lifuqara' alhadar fi misir, önceki, s. 42

ise dini yasama gücü yoktur, dolayısıyla uyguladığı önleme yüzeyden korumadır. ⁽¹⁾

Elbette bunlar genel olarak dindarlığın, özel olarak ise popüler toplumlardaki popüler dindarlık tarzının olumlu toplumsal etkilerinin bazılarıdır, ancak hepsi değildir; burada bu dindarlık tarzı birlik, uyum, sosyal kontrol araçlarından birini oluşturur. İnsanları bir araya getirmeye ve topluma aidiyet duygusunu geliştirmeye yardımcı olan önemli bir kültürel ve ahlaki referans olan ve dini ritüellere katılım, bireylerin kendi inançlarını paylaşan başkalarıyla tanışma ve sosyal bağlar kurma fırsatları sağlar ve popüler dindarlık, Paylaşılan değerler ve inançlardan oluşan bir çerçeve sağlayarak aile ilişkilerini güçlendirir.

İkinci kısım: Popüler dindarlık örüntüsünden kaynaklanabilecek olumsuz etkiler.

Bu tür bir dindarlığın yaratabileceği bu olumlu etkilere rağmen, popüler dindarlık kavramı, özellikle bütünüyle sözlü olarak miras alındığı ve sabit bir kod veya metne sahip olmadığı için, onu iktidarın sömürücü yapıları, dini ve köktenci reform akımları ve laik entelektüel gruplar arasında bir çatışma, ideolojik alışveriş ve kutuplaşma alanı olmaya açık hale getiren iç çelişkileri içerebilir ⁽²⁾ ve popüler dindarlık sorunu kitlesel bir dindarlıktır ve burada önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Kitlelerin Psikolojisi kitabının yazarı Gustave Le Bon'a göre halk bilinçsizce hareket eder, bilinç, bireyin bilinçli olarak özel olarak hareket ettiği bir bireydir ve bilinçsiz olarak kolektif hareketin karakteristiğidir. ⁽³⁾

İşte Bu Tür Dindarlığın Olumsuz Etkilerinden Bazıları:

1. Hoşgörüsüzlük, dışlanma ve sosyal ayrımcılık: Popüler dindarlık, aynı din, mezhep, grup veya farklı dini mezheplere mensup olmayan bireyler için sosyal dışlanma ve ayrımcılığa yol açabilmekte ve dar görüşlü bir dünya görüşü, hoşgörüsüzlük yaratabilmektedir. Aynı dini inancı paylaşmayanlara karşı

¹ Bakınız: Barakhilia Abdul Ghani ve Jalab Misbah. mushkilat almukhdrat min munazur al-din aliaslamii wa baed almadaris alnafsia alnazaria, majalat menarat, Cilt III, Sayı 01, 17-Ocak, 2021, s. 13.

² Bkz.: altadayun alshaebi bayn al'usulia walkhurafa, 30-Mayıs-2019, TRT rttarabi.com التدين الشعبي بين الأصولية والخرافة

³ Bkz: Gustave Le Bon, saykulujiat aljamahir, tarjamat hisham salih, 1. baskı, Dar Al-Saqi, Beyrut, 1991, s. 160.

hoşgörüsüzlük, bireyler arasındaki çatışmalar şiddetlenmekte ve buna bağlı olarak özel kültür ve ritüeller bu kültürel bağlamın hayati unsurları haline gelmektedir. Bu unsurların bireyler için anlamı vardır ve ister dini, ister ulusal, ister başka türden olsun, genel kültürün bütünlüğünü güçlendirmede hayati bir rol oynarlar. Kültür ve ritüelleri onu koruyan bir kalkandır ve onun devamlılığını korumanın, miras almanın, derinleştirmenin, yaymanın bir aracını temsil eder.⁽¹⁾ Irak'ta popüler Aşure ritüellerinin uygulanmasında göreceğimiz gibi..

2. Çatışma ve şiddet: Popüler dindarlık, dini grupların farklı inançlar veya dini metinlerin yorumlanması konusunda çatıştığı durumlarda, toplum içinde ve arasında çatışma ve şiddete yol açabilir. toplumsal gelişme ve ilerleme Daha ziyade toplumun çelişkilerinden, adaletsizliklerinden ve çatışmalarından kaynaklanan akıl dışı bir tepkidir. Öte yandan şiddet, insan ile sosyal çevre arasında uyum sağlamak amacıyla bazı insanların saldırganlığını absorbe etmeye ve gerilim ve çelişki faktörlerini ortadan kaldırmaya yönelik mantıksız girişimleri temsil eder. Devrimlerin, ayaklanmaların ve toplumsal hareketlerin örgütlü şiddet karşıtı eylemler olduğu, çoğu zaman bireyin kendisi ve toplumla anlaşarak gerçekleştirdiği bilinmektedir ⁽²⁾, Bir kişinin, insanlık için iyi bir şey yaptığına ya da kutsal bir görev yaptığına inanarak hedef odaklı şiddet uyguladığı ideolojik çatışmalar ışığında sorun daha da netleşiyor. mutlak gerçektir ve diğerleri kesinlikle yanlış yoldadır.
3. Eleştirel düşüncenin bastırılması ve bilimsel ilerlemeye muhalefet: Popüler dindarlık genellikle eleştirel düşünmeyi ve rasyonel araştırmayı caydırır, bu da bilimsel ve entelektüel ilerlemeyi engelleyebilir Bu, yenilik ve teknolojik ve sosyal ilerleme eksikliğine yol açabilir ve bireyin mitolojik düşünceye karşı önyargılı olmasına ve bilim ve mantığın gerisinde kalmasına yol açabilir, örneğin, popüler dindarlığın, mit ve efsaneye takıntılı ve iddialardan etkilenen genel popüler kültüre dayandığı için modern sorunları ve zorlukları çözmede eski mitlere ve efsanelere güvenmeye yol açıp açmadığını belirlemek

¹ Bakınız: Hamza Al-Hassan, tuqus altashiue alhauia walsiyasat, alaintishar alearabi, 1. baskı, Beyrut, 2014, s.753.

² Bkz.: Haydari İbrahim, susyulujia aleunf wal'iirhab, Beyrut, Dar Al-Saqi, 2015, s. 216.

Büyücüler ve iftiracıların yalanları ⁽¹⁾, bu da düşünce ve ifade özgürlüğünün bastırılmasına yol açacak ve böylece bazı dini grupların inançlarıyla çelişen teorileri ve bilimsel keşifleri reddetmesi nedeniyle yeni ve farklı fikirleri engelleyebilir ve aydınlanmayı ve gelişmeyi engelleyebilir.

4. Kadınların ezilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği: Popüler dindarlık, kadınların eğitim, istihdam ve siyasetteki fırsatlarını sınırlayarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdürebilir, kadınları eğitim ve istihdam fırsatlarından mahrum bırakabilir ve katı sosyal norm ve beklentilere uymaya zorlanabilir, çünkü popüler dindarlık, sosyal normların kadınlarla ilgili hükümlerle dini hükümlerle karıştırıldığı gelenek ve göreneklerle en karışık dindarlık biçimidir.
5. Kamu politikasına olumsuz müdahale: Dini gruplar, dini inançlarına dayalı olarak kamu politikasını etkilemeye çalışabilir ve bu da dini değerlerin dindar olmayan bireylere ve gruplara empoze edilmesine yol açabilir.
6. İzolasyonizm: Popüler dindarlık, bazı bireyleri yanlış bir din anlayışına kendilerini toplumdan soyutlamaya ve sosyal ilişkileri terk etmeye itebilir, bu da zihinsel sağlıklarını etkiler ve kamusal hayata katılmalarını kısıtlar.
7. Çoğu zaman, rejimler genellikle bu tür dindarlığı resmi dindarlığa ek olarak kullanırlar ve gerçeklikten bir kaçış teşkil ettiği ve ondan bir kopuş değil, onunla yüzleşmek veya onu aşmak anlamına geldiği göz önüne alındığında, onu kendi avantajlarına kullanırlar ve bu nedenle bazı rejimler, özellikle otoriterler, onu desteklemeye ve bu tür bir dindarlığı sürdürmeye ve onu yeniden üretmeye ve sürdürmeye heveslidir ⁽²⁾, bu nedenle otoriter otoriteler tarafından dini duyguları hizmetlerinde harekete geçirmek amacıyla sıklıkla istismar edilir ve siyasi-ideolojik bir bahse dönüştürülür. Rakiplerine direnmek için kullanmak. ⁽³⁾
8. Değişime direnç: Popüler dindarlık, otoriter otoritelerin pasif boyun eğdirilmesine katkıda bulunmanın yanı sıra, sosyal değişime karşı direnişe yol

¹ Bkz.: Salem Nouri'ye göre, aleamma walsulta fi baghdad, 1 tabba, Dar Al-Kitab, Ürdün, 2005, s. 45.

² Bkz.: Abdullah Shalaby, altadayun alshaebi lifuqara' alhadar fi misir, a.g.e., s. 45.

³ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, ajtimaeiat altadayun alshaebi: dirasat tawilia liltuqus aleashurayiya, s. 95.

açabilecek ve bazı toplumlarda kalkınma ve ilerlemeyi engelleyebilecek sosyal ve politik muhafazakarlığı teşvik edebilir. ⁽¹⁾

9. Sahte dindarlık, insanları mevcut durumlarının, Allah'ın iradesinin bir tecellisi olduğu için tatmin olmaları gereken ideal durum olduğuna inandırmak için daima yanlış inançları teşvik ederek, doktrin ve dini ilkeleri çarpıtarak mevcut durumu haklı çıkarmaya çalışır. Yüce Allah, onlar için yazılmış kaçınılmaz kaderdir ve ona teslim olmaları ve teslim olmaları gerekmektedir. ⁽²⁾

Bu nedenle, popüler dindarlık örüntüsünün toplumda varlığı ve işlevsel rolü olan bir olgu olduğu ve sosyal bir eylem olarak popüler dindarlığın, toplumun kimliğini, gelenek ve göreneklerini korumaya, psikolojik ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya yatırım yapılabilecek olumlu etkilere yol açtığı ve sosyal kontrol ve topluluk uyumuna ve üyeleri arasında dayanışma ve güven yaratmaya yardımcı olan bir araç olduğu ve toplumun gelişmesini ve büyümesini engelleyen, onu geri kalmışlığa ve olumsuz rızaya esir tutan toplum üzerinde yıkıcı olumsuz etkileri olabileceği ve bunun çok çaba gerektirdiği sonucuna varıyoruz. Bu fenomeni düzenleyen ve ondan olası olumsuz etkiler yaratma olasılığını etkisiz hale getiren farkındalık ve yasal mevzuat.

3.2.Kinetik Dindarlık

Beşeri bilimler alanında, araştırmacıların çalışmalarında kullandıkları terimlerin kapsamlı bir tanımını bulmaya çalıştığımızda her zaman karşılaştığımız büyük bir zorluk vardır, burada bir terim genellikle yazarın bilişsel önyargıları tarafından renklendirilmeye eğilimlidir ⁽³⁾ ve kinetik dindarlık terimi için araştırma, terimin ilk bölümünün kavramının dindarlıkla ilgili olarak açıklığa kavuşturulmasını ele almış ve kavramına, nasıl oluştuğuna ve çeşitli kalıplara değinmiştir. Ve şimdi onun özelliklerini, karakteristiklerini ve etkilerini göstermek için kinetik modeline ışık tutma sürecindeyiz...

¹ Suhair Safwat Abdel Geid, al-din waltadayun fi misir (muqarabat finuminulujia), s. 42

² Bkz.: Şeriati, din dida al-din, s. 43.

³ Bakınız: Zakaria Mezouari, " limatha wujud "altadayun alshaebi" liqa' mae albahith alsuwsulujii almaghribii, eski.

Kinetik, hareket, siyasi ve toplumsal hareket gibi çeşitli terim ve kavramlarla bağlantılı modern bir kavramdır. Sosyal bir terim olarak hareket veya hareket, "bir sınıfı veya grup kategorisini kendi saflarını belirli bir amaç doğrultusunda organize etmeye iten genel bir eğilimdir. değişim adına birleşik eylem gerçekleştirmeyi amaçlıyoruz (1)".

Genel anlamıyla hareketlilik, bir standarda göre (siyasi, sosyal veya kültürel referans) bir yerden başka bir yere hareket etmedir. Kavram olarak siyasal hareketlilik ise, siyasal özgürleşme, siyasal özgürlük gibi diğer kavramlarla ve ilgili siyaset bilimi literatürüyle örtüşmektedir. siyasi değişim, sosyal hareketlilik, sosyal seferberlik ve diğerleri. Hareketi yönlendiren güçler ile güçler arasındaki etkileşim sürecini içerdiğinden, bir grup birey ve grubun siyasi sistemin hareketi üzerindeki etkisi olarak tanımlanabilir. Siyasal hareket aslında kapsamlı ve karmaşık bir kavram olarak Sosyo-Siyasi Hareketlilik olarak adlandırılabilir toplumsal bir harekettir. Bu hareketin kavram olarak siyasal alanda durağanlığın zıttı olan geçişi ifade etmesi esasına dayanmaktadır. belirli hedeflere ulaşmak için siyasi pratikle ilgili alanlar ve sosyal grubu hareketin merkezine yerleştiren sosyal alan.(2)

Genel olarak kinetik, insanın bu sosyal mübadele süreci yoluyla başkalarıyla karşılıklı rekabet bağlamında ganimet elde etmek için sık sık rekabet baskısı altında hareket ettiği ve fayda elde etmek için sınırlı kaynaklar bağlamında hareket ettiği sözde teori (sosyal mübadele) içinde ortaya çıkar ve bu mübadele ilişkileriyle sınırlı kalmayıp sosyal yaşamın her alanında da bu mübadele ilişkilerine girer, böylece insan amaçlarına ve mübadelesine ulaşır Hareketinin hilali aynı zamanda sembolik zenginlik, duygular, fikirler, sözlü ve sözsüz iletişimdir, bu nedenle kinetik dindarlık bu değişim teorisi içinde oluşur. (3)

Kinetik dindarlık, siyasetin en belirgin unsur olduğu bir dindarlık modelidir ve bu bizi başka bir kavram ve yaklaşıma götürür, bu da (siyasi dindarlık modeli), dini ve siyasi

¹ Muhammed Ali el-Hüseyini, mawsueat almustalahat waltaeabir alsiyasia, s. 48.

²Bakınız: almawsueat alsiyasia - alqamus alsiyasi. Available at: <https://political-encyclopedia.org/dictionary> (Accessed: 08 December 2022).

³ Bkz.: Sabino Akquaviva, ilim al-ijtimaa aldini: al'ashkal walsiyaqat, tarjamat eazalidiyn enaya, s. 59-60.

inançlar arasında bir bütünleşme durumunu içerdiği, dini inançların kendisi için kültürel bir referans oluşturduğu ve bireylerin veya grupların dini inançlarını kararları ve kamu politikalarını şekillendirmek ve bunlar hakkında kamuoyunu etkilemek için kullandıkları, örneğin dini değerleri yansıtan yasaların çıkarılması çağrısında bulunmak, siyasi tartışmaları çerçevelemek için dini söylemi kullanmak, dini adayları siyasi makamlara teşvik etmek ve partiler kurmak veya Siyasi dindarlık, muhafazakar, sağcı veya solcu siyasi hareketlerle ilişkilendirilebilir ve siyasetin musallat olduğu bir dindarlık olduğu için siyasi ve dini inanç ve uygulamaların kesişimini yansıtan karmaşık ve çok yönlü bir fenomeni temsil eder, bu nedenle devleti, gücü ve kaynakları elde etme arayışıyla ilişkilidir. Siyasal¹ dindarlık, yukarıda da değinildiği gibi, dindarlıkta siyasallaşma kavramına öncelik veren aktörler, hareketler ve gruplar tarafından benimsenen bir eğilimdir ve bireyin değerinin, mezhepsel tercihlerin ve çıkarların iktidar konumları üzerindeki çatışmalarında iç içe geçtiği bir toplumsal alanda bıraktığı veya aldığı siyasal fayda ve etkilerle sınırlı olduğu düşünüldüğünde, yalnızca siyasal tarafın reform, değişim ve bağımlılık süreçlerini yürütme yeteneğine olan sağlam inancı yansıtır (2)

(Siyasal İslam) olarak adlandırılan şey, doğasını, özelliklerini ve özelliklerini araştırmak ve genel olarak toplum üzerindeki etkilerini izlemek için bir kinetik dindarlık örüntüsü biçimi olarak ele alınacak ve temel araştırmanın konusu olan çağdaş Irak toplumu üzerindeki etkilerini incelemek üzere üçüncü bölüme geçilecektir.

Arap ve İslam dünyasında İslam'ı bir referans ve siyasi eylem için entelektüel ve ideolojik bir başlangıç noktası olarak alan siyasi dindarlık hareketleri, araştırmacılar ve düşünürler tarafından köktencilik, İslamcılık, siyasi İslam veya eylemci İslam dahil olmak üzere çeşitli isimlerle bilinmektedir. (3) ve daha önce de belirtildiği gibi, siyasi

¹ Bakınız: Abdul-Jabbar al-Rifai, altadayun alsiyasi, majalat Al-Arabi, Sayı 747, Şubat 2021, Kuveyt, almajlis alwatani lilthaqafat walfunun waladab. <https://alarabi.nccal.gov.kw/Home/Article/16771>

² Bakınız: Muhammad Zahid Kamel Gul, altadayun alsiyasi al'iislami afat alhadatha almadiya almusta'ara, majalat altasamuh, Umman Sultanlığı - Maskat, Sayı: 21, Altıncı Yıl, 2008, s. 2

³ Aynı eser, s. 2.

eylem yerine siyasi eyleme öncelik veren hareketleri, dini söylemi ve barışçıl siyasi araçlarla güç arayışını içerir. ⁽¹⁾

Belki de İslami siyasi hareketleri tanımlarken karşılaştığımız temel sorunlardan biri, kurumsal veya ideolojik olarak pek çok ideolojik kalıp ve kurumsal formun bu terimin kapsamına girmesidir. kurumlar veya Baskı grupları, silahlı gruplar veya diğer melez biçimler. İdeolojiye gelince, ılımlılık veya aşırılık derecesine veya benimsediği devlet modelinin niteliğine göre farklılık gösteren çeşitli tarzlar vardır. ⁽²⁾

Hareketlerinde İslam'ı din olarak, siyasi ideoloji olarak ele alan ve iktidara gelirken onu uygulamaya talip olan tüm kesimleri bir araya getiren "siyasal İslam" tabiri, doğal olarak İslamcılar arasında da pek rağbet görmeyen bir tabirdir. İslam ile bu hareketler arasında bir ayrım içerir. ⁽³⁾

Bazıları (İslamcılar) veya (siyasal İslam) terimlerini muğlak terimler olarak görüyor çünkü her biri bazen aşırılıkçılığı ve mezhepçiliği benimseyen ve şiddete inananlar ile merkezçiliği benimseyen kişiler arasındaki çelişkilerin genellemesini, kafa karışıklığını ve bir araya toplanmasını beraberinde getiriyor. söylem ve uygulamada ılımlılık ve ılımlılığın, barışçıl ve demokratik siyasi çalışmaya inanıldığının da bilinmesi gerekir. ve nesnelliğin ve tarafsız bir eleştiri ruhunun yokluğunda, tasfiyeye hazırlık amacıyla birbirlerine saldırmak, ⁽⁴⁾ Siyasal İslam, İslam'ı, on dokuzuncu yüzyılın ortalarında eski devlet biçiminin yıkıntıları üzerinde kristalleşen modern devletle bağlantılı ideolojik bir temeli temsil eden dini, kültürel ve medeniyeti bir faktör olarak görmek ve onu kelimenin modern anlamıyla bir yönetim projesi olarak

¹ Bakınız: Saleh Abdul Razzaq Al-Khawaldeh, al'iislam alsiyasi almafhum wal'abead, mualif jamaei 'iishkalia aldawla wal'iislam alsiyasii qabl wabaed thawrat alrabie alarabii dual alrabie alarabii namudhajan, tahrir Aisha Abbas, 1st Edition, Berlin, Arab Democratic Center, 2018, s. 10.

² Bkz.: Muhammad Affan, hal tueadu alharakat al'iislamia alsiyasia harakat mutaealimina, milaf alshariea waleilmania waldawla nahwa afaq jadida, markaz nuhud lildirasat walbuhuth, Kuveyt, 2022, s. 86.

³ Bakınız: Rashid Khayoun, 100 eam min al'iislam alsiyasii bialeiraq, markaz almisbar lildirasat walbuhuth, 2011, s. 9.

⁴Bakınız: alharakat al'iislamia wathawrat alrabie alarabii, mawqie arabi 21, qadaya wara', 0232-Oca-26 Devrimleri ... (Arapça21).com)

görmek anlamına gelir. ⁽¹⁾ Müslüman Kardeşler 1928'de Mısır'da ortaya çıktı ve İslamcı hareketlerin siyasi ve kamusal sahnedeki rolü ve varlığı arttı. ⁽²⁾

İslam'ın ifadelerinin çok sayıda olduğunu kimse inkar edemez, Sünni, Şii, Sufi ve Selefi İslam vardır ve bu doğal bir meseledir çünkü dinin kendisinden değil, dine bakıştan bahsediyoruz, bu nedenle siyasi İslam adı dinler sosyolojisinde, tarihte ve antropolojide kullanılan akademik bir epistemolojik isimdir. ⁽³⁾

Aynı zamanda "İslam'a siyasi bir yönetim sistemi olarak inanan değişim için siyasi hareketleri tanımlamak için kullanılan siyasi, medya ve akademik bir terimdir⁴. Uzmanı araştırmacılar ve akademisyenler onun hakkında daha fazla bilgi edinmek, ortaya çıkış ve yükseliş faktörlerini ve siyasi İslam hareketlerinin demokrasi ve siyasi katılım üzerindeki konumunu öğrenmek amacıyla. ⁽⁵⁾

Dolayısıyla, kinetik dindarlık: ya da siyasi dindarlık hareketlerinin örüntüsü, dinin edebiyatı, kültürü ve hedefleri üzerindeki siyasi amacının egemen olduğu, iktidar peşinde koşan ve dinî söylem yerine siyasi eyleme öncelik veren hareketler, gruplar, akımlar ve partiler aracılığıyla kendilerini örgütleyen İslâmî hareketler tarafından benimsenen ve aşılana bir dindarlık örüntüsüdür ve bu dindarlık örüntüsü, daha önce de gösterdiğimiz gibi, dünyadaki büyük sosyal, entelektüel, ekonomik ve siyasi dönüşümlerin şekillendirdiği modernleşme sürecine bir tepki olarak geçen yüzyılın son ortalarında dinî gruplar arasında yayılmıştır. Din ve devlet birliğinin son sembolizmini temsil eden Osmanlı Halifeliği'nin çöküşünden sonra İslamcılık, kendisini hem Batılı hem de Doğulu milliyetçilik ve sosyalizm ideolojisine bir alternatif olarak sunmaya başladı.

¹ Adel Lotfi (2013) al'iislam alsiyasi min muajahat aldawla ilaa muajahat almujtamae, Al Jazeera Net. Available at: <https://www.aljazeera.net/opinions> (Accessed: 15 January 2023).

²Bakınız: Rashid Khayoun, 100 eam min al'iislam alsiyasii bialeiraq, markaz almisbar lildirasat walbuhuth, 8 Ağustos 2022, Makale: [Merkezi \(Almesbar.ağ\)](#)

³ Bakınız: Adel Latifi, al'iislam alsiyasi min muajahat aldawla ilaa muajahat almujtamae, makale, önceki.

⁴ Mohamed Salah, harakat al'iislam alsiyasii walsulta fi almintaqa alarabia baed 2011 misir 'unmuthajan, majalat alazimat walbuhuth alsiyasia e-ISSN: 2587-1269, Nisan 2018, s. 103.

⁵ Bakınız: 'iishkaliat aldawlat wal'iislam alsiyasii qabl wabaed thawrat alrabie alarabii dual almaghrib alarabii namudhajan majmueat min almualifin, s. 4.

Dinî ve siyasî arasındaki ilişkiler, Arap coğrafyasındaki ana ve en önemli çatışma biçimlerinden biriydi ve hala da öyledir ⁽¹⁾ ve bu ilişkinin konusu çağdaş İslam toplumlarında hassas ve büyük önem taşımaktadır ve araştırmacılar ve akademisyenler arasında kamusal bir tartışma alanı olarak kalmıştır İslâm dininin çok açık bir sosyal varlık teşkil ettiği bilinmektedir Bir din olarak İslâm, sadece ibadet alanını düzenlemekle kalmaz, aynı zamanda bunun ötesine geçerek sosyal sistem için bir şema veya program olmanın ötesine geçer, hukuk ve devlet de dahil olmak üzere hayatın tüm alanlarını içerir ve bu da İslâm toplumlarını varlık haline getirir İslam'ın din alimleri için kurumların varlığına rağmen Kilise gibi resmi bir kurumu yoktur ve bu toplumları birbirinden ayıran şey, Batı modernitesinin iki temel direğini oluşturan seküler kültür ve sivil toplum için bağımsız bir alanın varlığıdır. ⁽²⁾

3.2.1. Kinetik dindarlığın özellikleri

Kinetik dindarlığın özelliklerinden bahsetmeden önce, önce kinetik dindarlığın ortaya çıkışını tespit etmeyi gerektirir, çağdaş İslami hareketlerin bir boşlukta doğmadığını, İslam imparatorluklarının ve ülkelerinin tarihinde dini veya siyasi reform bayrağını taşıyan birçok grup ortaya çıktığı için, tohumu her zaman mevcut olan, ister Arap ister İslam dünyasına bakalım, dinin kitleler için otoritelerin zulmüne direnmek veya özellikle modern zamanlarda dış istila ve işgalleri ele almak için bir cazibe ve cazibe faktörü olduğu ortaya çıkacaktır. ⁽³⁾

Nitekim siyasi konsolidasyon hareketleri, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve yirminci yüzyılın yirmili yıllarına kadar devam eden reform hareketinin rahminden, Batı'nın şokunun getirdiği küresel değişimlere uyum sağlayan modern bir sistem inşa etmek için ortaya çıkmıştır. ⁽⁴⁾

¹ Bakınız: Fehmi Jadaan, almiha, bahth fi jadaliyat aldiynii walsiyasii fi al'iislam, altabba 3 bayrut alshabaka alearabia lil'abhath walnashr 2014, s. 397

² Bakınız: Mohamed Farid Ezzi, al-islam waltamathulat alsiyasia : dirasat maydania hawl altadayun walthaqafa alsiyasia, majalat 'iinsaniaat, majalat 'akadimia mukhtasa fi al'anthrubulujia waleulum alaijtimaeia, alraqm altasalsuli alqiasi alduwali al'iliktrunii 2253-0738, 2022 Link <https://doi.org/10.4000/insaniyat.7978K> s. 11/2

³ Bkz.: Mohamed Salah, 2 harakat al'iislam alsiyasii walsultat fi almintaq alarabia baed 2011 misr 'unmudhajan, s. 106.

⁴ Muhammed Zahid Gül, altadayun alsiyasi al'iislami afat alhadatha almadiya almustaeara, s. 3.

Siyasal dindarlık olgusunun ortaya çıkış nedenleri konusundaki derin tartışmalara rağmen, olgunun nedenlerini anlamak için beş ana tez ortaya çıktığı için kesin olarak çözülmemiştir (¹):

Birincisi: Fisher'ın "İslamcılığın" yirminci yüzyılın otuzlu yıllarında hüküm süren naif liberalizme ve geçen yüzyılın altmışlı ve yetmişli yıllarında hüküm süren Üçüncü Dünya sosyalizmine bir tepki olduğunu düşündüğü için laik ve milliyetçi seçkinlerin başarısızlığı.

İkinci kısım: Siyasi katılım eksikliği ve iktidar tekeli.

Üçüncüsü: Küçük burjuvazinin krizi: Küçük burjuvazi, yönetici seçkinlerin devam eden kontrolü nedeniyle güce ve servete erişememeye devam etti.

Dördüncüsü: Petro-dolar ve ekonomik kalkınma: Geleneksel sosyal yaşam kalıplarının ve bunun önerdiği belirsizliğin yok olmasına yol açan hızlı ekonomik büyümeye bir tepki olarak (İslamcılığın) veya siyasal İslam'ın ortaya çıkışını açıklar, tüm bunlar insanları ekonomik büyümedeki bu hızlanmanın getirdiği değişikliklere uyum sağlamanın bir yolu olarak geleneksel yaşam tarzlarını onaylamaya veya yeniden onaylamaya iter, çünkü ekonomi herhangi bir toplumun en hayati motorlarından biridir.

Beşincisi, Müslüman toplumların kültürel yapısını aşındıran, kimlikleri zayıflatan küresel kapitalist sistemin egemenliği, Batı liderliğindeki bir dünya düzenine katılma mücadelesine bir yanıt olarak ortaya çıktı.

Fransız araştırmacı Gilles Kepel, altmışlı yılları, siyasal İslam'ın belirli hedefleri olan iyi tanımlanmış bir hareket olarak ortaya çıkması ve sağlamlaştırılması açısından gerçek bir atılım olarak tanımlamakta ve bu hedeflere ulaşmak için örgütlü bir şekilde çalışmaktadır, çünkü Pakistanlı Ebul Ala Mevdudi, Mısırlı Seyyid Kutub ve İranlı Ruhullah Humeyni gibi ideolojik teorisyenlerin fikirlerinin siyasal İslam'ın çerçevelenmesine, amaçlarının tanımlanmasına ve Müslüman toplumlarda ayaklarının

¹ Bkz.: Aynı eser, s. 5.

kurulmasına katkıda bulunduğu altmışlı yıllardan itibaren daha net bir şekilde kristalleşmiştir (¹)

Nitekim siyasi dindarlığın ve yaygınlaşmasının, deyim yerindeyse yüzeysel ve çarpık modernleşme sürecinin başarısızlığına bir tepki olarak ortaya çıktığı ve siyasi dindarlığın temel stratejisinin modernitenin gereklerine daha uyumlu hale gelmek için dini reforme etmek olduğu, bu aşamada köktenci bilinç tipinde ortak olanın, dini ona bağlı batıl ve mitsel kirliliklerden arındırma arzusu olduğu söylenebilir. (²)

Başka açıklamaların ortaya çıkmasına rağmen, bu fenomen, kapitalizm ve Marksizm arasındaki çelişkili bir dünya ışığında Batı'ya açıklık ile İslami mahremiyetin korunması arasındaki çatışmadan ve bu ideolojilerin İslam dünyasındaki başarısızlığından veya siyasi ve sosyal kurumların Müslüman toplumlara gelen modern ve yenilenmiş uluslararası değişikliklere uyum sağlayamamasından kaynaklanmaktadır. Bu tür bir dindarlığın bir olgusu olarak (³)

Dahası, bu tür bir dindarlığın varlığını güçlendiren ve kabul edilmesini sağlayan şey, Doğu'daki modern ulusal devletin ortaya çıkma ve homeostaz yolunu el yordamıyla araması, entelektüel ve kurumsal meşruiyetini Batı'nın laik ulusal meşruiyet kaynaklarında araması ve İslami reformcuları bir kenara itmeye çalışmasıydı. 1928'de Mısır'ın İsmailiye kentinde Şeyh Hasan el-Benna tarafından kurulan Müslüman Kardeşler, başlangıçta ahlak, ritüeller ve toplumun İslami kimliğiyle ilgilenen ve doğrudan siyasi meselelerle ilgilenmeyen dini ve kültürel bir farkındalık canlandırma hareketiydi. (⁴)

¹ Bkz.: Mohamed Salah, 2 harakat al'iislam alsiyasii walsultat fi almintaq alarabia baed 2011 misr 'unmudhajan, s. 106.

² Bakınız: Azmi Bishara (2020) alnahda almueaqa (20): altahawul aldiymuqrati," altadayun alshaebi, namat altadayun aljamahiri, mawqie arab 48. Available at: <https://www.arab48.com> (Accessed: 06 July 2022).

³ Bakınız: Ali Mohamed Mustapha Dihoum, harakat al'iislam alsiyasi, majalat aleulum alaiqtisadia walsiyasi, kuliyat alaiqtisad waltijara ziltin, jamieat almuraqab, aljazayir aladad 2, 31-12-2013, EPJ 2013, 1, 571-544, s. 545.

⁴ Bkz.: Muhammad Zahid Gul, Isl altadayun alsiyasi al'iislami afat alhadatha almadiya almustaeara, s.

Yanıta bir diğer önemli faktör de halkın siyasi dindarlığa hazır olması, kelime dağarcığının dini halk bilincinin kelime dağarcığı ile devam eden korelasyonunun bir sonucu olarak halkın siyasi dindarlığa hazır olmasıdır, kelime dağarcığı, kavramları ve kültürü dinseldir ve nüfusun genişleyen kesimleri arasında kırsal popüler dindarlığın maddi tabanının parçalanması ve sarsılması ve (popülist), milliyetçi veya sosyalist söylem yerine yeni harekete geçirici ideolojiler arayışının bir sonucu olarak.⁽¹⁾

Devlet fikri, Üç Büyük Benna, Mevdudi ve Kutub'un algılarının kalbinde, İslami dönüşün temeli olarak keskin bir şekilde şişti Ehl-i Sünnet vel-Cemaat'in yaklaşımı, herhangi bir fikhın dallarının konularının imamlığını ve yönetimini yapan ve inanç alanına aktarılan ve böylece dinin siyasi ve fikirle etkileşimi doğdu (²), ancak bu dindarlık örüntüsü bir şekilde ortaya çıkmadı ve dindarlık bir eylem ve sosyal bir fenomen olduğu için, daha önce de kanıtladığımız gibi, ortaya çıkış koşullarından ve bir dizi iç ve dış faktörden etkilenen çoklu örüntü ve biçimlerden oluşur, Böylece ³İslami hareketler iki kutba bölündü: toplumun İslamlaşmasının devlet otoritesinden geçtiğine inanan devrimci bir kutup ve sosyal ve politik faaliyetler yoluyla toplumu yeniden İslamlaştırmayı amaçlayan reformist bir kutup. (⁴)

İslamcı hareketler şu şekilde sınıflandırılabilir:⁵

Birincisi: Siyasal İslami hareketler: Siyasal ve toplumsal sistem içinde barışçıl bir şekilde faaliyet gösteren, şiddete başvurmadan reformist bir tarzda değişimi gerçekleştirmeye çalışan, ulusal ve ulusal muhalefet güçleriyle işbirliği içinde tedricilik ve sivil mücadele yaklaşımını benimseyen.

¹ Bakınız: Azmi Bishara (2020) alnahda almueaqa (20), önceki.

² Bakınız: Jassim Al-Sultan, azmat altanzimat al'iislamia al'iikhwan namuthajan, alshabaka alarabia lil'abhath walnashr, lubnan bayrut fasilan, ikinci baskı, 2015. P44.

³ Bkz.: Saleh Abdul Razzaq Al-Khawaldeh al-islam alsiyasii almafhum wal'abeadı, mualif jamaei 'iishkaliat aldawla wal'iislam alsiyasii qabl wabaed thawrat alrabie alarabii dual alrabie alarabii namuthajan, önceki, s. 11.

⁴ Bkz.: Olivier Roy: tajribat al'iislam alsiyasi, tarjamat nasir marwa, ikinci baskı, Beyrut Dar Al-Saqi, 1996, s. 31.

⁵ Bakınız: Asmaa Habbouche, dawr harakat al'iislam alsiyasii fi eamaliat altahawul aldiymuqratii fi alwatan alarabii, Yüksek Lisans Tezi, Mohamed Boudiaf Üniversitesi - Messila, 2019-2020, Yayıncı URI: <http://dspace.univ-msila.dz:8080/xmlui/handle/123456789/23082>, s. 22 ve ötesi.

İkincisi ise eğitim ve irşat odaklı olan ve geçmişte siyasetle ilgilenmeyen ancak günümüzde daha siyasallaşarak toplumsal ve siyasal gelişmeleri takip eden geleneksel Selefi İslami hareketlerdir.

Üçüncüsü: Devrimci cihatçı hareketler: Selefi ideolojiye bağlı olan ve yöneticiler üzerindeki konumları bakımından geleneksel Selefilikten farklı olan ve sadece toplumdan değil devletten de kopma eğiliminde olan ve bu devrimci hareketler genellikle sayıca azdır ve geniş halk kitleleri arasında fazla sempati bulmazlar çünkü devletten ayrılmaları bazı ülkelerde toplumdan ayrılmaya dönüşmüştür.

Dördüncüsü: Liberal İslam hareketleri: Bunlar, Batı'nın aşırılık yanlısı İslami hareketlerle yüzleşmek ve demokrasi konularına dikkat etmek için teşvik etmeye çalıştığı hareketlerdir.

Bu nedenle, menşein tanımını, kavramını ve özelliklerini gözden geçirerek, bu kalıbı ayırt eden bir dizi özellik olduğunu söyleyebiliriz:

1. Siyasi amaç bu örüntüye ağır basar ve üyelerinin eğitiminde, edebiyatında, kültüründe ve hayallerinin aradığı şeyde bir amaç haline gelir ⁽¹⁾, çünkü siyasi eyleme öncelik verir ve iktidarla çatışmadan onunla bir arada yaşamaya ve ona katılmaya geçmiştir ⁽²⁾
2. Geniş coğrafi yayılım (küresel olarak tüm Müslüman ülkelerde) ve farklı sosyo-ekonomik sınıflar ve toplumsal gruplar arasında sınıf yayılımı ile karakterizedir ve Müslüman ülkelerde orta sınıf içinde yoğunlaşmıştır. ⁽³⁾
3. Bu hareketler diğerlerine kıyasla nispeten gençtir, doğası gereği popülerdir ve belirli bir gruba özel değildir ve organizasyon ve örgütsel yapı ile toplum arasında hızlı yayılma ve süreklilik ile karakterize edilir. ⁽⁴⁾

¹ Abdul-Jabbar Al-Rifai, altadayun alsiyasi, eski.

² Bkz.: Asma Habboush, dawr harakat al'islam alsiyasii fi eamaliat altahawul aldiymuqratii fi alwatan alearabii, 2020, s. 22 ve ötesi.

³ Lee, Robert Deemer, Religion and politics in the Middle East identity, ideology, institutions, and attitudes, 1941- Publication date 2010, Publisher Boulder, CO: Westview Press, Collection in library. , PP. 31-39

⁴ Bkz.: Asma Habboush, dawr harakat al'islam alsiyasii fi eamaliat altahawul aldiymuqratii fi alwatan alearabii, s. 22 vd.

4. Bu hareketler, devletin kimliğı ve onu yöneten anayasa ve yasalar üzerindeki çatışmanın, aslında siyasal İslam'ın çeşitliliğı ile laik akımı arasındaki derin entelektüel farklılıkları ifade eden geniş bir toplumsal çatışma olan İslami kimliğin yeniden canlandırılması çağrısında bulunuyor. ⁽¹⁾

5. Bu siyasal hareketler, İslam devletinin sivil bir devlet olduğuna ve milletin sistemlerini, kurumlarını ve mekanizmalarını üreten, oluşturan ve bunlarda gelişen kişi olduğuna ve bu sistemlerin, kurumların, mekanizmaların ve biçimlerin temsilcileri tarafından değıştiğıne, tüm kurumlarında kurumlara ve şuraya dayalı bir sivil devlet olduğuna ve ulusun otoritelerin kaynağına sahip olduğuna inanırlar, dini metinlerin getirdiğı helal yasak veya yasak olmamak şartıyla, maksimum düzeyde istişare, adalet ve dikkate alınan çıkarlara ulaşma arayışında kesin önem ve kanıt ve yöneticiler Tanrı'nın ve ulusun değil, ulusun temsilcileridir Onları seçer, izler, sorumlu tutar ve gerektiğinde görevden alır. ⁽²⁾

6. Siyasal dindarlık bugün kamusal alanda siyasal, medya, kültürel ve sosyal olarak aktif ve etkili bir varlığa sahip, geleneksel hukukçuların fetvadaki referanslarından alternatif liderlerini üretebilmiş, miras kalan dindarlık türlerinden farklılaşmış, iktidara hakim olmayı, devlete ve kamusal alana dair her şeye sahip olmayı amaçlayan kinetik ve siyasal-dinsel eylem çağrısına odaklanan kendi yazılarını, edebiyatını ve yorumlarını üretmiştir. ⁽³⁾

7. Dindarlık, köken koşullarından ve bir takım iç ve dış faktörlerden etkilenen çoklu kalıp ve biçimlerin oluşturduğu bir eylem ve toplumsal bir olgu olduğu için, bu örüntü de en sağdan en sola doğru farklı biçim ve kalıplarda oluşur. ⁽⁴⁾

¹ Bakınız: 'iishkaliat aldawlat wal'iislam alsiyasii qabl wabaed thawrat alrabie alarabii dual almaghrib alarabii namudhajan majmua min almualifin, birinci baskı, s. 27.

² Bakınız: Mohamed Emara, thawrat 25 yanayir wakasr hajiz alkhawf - almashrueia alshubhat khataya almadi afaq almustaqbili- aldawlat almadaniat almuatinat alshuwraa aldiymuqratiatu, dar al-salam liltibaeat walnashr waltawzie, Kahire, 2011, s. 94.

³ Bakınız: Abdul-Jabbar Al-Rifai, altadayun alsiyasi, makale, önceki.

⁴ Bkz.: Saleh Abdul Razzaq Al-Khawaldeh al'iislam alsiyasi almafhum wal'abead, mualif jamaei 'iishkaliat aldawla wal'iislam alsiyasii qabl wabaed thawrat alrabie alarabii dual alrabie alarabii namudhajan, s. 11.

3.2.2. Kinetik dindarlık örüntüsünün toplumsal hayata etkisi

Dinin sosyal işlevi, onu bir sosyal istikrar faktörü haline getirir, çünkü topluma psikolojik, sosyal ve politik baskının azaltıldığı derin mekanizmaların tamamını veya bir kısmını sağlar ve din, modern toplumun dönüşümleriyle bile işlevini sürdürebilir ve ortadan kalkmayabilir, ancak sosyal sistemlerin işleyişini kontrol eden mantığa uyum sağlama yeteneğine sahip olması şartıyla. ⁽¹⁾

Aktif dindarlık, daha önce de belirtildiği gibi, toplumda dini ilke ve değerlerin uygulanması için siyasi ve sosyal çalışmaya odaklanma ile karakterize edilen bir kalıptır ve bu, kamuyu etkileme çabası yoluyla zorunlu olarak sosyal, politik ve ekonomik hayata yansımaya sahiptir. politika ve karar alma ve dini ilke ve değerleri siyasete, mevzuata, hükümet politikalarına ve ekonomik yasalara uygulama girişiminde bulunmak ve Toplumun ahlaki ve kültürel düzeyini iyileştirmek, dini ve sosyal değerlerini korumak, siyasi katılımı teşvik etmek ve Sosyal adaleti teşvik etmek: Toplumdaki yolsuzluk ve adaletsizlikle yüzleşmek için çalışabilir ve sosyal ve ekonomik adaleti sağlamaya çalışabilir. Aynı zamanda her toplumsal olgu gibi dinin kendisi üzerinde ya da her düzeyde toplumsal yaşam üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabilir ve bu etki ve temsillerden bazıları şunlardır:

1. İslami hareketlerin geniş bir halk tabanı ve hesaba katılması gereken bir sosyal gücü vardır ve hiçbir gözlemci onların arenadaki güçlü varlığını görmezden gelemeyiz, çünkü bu toplumların değerlerinden, ilkelerinden ve hedeflerinden kaynaklandıkları için Arap ve İslam toplumlarında kök salmış hareketlerdir, yani derin bir tarihsel bağa sahiptirler ve bu nedenle etkileri büyük ve geniştir ⁽²⁾, reform ve değişim süreçlerine yatırım yapılabilir ve aynı zamanda onu düşmanlaştırmak veya ortadan kaldırmaya ve etkisiz hale getirmeye çalışmak iktidarı önüne koyacaktır. Kafa karışıklığına ve tutarsızlığa neden olan ve geniş bir yelpazenin ve geniş bir toplum grubunun toplumsal eyleme aktif katılımını kısıtlayan ve toplumun zenginleşmesi, zenginleşmesi ve gelişmesinde bundan yararlanan büyük bir muhalefet engeli.

¹ Bkz.: Sabino Akquaviva, ilim al-ijtimaa aldini: al'ashkal walsiyaqat, çeviren: Ezzedine Enaya, s. 49.

² Bkz.: Ali Muhammed Mustafa Dihum, harakat al'islam alsiyasii, s. 544.

2. Liderlik, dini hareketlerde, liderin ahlaki bir model örneği olarak imajı veya dava ve misyon uğruna kendisini ve kişisel çıkarlarını ve refahını feda eden şehit bir lider de dahil olmak üzere çeşitli biçimlerde kendini gösterir. Toplumun, bir kurtarıcının karakterini temsil eden ve ait olduğu toplumu kurtarma misyonuna sahip bir misyoner lider imajı, hareket eden aşırı anti-elit ile aynı günlük yaşam tarzlarını yaşayan ortalama alçakgönüllü bir adamın somutlaşmış hali olarak resmediyor. ⁽¹⁾

3. Din kurumsallaştığında toplumsal, ekonomik ve siyasal kurumlardan birine dönüşür ve bu kurumlar topluma ve ideolojinin ve kurumların tüm çıkarlarına, koşullarına ve çelişkilerine organik olarak bağlı olduklarından, bu kurumların ondan türemesi ve tüm farklılıkları, çatışmaları, çıkarları vb. ifade etmesi doğaldır. Birlikler, partiler ve kurumlar buna göre yönetilir ve böylece kabileler, klanlar, gruplaşmalar ve birlikler ideolojik kurumlardan biri haline gelir. ve politik, sosyal ve ekonomik ve daha sonra bu çelişkilere ve koşullara girecektir. Bu çelişkilerin ve şartların etkisi, insanların gözünde dinin kendisi² üzerindeki tüm olumsuz ve olumlu etkilerine yansır) ve İslami dindarlık hareketlerinin modernist maddi siyaset anlayışı içine alınmasının bir sonucu olarak, içlerinde yayılan ahlaki siyasallaşma ruhu içlerine sızmış ve algılarının bütünü ele geçirmiş, reform ve değişim boyutları, toplum kavramını parçalayan ve tüm değişim yöntemlerinin bağlı olduğu bir algı dışında tüm kurucu parçalarını diğer parçalarına indirgeyen bir algıya dayandığı için bu eğilimi aşırı bir şekilde almıştır. ⁽³⁾

4. Siyasal dindarlıkta dinin işlevi, sembolik, estetik, manevi, ahlaki ve ahlaki boyutlarının birçoğunun heba edilmesi, siyasal ve militan işlevine odaklanmasıyla genellikle azaltılmakta, böylece salt çatışmacı bir siyasal ideolojiye dönüşmektedir ⁽⁴⁾, siyasal dindarlık aşma ve aşma üzerine kuruludur ve içeriden ve dışarıdan enerji zorbalığı ve örgütlü kısıtlama getirir, böylece kalpler

¹ Bakınız: Jose Pedro Zuquetti, alshabawia waldiyn (nohoudh-center.com) tarjamat 'iislam ahmad, markaz alnabd lildirasat walbuhuth, 4 Aralık 2022., s. 10

² Bkz.: Abdul-Jabbar Al-Rifai, al-din walnazeat al'iinsania, s. 52.

³ Bakınız: Muhammad Zahid Gul, Isla altadayun alsiyasi al'iislami afat alhadatha almadiya almustaeara, s. 7

⁴ Bkz.: Abdul-Jabbar Al-Rifai, al-din walnazeat al'iinsania, s. 52.

başkanlığı sevmeye zorlanır ve hazırlanır İktidara, üstesinden gelmeyi ve kontrolünü sağlayan her yolla itiraz etmek. ⁽¹⁾

5. Din ile örgütün karıştırılmasının en tehlikeli sonuçlarından biri İslamcılar arasında dini bilincin azalması ve aralarında partizanlık ruhunun yükselmesidir. Örgüt bazılarının zannettiği gibi din haline gelmiş, örgütü savunmak terörün itici gücü haline gelmiştir. İslami çevrelerde dinin savunulmasından çok tartışmaların olduğu, camilerin onu kontrol etmeye çalışan örgütler arasındaki partizan rekabetin alanı haline geldiği, partinin dinin değil, dinin etrafında dönen bir mesele haline geldiği ortaya çıktı. Parti. Delilleri ne kadar zayıf olursa olsun veya İslam'ın ruhunun genel çizgisinden ne kadar sapmış olursa olsun, misyonu örgütün adımlarını dini metinlerle meşrulaştırmak olan şeriat komiteleri kuruldu. ⁽²⁾ İslami örgüt ve partilerin temsil ettiği hareket olgusuna bakan, onların literatürünü, bültenlerini, temel sistemlerini, idari düzenlemelerini ve açıklamalarını okuyan herkes, örgütlenme konusu ile din konusu arasında o kadar bir kafa karışıklığı olduğunu fark edebilir. Aralarındaki ayrım çizgisinin, hareketin çeşitli örgütlerdeki pek çok üyesi için artık net olmadığı söylenebilir ve asıl mesele burada yatmaktadır: Din, örgüt ve bunların etkileşim içinde olduğu daha geniş toplum için tehlike, çünkü din, örgütün özünü taşır. Bu durum, dinin kamuoyundaki imajına olumsuz yansiyarak, dinden ve onun temel kararlarından şüphe duyan herkese geniş bir alan açmaktadır, ⁽³⁾ ve burada halka yönelik söylemde din ve örgütlenme arasında bir kopuş olması zorunlu hale gelir ve kinetik örgütlenme bir amaç değil, bir insan çabası, bir araç olduğu için din ve örgütlenme diyalektiğini açıklama hipotezi insanlar arasındaki çatışmaları, dolaşıklıkları ve karışıklıkları önlemek için öncelikli bir gereklilik haline gelir ⁽⁴⁾

6. Sıkıntıların, eziyetlerin, hapislerin, istismarın, dışlama girişimlerinin, yok edilme ve marjinalleşmenin birikmesinin bir sonucu olarak kriz düşüncesi ve etkisi, bu hareketlerin edebiyatını ve diğerini kavramalarını ve başarısızlık ve çile kavramlarının karıştırılmasını bir şekilde etkiledi aktivistler, sonunda doğru yolun

¹ Bkz.: Muhammad Zahid Gul, altadayun alsiyasi al'iislami afat alhadatha almadiya almustaeara, s. 2.

² Bkz.: Abdullah Al-Nafisi, alharakat al'iislatiat thagharat fi altariq, tabba 2, afaq lilnashr waltawzie, Kuveyt, 2013, s. 52.

³ Bkz: El-Nafisi, alharakat al'iislatiat thagharat fi altariq, s. 51

⁴ Aynı eser, s. 47.

işkencesinin acısıdırılar ya da hata sadece işkencedir ve çoğu zaman hatalar Tanrı'nın iradesine atfedilerek örtbas edilir ve o zaman insanın iradesi dışında olduğu sürece gözden geçirmeye gerek yoktur. ⁽¹⁾

7. Hareketlerin, El-Nafisi'nin "patrikhane" olarak adlandırdığı, çoğunda partinin kurucu babalarının ve onların iki partiyi kuşağının neredeyse tekelinde olan hantal sembolizme uysallığı ve aynı zamanda örgütün benimsediği ve talep ettiği şey ile örgüt içinde bastırırken ve mücadele ederken bu hareket örgütlerini toplumda siyasi özgürlükler için çağırmadaki fiili iç pratikleri arasındaki özgürlük kavramının çelişkisini izlemesi. ⁽²⁾

8. Bir izolasyon durumu üretebildiği gibi, aşırılıkçılık ve abartı üretir, psikolojik ve duygusal izolasyon hali ve belki de pratik diyalog diyalogu zorlaştırır ve imkansız hale getirir, tecrit edildiğinde birey veya grubun gerçekliğinde bir makineye atıfta bulunur ve Batha'nın yakalayamadığı ve dış çevre ile temasını ve hayatla başa çıkmayı tek yönlü bir yola çevirir, bu durumda herhangi bir miktarda alma ve alma, diyalog ve tartışma elde etmek zordur, izolasyon bulaşabilecek en ciddi hastalık olabilir Herhangi bir siyasi veya sosyal hareket ve izolasyon mutlaka pratik bir izolasyon değildir, ancak kavramsal, terminolojik, resimsel veya felsefi olabilir, çünkü tüm bunlar, hareketin vaaz ettiği projenin genel olarak halkın genel kaygılarından yalıtılmasını yaratır. ⁽³⁾

9. Dünyanın entelektüel, manevi, ahlaki ve medeni bir boşlukta yaşadığı ve bu boşluğu yalnızca İslami hareketin doldurabileceği ve bu kaosu düzeltmenin ve olayları perspektife koymanın sorumluluğu olduğu da dahil olmak üzere bazı yanlış anlamaların İslamcılar arasında yaygınlığı ve İslami hareketin bir boşlukta değil, dolu ve kalabalık bir dünyada hareket etmesi nedeniyle tüm bu algıların gözden geçirilmesi gerekiyor. ⁽⁴⁾

10. Bireylerin ideolojik farklılığı ve siyasi yönelimleri sosyal istikrarsızlığın nedenlerinden biridir [eğer bu farklılığı yönetme süreci düzgün bir şekilde yapılmazsa] partiler devlet içindeki siyasi çatışmaların nedenlerinden ve

¹ Bkz.: Muhammad Hammam, milad alnaqd althaatii fi taqwim tajribat alharakat al'iislamia, tabba 1, markaz nuhud lildirasat walnashr, Kuveyt, 2019, s. 7.

² Bkz.: El-Nafisi, alharakat al'iislamiat thagharat fi altariq, s. 7.

³ Aynı eser, s. 45.

⁴ Aynı eser, s. 11.

araçlarından biridir ve daha sonra entegrasyonun sağlanmasında veya iç çatışma yaratılmasında çok fazla yük taşırlar ve sürekli iktidar arayışları, partinin çalışan destekçileri arasındaki güçlü bağı sağlayan şeydir ve aynı zamanda çeşitli taraflar arasında çatışma fırsatı yaratan şeydir. Sonuç olarak, devletler içindeki sosyal gruplara iner. ⁽¹⁾ "Sosyo-dinsel çatışma, sosyal sınıflar arasındaki bir mücadele değil, tam tersine, iktidar ve dini bilgi coğrafyasında farklı taraflarda duran [çatışan aktörler] arasında meydana gelen bir sembolleştirme ve anlam sistemleri çatışmasıdır ⁽²⁾."

11. Ortamda etkili bir yazma sürecinin yokluğunda, İslami eğitim tarzı, dış gelişmeleri yorumlama ve çözüm sunma, büyük olayları ve yurt dışından gelen bilgileri etkili eylem mekanizmalarına dönüştürme konusunda en yetenekli olanıydı. Bu, camilerin ve kulüpler, zekat komiteleri ve üniversiteler içindeki sendika oluşumları gibi sosyal kurumların ve eski orta sınıfın ideoloji üretim araçları ve hayal gücü araçları haline geldiği, devletin ve toplumla ilişkisinin siyasi algılarının inşa edildiği ve kişiliğin bir resminin çizildiği İslami eğitim modeli için hesaba katılması gereken bir başarı olarak kabul edilir. Müslümanlar için bireycilik, kinetik İslam, oluşumunun başlangıcından itibaren bu yapılarda kendine ait bir alan bulmuş, çünkü bu yapılar kendine özgü ilkelerini tartışmak için bir alan haline gelmiştir. Bu tartışmalar, diğer kamusal alanlardaki diğer tartışmalardan çeşitlilikleriyle ayrılır. ⁽³⁾

Son olarak, İslamcı hareketlerin birçok entelektüel ve örgütsel sorunu olduğu ve diğer Arap siyasi akımları gibi bazı siyasi hatalar yaptığı doğrudur, ancak bu sorunları ve hataları nesnellik ve araştırma bütünlüğü ile ele almak başka bir şeydir ve onları siyasi veya ideolojik bir rakip olarak hedeflemek başka bir şeydir. ⁽⁴⁾

Çağdaş İslami hareketler kafa karışıklığı içinde olan tek kişi değiller ama Arap dünyasındaki kriz, siyasi ve dini toplumun geniş kesimlerini içeriyor ve üç temel

¹ Bkz: Abdel Rahman Khalifa, aydulujiat alsirae alsiyasii dirasat fi nazaria alqua, 1. Baskı, Dar Al-Maarifa Al-Jamia, Mısır, 1999, s. 187.

² Sabino Akquaviva, ilim al-ijtimaa aldini: al'ashkal walsiyaqat, çeviren: Ezzedine Enaya, Abu Dabi, s. 59.

³ Bkz.: Hani Awad, altadayun alshababi namat mufalat min almuasasa al'iidlujia, s. 13 vd.

⁴ Bkz: Khalil Al-Ani (2019), ean alnaqd almadwueii lilharakat al'iislamia, Al Jazeera Net. Available at: <https://www.aljazeera.net> (Accessed: 08 July 2020).

zorlukla işaretleniyor: totaliter düşünce, mülkiyet ve kontrol fikri ve bilgi eksikliği. Siyasi, ekonomik, bölgesel ve uluslararası gerçeklik. Toplumun sorunu yalnızca İslami durumun reforme edilmesiyle değil, toplumdaki sol, merkez ve sağ gibi paydaş grupların gerçekleştirdiği büyük ve kapsamlı değerlendirmelerle çözülür. Toplumların istikrarına yönelik talep toplumun tüm bileşenlerinin üzerine düşer ve bir grubun diğerine karşı bir talebi değildir. Aynı şekilde İslami tecrübelerin ve İslamcılarının da hiçbir şey olmadığı bilinmektedir. Bir, Katar ile başka bir ülke ve başka bir zaman ve zaman arasındaki liderlerinin farklı deneyimleri ve farkındalıkları ve dolayısıyla siyasi performansları ve bilgelik, liderlerin kültürüne ve gerçeklik algısına göre değişir. ⁽¹⁾

¹ Bkz.: Jassim Al-Sultan, 'azmat altanzimat al'iislamiyat al'iikhwan namudhajan, s. 15-18.

4. DINDARLIK KALIPLARININ ÇAĞDAŞ IRAK TOPLUMU ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

4.1.Çağdaş Irak Toplumu ve Kişiliği.

Birinci kısım:Çağdaş Irak Toplumunun Özellikleri Ve Özellikleri

Sosyolojide (toplumda) angajman, belirsizlik ve genellik ile karakterize edilen kavram ve terimlerden farklı ve tanımları, onu kullanan bilim adamlarına ve araştırmacılara göre değişmiştir ve genellikle onları ayıran vizyonları ve kültürel ve entelektüel geçmişleriyle bağlantılıdır ⁽¹⁾, Marshall bunu genel kültürde belirli özellikleri paylaşan ve yaşadıkları tek bir coğrafi nokta tarafından birleştirilen bir grup birey olarak tanımlar ⁽²⁾ ve bu anlam modern sosyolojik yazılarda dolaşımda ve benimsenmiştir.

Terminolojideki (sosyal) kavramı, bireylerin birbirleriyle ve onlarla diğer gruplar arasındaki bir dizi sosyal ilişki ve bağı içeren çerçeveleri ifade eder ve insan ile içinde yaşadığı çevre arasındaki etkileşim süreci çerçevesinde meydana gelen her şeyi içerir.⁽³⁾

Buna göre, Irak toplumu, belirli bir coğrafi bölgede (Irak'ın tüm bölgesinde) yaşayan ve bir dizi ilke, standart, değer, sosyal bağ ve ortak hedeflere bağlı kalan ve aralarındaki biçime bağlı olan bir grup bireyden (Iraklılar) oluşur. toplum tarafından tanınan ve işlerini yönetmede, varlığını korumada ve hedeflerine ulaşmada geçerliliğinin ve etkililiğinin sonucu olan, ahlaki ve etik kurallar ve kontroller tarafından düzenlenen karmaşık ve çetrefilli davranış kalıpları dizisidir.

Irak toplumu, bileşenlerin, alt kimliklerin, dinlerin, mezheplerin, kabilelerin, dillerin, geleneklerin, geleneklerin ve geleneklerin çeşitliliği ve çokluğu ile karakterizedir. Araplar, orta ve güney Irak'ta Irak toplumunun çoğunluğunu oluşturuyor ve Kürt milliyetçiliği, Irak'ın kuzey ve kuzeydoğusunda yaşayan Irak'taki en büyük ikinci milliyetin yanı sıra, farklı dil, köken, köken, gelenek ve görenekler ve özel antropolojik

¹ Bkz: Maher Abdul Wahid Aziz, almujtamae aleiraqi min 2003 ilaa 2020 muqaraba susyulujia, önceki, s. 248.

² Marshall, Gordon, (1994), The Concise Oxford Dictionary of Sociology, Oxford, Oxford University Press p 498.

³ Bkz.: Muhammed Atef, qamus ilm aliaijtima, s. 378.

özelliklerle diğer azınlıklardan ayrılan etnik azınlıklara mensup Türkmenler, Asurlular, Keldaniler ve Mandaean Sabiiler var. ⁽¹⁾

Müslümanlar Irak nüfusunun çoğunluğunu temsil ediyor ve %92'sini oluşturuyor ve Hristiyanlar, Yahudiler, Yezidiler ve Sabiilerden oluşan diğer dini azınlıklar %8'i oluşturuyor ve Müslümanlar sırayla Sünniler ve Şiiler arasında bölünmüş durumda ve Sünniler Dohuk, Ninova, Süleymaniye, Kerkük, Erbil, Diyala, Anbar, Salah al-Din ve Bağdat vilayetlerinde orta ve kuzeyde büyük çoğunluğu oluştururken, Şiiler Maysan, Babil, Kerbela, Vasi, Necef, Kadisiye, Dhi Qar, Basra ve Muthanna'da çoğunluğu oluşturuyor.⁽²⁾

Bu çokluğun varlığına ve etnik, dini, aşiret ve mezhepsel çeşitliliğe, aşiret, mezhep ve yerel bağlılıkların çeşitliliğine ve kuzey, merkez ve güney arasındaki coğrafi farklılıklara rağmen, Irak'ta yakın zamana kadar farklı gruplar arasında işbirliği, bir arada yaşama, uyum ve hoşgörü vardı ve Iraklılar arasında eski rejimin yıkılması ve kaos ve yıkım durumuna yol açan istila ve işgalden sonraki yüzyılın başı dışında etnik, dini veya mezhepsel bir savaş yaşanmamıştı ve bu gruplar arasında organik bir dayanışma ve toplumsal dayanışma vardı. Erkeklik, bir arada yaşama, komşuluk, evlilik, uyum ve hoşgörü gibi iyi bilinen toplumsal kural ve değerlere ve bu şekilde kimlik üzerindeki çatışma, savaş ve öldürme, bazı komşu ülkeler tarafından desteklenen çıkar milisleri ve tekfirli terörist gruplar tarafından yönlendirilen ve ABD işgal güçlerinin egemenliği ve rızaya dayalı demokrasileri ışığında acil ve geçici bir durumdur. ⁽³⁾

Bu, Irak toplumunun sağlıklı ve sağlıklı olduğu anlamına gelmez, çünkü Irak yarım yüzyıllık otoriter askeri yönetimin, savaşların, ablukaların ve kaynakların tükenmesinin tozunu aldı. Sivil toplumun yok edilmesi ve devlet kurumlarının kişiselleştirilmesi, parçalanmanın ağırlığı altında inleyen ve kimlik krizi yaşayan bir ulusu geride bıraktı. Baas rejiminin çöküşünün ardından, dizginsiz bir sosyal, politik,

¹ Bakınız: Necm el-Din Fares (2020) *Ir albiya alajitimaia wa'atharuha alaa alnizam alsiyasii fi alearaq, alhiwar almutamadin*: Available at: <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=689455> (Accessed: 16 March 2022).

² Önceki.

³ Bkz.: Ibrahim Al-Haidari, *althaabit walmutahawil fi alshakhshia aleiraqia, dirasat liltaghyirat albinyawia elleti hadathat fi aleiraq hataa eam* 2003, tabba 1, dar wamaktabat adnan liltibaat walnashr waltawzie, Baghdad, 2017, s. 97.

kurumsal ve kültürel güç seli patlak verdi ve bu güç, siyasi sistemi yeniden çizmeye ve ulusal entegrasyon mekanizmasını yeniden tanımlamaya başladı. Ya adaletsizliği ortadan kaldırmaya ya da eski ayrıcalıkları geri kazanmaya çalışın. ⁽¹⁾

Temmuz 2003'te, Amerikan sivil valisi "Paul Bremer", eski rejimin devrilmesinden sonra, bir siyasi mezhepçilik sistemi kurdu ve Şiiler ve Sünniler, Irak Şiileri ile Sünnileri arasındaki bu çatışma kaçınılmaz değil, tamamen Bu çatışma, savaş ağalarının devletin belini kırdığı ve bunun yerine şiddeti tekelleştirdiği sözde şiddet pazarları, iç savaşların ekonomi politiği aracılığıyla sürdürüldü. ⁽²⁾

2003'teki istila ve işgal, durgun gölete büyük bir taş attı, onu paramparça etti, sert bir şekilde hareket ettirdi ve çökmesine neden oldu, bu da dibe gömülü tortuların yüzeye çıkmasına neden oldu. Bu nedenle, Irak kişiliğinin son yıllarda bir baskıcı otoriter ve diğer itaatkar arasında bölündüğünü ve böylece çarpıtıldığını söyleyebiliriz, bu nedenle tüm orijinal özelliklerini kaybetmiştir. ⁽³⁾

Irak toplumu, mezheplerin ve grupların güçleri ya da onları çıkarlar ve çıkarlar için kolektif bir rekabete sürükleyen güçler arasındaki çatışmanın ağırlığı altında yerleşik hale geldi ve bu rekabetçi çatışmaya üç boyutlu bir süreç eşlik ediyor: ulusun yeniden inşası, devletin yeniden yapılandırılması ve istikrarın sağlanması. ⁽⁴⁾

Kişiliği ve Irak toplumunu ele alan bir dizi çalışma, araştırma ve makale yapılmıştır ve Dr. Ali Al-Wardi (1913-1995), Irak bireyinin kişiliğini ve Irak toplumunun doğasını cesurca ve açık bir şekilde inceleyen ilk kişidir. ⁽⁵⁾

Özellikler, eylemlerde, davranışlarda, tutumlarda ve tepkilerde kendini gösteren özellikler bütünüdür ve bu özellikler çeşitli olasılıkları içerir ve davranışlarda sıklıkla ortaya çıkar, bireyin sosyal, psikolojik ve kültürel özelliklerini ortaya çıkarır ve düşünme, eylem, duygu ve davranış biçimini önemli ölçüde belirler. Bu temelde, düşünme, çalışma, hissetme ve davranış örüntüsü oluşur ve bireyin ve toplumun

¹ Bkz: dinamikiaat alnizae fi aleiraq (taqyim astirati) fariq 'abhath biriasat Dr. Faleh Abdul-Jabbar, maehad aldirasat alastiratiati-aliraq - Irak, Birinci Baskı Bağdat, Erbil, Beyrut 2007 s. 13

² Bkz.: Fares Kamal Nazmi, alrathatha fi aliraq 'atlatuh dawlat ramad mujtamae, 1. Baskı, Dar Mezopotamya, Bağdat, 2015, s. 47

³ Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 243.

⁴ Bkz.: dinamikiaat alnizae fi aleiraq (taqyim astirati), a.g.e., s. 7.

⁵ Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 67.

özelliklerini bütünleştirici bir diyalektik birimde birleştiren zihinsel bir yapı halinde düzenlenir. ⁽¹⁾

Irak toplumunun en önemli özellikleri arasında:

1 Aşiret değerlerinin, geleneklerinin ve fanatizmin yayılması ve nüfuz etmesi: Ali Al-Wardi'nin belirttiği gibi, Irak, fetih, fetih ve kademeli sıralama yoluyla birbirini ardına Bedevi dalgalarını diğer Arap ülkelerinden daha fazla aldı ve bu sürekli dalgalar önce demografide, sonra toplumsal ve üçüncü kültürel olarak derin yapısal değişikliklere yol açtı. ⁽²⁾

2 Toplumun militarizasyonu: Baas Partisi'nin güç, zenginlik ve bilgi üzerindeki kontrolü ile rejim, toplumu militarize etmek, korku ve boyun eğme kültürünü yaymak amacıyla her türlü şiddet, zulüm, uyum ve normalleştirme yöntemlerinin uygulandığı totaliter otoriter bir rejime dönüştü. Toplumun tüm üyelerini kontrol etme ve onları tahakküm altına almayı ve onları Baas'ın ideolojisine ve otoritesine tabi kılmayı amaçlayan belirli değer ve davranışlara göre örgütlenme hükümleri.⁽³⁾

3 Irak toplumu, baskı, zulüm, çarpıtma, yabancılaşma ve hüsrana uğradığı felaketler ve krizler nedeniyle gönüllü teslimiyet ve teslimiyetten muzdariptir, böylece artık kendi ayakları üzerinde duramaz, bu nedenle en güçlüünün otoritesine boyun eğmek ve gönüllü olarak teslim olmak zorunda kalır ve bu çaresizliğin ve gerilemenin irili ufaklı otokratların elinde etkisiz pasif araçlara dönüşmesinde hüsrana uğramış ve olumlu pozisyonlar alamaz hale gelmiştir, çünkü en güçlüye karşı durduklarında ve meydan okuduklarında çabalarının faydasız olacağına inanırlar⁴. Kronik yoksunluk insanlara bunu hissettirir, uzun süre işsiz kalan birey zamanla ılık bir duygu haline gelir ve işsizliği şiddete veya değişime başvurma olasılığından daha fazla kabul eder, örneğin Amerika'daki Amerikan Kızılderilileri, beyaz iktidara karşı mücadelelerini durdurdular ve ona teslim oldular ve yoksunluk devam ettiği sürece olumlu olanı beklememeyi öğrendikleri için olumsuz davranışlara ve fantezilere giderek daha fazla başvurdular ve sonuç,

¹ Aynı eser, s. 54.

² Bkz.: Ali Al-Wardi, *dirasat fi tabieat almujtamae aliraqi*, 1. Baskı, Bağdat, 1965, s. 15.

³ Bakınız: İbrahim el-Haydari, *althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqi*, s. 197

⁴ Aynı eser, s. 124.

çıktılar üzerinde zayıf kontrole sahip olduklarını fark ettikten sonra daha az hüsrana uğradılar veya şiddete başvurdular. Öfkelenebilir ve çaresizliği ve kaderlerini kabul etmeyi öğrenebilirler, ayrıca sinir bozucu deneyimin devam eden doğası nedeniyle depresif bölgelerde ve ekonomik durgunluktan etkilenen topluluklarda kalıcı işsizliğe ortak bir tepki olan bir soğukluk ve istifa öğrenebilirler. ⁽¹⁾

4 Alt kimliklerin ortaya çıkması ve siyasallaşması, etno-kültürel ve toplumsal bölünmelere yol açmış, çatışmanın nedeni ve sonucu olmuştur ve bu siyasallaşma, yaklaşık yarım yüzyıldır tüm ulusal katılım mekanizmalarının yok edilmesinin ve bunun yerini seçici katılım ve kişisel bağımlılığa dayalı zorlayıcı bir sistemin almasının sonucudur. ⁽²⁾

5 Irak şehirlerinde ev yaşamının zayıflığına rağmen aile uyumu, ancak aile uyumunun, garip gördükleri ve dayanışma ve uyum içinde durdukları kişilere karşı aralarında güçlü bağlar ördüğü ve içlerinden birinin bir felakete uğraması veya başını belaya sokması durumunda ve bu kaynaşmanın Bedevi mirasının tezahürlerinden biri olduğu, ailenin minyatür bir klan gibi hissettiği ve üyelerinden birinin çektiği her utanç veya çömleğin içindeki diğer üyelere sayıldığı ve bu aile uyumunun üyeler arasında bir tür sosyal sigortanın ortaya çıkmasına yol açtığı görülmektedir. Aile aciz durumdayken, hasta ve felaket ve bu olumlu taraf ama olumsuz tarafta sinirliliğe karşı aşırı sinirliliktir. ⁽³⁾

İkinci kısım: irak kişiliğinin özellikleri ve özellikleri:

Kişilik kavramının pek çok tanımı bulunmaktadır. Sosyolojideki kişilik kavramı, psikolojideki kavramından farklılık göstermektedir. Sosyologlar, bireyi, toplumun üyeleriyle sosyal ilişkilere giren ve sosyal, ekonomik ve kültürel ortam içerisinde insan olarak görürler. etkileşimde bulunduğu ve etkilediği kurumlar. Psikologlar insanı kendi kendine yeten bir birey olarak görürler ve bir kişinin psikolojik yaşamını incelemeye ve onu onun psikolojisine ve davranış, tutum ve bireysel tepkilerinin tezahürlerine göre anlamaya çalışırlar. Kişiliğin en iyi tanımı, iki temel süreç arasındaki etkileşim

¹ Bkz.: Fares Kamal Nazmi almahrumun fi aliraq, huiatuhum alwatania waihtijajatum aljameia fasil aldirasa fi saykulujiat alzulm, dirasat fikria jamieat alkufa, 2009, s. 95.

² Bkz.: dinamikiaat alnizae fi aleiraq (taqyim astirati), a.g.e., s. 42

³ Bkz.: Ali Al-Wardi, dirasa fi tabieat almujtamae aliraqi, Bağdat, s. 279.

sürecidir: genetik bir süreç olan biyolojik süreç ve bununla ilişkili büyüme, öğrenme ve egzersiz ve genetik süreçle bağlantılı kültürel süreç olan sosyal süreç. Sosyal, kültürel ve doğal çevre. ⁽¹⁾

Sosyal kültürün, bireyin kişisel özelliklerinin oluşumunda önemli bir role sahip olduğunu, içinde ortaya çıktığı hakim kültürel çerçeveye içinde geliştiğini, bütünleşene kadar onunla yaşadığını ve etkileşime girdiğini ve bireyin doğal ve sosyal çevresine uyum sağlamasına yardımcı olan entelektüel ve davranışsal kalıplar edindiğini ve burada kültür ve çevrenin, belirli ilgi alanlarına vurgu yaparak kişiliğin oluşumunda önemli bir role sahip olduğunu, bireyin sosyal çevreden edindiği deneyimleri, kalıtsal biçimlendirici nitelikleriyle bütünleştirdiğini, birim ve bütünleşik bir işleve uyarlanmış unsurları oluşturduğunu görüyoruz Bazıları çocukluğun en erken dönemlerinden itibaren karşılıklı olarak birbirlerine adapte olurlar ve bu sürece insanı diğer canlılardan ayıran eğitim ve kültürleşme denir. ⁽²⁾

Dolayısıyla birey, başta aile olmak üzere sosyal kurumlardan aldığı eğitim ve sosyalleşmenin temsil ettiği, maruz kaldığı sosyal etkiler dışında bir kişi olamaz. kimliğini geliştiremeyecek, kişilik hiçbir insani vasıftan yoksun, yaşayan bir varlık olarak kalacaktır.⁽³⁾

Çağdaş Arap kişiliğinin oluşumuna katkıda bulunan dört temel faktör vardır: ⁽⁴⁾

- Birincisi: Kültürel ve dini miras: Kültürel ve dini mirasın Arap kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı yer.
- İkincisi: Ötekinin tarihsel meydan okuması: Tarihsel meydan okuma, Arap toplumunda benlik imgesi ile öteki imgesi arasındaki geniş uçurumdan kaynaklanmaktadır.
- Üçüncüsü: Modernitenin Çarpıtıcı Etkileri: Arap toplumları, çeşitli derecelerde çarpık modernist dönüşümlere tanık olmuş, çünkü bu dönüşümler toplumun iç

¹ Bkz.: İbrahim el-Haydari, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 33, 51.

² Bakınız: Herskowitz, Melville, Kü usus al'inthirbulujya althaqafia, manshurat wizarat althaqafa, Şam, 1973, s. 34.

³ Samia Hassan Al-Saati, althaqafa walshakhsia, Kahire, 1983, s.220.

⁴ Bkz. İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 57, 62.

kimliğini derinden etkilemeden dış yüzeyini etkilemiş ve Batı'ya karşı karışık tepkilere neden olmuştur.

- Dördüncüsü: Ekonomik ve siyasi dönüşümler: çağdaş Arap kişiliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadı,

Bu seviyeler, çağdaş Arap kişiliğinin formülasyonu üzerindeki etkilerini paylaşır ve düşünce ve davranışlarının çeşitli yönlerini şekillendirir ve Araplar genel olarak baskıdan muzdariptir, bu da onları eleştiri ve özeleştiriyi düzgün bir şekilde uygulayamaz hale getirir, ayrıca sosyal adaletin yokluğu, güvenlik, istihbarat ve polis güçlerinden korkma ve özellikle kırsal alanlarda sosyal ve ekonomik ayrıcalıklardan yararlananların korkusu, tüm bunlar insanlar için büyük bir korku kaynağı oluşturur ve bazı insanlar bu korkudan yararlanır ve onu istismar eder.

Genel olarak Irak kişiliğinin en önemli özellikleri arasında:

1. İkili kişilik olgusu: İkili kişilik olgusu aslında “birçok insan toplumunda değişen oranlarda var olan ve toplumun birbiriyle çelişen iki sistemin etkisi altına girmesinden kaynaklanan çetrefilli ve karmaşık bir konu ve sosyal bir olgudur. Sonuç olarak bazı bireyler her seferinde iki sistemden birinin arkasına geçmek zorunda kalıyor ⁽¹⁾ Al-Wardi'nin Irak bireyinin kişiliği hakkındaki ilk hipotezi, Irak toplumunun doğasını, ikili kişilik olgusunun ışığında, psikolojik değil toplumsal bir olgu olarak açıklamaya yönelik cesur bir girişimdi; göçebelik ile medeniyet arasındaki değerler ve Irak'ın, diğer Arap ülkeleri arasında, Irak bireyinin yapısını etkileyen ve hala etkileyen Bedevi göçü dalgalarını alan en Arap ülkelerinden biri olması nedeniyle. Bu, egemen bir Bedevi ile yenilgiye uğramış bir şehirli arasında keskin bir çatışmaya yol açan, aynı zamanda Arap-İslam medeniyetinin bileşenleri ile geçen yüzyılın başından beri Irak'a giren Batı medeniyeti arasında değişim ve sosyal uyumsuzluğa yol açan şeydi. bu durum çelişkiden dolayı toplumun geniş kesimleri arasında sosyal uyumsuzluk ve bu farklı değerler arasındaki çatışma nedeniyle yapısal değişiklikleri beraberinde getirdi ⁽²⁾ Dolayısıyla Irak halkının idealist düşünceye kapılmasının nedenlerinden biri de, öğretilerini yaymak için mantıksal delillere ve rasyonel delillere dayanan

¹ Bkz.: Ali Al-Wardi, *dirasa fi tabieat almujtamae aliraqii*, s. 284.

² Bakınız: İbrahim el-Haydari, *althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia*, s. 68

bir öğreti olan Mu'tezile öğretisinin Irak'ta ortaya çıkmasıdır. Mu'tezile döneminde, üç Abbasi halifesi döneminde devleti kendi taraflarına kazanan ve Irak'ta önemli ihtilafli konuları gündeme getiren, buluştukları her toplantıda dini inançlar hakkında tartışma yaptıran kişilerdi. Gerçek hayatlarının yavaş yavaş düşünce yapısının gerektirdiğinden uzaklaştığı bir dönemde idealleri ile toplumsal gerçeklikleri arasında büyük bir uçurum ortaya çıktı. ⁽¹⁾ Aynı şekilde, yeni uygarlaşmış toplumlarda ikili kişilik özelliği ortaya çıkarken, Bedevi başka bir kültürü pek tanımadığı için tek bir toplumsal kültür altında yaşar ve bu nedenle yaşamının daha iyi bir yaşamın olmadığı ideal bir yaşam olduğuna kesinlikle inanır. Kırsal kesimdeki bazı bireylerde, kırsal kesimdeki insanlarla kaynaştıklarında ikilik ortaya çıkabilir. Şehirler ve onların mantıksal argümanlarından ve dini vaazlarından etkilenirler. ⁽²⁾ "Irak zihniyetini genel olarak ayıran şey, kendi içine bölünmesi, düşünce ile pratik arasında net bir ayrım olması, otoriter, baskıcı bir benlik ile teslimiyetçi, gerici bir benliğe bölünmesidir ve aynı zamanda geçmişi fetheden, diyalektik, duygusal bir yapıya da sahiptir. ve yabancılaşmış ruh hali. ⁽³⁾"

2. Irak toplumunun üyeleri arasında siyasi olumsuzluğun yayılması olgusu, toplumlarında meydana gelen olaylara ilişkin bakış açılarını ve düşüncelerini belirlemede katılım ve kişisel inisiyatif hacminde bir düşüşe yol açmıştır, çünkü bireyler görüşlerini ifade etmek ve bu olaylara müdahale etmek için resmi makamlara güvenmektedir, bu da dolaylı demokrasi uygulamasının zayıflamasına yol açmakta ve böylece Irak vatandaşı ile devlet kurumları arasında zaman içinde karşılıklı bir güvensizlik durumu ortaya çıkmakta ve bireylerin konuyu etkileme yeteneğini engelleyen sosyal ve politik bir boşluk yaratmaktadır. Bu olgu, parlamenter kurumlara olan güvenin bozulması ve siyasi iktidar korkusunun yanı sıra bireylerin kişisel sorunlarıyla meşgul olmalarına bağlanmaktadır. ⁽⁴⁾

3. Irak kişiliği bireyselliği ve bağımsızlığı zayıflatır ve içinde grubun değerlerine tamamen boyun eğme eğilimini geliştirir, bundan sapılmamalıdır çünkü grubun memnuniyeti ilk ve son hedeftir, bireyin ruh sağlığı değil ve bu nedenle bireyin

¹ Bkz.: Ali Al-Wardi, dirasa fi tabieat almujtamae aliraqii, s. 289.

² Bkz.: Aynı eser, s. 193 vd.

³ Bkz.: İbrahim Al-Haidari, althaabit walmutahawil fi alshakhshia aliraqia, s.7.

⁴ Bkz.: Hamdan Ramazan Muhammed, aldiymuqratia wasueubat mumarasatiha fi almujtamae aliraqii almueasir- dirasat tahlilia fi ilim alaijtimae alsiyasi, majalat adab alraafidayn, No. 45, 2007, s. 14 ve 15

gruba, değerlerine ve standartlarına tam olarak boyun eğmesi ışığında büyüyen bir kişiliktir. ⁽¹⁾

4. Irak toplumu, diğer İslam toplumlarına göre, farz dini ritüelleri yerine getirmekten ziyade ritüellere daha fazla önem veren bir toplum olarak nitelendirilmiştir. Bunun nedeni, içerisinde çok sayıda dini grup, türbe ve türbenin bulunması ve dinlerdeki abartılardan kaynaklanmaktadır. bu ritüellerin uygulanması ve icrasının devam etmesi büyük ölçüde alt kimlikleri doğrulama çabasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu mezhepler, mezhepler ve mezhepler için, çünkü bu dini ritüelleri kendi varlıklarının ayrılmaz bir parçası olarak görüyorlar. Iraklı sosyolog olarak Iraklılar, başkalarına veya kamu çıkarına ne kadar zarar verirse versin, bu ritüellerin ihlal edilmesini kabul etmiyorlar ve kırmızı çizgilerinin altına yerleştiriyorlar. Ali Al-Wardi, diğerlerinden daha fazla endişe duyduğuna dikkat çekiyor: Yüksek idealler, ancak bu idealleri pratik gerçeklikte uygularken, gerçekte bu ideallerden sapıyor ve insanlar dine daha az bağlı oluyor ve dini mezhepler arasındaki çatışmaya daha fazla gömülüyor. Onu bir yanda ateist, diğer yanda mezhepçi bulabilirsiniz, ⁽²⁾

5. Hüzünlü cenaze eğilimi Sosyal psikolojiye göre, hüzünlü şarkılar kendini savunma araçlarından biridir ve aynı zamanda kişinin üzüntülerini yüceltmeye ve acı verici yüklerini ruminasyon yaparak ve tekrarlamaya devam ederek boşaltmaya çalıştığı bir havalandırma aracıdır ve acısını yönleriyle, şarkılarıyla, ağıtlarıyla, öyküleriyle ve şiirleriyle ifade etmekten başka bir şeyi olmayan acı verici bir gerçeklik karşısında şaşkınlık ve güçten yoksun ezilen ve savunmasız adamın durumu, bu acılarla ve felaketlerle yüzleşmek ve onları ele almak için umutsuz bir girişimde bulunur ⁽³⁾. Aristoteles'e göre trajik sanat ve şiirin teleolojik nedeni, duyguları arındırarak ruhu arındırma anlamında acıma ve korku duygularını uyandırarak arınmayı sağlamaktır. ⁽⁴⁾

¹ Bkz.: İbrahim el-Haydari, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 22.

² Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 160.

³ Aynı eser, s. 167.

⁴ El-Obeid, ejtimaeiat altadayun alshaebii: Önceki Kaynak, s. 159.

6. Ayrıca Kasım Hüseyin Salih'in kurban kültürü olarak adlandırdığı, ⁽¹⁾ her tarafın da kendisini kurban, diğerini cellat olarak gördüğü mağduriyet psikolojisini ifade eden bir alt kültür ortaya çıkmıştır. ⁽²⁾

7. Entelektüeller iki türe ayrılır: Batılı kültür merkezlerine bağlı biri fildişi bir kulede oturur ve kulenin tepesinden insanlara nezaket ve baba üstünlüğü ruhuyla bakar diğerine, diğeri ise diğeri entelektüele miras, din ve ahlak açısından bakan ve her biri kendi görüş ve düşüncesini dikkate alır ve kendi görüşünün doğru, diğerinin görüşünün yanlış olduğunu ve aralarında bir orta çizgi olmadığını görür.⁽³⁾

8. Iraklı'nın gurur duyduğu olumlu nitelikler arasında kıskançlık, gurur, yüce gönüllülük, erkeklik, benlik saygısı, uyum sağlama ve uyum sağlama yeteneği, başkalarıyla karışma hızı, özellikle felaketler, felaketler ve beklenmedik kazalar meydana geldiğinde işbirliği ruhu, üzüntü, düğün ve bayram durumlarında sosyal katılım, ebeveynlere ve yaşlılara saygı, yabancıya, muhtaçlara ve yoldan geçenlere yardım etme, felaketlere, trajedilere ve trajedilere dayanma yeteneği, sabır, kırbaçlama ve zorluklarına ve zihinsel özelliklerine rağmen hayatı sürdürme yeteneği: Çeşitli alanlarda daha yüksek ve akademik zeka ve entelektüel mükemmellik. ⁽⁴⁾

9. Ve özellikle Irak toplumundaki olumlu niteliklerin cömertliği, şehir halkının çoğunun övündüğü gururdur, yemeklerini pişiren tencerelerin büyüklüğü ve içindeki ghee bolluğudur ve adam genellikle pazardan evi için az miktarda yiyecek satın almaktan utanır, eğer bunu yaparsa, pazar halkını cimri olarak görür ve Tqloon'u alır ve onu kötüler ve adamın evinde ailenin ihtiyacından daha fazla yemek pişirmesinin alaka düzeyi gereksinimleri ⁽⁵⁾ Iraklı, misafirini memnun etmek için sahip olduğu her şeyi sunar, özellikle de Bir yabancı, bir yabancıya

¹ Bakınız: Qasim Hussein Saleh (2007) aljamil walqabih fi alshaeb aliraqi (dirasat eistitlaeia), alhiwar almutamadin. Available at: <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=110566> (Accessed: 25 April 2022).

² Bkz.: Ibrahim Al-Haidari, alshakhsia aleiraqia, aljuz' al'awal albahth ean alhuia, tabba 1, altanwir liltibaea walnashr waltawzie, Beyrut, 2013, s. 253.

³ Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 155.

⁴ Bakınız: alhiwar almutamadin, hiwar mae Dr. Talal Al-Rubaie hawl altib alnafsi wa'asbab al'amrad alnafsia aijtimateian wasiasian waiqtisadian watahliliha, aljamil walqabayh fi alshaeb aliraqii (dirasat istitlaeia) <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=110566>

⁵ Bakınız: Ali Al-Wardi, dirasa fi tabieat almutamae aliraqii, s. 273

saygı ve takdir yüce bir değerdir. ⁽¹⁾ Daha sonra bu özelliklerin ve özelliklerin bireyin kişiliğinin doğasını nasıl etkilediğini ve kalıpların oluşumunu ve dindarlığının yolunu nasıl etkilediğini göreceğiz..

4.1.1 Irak toplumunda dindarlık ve dini aşırılıkçılığın tezahürleri.

birinci kısım: çağdaş irak toplumunda dindarlığın genel tezahürleri

İslam tarihinde Irak için, Hariciler ve Şiiler ve emeklilik, sadık ve popülizm ve aşırılık yanlısı hareketlerin bulunduğu diğer İslam ülkelerine yayılmak da dahil olmak üzere, farklılıkların ve hareketlerin çoğunun kaynağı olduğu biliniyor ve daha sonra bunlarda Zenj ve Karmatiler ve Ayyarin hareketleri ortaya çıktı ve içinde kabadayılarının yolu ve ilk Sufi yolu olarak Kadiriye'nin örgütlenme şekli ortaya çıktı. ⁽²⁾

Gallup International'ın 2015 yılında yayınladığı raporda, Irak'ın nüfusu içindeki dindarlık yüzdesi açısından dünyada yedinci sırada yer aldığı belirtilirken, katılımcıların yüzde 76'sı dinin Irak'taki sosyal yaşamda olumlu bir rol oynadığı yanıtını verdi. ⁽³⁾

Dindarlığın genel tezahürleri, diğerlerinin yanı sıra:

1. Kamusal alanda, dinin kamu işlerindeki rolüne odaklanan ve ekonomik, ticari, idari ve siyasi konularda bir rehber olarak bir dindarlık düzeyi vardır ve türbeleri ve evliyalara ziyaret etmek, dini ve popüler törenlere katılmak, halk hekimliğine başvurmak gibi bir popüler dindarlık düzeyi vardır ⁽⁴⁾
2. Irak toplumunda, dini bilinçlendirme ve rehberlik süreçlerinde okuma ve fikirlere olan talebin zayıf bir sonucu olarak, esas olarak popüler miras tarafından sözlü olarak aktarılanlara bağlı olan geleneksel dini inanç kalıbı hakimdir ve bu da bu kalıbın yayılmasına yol açmıştır. Irak toplumunda dini

¹ Bakınız: alhiwar almutamadin, hiwar mae Dr. Talal Al-Rubaie hawl altib alnafsii wa'asbab al'amrad alnafsia aijtimaeian wasiasian waiqtisadian watahliliha, aljamil walqabayh fi alshaeb aliraqii, Önceki.

² Bkz.: Ali Al-Wardi, dirasa fi tabieat almujtamae aliraqii, s. 368.

³ Voice Of the People 2015 What the World Thinks Global and Regional Issues, Edited by Kancho Stoychev, Gallup International, First Printing: May 2015, p134.

⁴ Bakınız: Salah Kazem Jaber ve Qasim Abdul Hussein Jassim, alabiead al-ijtimaeia lilaietiqaad aldiynii min almaerifa elaa alwaey , majalat alqadisias lileulum al'iinsania, jamieat alqadisias, kuliya aladab aldiywanya - jumhuriat aliraq, almujaalad 22, Sayı 3, 2019, s. 374.

bilgi, özellikleri kalıtsal popüler dindarlık tarafından belirlenen efsanevi bir tipte karakterize edilir. Ortadan Kaldırılması Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol ⁽¹⁾.

3. Iraklılar din konusundaki konumları bakımından birbiriyle çelişen iki gruba ayrılıyor: Ya dine bağlılar, dindarlar ya da bağlı değiller ve aralarında çok az uzlaşma var ⁽²⁾ Aynı zamanda toplum çoğu zaman dindar kişiye saygı ve takdirle bakmakta ve dindar kişiyi Allah'a en yakın kişi olarak görmektedir. Dindarın toplumdaki bu saygın bakış açısının ona dindarlar arasında özel bir konum kazandırdığı kuşkusuzdur. Meclisleri yönetir ve insanlar ona, asgari düzeyde olmasa bile, Hazret-i Molla, Hazret-i Şeyh, Hazret-i Seyyid gibi dini, ibadetsel veya fikhî anlam taşıyan unvanlarla hitap ederler. akademik ve hukuki yeterlilik. ⁽³⁾

4. Irak toplumu, farz dini ayinleri uygulamaktan ziyade ritüellere daha fazla önem vererek diğer İslam toplumlarından daha fazla ayrılmıştır ve bunun nedeni, içinde çok sayıda dini grup, türbe ve türbe bulunması ve bu ritüellerin uygulanmasındaki abartılı ve icralarının devamının büyük ölçüde bu mezhep, mezhep ve mezheplerin alt kimliklerini teyit etme çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkması, çünkü bu dini ritüelleri varlıklarının ve varlıklarının kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak görmeleri ve bu nedenle bu ritüellere önyargı kabul etmemeleri ve ne olursa olsun kırmızı çizgilerinin altına koymalarıdır ⁽⁴⁾ Iraklı sosyolog Ali el-Vardi'nin de işaret ettiği gibi, ideallerle diğerlerinden daha fazla ilgilenen bir Iraklı, bu idealleri pratikte uyguladığında gerçekte bu ideallerden sapıyor, dine daha az bağlı ve çatışmaya daha fazla gömülüyor. Onu bir yanda ateist, diğer yanda mezhepçi bulabilirsiniz. ⁽⁵⁾

5. Irak toplumu, camiler, okullar, hüseyniyalar ve vaaz ve taziye konseyleri gibi dini kurumların bolluğu ile diğerlerinden daha fazla karakterize edilir ve bu kurumlarda hukukçuları, vaizleri ve vaizleri içeren belirli bir sosyal sınıf ortaya çıkmıştır. Irak'ın çeşitli bölgelerinde köylerin yanında veya boş arazilerde bulunan bu tezahürlere ek olarak, insanları dinin getirdiği ideal ahlaka doğru yönlendirmenin görevleri olduğunu düşünüyorlar. Bu kubbelerin birçoğunun

¹ Aynı eser, s. 374.

² Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 152.

³ Bkz.: Khawam Manea ve Ahmad, mazahir altadayun fi almujtamae aliraqi, a.g.e., s. 653.

⁴ Aynı eser, s. 667.

⁵ Bkz.: İbrahim el-Haydari, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 151.

Anonim, çünkü kimse gömülenlerin kimliğini bilmiyor ve bazıları herhangi bir cenaze töreninden muaf olabilir. Bazı kişilerin bu kubbelerin bir kısmının türbe olduğunu iddia ettiği de belirtilmektedir. ⁽¹⁾

6. Iraklıların On İki İmami Şiilerinin Aşure ritüelleri, özellikle dini kimliklerinin bel kemiğini oluşturur ve Peygamber'in torunu İmam Hüseyin (Allah ondan razı olsun) figürü, popüler dindarlıkta merkezi dini figürü oluşturur. Şiilerin dini ritüelleri, ⁽²⁾ Şiilerin Muharrem ayının ilk on gününde alışkın oldukları gibi, onları inşa etmek ve kubbelerini altınla boyamak ve içeriden süslemek için çok para harcanan türbeleri ziyaret etmek de dahil olmak üzere ruhları etkileyen en önemli propaganda aracını temsil eder Hüseyin'in öldürülmesini anmak için büyük alaylar ortaya çıkmak ve bu alaylar sokaklarda yürümek ve bayraklar ve davullar ve şiirler okumak, konuşma dilinde hüznü ve göğüslere vurmak ve arkadan zincirlere vurmak ve Hüseyin'in Kerbela'da öldürüldüğü olayın temsilinin meydana geldiği ve böylece duyguların azami ajitasyonuna ulaştığı ve Hüseyin'in öldürülmesinin Muharrem ayında on gün boyunca okunduğu ve Hüseyin'in ve oğullarının öldürülmesini anlatan vaizler tarafından her yılın sıfırının okunduğu taziye konseylerinin yanı sıra Hüseyin'in öldürülmesinin bu Tfna'da Şii vaizlere hakim olduğu taziye konseyleri O kadar harika ki, çok nişanlı oldukları her konseyde konuşabiliyorlar. ⁽³⁾
7. Takiyye ilkesi, Şiiler arasında hüküm çıkarma alanında en güvenilir hadis kitaplarından biri olan El-Hurr el-Amili'nin Vesa'il el-Şi'a kitabında mevcut ve güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Ebu Abdullah El-Hüseyin'in rivayetine göre, Mu'alla bin Hanis'in rivayetine göre („Takiyye benim dinimdir ve atalarımın dinidir ve O'ndan korkmayan için din yoktur, ey Mu'ali) Allah açıkta ibadeti sevdiği gibi gizlide de ibadeti sever ve işlerimizi ilan eden de O'nu inkar eden gibidir ⁽⁴⁾“) ve Şii dindarlığında takiyye ilkesi, amacını, şahsını ve fikirlerini gizlemek için kalın bir gizlilik burkasına sahip bir burkanın benlik üzerindeki bölünmesini yansıtır ve ona, bir fikir gösterdiği veya farklı bir pozisyon aldığı belirli bir konudaki fikrini ve gerçek konumunu gizleyebileceği bir hareket

¹ Aynı eser, s. 246

² Bkz.: Muhtadi el-Abyad, Popü ijtima'iat altadayun alshaebi: dirasat tawilia liltuqus aleashurayiya, s. 10.

³ Bkz.: Ali Al-Wardi, dirasat fi tabieat almujtamae aliraqi, s. 236

⁴ Vesâil el-Şîa (Aal al-Bayt) - al-Hurr al-Amili - cilt 16 - sayfa 210>

esnekliği verir Takiyye ile özdeşleşmenin gizli bir savunma kültürü ve hayali öz savunma, kimlik ve varoluş tamponları ürettiğini ve çoğu zaman kutsal şiddete eğilimi güçlendiren dini ve ideolojik gerekçelerle güçlendirildiğini beyan ettiği gibi. ⁽¹⁾

8. Aynı şekilde ölülerin Necef'te defnedilmesi: Yaklaşık on sekizinci yüzyılın başlarından itibaren Şiiler, ölülerinin cenazelerini Necef'e nakletmeye ve orada Vadi's-Selam olarak bilinen mezarlığa defnetmeye başlamışlardır. Dünyanın en büyük mezarlıkları. Bunun sonucunda Necef'te, bu konuda uzmanlaşmış kişilerin denetiminde karmaşık gelenekler ve sistemler ortaya çıktı. Ve onlar da bu şekilde yaşıyorlar. Halkın ölülerini Necef'te gömmek konusundaki ısrarı, ölülerin cenaze törenine kavuşacağına olan inançlarından kaynaklanıyor. İmam Ali bin Ebi Talib'den korunma hakkı. İmamın, yanına gidip yanında uyuyan ve onu koruyan bir adamı korumaktan kaçınması onlara göre makul değildir. Halk arasında onları tasvir eden birçok efsane yayılmıştır. İmamın ölünün yardımına nasıl geldiği, ona yardım ettiği ve hesap gününde ona şefaati ettiği. ⁽²⁾
9. Aynı şekilde Seyyide sınıfının varlığı ve ayrıcalıkları olduğu gibi, Hz. Muhammed'in soyundan olduğunu iddia eden Seyyidler denilen bir sınıf da olduğu gibi, Allah ona salat ve selam versin. Bütün İslam ülkelerinde ve içinde bir sosyal statüye sahipler. Mısır'da, Hicaz'da ve Fas'ta soylular adıyla anılıyorlar ve Irak'taki Şii kabileler arasında Seyyidler'in ayrıcalıkları ve çok yüksek bir statüleri var ki hiçbir şey bulamayabiliriz. İslam ülkelerine yakın. Irak kabilelerindeki efendi, tarımsal ürünlerde beşte bire sahip ve bunu dilenmeden, dilenmeden talep ediyor ve bunu ciddi bir hak olarak nitelendiriyor. ⁽³⁾
10. Genel olarak Iraklılar özelde ise Şiiler arasında dikkati çeken duygusal ve duygusal olgular arasında, adaletsizliğin tarihiyle bağlantılı olan güçlü üzüntü, ağlama ve tokat atma eğiliminin ortaya çıktığı, hüzünlü bir cenaze eğiliminin olduğu, Irak'ın kişiliğinde kadim çağlardan beri kök salmış baskı ve boyun eğdirme. İhtar, sevgili Temmuz sabahı yeraltı dünyasına esir alındığında onun için yas tuttu, ben de ağlamaya ve feryat etmeye başladım. ⁽⁴⁾

¹ Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 154.

² Bkz.: Ali Al-Wardi, dirasat fi tabieat almuhtamae aliraqi, s. 253.

³ Aynı eser, s. 246.

⁴ İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia Olan, s. 166.

11. Rıfa'iyye, Nakşibendiyye ve Kasanzaniye gibi Sünni çoğunluğun bulunduğu bazı bölgelerde Sufi tarikatları yaygındır ve bu Sufi tarikatları ile Şiilik arasında oldukça fazla benzerlik vardır. Şii ülkelerde insanların bereket aramak ve nafile adaklarda bulunmak için ziyaret ettiği pek çok türbenin yanı sıra, insanların kutsadığı, bereket aradığı, dertlerde yardım umduğu, hastalıklardan şifa umduğu insanlar da görüyoruz. Bu psikolojik işlevi Şiiler arasında, tarikat şeyhlerinin ise bazı Sünniler arasında yerine getirdiğini söyleyen İbn Haldun, girişinde tarikatlarla Şiilerin inançları arasındaki benzerliğe dikkat çekti ve şöyle dedi: ⁽¹⁾ " Her iki grup da diğerinin öğretisini özümsemiş, konuşmaları birbirine karışmış, inançları benzer hale gelmişti..."
12. Irak'ta yayılma alanı ve benimsediği söylemin niteliği itibarıyla sınırlı kalan Selefi eğilim ve Selefi çağrı vardır. Irak'ta Sünnilerin büyük bir kısmı Şafii ve Hanefi mezhebine tapmaktadır. Vehhabi hareketinin Hanbeli ortamında doğduğu ve Irak'ın düzenlediği birçok baskın nedeniyle Vehhabiliğe karşı bir düşmanlık halinin bilindiği bilinmektedir. Buna rağmen 1990'larda bazı küçük camiler bazı Selefi tezahürlerine tanık olmuş ve çoğu kısa bir disdasha, uzun bir sakal ve uyarlanmış bir kostüm olan kendine özgü bir başörtüsü takmıştı. Geleneksel modayla hiçbir bağlantısı yok Irak milliyetçiliği ve o dönemde bu bağlılığın birçok durumda kasıtlı olarak abartılı bir şekilde gösterildiğine dikkat çekilmişti. Bu tezahürler esas olarak 17 ila 25 yaş arasındaki yaş grupları arasında yayıldı ve onlar için net bir teorik yapı mevcut değildi. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi sonrasında ve kötü Irak-Suudi ilişkilerinin doğrudan bir sonucu olarak, Irak güvenliği onlarla tek bir başlık altında ilgilenmeye başladı: "Vahhabiler" ve bu başlık yayınlandı. Onlara yasaklı Dava Partisi muamelesi yapılması yönünde güvenlik talimatı verildi. ⁽²⁾

Dindarlığın tezahürleri mezhebe göre değişir, örneğin Şii dindarlığının tezahürleri dini otoritenin varlığı ile karakterize edilir. Şii toplumu için dini referans, etrafında birleştikleri, dini öğretilerini onlardan aldıkları bir eksendir ve buna gelenek denir ve referansı önce inançlarına göre kendileri düşünürler çünkü doktrinel yaklaşımı temsil

¹ Bkz.: Ali Al-Wardi, *dirasat fi tabieat almujtamae aliraqi*, s. 234.

² Bakınız: Irak'ta Selefilik: İç Mekanın İnış Çıkışları ve alsalafiat fi aleiraqi: taqalubat aldaakhil watajadhbat alkhariji, Yahya Al-Kubaisi, 6 Mayıs 2013'te Al-Jazeera <https://studies.aljazeera.net> Araştırmaları Merkezi'nin web sitesinde yayınlanan araştırma

eder (Muhammed'den ve Muhammed'in ailesinden) ve basitleştirilmiş bir şekilde benimsedikleri inançlarını ve kozmik vizyonlarını aldıkları (Al-Khatib Al-Minbari) altında buluşurlar, bu nedenle kozmik vizyonları, bu kurumda endoktrinasyon ve kodlama şeklinde olan dini kurumlarının bir uzantısıdır, ya onu popüler dindarlık şeklinde temsil ederler ⁽¹⁾ Bu anlamda bir referans kelimesi, ayrıntılı kanıtlar sağlanmasa bile, takipçileri benimsediği şeye ikna etmek için yeterlidir, bu da ona takipçileri harekete geçirme ve onları seçtiğiniz yollarda harekete geçirme etkisi ve yeteneği verir. ⁽²⁾

İkinci kısım: Irak'ta dini aşırılıkçılık:

Aşırılıkçılık, düşünce veya davranışın dini, politik veya sosyal bir dizi fikre güçlü bir şekilde bağlı kalmasını ve katılmasını ifade eder. Aşırılık yanlısı birey, tartışmayı kabul etmemekten muzdariptir ve sosyal dokudan izole edilmiş bir durumda yaşar. Aşırılıkçılık, zihinsel katılık, fanatizm ve entelektüel kapanışla sonuçlanır ve bu nedenle, aşırılık yanlısı kişi veya grubun inançlarıyla çelişen herhangi bir inancı kabul edememe ve hoşgörüsüzlük ile karakterize edilen kapalı bir düşünce tarzını temsil eder. ⁽³⁾

Aşırılıkçılık olgusunun nedenleri ve birkaç nedeni vardır:

- 1- Arap-İslam gerçekliğimizde cehaletin ve din cehaletinin yayılması nedeniyle, aşırılıkçılık ve aşırılık yanlıları yayılıyor, çünkü çoğu onları düşünmeye, tartışmaya, ifade etmeye ve fikirlerini savunmaya hak kazanan bir okul eğitimi almadı. Hukuk doktrini anlayışları yüzeyseldir, çünkü metinlerin fenomenlerini yorumlamadan, yakın ve uzak amaçlarını anlamadan veya onları tarihsel bağlamlarına bağlamadan dururlar. ⁽⁴⁾
- 2- Tiranlık ve mutlakiyetçilik, aşırılıkçılığın alevlerini körüklemeye ve gençlerin, zayıf ve masum ergenlerin, özellikle de yaygın yolsuzluktan uzak özgürlük,

¹ Bakınız: Muhtadi el-Abyad, *ijtimaeiat altadayun alshaebi: dirasat tawiliat liltuqus aleashurayiya*, s. 37

² Bakınız: Abdullah Al-Braidy, *alsalafia alshkiyeia walsuniya: bahath fi tathiriha alaa alindimaj aliajtimaei*, s. 44

³ Bkz.: Samir Ahmed Naim, *almuhadadat alaiqtisadia walajtimaeia liltataruf aldiyni*, bayrut markaz dirasat alwahda alwatanania, 1990, s. 33.

⁴ Bakınız: Jamil Hamdaoui, *Ext altataruf bayn alwaqie al-ijtimaeii walmunakh alfikri, almajalat aljazayiria althaqafia*, 1/10/2017, Derginin web sitesinin e-posta adresine ihtiyacım var, s. 212.

demokrasi ve erdemli siyasi yaşam isteyenlerin kalplerine aşırılıkçılık ekmeye katkıda bulunur. ⁽¹⁾

- 3- Aşırıcılığa sapma kurumsal işlevsizliğin bir sonucu olabilir, çünkü bu aşırıcılık siyasi, ekonomik ve sosyal sistemlerdeki kusurlardan ve bozulmalardan kaynaklanır, bu da insan ruhunu olumsuz etkiler ve onu sapkınlığa ve tehdit oluşturabilecek anormal davranışlara iter. topluma. Ayrıca aşırıcının sosyal çevresinde maruz kaldığı sert, katı ve şiddet içeren yetiştirme tarzı da onu gelecekte aşırıcı davranışlara teşvik etmektedir. Bu, edinebileceği sapkın, sapkın ve aşırı inançları benimsemesinin yanı sıra. ⁽²⁾
- 4- "Gençlerin boşluğu ve yaşamının zorluğu, genç nesil için bir tür hayal kırıklığı yarattı, bu da onları doğru yoldan uzaklaşmaya ve bu boşluğu herhangi bir şeyle doldurmak için çalışmaya ve sonunda kendileri, toplumları ve ulusları için tehlike olarak kabul edilen bazı sapkın grupların ortaya çıkmasına neden oldu" Buna ek olarak , işsizlik birçok genci aşırılık yanlısı gruplara katılmaya itiyor, bu inançların onları kendi amaçları için sömürdüğü ve ihtiyaç baskısı altında beyin yıkama sürecinin kanıtlandığı İhtiyaç cezası altında kandırılan çok sayıda gencin olduğu olaylar ⁽³⁾"
- 5- Irkçılık Aşırılık yanlısını başkalarına karşı şiddet, terörizm ve saldırganlık kullanmaya iten nedenlerden biri, kendisine karşı uygulanan ırk ayrımcılığı duygusu veya ülkelerinde onlarla birlikte olmayı reddeden gelecekteki insanlar tarafından yabancılaşma, dışlanma ve acımasız muamele duygusudur, bu nedenle milliyetlerine, kimliklerine ve inançlarına sahip olsa bile ondan nefret eden ve onu küçümseyen onu reddederler. ⁽⁴⁾
- 6- Medya, programları, filmleri, haberleri ve benzerleri aracılığıyla aşırılık yanlısı ideolojiyi ve abartıyı beslemede önemli bir rol oynamaktadır, çünkü çoğu zaman aşırılıkçılık yaklaşımını sürdürmekte, ya dini ve ahlaki zihinleri ve

¹ Aynı eser, s. 36.

² Bkz.: Hammad Abdel Jalil Al-Baridi, altahtir min alghulu fi altakfir, Dar Ibn Al-Jawzi, Kahire, Mısır, 1. Baskı, 2006, s. 216.

³ Fayeze Aya Gomorra ve Abdel Samie Khamis Al-Arabid, asbab alghulu alfikri wasubul eilajih fi daw' alquran alkarim, majalat dirasat 'iislamia, Sayı: Bir, Filistin, Gazze, 2017, DOI: 10.12816/0035564Corpus ID: 194512159., s. 131.

⁴ Bakınız: Jamil Hamdaoui, altataruf bayn alwaqie al-ijtimaeii walmunakh alfikri, s. 215.

ritüelleri göz ardı etmekte ya da bazı programlar veya fikirler aracılığıyla fitne etmekte ve onları kışkırtmaktadır. ⁽¹⁾

- 7- Amerikan işgalinin mezhepsel ve etnik temellere dayalı bir siyasi sistem kurmaya çalışması, zayıf ve parçalanmış bir devletin varlığına zemin hazırlayan yeni bir anayasa oluşturması, ülkede kaosun yayılmasına ve devlet düzeninin sağlanamamasına neden oldu. Sınırlarda kontrol sağlanması, başta El Kaide, IŞİD, İran Devrim Muhafızları ve Lübnan Hizbullahı gibi mezhepsel şiddet olaylarında etkin rol oynayan silahlı unsurların ülkeye girişini kolaylaştırdı. ⁽²⁾

Aşırılıkçı örgütün (IŞİD) yükselişinde ve Irak vilayetlerinin büyük bir bölümünü kontrol etmesinde din önemli bir faktör değildi, ancak diğer faktörler onun yükselişine ve Irak'ın geniş bölgeleri üzerinde kontrolüne katkıda bulundu. Sünni nüfusa yönelik mezhepçi muamele, barışçıl gösteriler şeklini alan bir toplumsal harekete yol açtı. Irak hükümeti, göstericilere terörist muamelesi yaparak ve müzakere taktikleri yerine güç kullanarak karşılık verdi. Kerkük Valiliği Hawija'da göstericiler vuruldu ve baskılar ve baskılar başlattı. Tüm bunlar, diğer birçok faktörle birlikte yaygın hoşnutsuzluğa yol açtı ve 2014 yılının ikinci çeyreği itibarıyla aşırıcı örgüt IŞİD'in tespit edilmesi ve bu fırsattan yararlanılmasıyla birlikte ordunun geç saatlerde bu bölgelerden çekilmesi sağlandı. Mayıs 2014, bu valiliklerin terör örgütünün nispeten küçük bir gücünün eline geçmesini kolaylaştırdı ve daha sonra dünyanın her yerinden gelen aşırılıkçıların hedefi ve çekim merkezi haline geldi. ⁽³⁾

2014'ten sonra yaşananlar, altyapı ve evlerin tahrip edilmesine ek olarak ailelerin valiliklerden ayrılmasına yol açtı; nüfus büyüklüğü ve demografik dağılımdaki değişim, mali, siyasi, güvenlik ve eğitimle ilgili etkilerle temsil edilen büyük sosyal etkilere yol açtı. Yerinden edilen kişilerin bulundukları okul, kolej ve eğitim merkezlerinden ayrılarak başka bölgelere kaydırılmaları ve kamplara yerleştirilmeleri. Uzun süre bir arada yaşayan aileler arasındaki sosyal yapının parçalanması Irak

¹ Bkz.: Fayeze Gomorrhah ve Abdel Samie Al-Arabid, T asbab alghulu alfikri wasubul eilajih fi daw' alquran alkarim, a.g.e., s. 134.

² Bakınız: Afrah Rahim Ali Al-Ghalbi, altataruf aldiyni wa'atharuh fi almujtamae aliraqi, jamieat thi qar kuliyat altarbha lileulum al'iinsania almutamar aleilmi alduwali al'awal liqism altaarikh kuliyat altarbha lileulum al'iinsania jamieat wasit bialtaeawun mae qism altaarikh kuliyat altarbha jamieat maysan almuneaqad fi, 25-5-2021, s. 542.

³ VOICE OF THE PEOPLE 2015 What the World Thinks Global and Regional Issues, Edited by KANCHO STOYCHEV, Gallup International, First printing: May 2015, p138.

toplumuna da olumsuz yansıdı. Şiddetin ve siyasi istikrarsızlığın teşvik edilmesinde, dış müdahalelerin önünün açılmasında rol oynamıştır (¹)

4.2. Irak Toplumunda Popüler Dindarlık Ve Etkisi

Irak toplumu, etnik, dini, aşiretsel, mezhepsel ve dilsel yönlerden benzersiz çeşitliliği ve çeşitliliği ile karakterizedir. Bu dikkat çekici çeşitliliğin yanı sıra sınıflar, gruplar ve sosyal tabakalar arasındaki gizli eşitsizlik de yatıyor. Bu çeşitlilik ve çoğulluk, Irak halkının çeşitli bileşenleri arasında dini, etnik ve mezhepsel konularda birçok zorluk ve çelişkiyi beraberinde getiriyor.⁽²⁾ 1921'de kurulan modern Irak Devleti'nin çağdaş tarihi, açık bir ulusal kimlik krizi ve vatandaşlık kavramının anlaşılmaması ve bu genç ve gelişmekte olan Devletin çok uluslu, çok dinli ve çok mezhepli bir toplumda nasıl kristalize edileceği gibi karmaşık bir sorunla karşı karşıya olduğunu doğrulamaktadır.⁽³⁾

Popüler dindarlığın özgüllüğünü, doğasını ve hedeflerini toplumun kültürel mirasından aldığı ve bir yaşam biçimi, sosyal bir miras olarak bir nesilden diğerine aktarıldığı için popüler dindarlığın halkın dindarlığı olduğu düşünülebilir. yaşanmış bir gerçeklik ⁽⁴⁾. Sosyal sınıfın, toplumun her sınıfında yaşamın dayandığı yaşam tarzı ve sosyal değerlerdeki kişilik üzerindeki etkisini gösterir. Sosyal sınıflardaki farklılık, bir sınıfın üyeleri ile diğeri arasındaki sosyal etkileşimde, özellikle de aralarındaki sosyal etkileşimde biraz güçlü engeller yaratır. aristokrat ve zengin sınıfların üyeleri ile yoksul sınıfın üyeleri ⁽⁵⁾.

Irak'ta popüler inançları ya da popüler dindarlığı temsil ettiği söylenen pek çok dini uygulama, görüş ve söylem var ancak bunları gerçekte neyin popüler kıldığı tam olarak

¹ Bakınız: Yassin Hassan Meeting (2016) dawlat almukawinat fi aliraq baed eam 2003 alwaqie walmustaqbal, almarkaz aldiymuqra alarabia. Available at: <https://democraticac.de/?p=36858> (Accessed: 04 May 2022), s. 11.

² Bkz: Maher Abdul Wahid Aziz, almujtamae aliraqi min 2003 ilaa 2020 muqarabat susyulujie, önceki 248 ve ötesi.

³ Bkz.: Laith Abdul Hussein ve Moataz Ismail Al-Subhi, siyaset albina' alijtimaei lildawla almadania fi aliraq baed 2003, majalat qadaya siasia ,kuliyyat aleulum alsiyasia, Al-Nahrain University, No. 48 ve 49, 2019, s. 10.

⁴ Bkz: Rachid Jarmouni, muqtarab manhaji lidirasat alzaahira aldiynie, halat alshabab almaghribii namudhajan, majalat 'idafat, aljameia alarabia lieilim alaijtimaie bialtaeawun mae markaz dirasat alwahdat alarabia, <https://caus.org.lb/>, Sayı 35, Yaz, 2016, 2016.

⁵ Bkz.: İbrahim el-Haydarî, althaabit walmutahawil fi alshakhsia aliraqia, s. 26.

belli değil. Doğru uygulamalardan farklı olan dini uygulamaları gösterebileceği için çeşitli sosyal olguları sınıflandırır. Veya diğer şeylerin yanı sıra popüler folkloru, gecekondlu konutlarını, geleneksel Irak yemeklerini, sarı gazeteciliği veya ucuz yerel endüstrileri ifade eder. İlk bakışta, özellikle toplumun alt sınıflarına atıfta bulunuluyor gibi görünse de, popüler şeyler kategorisine daha yakından bakıldığında, bunu objektif olarak, açık bir standarda tabi olarak anlamak zordur. ⁽¹⁾

Iraklıların genel nüfusu, günlük yaşamlarında popüler dindarlık modelini uyguluyor ve Iraklılar, dinlerini ulusal kültürleriyle kaynaştırmayı o kadar başardılar ki, bazen neyin dini neyin kültürel bir ürün olduğunu ayırt etmek zor olan bir şey haline geldiler. Resmi kurumsal dindarlık, ayrılıkçı cihatçı dindarlık ve popüler dindarlık arasında gizlenmiş ve aynı zamanda ilan edilmiş, ikincisinin sapkınlıklar, batıl inançlar, kadercilik ve mitler tarafından emildiğini iddia eden, ancak bu çatışma, popüler dindarlığın Iraklıların yaşamlarındaki derinliği ve sağlamliğı nedeniyle bu üç tür dindarlığın bir arada var olmasını engellemedi. ⁽²⁾

Ancak genel olarak, Irak'ta bu tür bir dindarlığın birçok özelliği ve tezahürü vardır, bunlardan en önemlileri şunlardır:

Birincisi: Türbeleri ziyaret etmenin, popüler tahayyülde dini bir alan olmanın ötesine geçtiği, onu güvenlik ve huzur duygusu gibi psikolojik işlevler de dahil olmak üzere, sosyal yapı içinde bu tür dindarlık tarafından yerine getirilen bir dizi işlevle emanet edilmiş bir kurum olarak kabul eden türbeler, terapötik (organik, zihinsel ve psikolojik hastalıkların tedavisi) ve evlilik ve turizm talebi gibi sosyal (türbenin mekanlarında rekreasyon gibi, bu işlevlere ek olarak etraflarına dağılmış türbelerin etrafındaki ticari faaliyetlerin ekonomik işlevi gibi) ve devletin bakımı ve sağlanması İnşaat, restorasyon, bağışlar ve dini alanı tekelleştirmek ve dini güçler arasında bir denge oluşturmak ve ihtiyaç duyulduğunda gazetelerini hareket ettirmek için kendi adına konuşmak isteyen herhangi bir sosyal grubun altından halıyı çekmek amacıyla medyası aracılığıyla tanıtımında manevi destek ile temsil edilen resmi maddi destek.⁽³⁾

¹ Bakınız: Hassan Remarkable Hafez, *susyulujia altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia dirasa ijtimaieat lituqus ashura' eind alshiea jamieat alkufat, markaz dirasat alkufa, majalat 'uwrk lileulum al'iinsania, waqayie almutamar aleilmii*, Cilt VI, İkinci Sayı, Yıl 2013, s. 264.

² Bkz.: Hassan Lafat Hafız, *susyulujia altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia*, a.g.e., s. 266.

³ Bakınız: Crea Mezouari, " limatha wujud "altadayun alshaebi" liqa' mae albahith alsuwsuulujii almaghribii, eski.

İkincisi: Popüler dindarlıkta ritüeller ve ritüeller. Bunların Hüseyini ritüelleri olduğunu söyleyen Şii İslam araştırmacıları, bunların Aşure ritüelleri olduğunu söyleyen beşeri bilimler alanındaki araştırmacılardan farklıdır. Bu farklılık, ritüeller ve ritüeller kavramları arasındaki sorundan kaynaklanmaktadır. Ritüeller tamamen dinidir, Ritüeller, dini mirasın kültürel mirasla karıştırıldığı toplumsal uygulamalar olup, üzerinde dini bir metin bulunmadığından, beşeri bilimlerdeki araştırmacılar için bir ritüel olarak değerlendirilmekte ve popüler dindarlık, toplumsal din anlayışının boyutunu ifade etmektedir. genel halk için ve sosyal etkileşim süreçlerinin onları çevreleyen sosyal koşullara izin vermesi temelindeki uygulamaları için, bu nedenle Aşure ritüellerinin modelini temsil eden popüler dindarlık, ilişkili bir sosyal olgudur. toplum.⁽¹⁾

Popüler dindarlık olgusunun, özellikle de 2003'ten sonra Şiilerin şekillenmesindeki en önemli ve temel unsurlardan biri, Irak'ta meydana gelen ve Şii siyasi seçkinlerin iktidar üzerindeki kontrolüne yol açan siyasi değişimdir ve bu, otorite ile vatandaş arasındaki karşılıklı bağımlılık sürecinin iktidar ile ritüeller arasında gerçekleştiği popüler dindarlığın tezahürlerinin yeniden canlanmasına güçlü bir ivme kazandırmıştır. Bu, mezhepçiliğe dayalı bir seçim davranışının kurulmasına yol açtı ve bu siyasi davranış, doğası gereği dindar bireyin zihniyetinden kaynaklanan kozmolojik vizyonlara ve dini ideolojiye tabidir. Şii siyasi seçkinlerin bir kereden fazla iktidara gelmesine neden oldu. ⁽²⁾

On İki İmam Şii imamlarının sekizinci imamı olan Ali Rıza'ya atfedilen, Er-Rayyan bin Şebib'in rivayet ettiği, er-Rida'nın rivayet ettiği bir hadis vardır: "Ey İbn Şebib" : Bir şey için ağlıyorsan, Hüseyin bin A. Lee (a.s) için ağla çünkü o, bir koçun kesilmesi gibi boğazlanmıştır. Ve onunla birlikte evinden on sekiz kişi de öldürülmüştür. Yer ve yedi gök ve yer onun öldürülmesine ağladı, ey Baba N. Şebib: Eğer Hüseyin (a.s) için yanaklarından gözyaşların akana kadar ağlarsan, Allah işlediğin her günah için seni affeder. Büyük olsun, az olsun, çok olsun, Ey İbn Şebib:

¹ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, dirasat tawiliat altuqus aleashurayiya, s. 15, 27.

² Bkz.: Aynı eser, s. 95.

Eğer Cenab-ı Hakk'a kavuşmaya razı olduysan ve sana bir günah yoksa Hüseyin'i ziyaret et.⁽¹⁾"

Bu ritüelleri anlamak için zamanda biraz geriye gitmemiz gerekiyor: sosyal bir fenomen olarak nasıl olgunlaştıklarını ve evrimleştiklerini, Safevi ailesini resmen Şii Oniki doktrinini benimsediklerini ve 1526'da Şah İsmail Safevi'yi Bağdat'a soktuklarını ve Hüseyniye konseylerini ondan aldığını, ondan özel ilgi gösterdiğini, taziye konseylerine geliştiğini ve eklediğini ve bu ayinleri Şiiliğin yayılmasında önemli bir faktör olarak benimsediğini çünkü üzüntü ve ağlamanın tezahürleri ve beraberindeki çok sayıda medya ve davul çalma ve diğerleri inancın nüfuz etmesine yol açıyor Ruhun derinliklerinde dindar ve gizli tellerinde dövülüyor Safeviler, Hüseyni ayinleri Bakanı adına yeni bir bakanlık pozisyonu yarattılar ve bu bakanlık, Hüseyniye konseylerinin Aşure'nin kararnamelerine sembolik tabut, zencefille dövme ve Hüseyni konseylerinin grup ve bireysel okumalarında yeni aşamalar gibi birçok gelenek getirdi. ⁽²⁾

Safevi Şiiliği, başlangıcından bu yana (Şii popülizmi ve popülist Şiilik) bir renk oluşturmuştur ve bu, Iraklı sosyolog Ali Al-Wardi'nin Safevilerin Şiiliğe kendisine zarar veren ve itibarını zedeleyen şeyler getirdiğini söylemesine yol açmıştır ve bu bağlamda Ali Şeriatî, mezhepsel kutuplaşmanın nedeninin Sünni Selefilik'in Emevi Sünnileşmesine atıfta bulunması ve Şii Selefilik'in Safevi Şiiliğine atıfta bulunması olduğuna inanmaktadır. ⁽³⁾

Safeviler, 16. yüzyılda İran'da iktidara geldikten sonra Şiiliği kendi devletlerinin resmi öğretisi olarak benimsemişler ve Hüseyin'in ayin ve ritüelleri olarak adlandırılan ritüellere başka şekiller de eklemişler. ve sonra Hüseyin'e benzetme ve tokat atma denilen Hüseyin taziye tiyatrosunu icat ettiler ve İranlılar bu teatral benzetmeyi Hristiyanların İsa Mesih'in çarmıha gerilmesi ritüeli geleneğinden ödünç almışlar ve daha önce de belirttiğimiz gibi popüler dindarlık Yerel sosyal miras ile din arasındaki

¹Wasa'il al-Shi'a (tafsil wasayil alshiyat 'ilaa tahsil masayil alshariea): 14/502, Şeyh Muhammed ibn al-Hasan ibn 'Ali, al-Hurr al-'Amili olarak bilinir, 1033 AH'de Jabal Amel Lübnan'da doğdu ve 1104 AH'de Meşhed İmam el-Ridha'da öldü ve oraya gömüldü, baskı: Aal al-Bayt Vakfı, yıl: 1409 AH, Kum / İran.

² Bkz.: Muhtadi el-Abyad, ijtimaiat altadayun alshaebi: dirasat tawiliat liltuqus alashurayiya, s. 80, 81.

³ Bkz.: Abdullah el-Baridi, alsalafia alshiyat walsuniya: bahath fi tathiriha alaa aliandimaj aliajtimaeii, s. 39.

bir evlilik şekli olan Kerbela'daki El-Taf olayının anısına kendi folklorik miraslarından bir şeyler kattılar ve bu ayin ve ritüelleri ulusal karakterleriyle damgaladılar, Hindistan'a, Azerbaycan'a ve Azerbaycan'a aktardılar. Irak'taki Şii şehirleri Kerbela, Necef ve Kazımiye'nin yanı sıra Şii varlığının diğer bölgeleri de zamanla gelişti. ⁽¹⁾

Bundan sonra, 1917'de Irak'ın İngiliz işgali sırasında ve sonrasında bölgenin bazı şeyhleriyle yeni siyasi ilişkiler sayesinde Hüseyiniye tezahürleri serbestçe uygulandı ve 1921'de monarşide Irak hükümeti Muharrem'in onuncu gününü resmi tatil ilan etti ve bu da Hüseyini'nin taziye törenlerinin kurulmasına izin verdi Kral I. Faysal, Aşure kutlamalarıyla da ilgilendi ve cenaze alaylarına bir miktar maddi yardım sağladı ve monarşinin sona ermesiyle siyasi bir araç olarak etkinliğini kaybetti ve geçen yüzyılın altmışlı ve yetmişli yıllarında önemli bir dönüm noktası meydana geldi Sözde "Hüseyini taziye" tarihinde, cenaze törenleri gelişmeye, büyümeye ve yayılmaya başladıkça ve Irak radyosu 1968'den beri Aşure'de bir yayın (taziye konseyi) tahsis etti ve ardından hükümet 1977'de bu taziye törenlerini sınırlamak için önlemler almaya başladı ve daha sonraki yıllarda yerel yetkililer bunları önlemek için katı önlemler aldılar, bu nedenle İran-Irak savaşı nedeniyle Muharrem ve Safer aylarında yapılan tüm törenleri kaosa neden olmak için istismar edileceklerinden korkarak engellediler, bu yüzden bu konseyler evlerde yapıldı ve devam etti Ta ki 2003'te Irak'ın işgaline kadar. ⁽²⁾

Özellikle Iraklıların On İki İmami Şiileri arasında Aşure'deki ritüeller, dini kimliklerinin bel kemiğini temsil eder ve bu nedenle kültürlerinin ana parçasıdır ve bu da onlar için dünya vizyonunu belirlemeye doğrudan katkıda bulunur. Sosyal Bu ritüeller ya toplumun tarihinden kaynaklanır ya da yurt dışından ithal edilir ve çoğu ritüel uygulayıcılar tarafından bilinmez, ancak sosyal bir gelenek olarak uygulanır. ⁽³⁾ Bu ritüel uygulamalar, genel olarak Şiilerin sosyalleşmesinin dokusunun bir parçasını oluşturur ve Şiilerin alt kimliklerini koruma girişiminin çağrışımlarını taşır. ⁽⁴⁾

Aşure ritüelleri, en önemlileri siyah giymek, üzüntü, üzüntü ve ağlama tezahürleri, camilere, hüseynilere, evlerin kapılarına ve sokaklara siyah bayraklar çekmek,

¹ Hasan lafit Hafız, sosyuluja altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia, a.g.e., s. 298.

² Muhtadi el-Abyad, ijtimaaiat altadayun alshaebii, a.g.e., s. 82 vd.

³ Bkz.: Aynı eser, s. 10.

⁴ Hassan Lafteh Hafez, sosyuluja altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia, a.g.e., s. 272.

camilerde, hüseyinlerde, evlerde, meydanlarda ve sokaklarda meclisler düzenlemek, yiyecek ve su sağlamak, yeminler, Aşure olayının yönleri hakkında popüler temsiller, Hüseyniye alaylarının faaliyetleri, türbe, türbe ve türbe ziyaretleri ve Aşure hakkında çok sayıda işitsel ve görsel program sağlamak gibi bir dizi olay ve eseri içerir. ⁽¹⁾

Nezaket olayında benzetme için aktörlerin seçiminin, alayların organize edilmesinde olduğu gibi genellikle sosyal sıraya göre yapıldığını belirtmek gerekir. Hüseyin rolünü oynayanlar tarafından Peygamberin oranlarından olduğuna inanılan ustalardan seçilir ve Al -Hussein destekçilerinin rolü, aralarında dindarlık ve dindarlık için bilinen insanları temsil eder. Sosyal olarak: Yezid bin Muawiyah rolüne gelince, genellikle davranışsal ve sosyal eğimleri ve engelli ve ahlaki çarpıtmaları olan kişiler tarafından oynanır. Böyle bir rol bu insanların değerinde daha fazla azalmayı temsil etse de, rolü coşkuyla oynarlar, bu sahnelerin temsiline katılmanın onları günahlardan temizlediğine ve onları yükselttiğine inanırlar. Bu onların işi ve bu, bu olaylardan sorumlu olanların çizmek ve pekiştirmek istedikleri görüntüsü artıracaktır. ⁽²⁾

Bu ritüellerin de avantajları ve özellikleri vardır, bunlardan en önemlileri şunlardır: ⁽³⁾

- 1- Kolektif performans: Şii ritüeli, özellikle Ashurai, gerçek bir ritüel olamaz ve kolektif olmak dışında bir anlamı vardır.
- 2- Tekrarlama ve hiyerarşi özelliği: Ritüel organize bir çalışmadır ve türbeleri ve türbeleri ziyaret etmek, duaları okumak vb. gibi birbiri ardına eylemler olarak uygulanır.
- 3- Ve ritüellerin sembolik sıfatının istedikleri anlamları vermelerinde kullanılması: Bu nedenle, özellikle bu sosyal ve kültürel ritüellerin çevresiyle hiçbir ilgisi olmayanlar için birçokları için onları algılamak zorlaştı, çünkü ritüeller bireyler arasında bir arabulucu oldukları kadar, bu rolleri sadece onları uygulayan ve inananlar için yerine getirirler.
- 4- Üzüntü: Popüler dindarlığın etkisi, trajik dini tarihsel olaylar ve olaylarla ilişkili anlamlar ve hüzünlü trajik anlatılarla dini trajedi ile ortaya çıkarsa yoğunlaşır ⁽⁴⁾ ve popüler Şii dindarlığındaki kederin tezahürleri ve ritüelleri bu ritüellerin

¹ Jaafar Jabbar Abdul Ridha ve Khaled Hantoush, *altadayun fi almujtamae aliraqi, jamieat baghdad kuliya aladab, majalat nasaq*, Cilt 36, Sekizinci Sayı, 30 Aralık 2022, s. 591.

² Hassan Lafat Hafiz, *sosyulujya altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia*, a.g.e., s. 260.

³ Hamza el-Hasan, *tuqus altashiue wa alhuia walsiyasa*, s. 33.

⁴ Bkz.: Esmâ Ben Sabti, *waqie altadayun fi almujtamaeat al'iislatiat almueasira*, s. 4.

en öne çıkanlarından biridir, ancak baskın karakter veya niteliktir, bu nedenle bu fenomen, güney Irak'taki popüler dindarlığın tezahürlerinden veya temsillerinden biri olarak araştırmacının dikkatini çekmiş ve sosyal etkisine ve siyasi istihdamına odaklanmıştır.

Bu ritüeller kırmızı çizgilerle korunan kutsal bir tabu haline gelmiştir ve ritüellerde kırmızı çizgileri benimseyenlerin gerçekten ritüel ve ritüel ayırt edilemez hale geldikleri ve toplumun doğasında hiçbir tecrübesi olmadığı ve böylece halka dini popüler kültürlerine göre manipüle etme gücü verdikleri ve bu nedenle dindarlığın standarttan kaosa, eylemden duyguya, sorumluluk ve bilgiden mit ve mitlere ⁽¹⁾ geçtiği, Bu benimseme, ya dini duygusal olarak gören cahil halktan ya da zihinlerini dini ve politik olarak kontrol etmek için sıradan insanlardan habersiz olan iki kişiden yoksun değildir, ancak popüler dindarlığı yönlendirme süreci genellikle dini ve siyasi seçkinlerin siyasi ve ekonomik çıkarlarına tabidir. ⁽²⁾

Şiddetli tokat ve vurmaya en çok uygulayan grupların yoksun gruplar olduğunu belirtmek ve belirtmek yenidir, çünkü yoksunluk, kişinin kendi bedeninde uyguladığı saldırganlık durumunu yansıtır ve bu saldırganlık, bu gruplar için bir çıkış ve eğlence olarak kabul edilir. ve bu gruplar bu tür dindarlığa diğerlerinden daha fazla ihtiyaç duyuyorlar ve bunun nedeni de Gerçeği zor görmeleri ve kendini zayıf ve onunla yüzleşemeyecek durumda görmesi ve bu yüzden kazanmak için ritüeli uygulamasıdır. Allah onun yanında olsun ve hayatın gerekleri konusunda ona yardım etsin. Ayrıca dini ritüeller bu gruplara eşsiz cennete kavuşma konusunda büyük umut veriyor. Bu saldırgan uygulamaların ana nedeni psikolojik baskıdır ⁽³⁾.

Yetkililerin ritüeller hakkındaki sessizliğinin gerekçesi, popüler dindarlığın, ritüellerle ilişkili geniş varlığı nedeniyle, dini kurumu (elit dindarlık) bu ritüellerin birçok dini çağrışımları ve sosyal gerekçeleri hakkında sessizlik yaklaşımını izlemeye zorlayan şey olmasıdır ve bu nedenle bunların reddedilmediğini, ancak çoğu durumda haklı olduğunu ve reddedilirse çekingen bir şekilde haklı olduklarını görüyoruz. ⁽⁴⁾

¹ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, *ijtimaeiat altadayun alshaebi: dirasat tawiliat liltuqus alashurayiya*, s. 105.

² Salah Jaber ve Qasim Abdul Hussein, *al'abeaad al-ijtimaeia lilietiqad aldiynii min almaerifa ilaa alwaey*, s. 374.

³ Bkz. Muhtadi el-Abyad, *ijtimaeiat altadayun alshaebi*, s. 170.

⁴ Bkz.: Aynı eser, s. 9.

Üçüncüsü: Tasavvuf: İbn Haldun, tasavvufu ibadete bağlılık, Cenab-ı Hakk'a bağlılık, dünyanın süs ve süslerinden uzaklaşma, kitlelerin kabul ettiği zevk, para ve prestijden uzak durma ve yaratılıştan uzaklaşma şeklinde tanımlamaktadır. ibadet için yalnızlık⁽¹⁾ Tasavvuf, dünyanın farklı halklarından, farklı kültür, dil, mensubiyet ve çevreden bireylerin paylaştığı, belirli bir toplumla sınırlı olmayan veya başlı başına bir dinden kaynaklanmayan, kişisel, subjektif bir deneyimdir. kişiden kişiye farklılık gösteren, kişinin genel olarak aklın kontrol ve dengesine bağlı olmayan bir manevi ve tat alma eğilimi yaşadığı, bu eğilimin yalnızca sufinin varlığı etrafında döndüğü ve vicdanının bundan etkilendiği bir durumdur. Onun dünyası, akılla anlaşılması zor olan gönül ve ruh dünyasıdır.⁽²⁾ Her ne kadar Arap Levant'ında Sufizmin siyasetle ilişkisi, Sufi tarikatlarının on dokuzuncu yüzyılda Mağrip'te direniş hareketlerine katılarak ve Avrupa işgaline karşı çıkarak açık bir siyasi rol oynadığı Mağrip'tekinden farklı olsa da, bunun tam tersi Arap Levant'ı sınırlı bir boyut dışında bu tür zorluklara tanık olmadı. Tasavvuf tarikatları, özellikle 1950'lerden itibaren cumhuriyetçi ve monarşik rejimler arasındaki çatışma ortamının ışığında, cumhuriyetçi rejimlerin ortaya çıkmasından sonra Levant, Irak ve Mısır'da genişledi ve yayıldı. Geçtiğimiz yüzyıldan 1979 yılına kadar, Hanbeli mezhebine bağlılığıyla bilinen ve Selefi hareketlerin beslendiği Bedevi kökenli Körfez krallıklarında tasavvuf gerilemiş.⁽³⁾

Irak, İslam mistisizminin beşiğini ve Sufizm'in ve Sufi yollarının kutuplarının ve türbelerinin ve türbelerinin bulunduğu orijinal vatanını oluşturmuştur, böylece bir türbe veya türbeden yoksun bir Irak şehri neredeyse yoktur ve bu dindarlık modeli, Irak kişiliğinin bileşenlerinin otantik bir bileşenini oluşturdu ve yapısında manevi karşılıklı bağımlılık bağlarından birini oluşturdu, ancak 2003'ten sonra işgal ülkesinin yaşadığı koşullar ve keskin mezhepsel kutuplaşmanın bir sonucu olarak Irak Sünni merkezinde Sufizm'in önemli bir düşüşünün tırmanışa yol açtığını gördük Selefilik'in cihatçı versiyonuyla bu çevredeki dalgası, bu tür Selefilik'in o toplumların tarihinden ve kültüründen tuhaflığına rağmen⁽⁴⁾.

¹ Bkz. İbn khaldun, almuqadima, s. 467.

² Bkz.: Nada Musa Abbas, altasawuf wa'asbab zuhurih fi alirraq, majalat dyala, jamieat dyala, qism altaarikh / kuliyyat altarbha, Sayı 35, EISSN: 2957-5699, Baskı ISSN: 2957-3807 2009, s. 266.

³ Bkz.: Ahmed Ali Muhammed, altasawuf wa-jadaliyat aldid alnaweei fi alirraq, majalat kuliyyat alqanun lileulum alqanunia walsiyasia, University of Kerkük, Kerkük, Irak, Cilt X, Sayı 37, 2021, s. 78.

⁴ Aynı eser, s. 60.

Kuruluşu H. 561 yılında Bağdat'ta vefat eden mutasavvıf Abdülkadir el-Geylani'ye kadar uzanan Kadirilik tarikatı ve onun tarikatlarından biri olan Kazananî tarikatı Irak'taki en yaygın tarikatlardan biridir. Adını Kürtçe'de "kimse bilmiyor" anlamına gelen kelimedenden alan bu tarikatın ana merkezi Süleymaniye Valiliği'nde olup, kurucusu Abdülkerim Şah El-Kasanzan'dır. Şah el-Kasanzan ünvanının anlamı (Gaybın Sultanı)'dır. Bir de El-Batha lakaplı El-Rifaiya yolu vardır ve adı Ebu'l-Abbas Ahmed bin El-Hüseyn El-Rifai Al'a kadar uzanır. -Hassan, H. 512 yılında Irak'ın güneyindeki El-Batha kasabasında doğmuştur. H.791 yılında vefat eden Muhammed Şah Nakşibendi tarafından kurulan Nakşibendilik, Arap ülkelerinde de yayılmış, Irak'ta vaaz edenlerin arasında Şeyh Ebu'l-Baha Diya el-Din Halid el-Nakşibendi de vardı. 1190 yılında Kuzey Irak'ta Süleymaniye yakınlarındaki Tuğra Dağı Kasbah'ında doğdu. Hızırıyye tarikatı ise adı Hızır aleyhisselam ile bağlantılı olup Irak'ta son zamanlarda ortaya çıkan ve yayılan yeni tasavvuf tarikatlarından biridir. Son olarak Nebhaniyye tarikatı da Şeyh Muhammed el-Nebhani ile bağlantılıdır. el-Şami (1).

4.2.1 Popüler dindarlığın çağdaş irak toplumu üzerindeki etkisi.

Popüler dindarlık, okült ve geleneksel ritüel uygulamaların yaşadığı geleneksel ve tarihsel bir kalıbı geçtiğimiz gibi, mucizeler, yanılsamalar, psikolojik ihtiyaçlar ve gerçeklerin giysileri içinde yanılsamalar giyen sosyal çevrenin telkinleri temelinde düşüncesiyle başladığı için gerçekçi değildir ve bunun için bu kalıbın atmosferinde batıl inançlar ve fantezilere ve hayallere bağlılık ve mitlerin ve okült inançların tamamen ritüellere, ritüellere ve dini kutlamalara dalmış olması (2) Irak'ta, zayıf hükümet kontrol prosedürleri ve yoksul ve sosyal açıdan muhafazakar sınıfların duygularını istismar ederek para ve bağış kaynağı haline gelen yararlanıcıların baskıları nedeniyle çok sayıda sahte türbe bulunmaktadır. Orta ve güney şehirlerde yoldan geçenler, kamuya açık yolların kenarlarına yayılmış, azizlerin, şehitlerin ve ölülerin türbelerini ve türbelerini gösteren tabelalar görecektir. Soyu Ehl-i Beyt imamlarına veya diğerlerine dayanan, gayb inancı bağlamında yapısı bölge halkının

¹ Bkz.: Aynı eser, s. 62, 63, 64 ve 74.

² Ahmed el-Kabanci, tashiue aleawam wa tashiue alkhawas, 1. Baskı, Madarek Yayınları, Beyrut, 2011., s. 126.

aktardığı sözlü rivayetlere dayanan ve kamuoyunun merak ettiği devrimciler ve muhalifler. afet, musibet ve felaketlerde ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamak için “tıp merkezleri” olarak da adlandırılmaktadır. “Bu mezarların bir kısmı tedavisi mümkün olmayan hastalıklarda uzmanlaşmıştır.” Bazıları ise kızların evlenmesini, çocuk sahibi olmasını, vb. Yaratıcıları, onların vizyonlar ve rüyalar aracılığıyla “yükledikleri” konusunda ısrar ediyor. ⁽¹⁾

Genel olarak birçok etkili siyasi ve dini güç, halk zihnini ve özellikle aydınlanmış zihni, insan potansiyelleri konusunda bir güvensizlik ve şüphe durumunda tutma konusundaki konumlarını güçlendirmek için güvenirlere ve aynı zamanda gündemleri ve fikirleri için istekli olan bu manevi boşlukları doldurmaya bahse girerler ⁽²⁾ ve aynı hadis, kültürlerinin seviyesine uygun ve değerleriyle tutarlı tarihi hikayeler, hadisler ve hikayelerle insanların kalplerinin tellerini atan ve acılarını ve üzüntülerini uyandıran minber vaizleri ve cami ve hüseyniye vaizleri için de geçerlidir. Sosyal, duygularını gıcıkla ve acılarını ve bastırılmış hırslarını uyandırır. ⁽³⁾

Kitleler ancak aşırılık yanlısı duygularla harekete geçirilip etkilenebildiğinden, onları cezbetmek isteyen vaiz şiddet içeren sloganlar kullanmalı ve sözlerini abartmalı, rasyonel argümantasyon yoluyla hiçbir şey kanıtlamaya çalışmadan sağlam bir şekilde iddia etmeli ve tekrarlamalıdır ve bu, vaizlerin halk toplantılarında, alaylarda ve yas konseylerinde kullandıkları yöntemdir. ⁽⁴⁾

Bireylerin hava durumuna yapılan harcamalar ile gelecekteki para artışı arasında pozitif bir ilişki olduğuna inandıkları toplumdaki ritüel uygulama ve ritüellerde ekonomik yönü de büyük bir role sahiptir ve bu durum para bağışçısının bireylerden sosyal güven ve ahlaki beğeni kazanması ve böylece alım satımda müşteri sayısını artırmasının bir sonucudur. ⁽⁵⁾

¹ Riad Saad (2022) zahira almizarat alwahmia /hadithat alqatara /namuthjaan, alhiwar almutamadin. Available at: <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=776339> (Accessed: 05 May 2023).

² Herbert A. Schiller, Zihni almutalaeibun bialeuqul, tarjamat abd alsalam ridwan, tabba 1, alam almaerifa, Kuveyt, 1986, s. 21.

³ İbrahim el-Haydari, tirajidya karbala': sosyulujia alkhitaab alshiyeei, 1. Baskı, Dar Al-Saqi, Beyrut, 1999, s. 229.

⁴ Gustave Le Bon, saykulujia aljamahir, s. 75.

⁵ Muhtadi el-Abyad, ijtima'iat altadayun alshaebi: dirasat tawilie liltuqus aleashurayiya, s. 140.

Seyyid Muhsin el-Emin, Muhammed Hasan Fadlallah ve diğerleri gibi Şii aydınlar ve din adamları tarafından "Hüseyni yası" törenlerini hain uygulamalardan ve ritüellerden arındırma ve bunları yararlı medeni gösterilere dönüştürme ihtiyacına yönelik reform girişimleri olsa da, bu girişimlerin, bazı hukukçuların Şii sokağındaki halkın duygu ve hislerine yanıt olarak, bilinçsiz sosyal gerçekliğe dayalı geleneksel akımın öncülüğünde Şii dini kurumunun kendi içinden sık sık muhalefet tepkileriyle karşılandığı dikkat çekicidir. Çoğu zaman. ⁽¹⁾

Şii fakihlerin kendi seminerleri veya özel tartışma alanları dışında felsefe yapmadıkları, kendi içlerinde büyük bir fikrî hürriyet ve fikhî kapasite elde edebildikleri, ancak bunu kamuoyuna duyuramadıkları bilinmektedir. Sıradan insanlar, dinî konularda batıl inançlara sahip olduklarından, çoğu zaman kendi psikolojik ve sosyal durumlarının ve ihtiyaçlarının gereklerine göre yeni ritüeller ve inançlar icat ederler ve bunlara isyan edeceklerinden ve onlardan ayrılacaklarından korkarlar. Şii hukukçuların birçok ülkede bunun farkında olduklarına dikkat çekiyor. Bazen, ama bu konuda hiçbir şey yapamazlar ve insanlardan çok korkarlar ve onlara biraz dışında hiçbir şeye karşı çıkmaktan hoşlanmazlar. ⁽²⁾

Bugün, din adamları ve orta sınıf profesyoneller, teknokratlar ve aşiret liderleri tarafından temsil edilen Şiilere liderlik eden üç sosyo-politik güç, radikal ve ılımlı İslamcı ideolojiyi, mezhepçiliği, liberalizmi veya aşırı popülizmi benimsiyor.⁽³⁾ Daha önce de belirtildiği gibi, popüler dindarlık yönetişimi, yasaları ve kamu politikalarını etkileyebilir, bireyler ve topluluklar için manevi ve ahlaki liderlik sağlayabilir ve insanları hedeflere yönlendirmeyi kolaylaştırdığı için bireylerin karşılaştıkları zorluklar karşısında önemli kararlar almalarına rehberlik etmeye katkıda bulunabilir, bu nedenle Gustave Le Bon, kitlelerin onları yönetecek ve koruyacak birine ihtiyaç duyduğuna inanır çünkü onlar onlara liderlik edecek bir çoban olmadan yapamayacak bir sürüdür ⁽⁴⁾ Max Weber, iktidar tekelinin meşru temellerini üç modelde tanımlamıştı⁽⁵⁾:

¹ Hasan Lahafiz, sosyuluja altadayun alshaebii waleaqayid aleaqlia, a.g.e., s. 274.

² Ali Al-Wardi, dirasa fi tabieat almujtamae aliraqi, Bağdat, s. 232.

³ Bkz. dinamikiaat alnizae fi aliraq (taqyiim istiratiği), a.g.e., s. 57, 58.

⁴ Gustave Le Bon, saykulujiat aljamahir, s. 127.

⁵ Max Weber, rajul aleilam warajul alsiyasat, wizarat althaqafa, tarjamat Nadir Zikra, Şam 1977, s. 200 vd.

Birincisi: Ataları kutsallaştırmak için gelenek ve göreneklerin otoritesi olan geleneksel otorite

İkincisi: İstisnai bir kahramanın yeteneklerine ve ideal niteliklerine duyduğu saygıya duygusal bir inanca dayanan karizmatik otorite.

Üçüncüsü, yasal mevzuatın makullüğünün tanınmasına dayanan yasal otorite Bu üç model, Max Weber tarafından kontrol ve boyun eğme kavramını ele alırken ortaya konmuştur.

Tasavvufun etkisi Irak'taki tasavvuf cemaatinin faaliyeti, 20. yüzyılın seksenli yıllarında, rejimin 1993'te başlattığı sözde inanç kampanyası sırasında tasavvuf okullarının ve okullarının geliştiği, Baas rejiminin Sufizm'i ve tasavvuf tarikatlarını teşvik etmek ve Körfez destekli Selefi dalga karşısında niteliksel bir rakip olarak desteklemek için çalıştığı dönemin devletteki ikinci adamı Azza Al-Duri'nin yıldızının yükselmesiyle açıkça ortaya çıktı.⁽¹⁾

Bu yolları izleyenler, cam yemek, zehirli yılanların ısırıklarına dayanmak, yanan köz üzerinde yürümek, çeşitli yerlere şiş, kılıç gibi keskin nesneler sokmak gibi bazılarının erdem olduğunu iddia ettiği ritüeller, törenler, törenler ve anma törenleri uyguladılar. Yanaklar, dil, kol, karın vb. dahil olmak üzere vücudun çeşitli kısımları. Araştırmacılar bu eserlerin Hz. Muhammed (sav)'in mucizelerinin yaşayan bir uzantısı olduğunu iddia ediyor. Amaçları ilahi bir varlığın varlığını ispatlamak, sapkınları ve inkarcıları iman yoluna iletmektir. Bilimin parapsikolojik ve telepatik fenomen olarak adlandırdığı bu fenomenler ünlü psikoloğa (John Palmer) göredir. "Doğüstü görünen veya olması muhtemel belirli olayların bilimsel olarak incelenmesi" Parapsikolojik olgular bilim insanları tarafından araştırılıp test edilmekte ve bunları açıklayacak nitelikli bir teorinin bulunmaması nedeniyle geçerliliği doğrulanamamıştır. Telepatik fenomenlerin örnekleri şunları içerir: doğrudan temas olmadan nesnelerin hareket ettirilmesi, telepati (düşüncelerin iletilmesi) ve önsezi. Bazı bireylerin uzak yerlerden yüksek hızla ve gözle görülür herhangi bir ulaşım aracı kullanmadan eşya getirebilme yeteneği. Pagan ritüellerine dönersek bazı etkinliklerin olduğunu görüyoruz⁽²⁾

¹ Bakınız: Muhammed Ezzat, alsuwfia wa alwahaabia: alsirae almusalah, şu adresten ulaşılabilir: <https://www.sasapost.com/sufism-and-wahhabism-armed-conflict>

² Bakınız: Jamal Nassar ve Louay Ftouhi – albarasikuluja bayn almitraqa wa alsandan, Dar Al-Tali'a, Beyrut, Lübnan, 1. Baskı, 2003 – s. 12 ve 173.

Bunlar sadece Drovis'in olaylarının ortaya çıkmasında benzer olabilecek faaliyetlere sahip birçok toplumun örnekleridir ve bunlar esas olarak pagan ritüellerine bağlıdır. Bunlar onları çeken uygulamalardır, muridleri, takipçileri, sıradan insanları göz kamaştırırlar ve (Nil Green) 'de sosyal olarak sosyal boyutu üzerine yapılan çalışmasında, kendileriyle ilişkili popüler bir dindarlık örüntüsü oluştururlar. Gelenek, halk üzerinde sosyal otoriteyi içerir ve Sufizmin gücünün üç ana türe dayandığına inananlar, güçlerden biri, kendi yakınlıklarının bir sonucu olarak haysiyetleri, mucizeleri ve harikaları ortaya çıkarma yeteneği olan mucizevi güçtür. Tanrı'ya Retorik Kuvvetlere ek olarak, kitap ve Sünnet ve Seleflerin seyrine dayanan bir söylem olarak, Sufizm tarafından elde edilen modelleri taklit ederek başkalarının eylemlerini oluşturma yeteneğine ve üçüncüsü, Sufis'in öne çıktığı ekonomik gücü taklit ederek Orta Çağ'dan itibaren yönetici sınıfa ait olanlardan hediye ve hediye almak. ⁽¹⁾

Tasavvufu popüler bir dindarlık kalıbı haline getiren şey, Sufi ruhani uygulamalarını basitleştirme ve bunları genel halkın algılarına ve çok geniş bir kamu düzeyinde erişilebilir kılma yeteneğidir ve Sufi yollarının, Sufi dedesinin dini tutkunun gelişimi üzerinde önemli bir etkisi olduğunu gördüğü için (Pro Kelman) resmi hukukçuların etkisine tabi olmaktan çok dini yaşamlarının yolların şeyhlerinin etkisine maruz kaldığı halkın artırılması üzerinde açık bir etkiye sahip olduğunu görür (Pro Coleman).⁽²⁾

Aydınlanma filozoflarının görüşüne göre, popüler din iki ana sütuna dayanmaktadır: birincisi: kader ve sonsuzluk karşısında insan kaygısı ve ³ikincisi: resmi dinin soyutlama konusundaki yetersizliği ve sıradan insanların, ilahi düşünceyi teşhis etmeye veya kişiselleştirmeye zorlanması ve insanların hitap edilebilmeleri, yalvarabilmeleri ve yalvarabilmeleri ve böylece Tanrı ile doğrudan ve aracı bir ilişki sağlayabilmeleri için insan veya insanüstü yetenekler bahsettikleri azizler ve ritüeller biçiminde.

¹ Bakınız: Nil Green, Sufism: It alsuwnash'atuha watarikhuha, tarjamat safia mukhtar, ta1, muasasat hindawi, Londra, 2017, s. 29, 30.

² Bkz.: omer Abdullah Abdulaziz, altasawuf aliraqi wa madarisuh wa atharuh alaa almashriq, majalat aldirasat altarbawia waleilmia, kuliyyat altarbawia, jamieat aliraqia, al-adad: 16, al-mujalad 2, ulum al-quran, Şubat 2020, s. 470.

³ hawl alkhiar aldiymuqrati, dirasat naqdiyatun, majmueat bahithina, almunazamat alearabiat liltarjama, Beyrut, 2005, s. 63.

Genel olarak, aşırılık yanlısı örgütün 2016'da sınır dışı edilmesinden sonra, nüfusun çoğunluğu Selefi-cihatçılığın fikirlerini ve uygulamalarını reddetti ve 2003 sonrası siyasi liderler, geç de olsa, Sufizm'in niteliksel bir rakip ve dini aşırılıkçılık fikirlerine karşı zaptedilemez bir baraj olarak önemini fark ettiler. Hükümetler ayrımcılık, yolsuzluk ve bağımlılıkla suçlanıyor ve belki de bu, herhangi bir dini veya entelektüel eğilimi veya akımı devirmenin en kısa yoludur, özellikle de arzu ettiği İslam modelini empoze etmek için Sufizm'i kullanmaya çalışan Batı'nın dış himayesi altına girdiği için ⁽¹⁾

Tasavvuf'a göre dinlerin birliği düşüncesi, bütün dinlerin aslının Allah olduğunu ve hepsinin ilahi sevgiyi kendine yol edindiğini savunan panteizm felsefesinin tezahürlerinden biridir. Mutlak hoşgörü, sahibini kendi kimliğinden ve dini özelliğinden yoksun bırakarak onu bir sakata dönüştürdüğü için tasavvuf eleştirilebilecek bir gerçekliğe yönelik atamalar ve bakış açılarıdır. Bu öneri ve pozisyonlar, modern Batı algısını temsil etmektedir. Bağımlılık, teslimiyet, dünyayı ihmal etme, içeriği ne olursa olsun ithal edilen herhangi bir değeri kabul etme ve İslami reddiye kompleksini ortadan kaldırma değerleri göz önüne alındığında, Batı medeniyetinin değerlerini kabul etmek için Tasavvuf'ta en iyi İslami ortamı görüyor Çözümü bizzat İslami yapının içinden arayarak, diğer reddiyeci ve direnişçi hareketlerin bu konudaki önerilerine karşı çıkıyor. ⁽²⁾

4.3. Kinetik Dindarlığın Çağdaş Irak Toplumu Üzerindeki Etkisi

Din, kamusal değerlerin, siyasi otoritenin ve meşruiyetin kaynağı olarak ve adil bir siyasi sisteme ilişkin genel algıların şekillendirilmesinde, bazı ülkelerdeki diğer teknik çerçevelerin etkisinden daha büyük bir etkiye ve etkili bir varlığa hâlâ sahiptir ⁽³⁾. Daha önce dinin toplumsal işlevini anlatırken bahsettiğimiz gibi, doğrudan olumsuz veya olumlu bir etkisi olabilir.

Irak toplumu gibi birden fazla dine, mezhebe ve etnik kökene sahip bir toplumda, kimlik sorunu, modern Irak devletinin kurulmasından bu yana siyasi elitlerinin

¹ Bkz.: Ahmed Ali Muhammed, *altasawuf wajadaliat aldid alnawei fi aliraaq*, s. 80.

² Bakınız: Tariq Abdel Salam Al-Ajal ve Ahmed Zaki Ibrahim, *al-tasauf bayn altawzif alsiyasi walthaabit altaarikhi, majalat al-tamadun*, No: 7, Ocak 2012, s. 166.

³ Bakınız: *alealaqat bayn aldin waldawla almuasasa alduwalia lildiyumuqratia walaintikhabat. alkirasat al'asasia libina'* aldustur september 2014, s. 11.

karşılaştığı ve karşı karşıya olduğu en önemli entelektüel ve siyasi zorluklardan biridir⁽¹⁾ ve içinde aktif olan dini elitlerin entegrasyonu, dini veya mezhepsel öteki ile ilişkinin imajını değiştirebilir ⁽²⁾ ve dinin dar kişisel, hiziysel veya mezhepsel çıkarlar için istismar edilmesi tam tersine yol açabilir, çünkü bu imaj algıların oluşturulmasına ve ideolojinin şekillendirilmesine katkıda bulunan şeydir.

Dolayısıyla ideoloji, insanın içinden çıktığı kozmik vizyonların ve dünya, öteki ve varoluş hakkında sahip olduğu yorumun sonucudur ve onunla ilişkisinin biçimini belirler ⁽³⁾ ve her toplumun gizli bir dizi farklı dini tarihe, kimliğe ve kültüre sahip olması doğaldır ve bu, onu yönetenler ve yönetmek isteyenler için zorunlu olarak bir dizi farklı seçenek sunar ⁽⁴⁾.

Tıpkı demokratik bir devletin, kamu düzenini veya başkalarının haklarını ihlal etmediği sürece, devlet ile dini gruplar arasındaki ilişkiyi, ilişkiyi düzenleyen yasaların düzenlediği biçim ve çerçevelerde düzenleyebildiği sürece, barışçıl dini ifadeyi yasaklayamaması gibi. Dini kurumların devletle ilişkisi veya devlet üzerindeki nüfuzu ⁽⁵⁾ ve bunun alternatifi de din adına gidileceği için Dini gruplar, özellikle radikal olanlar, siyasi gerçekliğe ve hakim inançlara karşı çifte şiddete başvuruyor. İktidardaki siyasi güçler, grubun güvenliğini korumak adına gruba karşı organize şiddet uygulama eğiliminde oluyor ve böylece genel olarak toplumun ilk etkileneceği bir çatışma ortaya çıkıyor.

Dini temelli partilerin yasaklanması, toplumsal hareketlere dayanan rakip partilerin seçimlere katılmaya ve iktidar için rekabet etmeye çalıştığı açık bir parti sistemini de engelleyebilir ve dini motivasyonlu politikacıları demokrasiyi düşmanlaştırmaya ve başka nüfuz kullanma yolları aramaya itebilir. ⁽⁶⁾

Modern Devlette Devlet ve Din Kurumu İlişkisi

¹ Bkz.: Shorouq Iyad Khudair, alahzab al'iislamia washkaliat aldiymuqratia fi aliraq: dirasa tahlilia naqdia, markaz aldirasat alistiratijia walduwalia, Iraq-Baghdad, Sayı: 2011, 50., s. 169.

² Bakınız: Salah Jaber ve Qasim Abdul Hussein, al'abead alijtimaeia lilaletiqad aldini min almaerifa elaa alwaey, s. 375.

³ alfalsafa sharh kitab al'asfar al'arbaea al'ilahiaat bialmaena al'aem, juz'u 1, muasasat al'iimam aljawad, Bağdat 2014, s. 31.

⁴ Bakınız: alealaqat bayn aldin waldawla almuasasa alduwalia lildiyumuqratia walaintikhabat, s. 8.

⁵ Bkz.: Aynı eser, s. 3, 4.

⁶ Aynı eser, s. 15.

Modern devlette devlet ile dini kurum arasındaki ilişki sembolik de olsa varlığını sürdürmektedir ve dolayısıyla anayasanın tarihsel ve halen temel işlevlerinden biri de din ile devlet arasındaki ilişkiyi düzenlemektir. Belirli bir din, bir toplumun ulusal kimliğine veya temel değerlerine bağlı olabilir ve kamuoyu, dinden ilham alan ve din ile özdeşleşen partiler aracılığıyla kendisini ifade eder. Tarih boyunca birçok ülke bu yakın bağlantıya güvenmiştir. Dini ve sivil otoriteler arasında bir ilişki mevcut olup, Çin, Mısır, Japonya gibi hemen hemen tüm toplumların yanı sıra Hristiyan dünyası ve İslam dünyasındaki hukuk sistemi de meşru siyasi otorite anlayışını ilahi kökenlere dayandırmıştır. ⁽¹⁾

Dinî ve siyasî olan arasındaki ilişkinin çeşitli yönleri vardır ve aşağıdaki gibi çeşitli akla yatkın bağlantılar kurar⁽²⁾:

- Şekil I: Devlet, dini kuruma tabidir Tamamen dini hükümetler ve bunlar ilkel toplumlar ve ılımlı dini hükümetler tarafından biliniyordu Ortaçağ Avrupa'sında bu modelin ustaları
- İkinci biçim: Devletin dini kontrol ettiği ve onu bir araç ve iktidar kolu olarak kullandığı diktatörlük hükümetleri modeli ve bu biçim teorik olarak eski Sovyetler Birliği'ndeki Bolşevik Devrimi'nde yapıldı ve bu iki parti arasında üçüncü rakam ve dördüncü rakam var.
- Şekil III: Din ve siyaset arasında gerçek düzeyde elde edilemeyen tam bir ayırım sistemi.
- Şekil IV: Sosyologların din ve siyaseti birbirleriyle etkileşime giren ve çatışan sosyal bir kurum olarak gördükleri, ancak kısmen ayrıldıkları ve bunun Batı medeniyetinde yaygın olduğu kısmi ayrılık.

Bununla birlikte, din ve devlet arasındaki ilişki, özel sorunları ele almayı amaçlayan pragmatik düzenlemelerin varlığı nedeniyle pratikte genellikle yukarıda belirtilen sınıflandırmadan farklıdır. Ancak din ve siyaset arasındaki çatışma, büyük dönüşümler ve yeni doktrinlerin gelişmesi sonucunda sorun artık dinin devlet üzerindeki kontrolünde değil, tam tersine, devletin dine el koyması, onu çevrelemesi ve kendi stratejilerinde kullanması gibi görünüyor. Dolayısıyla asıl sorunun, farklı sosyo-politik

¹Bkz.: Aynı eser, s. 2,3,7.

² Bakınız: Mustafa Shaheen, *ilim al-ijtimaa aldini*, 1. Baskı, *iihya' alturath liltibaea*, 1991, s. 96.

partiler arasında dinin edinimi ve yorumları konusundaki çatışma sorunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Böylece dinî ilişkilerin merkezleri belirlenir, din bir siyasi çatışma alanına dönüştürülür ve devlet tarafından kendi kontrolünü dayatmak için kullanılır.⁽¹⁾

Irak toplumunda kinetik dindarlığın varlığı: nedenleri ve başlangıçları:

Kinetik dindarlık (siyasal İslam) Irak toplumunda güçlü bir varlığa sahiptir, özellikle 2003 yılında meydana gelen büyük değişimden sonra, özellikle işgalin başlangıcında Irak toplumunu yönlendiren en belirgin siyasi unsurlar din alimleridir ve Felluce'de insanların tutumlarını ve sosyal fikirlerini birleştirmede ve toplumda kamuoyu oluşturmada büyük rol oynamışlardır ve işgale girdikten sonra din alimleri ve aşiret şeyhleri şehirlerinin valisini seçmişlerdir, ya Irak'ın güneyinde Şii din adamları örgütlenme ve liderlik etme yeteneğini göstermiş ve rekabet etmişlerdir Otorite üzerinde ve kendi grupları adına talepleri aniden açıkladı İşgal otoritesi Devletin çöküşünden sonra dizginleri elinde tutanlar din adamlarıdır, ancak o dönemde iktidar boşluğunu dolduran bu dini sistem Şii çevrede baskın kalmıştır, bir toplum ebedi kaosla devam edemez ve işte sosyal dokusunu koruyan dinin rolü gelir Hayır. İşgalden ve devletin çöküşünden ve kaostan toplumun yaşadığı tüm olaylar toplumu korumak ve restore etmek için Amerika'nın 2003 yılında Irak'ı işgal etmesi, işgalin çöküşünden ve devletin çöküşünden etkilenmeyen dini sistem ve aile sistemi dışındaki tüm toplumsal inşa biçimlerinin siyasi otoritenin ve devletin çöküşünden etkilenmesine yol açmıştır ve bu olay insan toplumlarında tarih boyunca tekrarlanmaktadır. ⁽²⁾

Bu durum, büyük toplumsal çalkantılara neden olan değişikliklerin ortadan kalkmasına ve toplumsal sistemlerin durumu görece istikrara kavuşuncaya kadar devam etmiş, daha sonra dinin, bazı din adamları tarafından kişisel ve hizipsel çıkarlar uğruna din kurumunun işleyişi için istismar edilmesi sorunu ortaya çıkmıştır. Doğrudan siyasi alana dalmak için Şii dini kurumu bunun bir örneği oldu. Siyasi olarak Birleşik Irak İttifakı adı verilen ilk siyasi koalisyonu üretti. Onun ana sütununu Şii dindar aileler ve dini otoritelerin tüm ajanları oluşturdu. Bu yıllar boyunca ve bugüne kadar iktidarın dizginlerini elinde tutmasını sağlayan seçimini ve desteğini teşvik etmeye başladı ve daha sonra köktendinci ve siyasi dindar liderler arasında aynı

¹ Bakınız: alealaqat bayn aldın waldawla almuasasa alduwalia lildiyumuqratia walaintikhabat, s. 8.

² Bakınız: Usame Osman Muhammed, dawr aldın fi tahqiq alsultat waldabt alijtimaei, s. 388 vd.

zamanda faydalı bir hizmet yarattı. Bir yandan dini türbelerin idaresi üzerindeki kontrol, diğer yandan siyasi otorite üzerindeki kontrol Otoritenin siyasi, güvenlik ve hizmet konusundaki başarısızlığı, dini kurumları bu performansı protesto eden kitlelerin eleştirilerine karşı savunmasız hale getirdi ve bu da onları daha da savunmasız hale getirdi. Bir yandan kritik kitlelerin ateşi ile ailelere yönelik kayırmacılık arasında sıkışıp kalırken, diğer yandan dini kurumun istikrarını desteklemektedir. ⁽¹⁾

Dini partiler Irak'ta kimliklerin ve siyaset sahnesinin önemli bir bölümünü oluşturmakta olup, Irak'ın siyasi güçlerin yönlendirilmesinde ve hükümet politikalarının şekillendirilmesinde, çeşitli sosyal ve kültürel konularda ve ülkenin dış ilişkilerinde Irak'ın tutumunu belirleyerek önemli bir role sahiptirler. Araştırmacıyı bu konuya odaklanmaya sevk eden bölgesel ve uluslararası konular Dindarlığın modeli ve sosyal etkisinin takibi.

Çok sayıda siyasi partinin sahneye çıktığı 2003 yılındaki siyasi değişim süreci sonrasında İslami partiler lider konuma gelerek seçmen oylarından en büyük payı alan ve bunun sonucunda da en büyük iktidar payını elde eden partiler haline geldi. Bu zaten Irak siyasi sahnesindeki gevşekliğin yönlerinden biri. ⁽²⁾

Bu varlığa çeşitli faktörler yardımcı oldu; ister savaştan önce olsun, devlet kurumlarını tamamen karakterize eden (ve bu eğilimin samimiyeti veya samimiyetsizliğinden bağımsız olarak) inanç kampanyası adı verilen şeyde sekülerizmden radikal bir değişime ek olarak laikliğe yönelik kolektif toplumsal eğilim nedeniyle olsun. (1990'larda BM Güvenlik Konseyi tarafından Irak'a uygulanan) ekonomik ablukanın yarattığı koşullar ışığında genel olarak dindarlık. ⁽³⁾

Şii dini kurumu, İmami Şii doktrininin kökenlerinin dayandığı ilke ve temel olan İmam adına gıybet boşluğunun doldurulmasına yönelik olarak kurulduğu işlevsel amaçlar

¹ Bkz.: Aynı eser, s. 392.

² Bkz.: Shorouq Iyad Khudair, al'ahzab al'islamia wa'ishkaliat aldiymuqratia fi aliraq, s. 147.

³ Bakınız: Yahya el-Kubaisi, Ira alsalafia fi aliraq: taqalubat aldaakhil wa tajathubat alkharij, makale, önceki kaynak.

nedeniyle güçlü kabul edilir ve Şii topluluğunda aktif bir varlığa sahiptir ve Şiilik ilk günlerinde otoriteye karşı bir doktrin olarak ortaya çıkmıştır.⁽¹⁾

Genel olarak, insanları dini sembollerle ikna etmeden, genel olarak Irak siyasi İslamı, iktidarın zirvesindeki zayıf performansından sonra, özellikle Şiiler için inanılmaz miktarda yolsuzluğun ortaya çıktığı bir zamanda güvenilirlik bulamayacak. Güç. Aslında, demokrasi bu performans nedeniyle genel bir düşüş yaşadı ve dini sloganlar ile davranışın gerçekliği arasındaki çelişki, dürüstlüğe, Tanrı korkusuna ve İmam Ali bin Ebi Talib örneğinden ilham almaya dayalı geleneksel dindarlık arasında ortaya çıktı. Hayatın sertliği, asaleti ve dürüstlüğü Siyasi dindarlığın ikiyüzlülüğü, kamu fonlarına ihanet ve sloganlarından kopuş: din adına tahakküm ve insanlar boyun eğme karşılığında geçimlerini sağlamalıdır. Kutsal saydıkları şeylere karşı kördürler ve gerçekçi bir farkındalığa ve kültüre ihtiyaçları vardır. Gerçek din ve Tanrı'ya gerçek inanç hiçbir şekilde onlara karşı değildi. Tanrı adil olduğu ve O'nun adına ne adaletsizliğe ne de tahakküm kabul edilmediği için adaleti imana tercih eden birçok din alimi vardır, ancak en acı adaletsizlik dini diktatörlüğün O'nun adına uyguladığı adaletsizliktir. ⁽²⁾

1958'de Dava Partisi'nin kurulmasıyla Şii merkezdeki İslami partiler kuruldu ve dini otorite Muhammed Bakır el-Sadr, partinin adını siyasi ve savunuculuk çalışmalarını birleştiren çalışmaların adı ve niteliği olarak seçti. ³Iraklı yazar ve araştırmacı Raşid Yiyun'un kitabında (Şii Siyasal İslam'ın 100 Yılı) silahlı milislerin temsil ettiği diğer oluşumlara ek olarak bu partileri, kökenlerinin hikayesini, öncüllerini ve referanslarını biraz ayrıntılı olarak hatırlattığı gibi, bunu diğer Şii partiler de takip ediyor. ⁽⁴⁾

Bu örgütler, ezilen Şii imam olarak Hüseyin'in (Allah ondan razı olsun) devrimci sloganlarını siyasi ilkeleri olarak taşıyor, halk toplumuna bu partilerin toplumun ve dindarlığının bir uzantısı olduğu mesajını vermek ve 2003'ten sonra Irak'ın yönetimine katkıda bulunan bu güçlerin siyasi otoritesini gerçekleştirmek için Bu popüler geçit

¹ Bkz.: Abd al-Gawad Yassin, al-lahut, s. 11.

² Irak'ta Siyasal İslam'ın 100 eam min al'iislam alsiyasii bi alirraq - alshiyee, Rashid Al-Khayoun, 5 Ağustos 2022, Dirasat, markaz al-misbar lildirasat walbuhuth <https://www.almesbar.net/>

³ Bkz.: Shorouq Iyad Khudair, al'ahzab al'iislamia washkaliat aldiymuqratia fi alirraq, s. 158.

⁴ Bakınız: Rashid Al-Khayoun, 100 eam min al'iislam alsiyasii bi alirraq - alshiyee, markaz al-misbar lildirasat walbuhuth, Dubai, BAE, 1. baskı, 2011.

töreni, hayatta kalmaları için güçlerinin ve gerekçelerinin en önemli kaynaklarından biridir. Aynı zamanda Şii toplumu, bu güçlerin iktidara gelmesinin ve iktidarda kalmalarının onlara ritüellerini, hayatta kalma ve kalıcılıklarını uygulama özgürlüğü vereceğinin de farkındadır. Bu açıdan bakıldığında, kendisine ritüelleri uygulama özgürlüğü veren Şii birey, hükümeti en iyi yöneten kişi olarak görülüyor. ⁽¹⁾

2003 yılından bu yana iktidarda olan en büyük ve en önemli Şii İslam partilerinden biri olan Dava Partisi'nin vizyon ve algıları, İslam toplumunun kullanmakla görevlendirildiği yetkilerin kaynağının Yüce Allah olduğu gerçeğinden hareket etmektedir ve bu uygulama, tepeden başlayıp yavaş yavaş toplumun tabanına doğru yürüyen bir sistemde imam yardımcısı veya müctehid hukukçusunun en yüksek otorite ve piramidin başı olması nedeniyle, hükümet sisteminin genel anayasal ve yasal beyanının temel taşı olan (dini referansların) kontrolüne tabi olacaktır ⁽²⁾

Necefteki Şii otorite velayet-i fakih ilkesini benimsememiş olsa da, bu model Irak'taki birçok Şii politikacı ve Şii İslami parti üzerinde entelektüel ve siyasi etkisini kullanıyor, çünkü velayet-i fakih teorisi Dava Partisi'nin ideolojisinin temelini oluşturuyor, partinin İslam devletindeki otoritelerin birbirlerinden ayrılması gerektiğini belirten literatürüne rağmen, sonuçta onları bu yetkilerinin kullanılmasını denetleme ve kontrol etme konusunda hukukçunun koruyucusunun otoritesine tabi kılıyor. ⁽³⁾

Aslında, Irak Şii siyasi merkezindeki dini ve partizan referans arasındaki bağlantı, düşünce ve siyasi pratik düzeyinde bir dizi sorunu ve hassas konuyu gündeme getirmektedir, bunlardan belki de en önemlisi, ikisi arasındaki ilişkinin doğasının tanımlanması ve bunlardan birinin diğerine tabi kılınmasının belirlenmesi ve seçmenlerin siyasi seçeneklerinin belirlenmesinde dini referansların rolüdür ⁽⁴⁾ Referans, otorite lehine benimseme veya rehberlik veya önyargılı sessizlik yoluyla hat boyunca müdahale etti ve aksini iddia etti ve kanıtlar sayılandan veya sayılandan daha

¹ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, ijtima'iat altadayun alshaebi: dirasat tawilia liltuqus aleashurayiya, s. 96.

² Hussein Saad, al'usulia al'islamia alarabia almueasira: bayn alnassi althaabit walwaqie almutaghayir, markaz dirasat alwahdat alarabia, Beyrut, 1. Baskı, Beyrut, 2005, s. 358.

³ Bkz.: Shorouq Iyad Khudair, al-ahzab al-islamia washkaliat aldiymuqratia fi alirraq, s. 151, 159.

⁴ Aynı eser, s. 152.

fazlası, belki de Cumhurbaşkanı tarafından yayınlananların en açık ifadesi Eski bakanlar Adil Abdülmehdi istifasında şunları söyledi

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

(Babacığım, emrettiğin gibi yap, beni sabırlılardan bulacaksın) Yüce Allah'ın gerçeği 29/11/2019 tarihinde Yüksek Dini Otoritenin vaazını büyük bir dikkatle dinledim ... Konsey'in seçeneklerini yeniden gözden geçirebilmesi için mevcut hükümetin başkanlığından istifa edilmesini talep eden resmi mektubu Sayın Temsilciler Meclisi'ne sunacağım, ... Tanrı Irak'ı ve halkını korusun ve yüce dini otoriteyi hepimiz için bir fener ve şemsiye olarak korusun ve Tanrı borcunu ödeyendir.

Adil Abdülmehdi

Başbakan

29/11/2019

Başbakanlık şu anda Irak'taki iktidar piramidinin tepesini temsil etse de, uysallığını ve dini otoritenin iradesine tam teslimiyetini ilan ettiğini görüyoruz, asil ayetle temsil ediliyor (يا ابي افعل ما تؤمر ستجدني إن شاء الله من الصابرين), Hz. İsmail'in babasına hikayesindeki teslimiyet ve mutlak uysallık sembolizmini tasvir ediyor.

Koruyucu hukukçu teorisi, modern çağda, 1829'da ölen ve 18. yüzyılda Şii bir alim olan Ahmed el-Naraki'nin ellerinde doğan Şii dini dindarlığının temelini temsil etmektedir. Bu, Humeyni'nin daha sonra ortaya koyacağı teoridir. İran İslam Devrimi olarak adlandırılan şeyin 1979'da İran'da elde edilen başarıdan sonra ilk kez uygulamaya konması, böylece teorinin, o dönemde İmami Şiiler arasında ortaya çıkan dini otorite sisteminde büyük bir gelişme oluşturmasını sağlamıştır. Onikinci İmam'ın gaybeti dedikleri şeyin teorisi, hukukçuların Beklenen Mehdi adına genel temsiline dayanmaktadır ve İran'daki hukukçuların vesayet modeli, hukukçulara veya dini otoriteye geniş yetkiler vermektedir. Ona meşruiyet ve milletin kanaatini geçersiz kılma yeteneği bahsetmiş ve otorite sistemi, hukukçunun (imam vekili) milletin iradesine teslim olmanın veya yasama süreçlerinde ona danışmanın ötesine geçtiği bireysel, kutsal bir biçim almıştır. Ve uygulama ⁽¹⁾, Şura'yı otorite kaynağı olarak gören ve dolayısıyla genel felsefi çerçeveyi ve hareket örgütlerinin şekillerini,

¹ Aynı eser, s. 152.

formüllerini, icraatlarını ve edebiyatını da ileride göreceğimiz gibi etkileyecek olan Sünni hareket tarzı dindarlıkla arasındaki temel fark budur. "Irak'taki Şii siyasi İslam, kuruluşunun başlangıcında Şii yetkililerle anlaşmazlığa düşmüştü ve kendisi için bir değer olduğundan ve kendisi için bir tehdit oluşturmadığından emin olduktan sonra nihayet onu evlat edinene kadar Onun hakkındaki tutumunu değiştirmeyi başardı. varoluş"⁽¹⁾

Bazı Şii hukukçuların hukukçunun yetkisini manevi işlerle sınırlandırma eğiliminde olduğunu, bazılarının ise bunu siyasi tarafa kadar genişlettiğini belirtmekte yarar var. Humeyni bunu İran'da dini bir hükümet kurmayı amaçlayan siyasi projesinin odak noktası olarak seçti. Bu, örgütün liderlik piramidinde üst düzey din adamlarının en üst sırada yer alması gerektiği ve bir siyasi örgütün meşru olabilmesi için, masum İmam'a bağlı olması ve çalışmalarında dini öğretilere bağlı kalması gerektiği anlamına gelir. ve bu, mutlaka başında, çalışmalarının bu öğretilerle tutarlı olmasını sağlayacak bir hukukçu veya hukukçunun bir temsilcisinin olmasını gerektirir. ⁽²⁾

Bu nedenle, Arap Şii partilerinin çoğunun Şii hukukçular ve din adamları tarafından kurulduğunu görüyoruz ve bu da doğal olarak din adamlarının Şii siyasi çalışmalarındaki merkezi rolünü açıklıyor.⁽³⁾

1. Hukukçuların vesayetine inanan ve dini açıdan iktidardaki hukukçu Hamaney'e dönen partiler. Bunların en öne çıkanı Lübnan ve Körfez'deki Hizbullah grubunun yanı sıra İslam Devrimi Yüksek Konseyi/Irak.
2. Hukukçuların genel vesayeti teorisine dayanarak veya dini otoriteye geleneksel bağlılık çerçevesinde hukukçunun denetleyici bir rol üstleneceğine inanan ancak İslami Eylem Örgütü de dahil olmak üzere kökeni Hamaney'e dayanmayan taraflar Fazilet Partisi ve Irak'taki Sadr hareketi.
3. Dini çerçeveye bağlı olan ancak hukukçular için özel bir rolü olmayan taraflar. Bu kategori, Al-Wefaq Ulusal Derneği/Bahreyn ve Irak'taki Dava Partisi'ni içerir.

¹ tajribat alahzab alshiyeia fi aliraq min almunafi ilaa alsulta Ahmed el-Kasimi, 09-Ara-21 12:21, <https://arabi21.com/story/1403212/>

² Saymak: Tawfiq Al-Saif (2006), al'ahzab almurtabita bil-Wali Al-Faqih, Al-Jazeera Net. Şuradan ulaşılabilir: <https://www.aljazeera.net> (Erişim Tarihi: 04 Aralık 2022).

³ Önceki.

Bu, modern Katar devletinin sorunlarından biridir, çağdaş Şii dindarlığı, muhalefette devlet çerçevesinden uzaklaşarak büyüdü ve gelişti ve bu, İran-Irak savaşı sırasında İran'da kuluçka makinesi, destek ve destek sağlayan birkaç Şii İslami örgütün ortaya çıkmasına yol açtı, en önemlisi İslam Devrimi Yüksek Konseyi veya bugün Yüksek İslam Konseyi olarak bilinen, Kasım 1982'de Tahran'da Muhammed Bakır el-Hekim başkanlığında kurulan ve askeri bir kanadı olan Bedir Örgütü Velayet-i fakih teorisine inanıyor ve ⁽¹⁾ belki de Şii kinetik dindarlığının en belirgin olumsuzluklarından birini oluşturan, Irak sokağını tüm yelpazesıyla tonuyla taşıyan ve dışarıya bağımlılık olarak nitelendiren de buydu.

Salim Matar, ister ⁽²⁾ milliyetçi, ister İslami veya liberal olsun, Irak siyasi ve kültürel elitlerinin ulusal kimliğinin inşa edilememesinin sorumluluğunu üstleniyor ve bu elitlerin, bu seçkinlerin milliyetçi (Arap, Kürt, Turan), sol, enternasyonalist, dini veya mezhepçi olsun, anavatanın ve devletin sınırlarını reddeden büyük projeler çerçevesinde dönmeye devam etmeleri durumunda, yurtdışına entelektüel bağımlılıkları nedeniyle yurtdışına entelektüel bağımlılıkları nedeniyle yurtdışı, tarihi ve zihinsel yönleriyle vatanseverliğin özgüllüğünden tamamen habersiz olarak dış ideolojilere göre en Arap seçkinleri arasında kaldıklarına inanıyor... Buna göre, milliyetçi ilkelerin bir slogan ve vatanseverlik yöntemi olarak sunulması, Şii İslami elitler ve Kürt milliyetçi elitler tarafından ulusal kimliğin rafine edilmesi sürecinde Sünni Arapların tahakkümünü kabul etmedikleri için reddedildi ⁽³⁾.

Şii kinetik dindarlığında mezhepsel boyut ve toplumsal bütünlük üzerindeki olumsuz etkisi Mezhepçilik, Irak siyasi sistemindeki zayıflığın en önemli tezahürlerinden biridir ve bunun nedeni sadece mezheplerin çokluğu değildir, çünkü çokluk devletin kuruluşundan önce gelir, daha ziyade mezhepsel aidiyetin dini grup içinde bıraktığı psikolojik etkide yatmaktadır, bu da diğer gruplara veya mezheplere karşı davranışlarına yansır, her mezhep diğer mezheplerin sosyal ve siyasi davranışlarının güdü ve güdülerine şüphe ve şüpheyle bakar ve bu da beklentiye dayalı davranışlarla sonuçlanır Şüphe, gözetleme ve motivasyon Bu, siyasi faktörü sosyal entegrasyonun

¹ shuruk İyad Hudayir, al-ahzab al-islamiyat wa ishkaliat aldiymuqratia fi alirraq, s. 160.

² * Salim Matar: katib wabahith iraqi maeruf wulid fi baghdad 1956 min mualafatih (alirraq, sabeat aalaf eam min alhayat 2013)

³ shuruk İyad Khudair, al-ahzab al-islamiyat wa ishkaliat aldiymuqratia fi alirraq, s. 170.

önündeki en büyük tehditlerden biri haline getirir, siyaset kurnaz yöntemleriyle, yumuşak ve baskıcı araçlarıyla genellikle "böl ve yönet" üzerine çalışır ve bunun için sosyal sahneyi zorlamaya, güçlerini parçalamaya ve bloklarını zayıflatmaya çalışır, birçok yol üzerinden ve mezhepsel boyut bu yolların en öne çıkanlarından biridir ⁽¹⁾ Böylece toplum kendi içinde bölünmüş, başta Şiiler olmak üzere dini siyasi partiler mezhep kompleksi tarafından kontrol edilen, onu koruyan ve onun üzerinden alt kimliğini öne çıkaran mezhepçi partilere dönüşmüştür. Tüm dini, sosyal ve politik düzeylerde mezhepçiliği sürdüren kapsayıcı ulusal kimlik pahasına.

Şiiler, olgunlaşan kökten dinci bir İslami meydan okuma geliştirdiler ve 1979'daki İran devriminin etkisi altında acılarının ifadesi yavaş yavaş mezhepçilik kisvesine bürünmeye başladı. Din adamlarının ve aşiret liderlerinin etkisi altında, göç eden zavallı Şiiler Şii güneyden Bağdat'a kadar büyük şehirler 1950'lerde ve 1960'larda komünizmden seksenlerde siyasallaşmış mezhepçiliğe dönüştü ve 2003'te sürgündeki Şii İslamcılar yerel Şii gruplarla birleşti. daha sonra keskin mezhepsel bölünme meydana geldi. ⁽²⁾

Çatışma sadece ekonomik ve politik ilişkilerle sınırlı değildir, çeşitli biçimlerde sosyal ilişkilerin tüm yönlerine uzanır. Bu çatışma ister politik, ister entelektüel veya ahlaki olsun, bireyler arasındaki inanç, tutum ve konumlardaki farklılığın zorunlu bir sonucu olarak ortaya çıktığı için, çatışma bireyler arasındaki farklılıkların derinleşmesinde üstün bir aşama olarak kabul edilebilir ve nihai olarak belirli bir şekilde çözülmeyecektir. Bilimsel ve pratik açıdan neredeyse imkansızdır. ⁽³⁾

Kişinin ait olduğu mezhebe ve gruba yönelik eğilim insanlığın ve insan doğasının bir parçası olsa da mezhepçilik kavramı, bireyin topluma zarar verme amacı taşıması durumunda belirli bir dini veya sosyal mezhebe mensup olma fikrine dayanmaktadır. Haklar. Başka mezheplere mensup olup görmezden gelmeye çalıştığı, hoşgörüsüz olmaya çalıştığı davranışlar benimser ve birey, kapsamlı bir ulusal aidiyet yerine yalnızca kendi dar mensubunun çıkarlarını görmeye başlar. Mezhepçilik aynı zamanda

¹ Bakınız: Abdullah el-Braidi, alsalafia alshiyeia walsuniya: bahath fi tathiriha alaa aliandimaj alijtimaei, s. 8.

² Bkz.: dinamikiaat alnizae fi aliraaq (taqyim istiratiji), a.g.e., s. 25.

³ Bkz: Gharib Abdel Samie Gharib, ilim alijtimae mafhumat-mudueat-dirasat, misir al'iiskandiria, muasasat shabab aljamiea, 2009, s. 110.

vatandaşların siyasi yaşamdaki mezhepsel ve ideolojik bağılıklarının düşünce, toplum ve otorite düzeyinde siyasallaştırılmasına dayanan bir siyasi eylem yaklaşımıdır. Mezhebin haklarını savunmak ve belirli veya dar siyasi kazanımlar elde etmek için destekçilerinin desteğini harekete geçirmek ve mezhepçi siyasallaşma, karşı tarafı mezhepçi siyasallaşmayla yüzleşmeye itecektir; bu da 19. yüzyılda mezhepçi siyasallaşmanın artan hızına yol açacaktır. yüzyıl. Diğer yandan mezhepçilik ve mezhep karşıtlığı duygularının tehlikeli ve sonsuz bir döngü içerisinde tırmanmasına, devletle tek organik bağ olan vatandaşlığın dışlanarak yerine mezhepsel bağların getirilmesine katkıda bulunacaktır. Milli devleti, birliğini ve güvenliğini tehdit eden ölümcül bir silahtır. ⁽¹⁾, Devlet, tarafsız bir kurumsal çerçeve olmaktan çıkarak, toplumdaki bireylerle ilişkilerinde dini, mezhepsel, etnik ve ırksal bağılığa göre ayırım yapan bir devlete dönüşmekte, böylece mezhep, toplumsal uyumu ve toplumun bütünlüğünü tehdit eden gerçek bir tehlikeye dönüşmektedir. Siyasi durumundaki mezhepçilik, farklı mezhep mensubiyetlerine sahip grupların desteklenmesi nedeniyle toplumdaki zayıf sosyal entegrasyonla birleşiyor. İkincil veya birincil kimliklerin değeri, zamanla onları uyum sağlayan tek bir ulusal kimliğe entegre olamıyor. Mezhepsel siyasi yapı altında anayasal olarak meşrulaştırılmakta, güçlendirilmekte ve mezhep kotaları yoluyla siyasi olarak pekiştirilmektedir. Bu anlamda siyasi mezhepçilik parçalanmanın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmekte, toplumları tehdit etmekte ve gerçek bir tehlikeyi temsil etmektedir. sosyal uyumu ve devlet inşasını veya hayatta kalmasını tehdit ediyor. ⁽²⁾

Siyasi mezhepçilik krizi, devlet fikrinin özünü etkiler ve onu, iç ve dış politikaların meselelerine ve içeriğine ek olarak, toplumda baskın kültür haline gelmek ve siyasi elitleri boyamak için çeşitli kurumları aracılığıyla devlet pratiğinin sağladığı koşullara hazırlar ve böylece siyasi mezhepçilik, özellikle sosyal yapının zayıflığı ve farklı birincil bağlantılara sahip grupların alt kimliklerin değerini yükseltmesinden kaynaklanan toplumsal entegrasyonun zayıflığı eşlik ederse, sosyal homojenliği ve devletin varlığını tehdit eden gerçek bir tehlikeye dönüşür. Zamanla, demokratik bir

¹ Bakınız: Marwa Abdel Moneim Bakr, *altaayifia alsiyasia watahadiyat faeiliat aldawla fi aliraq*, Cilt 23, Sayı 2 - Seri Numarası Sayı 91, 10.21608/JPSA.2022.233866, Nisan 2022, s. 150, 151.

² Bakınız: Rasmia Muhammad Hadi, *altaayifia alsiyasia fi aliraq walhala albadila almatluba, majalat al'akadimia alarabia kuliyat alqanun waleulum alsiyasia*, Yıl 12, Sayı 24, 2020, s. 12, 14.

vatan altında uyum, istikrar ve barış içinde bir arada yaşamayı sağlayan tek bir ulusal kimliğe entegre olamaz. ⁽¹⁾

Iraklı Şiiler, 1979'daki İran devrimi olaylarına kadar Şii mezhep kimliğinin varlığını kabul etmelerine rağmen dini kimlikleri hakkında siyasi düşünmediler. O dönemde sürgündeki İslamcılar devlet ve yönetim sorununu yeniden anladılar. Daha sonra bu yeni anlayışla, Irak toplumunun bölünmesine ve Irak toplumunun zayıflamasına yol açan, sınır ötesi kimlikleri temel alan siyasi faaliyetlerin tanımı yapıldı. Irak'ın başarılı bir birleşik devlet olarak kalma şansı azaldı. Siyasi yazı ve analiz literatüründe, siyasi Şiilik terimini, Irak'ta aktif olan Şii İslami siyasi güçleri tanımlamak için kullanmak oldukça uzun bir süredir yaygın hale geldi. Irak sahnesi. Bu, pek çok kişinin bu terimin anlamını ve kullanımının gerekçelerini ve hatta çağdaş Irak siyasi sahnesini tanımlarken ona duyulan ihtiyacı sormasına neden oldu. Bu terim, dini kavramın varlığını ve gelişimini analiz etme bağlamında kullanıldı. Irak kamusal alanında entelektüel ve politik bir mesele.⁽²⁾

Özel anlamda siyasi Şiilik terimi, siyasi bir alanda bir grup vatandaşın dini aidiyetleri temelinde tanımlanması ve bu tanımın ulusal toplumdaki siyasi kimliklerinin temeli olarak kabul edilmesi ve devletteki ve kurumlarındaki varlıklarının modeline göre hüküm verilmesidir Bu yeni tanımın bir sonucu olarak orada olan şey, Iraklı Şiilerin Irak devleti içinde ve diğer yurttaşlarla ilişkilerinde ne olması gerektiğinin bir başka tasviridir ve siyasi Şiiliğin yaptığı şey, tüm Şiileri tek bir kimlik yönünde birleştirmek ve onların adına konuşmaktır Sanki hepsi siyasi yönelimli ve Şii kimlikleri bu nedenle Şii dindarlığının önceliklerini yeniden düzenliyor ve başka bir kimlik biçimi seçerse manevi içeriğinin içini boşaltıyor. ⁽³⁾

Şii siyasal İslam, Şiilerin Müslümanlar olarak tüm enerjilerini devletin [doktrin vizyonuna göre] İslamileştirilmesine ve kamusal alandaki mevzuatına adanması gerektiğine ve [Şii İslam'ı] ekonomik, sosyal ve diğer sistemle ilgili tüm ayrıntıların türetildiği entelektüel bir temele dönüştürmeleri gerektiğine inanıyordu. ⁽⁴⁾

¹ Bakınız: Merve Abdül Monim Bekir, *altaayifia alsiyasia wa tahadiyat faeiliat aldawla fi aliraq*, s. 162.

² Bkz.: Ali Al-Madan, *min alislam alsiyasi ilaa altashayue alsiyasi, markaz albayan lildirasat waltakhtit*, <https://www.bayancenter.org/> 2023, Irak - Bağdat, s. 4.

³ Aynı eser, s. 9.

⁴ Aynı eser, s. 11.

Şii kinetik dindarlığı ve dini ritüeller Politikacılar, nominal katılım ve mali destekle ritüelleri destekler ve bir sosyal etkileşim ağı aracılığıyla sosyal sermaye elde etmek ve birden fazla kez iktidara gelmelerini sağlayan bir sosyal taban elde etmek amacıyla alayların kurulmasına katkıda bulunurlar.⁽¹⁾ Bu, iktidardaki yozlaşmış ve beceriksiz bir siyasi sınıfın hayatta kalmasının yanı sıra, sivil yaşam tarzını etkileyen bir kaos durumunda onları desteklemek için ritüelleri ve rekabeti desteklemenin katkısıyla temsil edilen önemli bir sosyal etkiye neden oldu.

Hem Irak hem de Lübnan'daki tüm siyasi örgütlerin küçük veya büyük askeri güçlere sahip olduğu biliniyor ancak bu durumun devam etmesi zorunlu olarak sivil siyasi sistemin kuruluşunun bozulmasına yol açacaktır.⁽²⁾ Gizemli, değişen ve çok gizli bir dünya olduğu için, partinin veya kuruluşun adıyla çağırılması doğru olmayan silahlı hareketleri izlemek daha zordur ve bununla ilgili bilgiler çoğunda çelişkili görünmektedir.⁽³⁾ Ayrıca Irak güvenlik açısından da terör, şiddet ve güvenlik eksikliği tehditleriyle karşı karşıyadır. Güvenlik, siyasi ve hatta ekonomik yetkilerle yakından ilgili olan Irak hükümetlerinin karşı karşıya olduğu en önemli zorluk, Ülkedeki silahlı gruplar arasında bazıları rekabet halinde ve devletin otoritesine meydan okuyor çünkü artık büyük bir askeri güce ve kendilerine verilen bir role sahipler. Siyasi ve güvenlik düzeylerinde hareket, eylem, nüfuz ve nüfuz özgürlüğü ⁽⁴⁾ "Bazı siyasi gruplar, psikolojik bir korku, dehşet, korku durumu yaratacak şekilde, siyasi kazanımlar elde etmek amacıyla bazı toplumsal gruplara karşı örgütlü şiddet kullanımına veya bu şiddetin kullanılması tehdidinde dayalı sembolik bir davranış olarak değerlendirilen siyasi terörizme başvurabilmektedir. ve hedefler arasında güvensizlik."⁽⁵⁾ Bütün bunlar, Irak devletinin etkinliğin tam tersi olan kırılganlığına yol açmıştır. İstikrarlı devletin aksine, temel görevleri yerine getirmedeki zayıf yeteneği ve etkinliği, yokluğu ile karakterize edilen kırılgan devlet vardır. sosyal kontrolün bozulması, beyan edilen politika ile devlet kaynaklarının fiili dağıtım süreci arasında açık bir düzeyde tutarsızlığın varlığı ve kamu mallarının ve temel hizmetlerin zayıf sağlanması.

¹ Bkz.: Muhtadi el-Abyad, *ijtimaeiat altadayun alshaebi: dirasat tawilia liltuqus aleashurayiya*, s. 155

² Bkz: Tawfiq Al-Saif (2006) *al'ahzab almurtabita bil-Wali Al-Faqih*, Al-Jazeera Net, eski.

³ Bakınız: 100 eam min alislam alsiyasi bialiraq - alshiyee, Rashid Al-Khayoun, 5 Ağustos 2022, Dirasat, markaz Al-Misbar <https://www.almesbar.net/>

⁴ Bakınız: Merve Abdül Monim Bekir, *altaayifia alsiyasia watahadiyat faeiliat aldawla fi aliraq*, s. 165.

⁵ Hüseyin Tevfik İbrahim, *zahirat aleunf alsiyasi fi alnuzum alarabia*, markaz dirasat alwahda alarabia, İkinci Baskı, Beyrut, Lübnan, 1999, s. 32.

Devletin toplumun tüm kesimlerinin taleplerine, vatandaşlarını çok çeşitli tehdit ve tehlikelere karşı savunmasız bırakacak şekilde yanıt verememesi (¹)

Sünni kinetik dindarlığın Irak toplumundaki etkisine gelince, 2003 sonrasına kadar, iktidarın gücü ve güvenlik hakimiyeti nedeniyle hareket faaliyeti örgütsel olmaktan çok entelektüeldi, ancak 2003'te rejimin düşmesinden sonra Sünni İslamcılar, Şii siyasi İslam'ı karşısında büyük bir Sünni blok inşa etmeye çalışan ve bu seçenekle Kürtlerle ittifak kurmaya çalışan Irak İslam Partisi'ni (1960'ta kuruldu) kurmaya ve restore etmeye çalışmak için Şii dini partilerin kontrolünden endişe duyma duygusundan çıktılar. Sünniler ve Türkmenler ve laik Şii güçlerle (²) Bu parti 2003'ten sonra Irak'ta faaliyetlerine devam etti ve mezhepsel kutuplaşma koşulları nedeniyle 2005 seçimlerinde iyi sonuçlar elde edebildi, ancak popülaritesinin azalması ve Şii partilerden muadillerine kıyasla popüler çevrelere nüfuz edememesi nedeniyle 2010 ve sonrası seçimlerde önemli bir sonuç elde edemedi (³) Bu nedenle, Sünni Arap kinetik dindarlığının etkisi basit ve sınırlı siyasi katılımı sınırlıydı ve sınırlı bir sosyal varlık, Sünni kimliğini korumaya ve bazı haklar elde etmeye ve anayasanın hazırlanmasına kendisine sunulan alanla katılmaya çalıştı.

1951 yılı başlarında Şeyh Ahmed el-Zahavi ve Şeyh Muhammed Mahmud el-Savaf'ın gözetiminde kurulan İslam Kardeşliği Cemiyeti, Mısır'daki Müslüman Kardeşler hareketinin fikirlerinin ikinci Dünya Savaşı'ndan önce Kahire'den Irak'a ulaşması ve hareketin özellikle Bağdat'a ve Fırat kentlerine yayıldığı Musul kentinde dikkate değer bir faaliyet göstermesi, özellikle Ramadi (⁴) Sünni toplumda bu kinetik dindarlık tarzının ortaya çıkışının başlangıcı olmuştur Daha sonra Irak İslam Partisi kuruldu.

Irak'taki Sünni İslami hareketler ve partiler, sınırlı bir boyut dışında yatay olarak yayılmayı başaramadılar ve (1953'te kurulan) İslami Kurtuluş Partisi tarafından temsil edilen daha radikal Sünni siyasal İslam modelinin, Irak'ta yaygınlaşmadığını belirtmek önemlidir. Irak'ta büyük veya başarılı bir organizasyon. Aynı durum, birkaç yıl sonra kurulan İslam Partisi için de geçerlidir; çünkü laik ideolojik partiler onlarca yıldır modern Irak'taki siyasi arenaya hakim olmuştur: Irak Komünist Partisi (kuruluşu 1934)

¹ Bakınız: Merve Abdül Monim Bekir, taayifia alsiyasia watahadiyat faeiliat aldawla fi aliraq, s. 150.

² Bkz.: dinamikiaat alnizae fi aliraq (taqyiim istiratiji), a.g.e., s. 56.

³ Bakınız: alahzab alislamia wa ishkaliat aldiymuqratia fi aliraq, s. 127.

⁴ Aynı eser, s. 156.

ve Arap Sosyalist Baas Partisi (kuruluşu 1947) Kısa bir süre sonra Irak'a giren Milliyetçi Hareket (1948'de kuruldu), 1955'te Irak'a girdi. ⁽¹⁾

Irak'taki Selefi kinetik dindarlığa gelince, kaynaklar, bir Selefi_ örgütü bulmaya yönelik ilk girişimin, 1960 yılında İslam Partisi'nin deneyimini üreten Müslüman Kardeşler'in deneyiminden etkilenerek on dokuzuncu yüzyılın altmışlı yıllarının başında olduğunu gösteriyor⁽²⁾ Geçen yüzyılın yetmişli yıllarının ortalarında, Selefi hareketi, onu tarihsel olarak karakterize eden bilimsel nitelikteki geleneksel Selefi savunuculuğundan uzak bir kimlik aramaya başladı, bu nedenle bazı Selefi gençler kendilerini "Almohad hareketi" nden uzakta örgütlemeye çalıştılar. Şura Konseyi ve grubun iç tüzüğünün hazırlanması Bu grup 1979'da Musul ve Bağdat'ta teşhir edildi ve tutuklandı... Bir yandan Irak-İran savaşının yansımaları ve Selefilerin savaş yanlısı duruşu, diğer yandan Irak hükümeti ile Suudi Arabistan arasındaki iyi ilişkiler nedeniyle açık bir Selefi faaliyetine tanık olan ve bazılarının hükümetin Suudi Arabistan'dan Selefi kitapların girişine izin vererek dolaylı olarak kendilerini desteklediğine inandığı seksenli yılların ortalarına geri dönmek... Irak Selefiligi gerçek bir Selefi "kuramsallaştırması" üretmemiş, bireysel savunuculuk çalışmaları çerçevesinde ya da küçük gruplar içinde kalmış, bir hareket ya da entelektüel akım oluşturamamış, yazarlık ve öğretmenlikte bilimsel çalışma, camilerde imamlık çalışmaları yürüten savunuculuk çerçevesinde kalmış ve birkaç istisna dışında bu çerçeveden ayrılmaya çalışmamış, Iraklılar 2001'den önce Selefi-cihatçılığı bilmiyorlardı,⁽³⁾

Selefi-cihatçılık tecrübesini Irak'a aktaran ilk model, Irak'ın Kürdistan bölgesindeki Süleymaniye'de Molla Fatih Krekar tarafından kurulan ve Aralık 2001'de üç grubun birleşmesi sonucu ilan edilen Ensar el-İslam'dı: Cund el-İslam, Harekat el-Tevhid ve Kürt Hamas.⁽⁴⁾

¹ Bakınız: Yahya el-Kubaisi, alsalafia fi aliraq: taqalubat aldaakhil watajadhubat alkharij, makale, önceki kaynak.

² Önceki.

³ Bakınız: Yahya el-Kubaisi, alsalafia fi aliraq: taqalubat aldaakhil watajadhubat alkharij, Makale, Önceki Kaynak

⁴ Önceki.

Irak'taki Selefi eğilimler dört ana eğilim olarak kategorize edilebilir⁽¹⁾

- Geleneksel bilimsel Selefilik veya Dava, herhangi bir ideolojik eğilim olmaksızın Selefî yöntemine bağlılığı gösteren ılımlı Selefiliktir.
- Kurucuları Muhammed el-Cami ve Rabi' el-Medhali'nin adını taşıyan Selefilik (Camiyye veya Medhali), muhalifleri ise buna (Mürçi'a) adını verir. Adı, Amerika'nın Irak'ı işgal etmesinden sonra ortaya çıkmıştır. Amerikan işgaline karşı çıkmayı reddeden pozisyonlar ve "İslam topraklarını işgal eden kafirlerin cihadı geçersizdir" iddiası.
- Yabancı muadillerine göre daha az aşırılık içeren yerel Selefi cihatçılık; ve Irak'taki çatışmayı yönlendiren faktörlere, özellikle Şii'lere yönelik tutuma ilişkin olarak, daha fazla anlayışlı; Ve yerel topluluğa daha yakından bağlı.
- Genellikle "Tekfirci Selefilik" olarak adlandırılan gurbetçi Selefi cihatçılığı, aşırılık yanlısı gruplar ve örgütlerle sonuçlandı.

Irak Kürdistan Bölgesi'ndeki İslamcı partilerin aksine, daha geniş bir sosyal ve siyasi varlığa sahiptiler. Irak Kürdistanı'ndaki İslami hareketlerin kökleri, 1978'de Kürdistan'da İslami Hareket'i kuran Şeyh Osman Abdülaziz ile yetmişli yılların sonunda siyasi bir örgütlenmede vücut bulan Mısır'daki Müslüman Kardeşler hareketinin doğal bir uzantısı olarak ortaya çıkan geçen yüzyılın ellili yıllarına kadar uzanıyor. ⁽²⁾

Burada şunu belirtmek gerekir ki, gayrimüslim dinlere, özellikle de Hristiyanlığa mensup insanlar için kapalı partiler vardır, ancak bunlar ulusal veya etnik partiler olduğu kadar dini partiler gibi de görünmemektedirler, çünkü sloganlarında bu partilere gönderme yapan hiçbir şey yoktur. dine veya dini bir varlığın kurulmasına. Bu partilerden, temsil ettikleri Iraklıların da bulunduğu özerk bir bölge için çağrılar gelse bile, bu, dini bir bölge elde etmek ya da bu bölgede yaşayanlara dini kanunları uygulamak anlamına gelmiyordu. Aynı şey Ezidiler için de geçerli ve gayrimüslim dini otoriteler genel olarak partilere olumlu bakmıyor, geleneksel Müslüman dini otoriteler için de durum aynı. Bu otoritelerin toplumdaki rolünün ve nüfuzunun

¹ Önceki.

² Bakınız: Yahya Al-Kubaisi, *alsalafia fi aliraq: taqalubat aldaakhil watajadhbat alkharij*, Makale, önceki kaynak Khurshid Deli (2014) *al islam alsiyasi fi kurdistan bayn aldini walqawmi*, Al Jazeera Net. Şuradan ulaşılabilir: <https://www.aljazeera.net> (Accessed: 07 December 2022).

zayıflamasından duyulan korkunun yanı sıra, birçok Şii otorite için de durum aynı. Gayrimüslim yetkililer, dini partiler olarak anlaşılmayan kapalı Hristiyan partilerinin kendi mezheplerine karşı yarattığı siyasi sürtüşme ve fanatizm konusunda ihtiyatlı davranıyor: (Süryani Ulusal Partisi), (Beit Nahrin Demokrat Partisi), (Beit Nahrin Demokrat Partisi) Nahrin Ulusal Birliği) ve (Demokratik) Hareket, Süryani). Ve Ezidiler, tüm mezhebin temsilcisi olmasa da: (Demokratik) Parti. ⁽¹⁾

Genel olarak kinetik dindarlık örüntüsü, toplumlarımızda ulusal devletin meşruiyetinin aşınması ve resmi dindarlık sembollerinin güvenilirliğinin sarsılması bağlamında doğan bir dindarlık örüntüsüdür ve belki de dindarlığın siyasallaşmasını, destekçilerinin "bazılarının" partizanlığı dine mensup olmakla karıştırdığı noktaya kadar abartmıştır ⁽²⁾ ve bu nedenle tehlike, dinin, çelişki ve çatışmalarıyla uğraşan siyasi, sosyal ve ekonomik kurumlardan biri olarak görülen bir kuruma dönüşmesinde yatmaktadır⁽³⁾ Bu rekabet, halkla arasında bir bariyer oluşturmakta, insanların dine ve dindarlığa olan güvenini zayıflatmakta, pragmatizmi kınayan eylemcilerin dindarlığı, modern, materyalist siyaset anlayışını benimsemeleri ve onlara aşılana siyasi pragmatizm ruhunu ve o dönemdeki reform ve değişim boyutlarının genel algıları üzerindeki hakimiyetini sızdırmaları sonucunda ortaya çıkmaktadır.⁽⁴⁾

İslam fikrinin, kapsamlı örgütlenme fikrini doğuran kapsamlı bir sistem olduğu, karıştırılmaması gereken bir konu olduğu ve revizyon fikrinin her zaman partizan ideolojilerin engeliyle çarpıştığı doğrudur ⁽⁵⁾, ancak genel olarak, bir yandan yalnızca özel işlerin İslam'ını ve diğer yandan totaliter İslami projeyi çağıran laik umutlarda çifte düşüş var, çünkü İsviçreli din sosyolojisi araştırmacısı "Patrick Heine"ye göre, uzun süredir dini bileşenin tam bir medeni alternatif sağlamadaki merkeziliğine dayanan büyük anlatılar kaybolmuş gibi görünüyor. Onun da belirttiği gibi, uzun nefesi, bu büyük dönüşümler için bir başlangıç noktası olarak gördüğü İslamlaşma yolu ile örtüşen "burjuvallaşma" (burjuvazinin bazı özelliklerinin işçi sınıfı üyeleri

¹ Bkz. 100 eam min al islam al siyasii bialiraq - alshieya, Rashid Al-Khayoun, 5 Ağustos 2022, Dirasat, Merkez Al-Misbar <https://www.almesbar.net/>

² Bkz.: Radwan Al-Sayed: harakat al islam alsiyasi almueasir ta'amulat fi biyatiha al aydiuluja walsiyasia fi siyasat al islam almueasir, dar al kutub al arabi, Beyrut, ilk baskı 1997, s. 184.

³ Bkz.: Abd al-Jabbar al-Rifai, al-din walzama alontiu luji, s. 169.

⁴ Bkz.: Muhammad Zahid Gul, altadayun alsiyasi al islami afat alhadatha almadiya almustaeara, s. 7.

⁵ Bkz.: Jassim Al-Sultan, azmat altanzimat al islamia al ikhwan namuthajan, s. 46.

tarafından edinilmesi anlamına gelir) sürecinin gerilemesinin ve ilişkilendirilmesinin sonucudur ve bu gözlemler, tarif ettiği gibi, İslami projenin güvenilirliğini etkilemez, ancak sahada meydana gelen üç gerçek değişiklik ile ilgilidir: örgütlerin kutsallıktan arındırılması, üzerine kuruldukları ilkelerin kısmen mutlak alandan görelilik alanına aktarılması ve yeni türlerin ortaya çıkması Dindarlık, siyaset ve devlet meselelerine ilgiden yoksundur ve dışarıya karşı kültürel açıklık yönünde açık bir eğilim gösterir.⁽¹⁾

Bütün bunlar, örgütsel bağlılığın kutsallığını ortadan kaldıran, bunun etrafında dönen ana sloganların terk edilmesi anlamına gelen, küreselleşmiş bireyciliğin bir karışımı olan bir modelin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu model, kimliği siyasete bağlayan İslami modellerle rekabet etmeye başlamıştır. ve din, ve bu kalıp böylece “neoliberal” döneme katılıyor.* Bu, ister devlet ister totaliter nitelikteki hareketler olsun, büyük siyasi yapıların terk edilmesini yansıtıyor ve Arap Baharı bu eğilimin doğrulanmasına büyük katkı sağladı.⁽²⁾

Gerçeklik düzeyinde, doksanlı yılların başından bu yana, İran ve Arap bölgesi, Şii dini partileri, siyasi davranışlarını, iç yapılarını ve hedeflerini derinden etkileyen köklü değişimlere, ideolojik tabanlarında paralel dönüşümler olmadan gerçekleşmeyecek değişikliklere tanık oldu ve bu bize devletin sekülerleşme için en güçlü araç olduğuna inanan Max Weber'in görüşünü hatırlatıyor.⁽³⁾

Sanal kamusal alanın sonuçlarından biri, derneğin (Şeyh - öğrenci) parçalanmasıydı ve Arap sosyal benliğinin birden fazla bilgi kaynağını görmesini ve bunlardan kendilerine uygun olanı seçmesini ve ideolojik kurumların eğitim sistemine girmeye gerek kalmadan bir veya birkaç fikri benimsemesini kolaylaştırdı ve böylece kendi kendini inşa etme teknikleri olarak adlandırılacak şeylerle sökülüp yeniden inşa etmelerini sağladı ⁽⁴⁾ ve bugün dindarların geri dönüşü ve bazı dini hareketlerin

¹ Bkz: Patrick Hayney, islam alsuwq, s. 42, 47.

² Aynı eser, s. 25.

* "Neoliberalizm", devletin rolünü azaltıp özel sektörün rolünü artıran ve bunun hükümetin verimliliğini artıracığı ve ekonomiyi iyileştireceği iddiasıyla ekonominin kontrolünü hükümetten özel sektöre devretmeyi amaçlayan bir ekonomi politikasının benimsenmesi anlamına gelir. ülkenin ekonomik durumu.

³ Bkz: Tawfiq Al-Saif (2006) al'ahzab almurtabita bial-Wali Al-Faqih, Al-Jazeera Net, eski.

⁴ Bkz.: Hani Awad, altadayun alshababi namat mufalat min almuasasa al'idlujia, s. 22, 17.

büyükülüğü ve bağılı kuruluşları hakkında modernitenin araçlarını ve değerlerini kaybetmeden özümseme sorusu ortaya çıkıyor Kimliğinden bir şey (¹).

¹ alzaahira aldiynia bayn almanhaj alwadeii walmanhaj allaahuti: dirasat muqarana, s. 26

5 SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sonuç olarak araştırmacı şu sonuçlara ulaştı:

- 1- Din, sosyal, politik, ekonomik ve bilişsel sistemlere ilişkin genel algıların formüle edilmesine diğer sanatsal çerçevelerden daha fazla katkıda bulunan kişisel ve toplumsal değerlerin kaynağı olarak hâlâ etkisini ve etkili varlığını sürdürmektedir. Gerçeklik ve tarih, varoluşsal bir varlığın varlığını kanıtlamaktadır. Yaptıkları psikolojik ve sosyal etki ve işlevler nedeniyle din ve dindarlığa olan ihtiyaç ortadan kalkmamış ve kaybolmayacaktır.
- 2- Dini inanç, insanların sosyal yaşamlarından ayıramaz çünkü din, tek başına genel sosyal formla bağlantılı olmanın yanı sıra ekonomi, politika, hukuk ve diğer sosyal sistemlerle de organik olarak bağlantılıdır.
- 3- Çoğu Arap ve İslami siyasi sistem, dini hareketlerin yerel ve bölgesel siyasi ve toplumsal hareketlerde önemli bir ağırlık merkezini temsil ettiği gerçeğine uyum sağlamakta hâlâ tereddüt ediyor.
- 4- Dindarlık, dinin pratik uygulamasına yönelik bir girişimdir ve bu uygulama tek bir kalıpta değil, çeşitli kalıplarda ve biçimlerde oluşur ve onu şekillendiren ve etkileyen ve üretimini temelden ve önemli ölçüde kontrol eden kişisel ve nesnel faktörler vardır.
- 5- Özellikle İslam dünyasında dine yönelik tepkiler çoğu durumda dinin özüne yönelik olmayıp, din ile dindarlık kalıpları arasında ayırım yapılmamasından, bu kalıplardan bazılarının çarpıtılmasından kaynaklanmaktadır. Objektif ve kişisel faktörlerin oluşumuna derin olumsuz müdahalesi), yanlış dindarlık anlayışına bağlı kalmaya, psikolojik, sosyal ve manevi gelişmeyi engellemeye, gelişmenin önünde durmaya, derin manevi anlamların gerçek önemini göz ardı etmeye yol açabilir. din ve ılımlılık, hoşgörü ve karşılıklı kabulden sapmak veya ırkçılık, aşırılık, fanatizm ve başkaları üzerinde zorlayıcı kontrol arayışı takıntısı.
- 6- Irak toplumunda dinin güçlü bir sosyal varlığı vardır ve bunu etkileyen en önemli faktörlerden biri de dini söylemdir, dolayısıyla toplumun istikrarına veya istikrarsızlığına ve çok dinli bir yapıya şu veya bu şekilde katkıda bulunur. Irak toplumu gibi mezhepçi ve etnik toplum, alt kimlik biçimlerini en önemli entelektüel zorluklar arasında görüyor. Dini elitlerin aktif olarak entegrasyonu, dini veya mezhepçi ötekiyle olan ilişkinin imajının değişmesine yol açabilir ve

bu, Dinin dar kişisel, hizipsel veya mezhepsel çıkarlar için istismar edilmesi durumunda tam tersi bir sonuç ortaya çıkabilir.

- 7- Ritüellerin yoğun olarak uygulandığı ve Şii dini partilerin 2003'ten beri iktidarda olduğu, 2003'ten sonra popüler ve kitlesel düzeyde (halk dindarlığı) ve iktidar düzeyinde (kinetik dindarlık) yoğun bir dini güç varlığı söz konusudur.
- 8- İslami partiler önemli bir yer teşkil etmektedir. Irak'ta siyasi ve kültürel kimlikte demokratik devlet, kamu düzenini veya başkalarının haklarını ihlal etmediği sürece barışçıl dini ifadeyi yasaklayamaz. Bu nedenle içindeki parti sistemi devletin medeniyetini ve sistemlerini koruyacak şekilde yeniden kodlanması ve kontrol edilmesi gerekiyor.
- 9- İslami partiler Irak'taki siyasi ve kültürel kimliğin önemli bir parçasını oluşturuyor ve demokratik devlet, kamu düzenini veya başkalarının haklarını ihlal etmediği sürece barışçıl dini ifadeyi yasaklayamıyor.
- 10- Siyasi mezhepçilik, toplumsal uyumu etkileyen olumsuz etkilerden biri ve Irak siyasi sistemindeki genel zayıflığın tezahürlerinden biridir. Bu durum, toplumların doğası gereği mezhep ve mezheplerin çokluğundan kaynaklanmamaktadır. Bir o kadar da aidiyetin bıraktığı psikolojik etkinin bir yansımasıdır. Mezhepsel partiler mezhep kompleksi tarafından kontrol edilir, onu korur ve öne çıkarır. Tali kimliği, kapsamlı ulusal kimliğin pahasıdır.
- 11- Politikacılar, dini ritüellere olan desteklerini resmi katılım ve mali destekle kullanırlar ve gücün ritüellerle değiş tokuş edildiği, iktidara yükselmeye uygun bir sosyal taban elde etmeyi amaçlayan sosyal sermaye elde etme amacıyla yürüyüşler düzenlemeye katkıda bulunurlar.
- 12- Ritüellerin kamusal yaşamda uygulanması ve uygulayıcılarının kimliğini empoze etmek amacıyla istismar edilmesinin zulmü, bunu kırmızı çizgilerle korunan kutsal bir tabu haline getirmiş, böylece sıradan insanlara dini kendi popüler kültürlerine göre yönlendirme gücü vermiş, Dindarlığı standarttan

kaosa, eylemden duyguya, sorumluluk ve bilgiden mit ve hurafelere taşıyarak dindarlığın olumsuz yönlerini öne çıkardı.

- 13- Irak Şii siyasi topluluğunda dini ve partizan otorite arasındaki bağlantı, düşünce ve siyasi pratik düzeyinde bir takım sorunları ve hassas konuları gündeme getiriyor; bunlar arasında belki de en önemlisi, ikisi arasındaki ilişkinin doğasını tanımlamak, tabiiyetin belirlenmesidir. Bunlardan herhangi birinin diğerine karşı tutumu ve seçmenlerin siyasi tercihlerini belirlemede dini otoritelerin rolünün yeniden ayarlanması gerekmektedir.
- 14- Irak kişiliğini yeniden inşa etmek, geleceğe açık, kendi içinde bölünmüş Irak toplumunu yeniden inşa etmeyi amaçlayan kapsamlı bir sosyal felsefeyi gerektirir. Bu da insanların farkındalığında, düşüncesinde ve sosyal davranışlarında köklü bir değişiklik yaratacak entegre bir ulusal projenin inşasını gerektirir. Özellikle İslam dininin sosyal yaşamda güçlü bir varlığa sahip olması nedeniyle, bilişsel ve kültürel olanlar da dahil olmak üzere, dinin büyük bir bölümünü oluşturduğu tüm sosyal sistem ve sistemlerin işbirliğiyle modern, istikrarlı sivil devletin yeniden üretilmesi. ibadet alanını aşar, daha ziyade hayatın diğer tüm sistemlerini ve alanlarını (hukuk, ekonomi, sosyal ilişkiler, devlet vb.) aşar.

KAYNAKLAR

1. Kur'an-ı Kerim.
2. 100 Eam Min Al'iislam Alsiyasii Bialearaq -1 Alshiyeati, Rashid Khiun Markaz Al Almisbar Lildirasat Walbuhuth, Dubaya Al'iimarati, Tabba 1, 2011. Dar Alnashri: Markaz Almisbar Lildirasat Walbuhuth, Dubai, Birleşik Arap Emirlikleri.
3. Aakash Bin Mustafa, Alislam Mumarisan: Tajdid Alnazrat Fi Maeayir Altadayun, Alribaati-Almagrib, 2011.
4. Abdel Basset Abdel Moati, Alwaey Aldiyni Walhayaat Alyawmiat: Dirasa Maydania Alaa Eayinat Min Sharayih Tabaqia Fi Quraa Misria, Tabba1, Aljameia Alearabia Lieilm Alaijtimae Wa Markaz Dirasat Alwahda Alarabia, Kahire, 1989.
5. Abdel Nasser Sultan Salam, Bonyat Al-Din: Dirasat Tahlilia Lilmukawinat Al'asasiat Fi Al'adyan, Tabba 1, Almultaqaa Liltibaea, Türkiye - Gaziantep, 2022.
6. Abdel Rahim Boudalal, Alzaahira Aldiynia Bayn Almanhaj Alwadeii Walmanhaj Allaahuti: Dirasat Muqaranati, Min 'Iisdarat Markaz Dirasat Almaerifa Walhadara, Fas, 2021.
7. Abdel Rahman Khalifa, Aydujuat Alsirae Alsiyasii Dirasat Fi Nazaria Alqua, 1. Baskı, Dar Al-Maarifa Al-Jamia, Mısır, 1999.
8. Abdel-Jawad Yassin, Al-Din Waltadinu: Altashrie Walnasu Waliajtima, Tabba 2, Almarkaz Althaqafii Alarabi, Kazablanka - Fas, 2014.
9. Abdel-Jawad Yassin, Allaahut, Tabba 1, Muasasat Muminun Bila Hudud Lilnashr Waltawzie, Rabat-Fas, 2019.
10. Abdul Aziz Bin Zaid Al Dawood, Tahawulat Altadayun Fi Almujtama Alsuodi, 1. Baskı, Ghina Lilnashir, Riyad, 2009.
11. Abdul Rahim Al-Atari, Barakat Al-Awliya, Bahath Fi Almaqadas Aldarayihi, Tabba 1, Manshurat Almadaris, Kazablanka, Fas, 2014.
12. Abdul-Jabbar Al-Rifai (2022) Ytnwwe Altdyn Btnwwe Al'iinsan Walwaqie. Available At: <https://www.ssrcaw.org/ar/show.art.asp?aid=756024> (Accessed: 08 December 2023).
13. Abdul-Jabbar Al-Rifai, Al-Din Walnazea Al'iinsania, Tabba 3, Markaz Dirasat Falsafat Al-Din - Bağdat, 2018.

14. Abdul-Jabbar Al-Rifai, Al-Din Walzama Aliantuluji, Tabba 1, Markaz Dirasat Falsafat Al-Din - Bagdad, 2016.
15. Abdul-Jabbar Al-Rifai, Altadayun Alshaebi Waltadayun Alshaebawi, Sahifat Alealam Aljadid .Available At: <https://Al-Aalem.Com/Article> (Accessed: 23 May 2023).
16. Abdul-Jabbar Al-Rifai, Altadayun Alsiyasi, Majalat Al-Arabi, Sayı 747, Şubat 2021, Kuveyt, Almajlis Alwatani Lilthaqafat Walfunun Waladab. (<https://Alarabi.Nccal.Gov.Kw/Home/Article/16771>) Accessed: 16 December 2023.
17. Abdullah Al-Bredi, Alsalafia Alshiyeia Walsuniya: Bahath Fi Tathiriha Alaa Aliandimaj Aliajtimaei, Tabba 1, Alshabaka Alearabia Lil'abhath Walnashr, Beyrut, 2013.
18. Abdullah Al-Khuraiji, İlim Al-İjtimaa Al-Dini, 1. Baskı, Ramatan - Cedde, Suudi Arabistan - Cedde, 2009.
19. Abdullah Al-Nafisi, Alharakat Al'iislatiyyat Thagharat Fi Altariq, Tabba 2, Afaq Lilnashr Waltawzie, Kuveyt, 2013.
20. Abdullah İbrahim, Aliaitijahat Walmadaris Fi İlim Alaijtimaei, Tabba 2, Almarkaz Althaqafii Alearabii, Kazablanka, Fas, 2010.
21. Abdullah Munib, Al-Din Wa Almujtamaa: Dirasa Sosyoligia Al-Din Fii Al-Magrib, 1. Baskı, Afrikia Al-Shark, Al-Dar Al-Baydaa - Fas, 2006.
22. Abdullah Shalabi, Al-Tadayon Al-Shabii Lifukaraa Al-Hadar Fii Misir: Aaliyat Al-Musalaha Wa Al-Kabul Wa Al-Rida Wa-Altahayol, 1. Baskı, Al-Mahrousa Yayıncılık, Basın Ve Bilgi Hizmetleri Merkezi, Kahire, 2008.
23. Adel Lotfi (2013) Al'iislam Alsiyasi Min Muajahat Aldawla İlaa Muajahat Almujtamae, Al Jazeera Net. Available At: <https://Www.Aljazeera.Net/Opinions> (Accessed: 15 January 2023).
24. Adnan Owaid, Al'aydlujia Walwaey Almutabiq (Dirasat Fikria), Tabba 1, Altakwin Liltibaeat Walnashr, Şam, 2006.
25. Afrah Rahim Ali Al-Ghalbi, Altataruf Aldiyni Wa'atharuh Fi Almujtamae Aliraqi, Jamieat Thi Qar Kuliyyat Altarbia Lileulum Al'iinsania Almutamar Aleilmi Alduwali Al'awal Liqism Altaarikh Kuliyyat Altarbia Lileulum Al'iinsania Jamieat Wasit Bialtaeawun Mae Qism Altaarikh Kuliyyat Altarbia Jamieat Maysan Almuneaqad Fi, 25-5-2021.

26. Ahmad Alqabani, Tashaiue Aleawam Watashiue Alkhawas, Tabba 1, Madarik Lilnashr, Bayrut , 2011.
27. Ahmad Muhammad Abd Alkhal, İlim Nafs Alshakhsi, Tabba 2, Maktabat Al Anjilu Almisri, Alqahira , 2016.
28. Ahmad Zagheb: Alfuliklur: Alnazaria Walmanhaj Waltatbiq, Tabba 1, Dar Hawma, Aljazayir, 2015.
29. Ahmad Zayid, Suar Min Alkhitab Almueasir - Khitab Almuasasa Walnukhbat, Tabba 1, Dar Aleayin Lilnashir, Alqahira, 2007.
30. Ahmed Ali Muhammed, Altasawuf Wa-Jadaliat Aldid Alnaweii Fi Aliraq, Majalat Kuliyyat Alqanun Lileulum Alqanunia Walsiyasia, University Of Kerkük, Kerkük, Irak, Cilt X, Sayı 37, 2021 .
31. Ahmed Amr Abdullah Ve İslam Eid Rifai, Alqudra Altanabuwiya Liltadayun Walyaqaza Aldhihnia Bialtawajuh Nahw Alhayaat Ladaa Eayina Min Almujtama Almisri, Majalat Jamieat Alshaariqa Lileulum Al'iinsania Walaijtimaeia, Cilt 17, No. 2 (31 Aralık 2020), Yayıncı, Sharjah Üniversitesi, Birleşik Arap Emirlikleri.
32. Al-Din Fi Almujtamae Alearabi, Majmueat Mualifin, Markaz Dirasat Alwahda Alearabia, Aljameia Alarabia Lieilm Alaijtima, 2. Baskı, Beyrut, Lübnan, 2000,
33. Alealaqat Bayn Aldin Waldawla Almuasasa Alduwalia Lildiymuqratia Walaintikhabat. Alkirasat Al'asasia Libina' Aldustur September 2014 .
34. Alfalsafa Sharh Kitab Al'asfar Al'arbaea Al'iilahiaat Bialmaena Al'aem, Juz'u 1, Muasasat Al'iimam Aljawad, Bağdat 2014.
35. Alhiwar Almutamadın, Hiwar Mae Dr. Talal Al-Rubaie Hawl Altib Alnafsii Wa'asbab Al'amrad Alnafsia Aijtimaeian Wasiasian Waiqtisadian Watahliliha, Aljamil Walqabayh Fi Alshaeb Aliraqqi (Dirasat İstitlaeia) <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=110566>.
36. Alhur Aleamili, Wa Sayil Alshiyea (Al Albayit) - Tahqiq Muasasat Al Albayit Li'ihya Altarath, Tabba 2, Sanat Altibaa 1414 Hijri.
37. Ali Abboud Al-Muhammadowi, Falsafat Aldiyn, Majmueat Mualifin, 1. Baskı, Difaf Yayınları, Beyrut, 2012.
38. Ali Al-Madan, Min Alislam Alsiyasi İlaa Altashayue Alsiyasi, Markaz Albayan Lildirasat Waltakhtit, <https://www.bayancenter.org/> 2023 .

39. Ali Al-Wardi, Dirasat Fi Tabieat Almujtamae Aliraqi, 1. Baskı, Bağdat, 1965.
40. Ali Bin Masmoudi Ali, Alnumuu Aldiyni Wamansha Altadayun Ladaa Al'iinsan, Majalat 'Anthurubulujiat Al'adyan ASJP (Cerist.Dz), 15 Haziran 2011 .
41. Ali Eizat Bijufitshi, Alasilam Bayn Alsharq Walgharba, Tarjamat Muhamad Yusif Eadsa, Tabba 1 ,Alnaashir: Majalah Alnuwr Alkuaytia, Al-Safa - Kuveyt, 1994.
42. Ali Mohamed Mustapha Dihoum, Harakat Al'iislam Alsiyasi, Majalat Aleulum Alaiqtisadia Walsiyasi, Kuliyyat Alaiqtisad Waltijara Ziltin, Jamieat Almuraqab, Aljazayir Aladad 2, 31-12-2013, EPJ 2013.
43. Ali Şeriatı, Din Did Al-Din, Tarjamat Haydar Majid, Tabba 1, Muasasat Aleataar Althaqafia, 2007.
44. Almawsuea Alsiyasia - Alqamus Alsiyasi (No Date) Political Encyclopedia - Almawsuea Alsiyasi. Available At: <https://Political-Encyclopedia.Org/Dictionary> (Accessed: 08 December 2022).
45. Almuejam Alfalsafi, Arabi İngilizi Ferensi, Murad Wahaba, Alqahira Fasil Alnaashir Dar Qoba' Alhaditha Liltibaea Walnashir Waltawzie, 2007.
46. Almuejam Alshamil Lilmustalahat Alilmia Waldiyyia, İbrahim Husayin Surur, Almujaalad Al'awal, Lubnan Dar Alhadi Liltibaeaa Walnashir Waltawziei, Tabba 1, 2008.
47. Almunjid Fi Allugha, Tabba 22, Lubnan - Bayrut, Dar Almashriq, 2014.
48. Al-Rimawi Muhammad Odeh, İlim Alnafsa Alnumu- Altufulat Walmurahaqat, Tabba 1, Dar Almasirat Lilnashr, Amman - Ürdün 2001.
49. Amil Hamdaoui, Ext Altataruf Bayn Alwaqie Al-İjtimaieii Walmunakh Alfikri, Almajalat Aljazayiria Althaqafia, 1/10/2017 ,ISSN: 1687-2452 .
50. Amru Sharif, Wahum Alalhadu ,Tabba1, Farisat Buk Lilnashr Waltawziei, Jumhuriat Misr Alearabiati,2022.
51. Anmar Ahmad Muhammad, Alhiwar Bayn Atbae Aldiyanat Alsamawia Althalatha (Alyehudia Wa Almasihia Wa Alislam) Alafaq Waltahadiyat, Dar Alrisala, Aliraq- Samaraa, Tabba 1, 2022.
52. Asma Bin Sabti, Waqie Altadayun Fi Almujtamaeat Al İslamia Almueasira, Bahath Manshur Fi Majalat Alihya, Alraabita Almuhamadia Lileulama, Almaghrib, Aladad: 20, 2017.

53. Asmaa Habbouche, Dawr Harakat Al'iislam Alsiyasii Fi Eamaliat Altahawul Aldiymuqratii Fi Alwatan Alearabii, Yüksek Lisans Tezi, Mohamed Boudiaf Üniversitesi - Messila, 2019-2020, Yayıncı URI: [Http://Dspace.Univ-Msila.Dz:8080/Xmlui/Handle/123456789/23082](http://Dspace.Univ-Msila.Dz:8080/Xmlui/Handle/123456789/23082).
54. Azmi Bishara (2020) Alnahda Almueaqa (20): Altahawul Aldiymuqrati," Altadayun Alshaebi, Namat Altadayun Aljamahiri, Mawqie Arab 48. Available At: <https://Www.Arab48.Com> (Accessed: 06 July 2022).
55. Azmi Bishara, Al-Din Wa Alealmania Fi Siah Tarikhi, Birinci Bölüm, 1. Baskı, Almarkaz Alearabi Lil'abhath Wadirasat Alsiyasa, Lübnan - Beyrut, 2013.
56. Barakhilia Abdul Ghani Ve Jalab Misbah. Mushkilat Almukhdrat Min Munazur Al-Din Aliaslamii Wa Baed Almadaris Alnafsia Alnazaria, Majalat Menarat, Cilt III, Sayı 01, 17-Ocak, 2021.
57. Batrik Hayini, İslam Alsuwq, Naqalah İlaa Alarabia Eumria Sultani, Tabba 1, Madarat Lilabhath Walnashr, Alqahira, 2015.
58. Carl Albert, 'Anmat Alshakhsia 'Asrar Wakhafaya, Tarjamat Husayn Hamzat, Tabba 1, Kunuz Almaerifa, Amman-Jordan, 2014.
59. Dinamikiaat Alnizae Fi Aleiraq (Taqqim Astiratii) Fariq 'Abhath Biriasat Dr. Faleh Abdul-Jabbar, Maehad Aldirasat Alastiratijiati-Aliraq - Irak, Birinci Baskı Bağdat, Erbil, Beyrut 2007.
60. Dominique Schneier Ve Christian Bacholier, Almuatina? ,Tarjama Sunya Mahmud Naja, Tabba 1, Almarkaz Alqawmi Liltarjama, 1. Baskı, Ulusal Çeviri Merkezi, 2016.
61. Fadil Hadri, Mustawayat Al-Din Waishkal Altadini: Muhawiluh Tasnifiatan, Majalat Alwihat Lilbuhuth Waldirasati, Jamieat Ghardaya, Sayı: 11, 2011.
62. Fares Kamal Nazmi Almahrumun Fi Aliraq, Huiatuhum Alwatania Waihtijajatuhum Aljameia Fasil Aldirasa Fi Saykulujiat Alzulm, Tabba 1, Dar Wamaktabat Albassaer, Bayrut, 2010.
63. Fares Kamal Nazmi, Alrathatha Fi Aliraq 'Atlaluh Dawlat Ramad Mujtamae, 1. Baskı, Dar Mezopotamya, Bağdat, 2015.
64. Farfar Al-Ayashi, Altadayun Alshaebi Wamuharabat Altataruf, Jamieat Alqadi Eiad, Almaghrbi, Majalat Qadaya Altataruf Waljamaeat Almusalaha, Almarkaz Aldiymuqrati Alearabi, Almanya - Berlin, İkinci Yıl, Sayı 4, 2 Kasım 2020.

65. Fayez Aya Gomorrah Ve Abdel Samie Khamis Al-Arabid, Asbab Alghulu Alfikri Wasubul Eilajih Fi Daw' Alquran Alkarim, Majalat Dirasat 'İslamia, Sayı: Bir, Filistin, Gazze, 2017 «DOI:10.12816/0035564Corpus ID: 194512159.
66. Firas Al-Sawah, Din Al'iinsan - Bahath Fi Mahiat Aldiyn Wamansha Aldaafie Al-Dini, Tabba 1, Manshurat Dar Ealaa Aldiyn, Şam, 1998.
67. Firdaus Abdulrahman Karim Al'ielam Alhayaat Alijtimacia Fi Baghdad 1247 'İlaa 1831, Aldaar Alarabia Lilmusueat Bayrut Lubnan, Tabba 1, 2017.
68. Forasté Jean, Maeayir Alfikr Aleilmii, Tarjamat Fayiz Kam Naqshi, Silsilat Zadani İlman, 2. Baskı, Lübnan - Beyrut, 1984.
69. Gaucher Marcel, Demokraside D Aldiyn Fi Aldiymuqratia. Tarjamat Wataqdim Shafiq Muhsin. Murajaeat Basaam Baraka, 1. Baskı, Beyrut: Arap Birliği Çalışmaları Merkezi, 2007.
70. George Qaram, Almas'ala Aldinia Fi Alqarn Alwahid Wa Alishrin, Tarjamat Khalil 'Ahmad Khalil, Tabba 1, Dar Alfarabi, Beyrut, 2007.
71. Gustave Le Bon, Saykulujiat Aljamahir, Tarjamat Hisham Salih, 1. Baskı, Dar Al-Saqi, Beyrut, 1991.
72. Habermas, Yorgen, Mustaqbal Altabieat Al'iinsania Nahw Nisalat Libraliatin, Tarjamat Jurj Katura. Murajaeat 'Antuan Alhashimi. Almaktabat Alsharqia, Beyrut, 2007.
73. Haidar Hassan Al-Asadi (2020) Altadayun Alshaebiu Wa'azmat Koruna, Mominoun Without Borders. Available At: <https://www.mominoun.com> (Accessed: 08 April 2022).
74. Halim Barakat, Almujtamae Alarabi Fi Alqarn Aleishrin - Bahith Fi Taghyiir Al'ahwal Wa Alealaqat, Tabba 1, Markaz Dirasat Alwahda Alarabia, Bayrut, 2000.
75. Hamad Bin İsmail El-San'ani, Al'iinsaf Fi Haqiqat Al'awlia' Wama Lahum Min Alkaramat Wal'altaf, Dar Afaan Lilnashr Waltawzie Fasil Almamlaka Alarabia Alsuudia, 1997.
76. Hamdan Ramazan Muhammed, Aldiymuqratia Wasueubat Mumarasatiha Fi Almujtamae Aliraqi Almueasir- Dirasat Tahlilia Fi İlilim Alaijtimae Alsiyasi, Majalat Adab Alraafidayn, No. 45, 2007.

77. Hammad Abd Aljalil Albredi, *Altahtir Min Alghulu Fi Altakfir*, Tabba 1, Dar İbn Aljauzi, Alqahira, 2006./
78. Hamza Al-Hassan, *Tuqus Altashiue Alhauia Walsiyasat*, Alaintishar Alearabi, 1. Baskı, Beyrut, 2014.
79. Hani Awad, *Altadayun Alshababi Namat Munfalit Min Almuasasa Al'iidlujia*, Silsilat 'Awraq Bahthiati, Almarkaz Alearabii Lil'abhath Wadirasat Alsiyasa, Doha Enstitüsü, Katar, 2011.
80. Hasan Yusfyan, *Dirasat Fi İlim Alkalam Aljadid*, Tarjamat Muhammad Husayin Zaraqit, Tabba 1, Markaz Alhadara Litanmiat Alfikir Alislami, Bayrut, 2016.
81. Hassan Remarkable Hafez, *Susyulujia Altadayun Alshaebii Waleaqayid Aleaqlia Dirasa İjtimaieiat Lituqus Ashura' Eind Alshiyea Jamieat Alkufat*, Markaz Dirasat Alkufa, Majalat 'Uwrk Lileulum Al'iinsania, Waqayie Almutamar Aleilmii, Cilt VI, İkinci Sayı, Yıl 2013.
82. Hawl Alkhiair Aldiymuqratii, *Dirasat Naqdiatun*, Majmueat Bahithina, Almunazamat Alearabiat Liltarjama, Beyrut, 2005.
83. Herbert A. Schiller, *Zihi Almutalaeibun Bialeuqul*, Tarjamat Abd Alsalam Ridwan, Tabba 1, Alam Almaerifa, Kuveyt, 1986.
84. Herskowitz, Melville, *Kü Usus Al'iinthirbulujya Althaqafia*, Manshurat Wizarat Althaqafa, Şam, 1973.
85. Hossam El-Din Fayyad, *Mahiat Alfiel Aliajtimaeii Eind Maks Fibar*, Qism Alfalsafat Waleulum Al'iinsaniat, Majalat Muminun Bila Hudud Lildirasat Wal'abhath, <https://www.mominoun.com>, 26 Ekim 2022.
86. Husayin Saed, *Al'usulia Alislamia Alarabia Almueasira: Bayin Alnas Althaabit Wa Alwaqie Almutaghayir*, Tabba 1 Markaz Dirasat Alwahda Alarabia, Bayrut, 2005.
87. Ian Markham, *T İlim Al-Laahuat Juduruh Wamadaminuh Watatawuratih Almaerifia*, Majalat Aliastighrab, Almarkaz Al'iislamia Lildirasat Aliastiratijia, Beyrut, Lübnan, Sayı: 7, Üçüncü Yıl, 2017.
88. İbnhaldun (732-808 AH) *Kitab Alibar Wadiwan Almubtada Walkhabar Fi Tarikh Alearab Walbarbar Waman Easarahum Min Dhawi Alshaan Al'akbar* Dar Alfikr, 1. Baskı, Beyrut, 1981.

89. İbrahim Alhaydari, Alshakhsia Aliraqiatu, Aljuzu Al Awal Albahth Ean Alhawia, Tabba 1, Altanwir Liltibaea Walnashir Waltawzie, Bayrut, 2013.
90. İbrahim Alhaydri, Althaabit Walmutahawil Fi Alshakhsia Aliraqia, Dirasat Liltaghyirat Albunyawia Elleti Hadathat Fi Aliraq Hatta Eam 2003, Tabba 1, Dar Wamaktabat Adnan Liltibaea Walnashir Waltawzie, Baghdad, 2017.
91. İbrahim Alhaydri, Tirajidya Karbala: Sosyulujya Alkhitab Alshiyei, Tabba 1, Dar Alsaqi, Bayrut, 1999.
92. Jaafar Jabbar Abdul Ridha Ve Khaled Hantoush, Altadayun Fi Almujtamae Aliraqi, Jamieat Baghdad Kuliyat Aladab, Majalat Nasaq, Cilt 36, Sekizinci Sayı, 30 Aralık 2022.
93. Jak Derida, Al-Din Fi Ealamina Tarjamat Muhammad Alhilali Wa Hasan Aleumrani, Tabba 1 , Dar Tuifal Lilnashir , Aldaar Albayda, 2003.
94. Jamal Nassar, Wa Luayi Fatuhi, Albara Saykulujya Bayn Almitraqa Wa Alsindan, Tabba 1, Dar Altaliea, Bayrut, 2003.
95. Jamil Hamdawi, İlim Alijtimae Bayin Alfahm Wa Altafsir, Almujalad 1, Jamie Alkutub Alislamia ,2019, Available At: <https://ketabonline.com/ar/books/96555/>.
96. Jasem Alsultan, Azmat Altanzimat Alislamia Alikhwan Namudhajan, Tabba 2, Alshabaka Alarabia Lilabhath Walnushr, Bayrut, 2015 .
97. Jose Pedro Zuquetti, Alshaebawia Waldiyy (Nohoudh-Center.Com) Tarjamat 'İislam Ahmad, Markaz Alnabd Lildirasat Walbuhuth, 4 Aralık 2022.
98. Kamus Almaeani. /<https://www.almaany.com/ar/dict/ar-ar>
99. Kamus İlim Alijtimae, Ghith Muhamad Atif: Dar Almaerifa Aljamieia, Al-İskendiria, Tabba 1, 2006.
100. Kamus Mustalahat Aliantulujya Walfulkulur, Eike Holtkrans Tarjamat Dr. Muhammad Al-Jawhari Wa Hassan Al-Shami, Alhayya Aleama Liqueur Althaqafa, Dar Alamel Liltibaea Walnashr, Alqahira - Misir, Tabba 2, 1972.
101. Khalid Bin Abdul Aziz Al-Saif, B İshkaliat Altadayun Fi Alfikr Algharbii Waneikas Thalik Alaa Aldirasat Alarabia, Majalat Aldirasat Al'iislamia, Cilt 9, Birinci Sayı, 2020.
102. Khalil Al-Ani (2019), Ean Alnaqd Almadueii Lilhakat Al'iislamia, Al Jazeera Net. Available At: <https://www.aljazeera.net> (Accessed: 08 July 2020).

103. Khawam Mani Muhammad Al-Jumaili Ve Ahmed Saleh Ahmed Daoud, Mazahir Al-Tadayon Fii Al-Mujtama Al-İraqi: Dirasa Sosyologia, Majalat Medad Al-Adab, Sanat Fakültesi, Irak Üniversitesi Tarafından Yayınlanan Hakemli Bir Bilimsel Dergi, Yayıncı: Irak Üniversitesi, Sayı: 21, 2020.
104. Khithr Jamila, Max Feber'in Alzaahira Aldiynia Eind Maks Fibar, Majalat Alhikma Lildirasat Alfalsafiat, Mawlud Mammeri Üniversitesi, Cezayir, Cilt 9, No. 2, 2021.
105. Khuri Tuma George, Saykulujiat Alnumu Eind Altifil Walmurahiq, Tabba1, Almuasasa Aljamieia Lildirasat, Bayrut 2000.
106. Khurshid Dili (2014) Alislam Alsiyasi Fi Kurdistan Bayn Aldiyni Walqawmi, Aljazeera Net. Available At: <https://www.aljazeera.net> (Accessed: 07 December 2022) .
107. Kitab Altaerifat, Ali Bin Muhammad Bin Ali Alzayn Alsharif Aljirjani (Tawafa 816ha), Alnaashir: Dar Alkutub Aleilmia Bayrut - Lubnan, Tabba 1, 1403h - 1983, Almaktaba Alshaamila.
108. Laith Abdul Hussein Ve Moataz Ismail Al-Subhi, Siyasat Albina' Alijtimaei Lildawla Almadania Fi Alirag Baed 2003, Majalat Qadaya Siasia ,Kuliyat Aleulum Alsiyasia, Al-Nahrain University, No. 48 Ve 49, 2019.
109. Lisan Alarab, Muhammad Bin Makram Bin Ali Abu Alfadil, Jamal Aldiyn İbn Manzur Al Ansari Alrrwyfeii Alifriqi (Tawafa 711hi) Alnaashir: Dar Sadir - Bayrut T 3, - 1414 Ha, Almaktaba Alshaamila.
110. Maher Abdul Wahid Aziz, Almujtamae Aleiraqi Min 2003 İlaa 2020 - Muqaraba Susiulujie Fi Daw' Alwaqie Alsiyasi Walaiqtisadi Walsukaani Walaijtimaei, Qism Alkhadamat Alaijtimaeiati, Kuliyat Aladab, Jamieat Salah Aldin Bahath Manshur <https://doi.org/10.24271/jgu.2021.141046>
111. Marwa Abdel Moneim Bakr, Altaayifia Alsiyasia Watahadiyat Faeiliat Aldawla Fi Alirag, Cilt 23, Sayı 2 - Seri Numarası Sayı 91, 10.21608/JPSA.2022.233866, Nisan 2022 .
112. Mausueat Almustalahat Waltaeabir Alsiyasia, Muhammad Ali Alhusayin, Dar Almahaja Albayda Wa Dar Alrasul Al Akram, Bayrut - Lubnan Tabba1, 2004.
113. Mausueat Falsafat Aldiyn-2, Aliman Wa Altajriba Aldiynia, İedad Watahriir Abd Aljabaar Alrafaei, Markaz Dirasat Falsafat Aldiyn - Bghdad, Baghdad Alirag, Tabba 1 2015.

114. Max Feber: Maqalat Fi Susyulujia Al-Din, Althaqafa Alburwtistantia, Tarjamat Munir Alfindiri, Almunazama Alearabia Liltarjama, 1. Baskı, Lübnan Beyrut, 2015.
115. Max Weber, Rajul Aleilam Warajul Alsiyasat, Wizarat Althaqafa, Tarjamat Nadir Zikra, Şam 1977.
116. Mazen Kamel Al-Gharb, Altawajuh Aldiyni Lilmar'a Aleiraqia Waineikasuh Alaa Mazhariha Alkhari, Majalat Albuhuth Altarbawia Walnafsia, No. 23, Cilt 23, Bağdat Üniversitesi, Markaz Albuhuth Altarbawia Walnafsia 2009.
117. Mazkor Malika, Altadayun Fi Mujtamae Ma Baed Alealmani, Majalat 'Ansaq, Cilt 4, Sayı 1 Ve 2, Katar Üniversitesi, 2020.
118. Mehdi Muhammad Al-Qassas, İlim Al-İjtima Aldini, 1. Baskı, Irak, Dar Nioz Liltibaa Wa Alnashir Wa Al-Tawzii, Kuliyat Aladab - Jamieat Almansura - Misir, 2009.
119. Mendieta, Eduardo Ve Jonathan Vanantwerpen. "Giriş": Habermas, Jürgen, Kamusal Quat Al-Din Fi Almajal Aleami, Tarjamat Falah Rahim: Markaz Dirasat Falsafat Al-Din, Bağdat, 2013.
120. Moawad Khalil Mikhail, Saykulujat Alnumu, Altufula Walmurahaqat, Tabba 1, Markaz Al'iskenderiye Lilkitab, İskenderiye, 2003.
121. Moejam Almustalahat Alsiyasia Walduwalia Ahmad Zaki Badewi, Tabba 1, Bayrut, Alkitab Almisri, 1993.
122. Moejam Mustalahat Alulum Alijtimaecia, Ahmad Zaki Bedawi, Maktabat Lubnan, Bayrut- Lubnan, 1978.
123. Mohamed Abdel Fattah Al-Mehdi, Saykulujat Aldiyn Waltadayun, 1st Edition, Al-Bitash Center Lilnashir Wa Al-Tawzia, Egypt - Alexandria, 2002.
124. Mohamed Emara, Thawrat 25 Yanayir Wakasr Hajiz Alkhawf - Almashrueia Alshubhat Khataya Almadi Afaq Almustaqbili- Aldawlat Almadaniat Almuatinat Alshuwraa Aldiymuqratiatu, Dar Al-Salam Liltibaeat Walnashr Waltawzie, Kahire, 2011.
125. Mohamed Farid Ezzi, Al-İslam Waltamathulat Alsiyasia : Dirasat Maydania Hawl Altadayun Walthaqafa Alsiyasia, Majalat 'İnsaniaat, Majalat 'Akadimia

- Mukhtasa Fi Al'anthrubulujia Waleulum Alaijtimaeia, Alraqm Altasalsuli Alqiasi Alduwali Al'iiliktrunii 2253-0738, 2022 Link <https://doi.org/10.4000/İnsaniyat.7978>.
126. Mohamed Salah, Harakat Al'iislam Alsiyasii Walsulta Fi Almintaqa Alarabia Baed 2011 Misir 'Unmuthajan, Majalat Alazimat Walbuhuth Alsiyasia E-ISSN: 2587-1269, Nisan 2018.
 127. Mourad Wagdy, Tahawulat Altadayun Alshaebii Bialriyfaayn Alawisat Walsharqiu Alawilia' Walsalha' Ainmudhaja, Risalat Majistir Ghayr Manshuratin, Jamieat Muhamad Alawl Kilih Aladab Waleulum Al'iinsania, Oujda - Fas. 2010.
 128. Muafaq Salim Nuri, Aleamma Walsulta Fi Baghdad, Tabba1, Dar Alkitab Al'urduni, 2005.
 129. Muhamad Abdallah Daraz, Al-Din: Buhuth Mumahadat Lidirasat Tarikh Al'adyan, Tabba 1, Al-Matbaa Al-Alemia, Misir, 1952.
 130. Muhamad 'Ahmad Ghunim, Altibu Alshaebi, Almumarisat Alshaebiat Fi Dila Masr, Ta1, Euyin Lildirasat Walbuhuth Al'iinsaniati, Alqahirati, 2007.
 131. Muhammad Affan, Hal Tueadu Alharakat Al'iislamia Alsiyasia Harakat Mutaecalimina, Milaf Alshariea Waleilmania Waldawla Nahwa Afaq Jadida, Markaz Nuhud Lildirasat Walbuhuth, Kuveyt, 2022.
 132. Muhammad Hammam, Milad Alnaqd Althaatii Fi Taqwim Tajribat Alharakat Al'iislamia, Tabba 1, Markaz Nuhud Lildirasat Walnashr, Kuveyt, 2019.
 133. Muhammad Zahid Kamel Gul, Altadayun Alsiyasi Al'iislami Afat Alhadatha Almadiya Almustaeara, Majalat Altasamuh, Umman Sultanlığı - Maskat, Sayı: 21, Altıncı Yıl, 2008.
 134. Muhammed Ezzat, Alsuwfa Wa Alwahaabia: Alsirae Almusalah, Şu Adresten Ulaşılabilir <https://www.sasapost.com/sufism-and-wahhabism-armed-conflict> , 30/02/2022.
 135. Muhtadi Al-Abyad'in Kitab Ajtimaeiat Altadayun Alshaebii Dirasat Tawiliat Liltuqus Aleashuriyyat, Alnaashir: Dar Alraafidayn Liltibaeat Walnashr Waltawzie Altabba Al'uwlaa Bayrut- Lubnan 2017.
 136. Mustafa Shaheen, İlim Al-İjtima Aldini, 1. Baskı, İihya' Alturath Liltibaea, 1991,

137. Nada Musa Abbas, *Altasawuf Wa'asbab Zuhurih Fi Alirraq*, Majalat Dyala, Jamieat Dyala, Qism Altaarikh / Kuliyyat Altarbia, Sayı 35, EISSN: 2957-5699, Baskı ISSN: 2957-3807 2009.
138. Najwan Najah Al-Jeddah, *Falsafuh Al-Din*, Tabba 1, Markaz Eayn Lildirasat Walbuhuth Almueasira, Necef, 2016.
139. Necm El-Din Fares (2020) *Ir Albinya Alaijtimaeia Wa'atharuha Alaa Alnizam Alsiyasii Fi Alearaq, Alhiwar Almutamadin*: Available At: <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=689455> (Accessed: 16 March 2022).
140. Nicholas Timashef: *Nazariat İlim Alijtima Tabieatuha Watatawuruha*, Tarjamat: Mahmoud Odaa Wa Akhrun, Murajaeat: Muhamad Atif Ghith, Silsilat İlim Alaijtima Almueasir, Alkitab: Althaani, 5. Baskı, Dar Al-Maaref, Kahire, 1978.
141. Nil Green, *Sufism: It Alsufiat Nash'atuha Watarikhuha*, Tarjamat Safia Mukhtar, Ta1, Muasasat Hindawi, Londra, 2017.
142. Nureddin El-Tavali, *Aldiyn Waltuqus Waltaghayurat*, 1. Baskı, Diwan Almatbuea Aljamieia, Cezayir, Manshurat Aqidat, Beyrut, Paris, 1988.
143. Omar Abdulallah Abdulaziz, *Altasawuf Alirraqi Wamudarisuh Wa'atharuh Alaa Almashriq*, Majalat Aldirasat Altarbawia Waleilmia, Kuliyyat Altarbia, Jamieat Alirraqia, Aladad Alsaadis Ashr, Almujaalad Althaani, Eulum Alquran, İshbat 2020.
144. Osama Othman Muhammad, *Dawor Al-Din Fii Tahkik Al-Sulta Wa Aldabit Al-İjtimai, Al-Rafidain Sanat Dergisi, Yüksek Eğitim Ve Bilimsel Araştırma Bakanlığı, Musul Üniversitesi - Irak*, 86 Sayılı Sayının Eki, Elli Birinci Yıl, 2021.
145. Peter Berger, *Zawal Alealmanat Min Alalami*, Tarjama Rami Tuqan. Majalat Aliastighrab.. İkinci Yıl, İkinci Sayı 2016.
146. Qasim Hussein Saleh (2007) *Aljamil Walqabih Fi Alshaeb Alirraqi (Dirasat Eistitlaeia), Alhiwar Almutamadin*. Available At: <https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=110566> (Accessed: 25 April 2022).
147. Rachid Jarmouni, *Muqtarab Manhaji Lidirasat Alzaahira Aldiynie*, Halat Alshabab Almaghribii Namudhajan, Majalat 'İdafat, Aljameia Alarabia Lieilim

- Alaijtimae Bialtaeawun Mae Markaz Dirasat Alwahdat Alarabia,
<https://Caus.Org.Lb/>, Sayı 35, Yaz, 2016, 2016 .
- 148.Radwan Al-Sayed: Harakat Al İslam Alsiyasi Almueasir Ta'amulat Fi Biyatiha
 Al Aydiulujia Walsiyasia Fi Siasat Al İslam Almueasir, Dar Alkutub Al Arabi,
 Beyrut, İlk Baskı 1997.
- 149.Rasmia Muhammad Hadi, Altaayifia Alsiyasia Fi Aliraq Walhala Albadila
 Almatluba, Majalat Al'akadimia Alarabia Kuliyyat Alqanun Waleulum Alsiyasia,
 Yıl 12, Sayı 24, 2020.
- 150.Religion. Available At: <https://Geography.Name/Religion/> (Accessed: 03
 April 2022).
- 151.Riad Saad (2022) Zahira Almizarat Alwahmia /Hadithat Alqatara /Namuthjaan,
 Alhiwar Almutamadin. Available At:
<https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=776339> (Accessed: 05
 May 2023).
- 152.Sabino Akquaviva, İlim Al-İjtima Aldini Al'ashkal Walsiyaqat, Tarjamat
 Eazaldiyn Einaya, 'Abu Dabi, Hayyat 'Abu Dabi Lilthaqafat Walturath, Kalima,
 2011.
- 153.Salah Al-Jabri, Al-Din, Mae Majmueat Mualifin- Falsafat Al-Din: Maqula
 Almuqadas Bayn Al'aydulujia Wa Alyutubya Wasual Altaeadudia, Majmueat
 Mualifin, Tabba 1, Manshurat Difaf, Beyrut, 2012.
- 154.Salah Kazem Jaber Ve Qasim Abdul Hussein Jassim, Alabiead Al-İjtimaia
 Lilaietiqad Aldiynii Min Almaerifa Elaa Alwaey , Majalat Alqadisial Lileulum
 Al'iinsania, Jamieat Alqadisial, Kuliyyat Aladab Aldiyyanya - Jumhuriat Aliraq,
 Almujaalad 22, Sayı 3, 2019.
- 155.Saleh Abdul Razzaq Al-Khawaldeh, Al'iislam Alsiyasi Almafhum Wal'abead,
 Mualif Jamaei 'İshkalia Aldawla Wal'iislam Alsiyasii Qabl Wabaed Thawrat
 Alrabie Alarabii Dual Alrabie Alarabii Namudhajan, Tahrir Aisha Abbas, Tabba
 1, Berlin, Arab Democratic Center, 2018.
- 156.Sameh Ismail (2019) Altadayun Alshaebi Wa'ahazij Albahth Ean Alkhalas,
 Hafriaat. Available At: <https://Hafryat.Com/Ar/Blog> (Accessed: 22 July 2022).
- 157.Samia Hassan Al-Saati, Althaqafa Walshakhsia, Tabba 1, Dar Alnahdat
 Alarabia Liltibaea Walnashir Waltawzie, Kahire, 1983.

158. Samir Ahmed Naim, *Almuhadadat Alaiqtisadia Walajtimaia Liltataruf Aldiyini*, Tabba 1, Markaz Dirasat Alwahda Alwatania, Beyrut 1990.
159. Sayın Fouad Al-Bahi. *Alusus Alnafsia Lilnumu - Min Altufula 'İlilaa Alshaykhukha*, 1. Baskı, Dar Al-Fikr Al-Arabi, Kahire, 1998.
160. Shorouq Iyad Khudair, *Alahzab Al'iislamia Washkaliat Aldiymuqratia Fi Alirag: Dirasa Tahlilia Naqdia*, Markaz Aldirasat Alistiratijia Walduwalia, Iraq-Baghdad, Sayı:50, 2011 .
161. Suhair Al-Attar, *İlim Aliajtima Aleayili*, Dar Al-Nisr Al-Dhahabi, Egypt - Cairo, 1st Edition, 2001.
162. Suhair Safwat Abdel Geid, *Al-Din Waltadayun Fi Misir (Muqarabat Finuminulujia)*, Jumhuriat Misr Alearabia Jamieat Eayn Shams, Qism Alaijtimaie- Kuliyat Altarbia, Nuskhat Alkitrunia., Naqlan Ean (Christopher Callaway: Religion And Politics. 2009. Internet Encyclopedia Of Philosophy ([Http://Www.İep.Utm.Edu/Rel-Poli](http://www.İep.Utm.Edu/Rel-Poli)).
163. Taha Abdel Rahman, *Ruh Alhadatha*, Tabba 1, Almarkaz Althaqafi Alearabi, Beyrut - Aldaar Albayda, 2006.
164. Tariq Abdel Salam Al-Ajal Ve Ahmed Zaki Ibrahim, *Al-Tasauf Bayn Altawzif Alsiyasi Walthaabit Altaarikhi*, Majalat Al-Tamadun, No: 7, Ocak 2012.
165. Tawfiq Al-Saif (2006), *Al'ahzab Almurtabita Bil-Wali Al-Faqih*, Al-Jazeera Net. Şuradan Ulaşılabilir: <https://www.aljazeera.net> (Erişim Tarihi: 04 Aralık 2022).
166. Uwlifeh Rua, *Tajribat Alislam Alsiyasi*, Tarjamat Nessir Merwa, Tabba 2, Dar Alsaqi, Bayrut, 1996.
167. Waneikasuh Alaa Al'amn Alnafsi Waliajtimaiei Dirasa Tahliliatu, Majalat Ainsaq, Cilt 36, Sayı 1, Irak, [https://search.emarefa.net/detail/ BIM-1496745](https://search.emarefa.net/detail/BIM-1496745) (December 31, 2022).
168. Williams Norman Ve Williams Sheila, *Alnumuu Alruwhi Walkhuluqi*, Tarjamat: Aleisawi Abd Alrahman, Dar Alnahdat Alearabia, Beyrut, 1992.
169. Yahya Al-Kubaisi, *Alsalafla Fi Alirag: Taqalubat Aldaakhil Watajadhubat Alkharij*, Makale, Önceki Kaynak Khurshid Deli (2014) *Al İslam Alsiyasi Fi Kurdistan Bayn Aldini Walqawmi*, Al Jazeera Net. Şuradan Ulaşılabilir: <https://www.aljazeera.net> (Accessed: 07 December 2022).

170. Yassin Hassan Meeting (2016) Dawlat Al mukawinat Fi Al Iraq Baed Eam 2003 Alwaqie Walmustaqbal, Almarkaz Aldiymuqra Alarabia. Available At: <https://Democraticac.De/?P=36858> (Accessed: 04 May 2022).
171. Younis Al-Wakil, Taqdim Fi Bast 'Ishkaliaat Al-Din Waltadayun Fi Kitab 'Ishkaliaat Al-Din Waltadayun 'Asyila Muqarabat Namathij, Model Yaklaşımlar, 1. Baskı, Muasasat Muminun Bila Hudud Lilnashr Waltawzii, Vakfi, Fas, 2020.
172. Youssef Shalhat, Nahw Nazariat Jadidat Fi Eilm Aliajtimae Aldiynii (Altawtamia-Alihudia-Alnasrania-Al-İslam); Düzenleyen: Khalil Ahmed Khalil, 1. Baskı, Dar Al-Farabi, Beyrut, Lübnan. 2003.
173. Zakaria İbrahim, Mushkilat Alfalsafa, Tabba 1, Dar Alqalam, Alqahira , 1962.
174. Zakaria Mezouari (2021) Limatha Wujid 'Altdyn Alshaebi'? | Mayadeen. Şuradan Ulaşılabilir: <https://www.almayadeen.net> (Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2022).
175. Zakaria Mezouari, Altadayun Alshaebi Waltaghyir Aliajtimaei Fi Almaghrib, 1. Baskı, Fas Vizyon Yayinevi, 2020.

ÖZGEÇMİŞ

İmad Mahmutoglu İlk, Orta ve Lise eğitimini Selahaddin, Irak'ta tamamladı. 2011 yılında girdiği Irak Kerkük'teki El-Kalem Üniversitesi Hukuk Fakültesinden 2015 yılında mezun oldu. 2020 Bahar döneminde Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans eğitimine başladı. Şu anda DEA Kalkınma ve Eğitim Vakfında Liderlik Gelişim Programları departmanı direktörü olarak çalışıyor..

